

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilkums L-GULIV1

Atvērts: 2007.05.06 18:49
Slēgts: 2008.06.20 13:00
Versija: 2016.11.22 16:31

ISBN 9984-9395-5-3

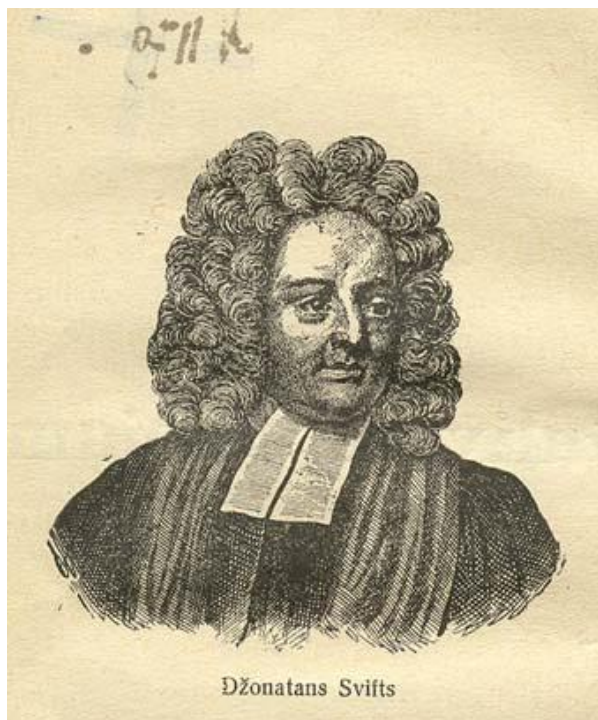
Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2016

ISBN

Džonetens Svifts. «Gulivera ceļojumi»

© **nezināms** (tulkojumam)

Džonatans Svifts

Svifta portrets no pirmā latviešu izdevuma
(Rīga, 1925 – tikai I un II daļas)

Džonetens Svifts

GULIVERA CEĻOJUMI

Andreja Johansona tulkojums

Impositum

Grīziņkalns 2016

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Džonetens Svifts. Gulivera ceļojumi

Stokholmas 1952. gada izdevums Andreja Johansona tulkojumā; pirmais pilnais un neadaptētais «Gulivera ceļojumu» izdevums latviešu valodā. Šajos failos dalījums rindkopās un ortogrāfija saglabāti tādi kā grāmatā, tikai mīkstinātie «r» aizstāti ar parastajiem «r».¹

Jonathan Swift,
Gulliver's Travels Into Several Remote Nations
of the World

In four parts.

No angļu valodas tulkojis Andrejs Johansons

Džonetens Svifts

Gulivera ceļojumi

DAUGAVA

Šī ir sešpadsmitā PARNASA PASAULES
RAKSTNIEKU SERIJAS grāmata, iespiesta 2000
eksemplāros, no tiem numurēti DGK dalībniekiem. 36
STOCKHOLM 1952

Rydahls Boktryckeri Aktiebolag

Gulivera ceļojumi

Uz dažādam tālām pasaules malām

Četrās daļās, proti:

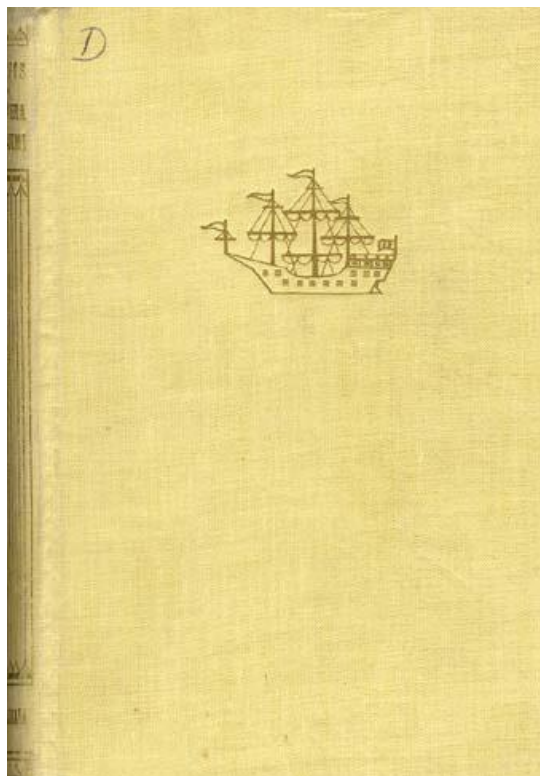
I. Ceļojums uz Liliputu.

II. Ceļojums uz Brobdingnagu.

III. Ceļojums uz Laputu, Balnibarbiju, Lugnagu, Glubdubribu un Japānu.

IV. Ceļojums pie huihnhnmiem.

Uzrakstījis Lemjuels Gulivers, vairākkārtējs kuģa ārsts, pēc tam kapteinis.

«Gulivera» Stokholmas izdevuma vāks

I daļa. Ceļojums uz Liliputu

I nodaļa

Autors sniedz dažas ziņas par sevi un savu ģimeni; viņa agrīnās dziņas uz ceļošanu. Viņš piedzīvo kuģa bojā eju un glābjas peldot; laimīgi sasniedz Liliputas krastu; viņu sagūsta un ved uz zemes iekšieni.

Manam tēvam piederēja neliels lauku īpašums Notinghamšairā; es biju trešais no pieciem dēliem. Četrpadsmit gadus vecu tēvs manī nosūtīja uz Emanuela kolledžu Kembridžā, kur es pavadīju trīs gadus, centīgi nododamies studijām; ar tām saistītie izdevumi, kaut ļoti niecīgi, tomēr bija par lieliem mana tēva šaurajai rocībai, tādēļ tiku nodots mācībā pie Džeimsa Beitsa, pazīstama Londonas ārsta, kur pagāja nākošie četri gadi; sīkās naudas summas, ko tēvs man reizēm piesūfīja, es izlietoju, mācīdamies navigāciju un citas matemātikas nozares, kas noderīgas tiem, kuri nodomājuši ceļot; un man aizvien likās, ka ceļošana agri vai vēlū būs arī mana daļa. Atstājis Beitsu, es atgriezos pie tēva; ar viņa, tēvoča Džona un vēl dažu radnieku palīdzību es ieguvu četrdesmit mārciņu, līdz ar solījumu, ka saņemšu vēl

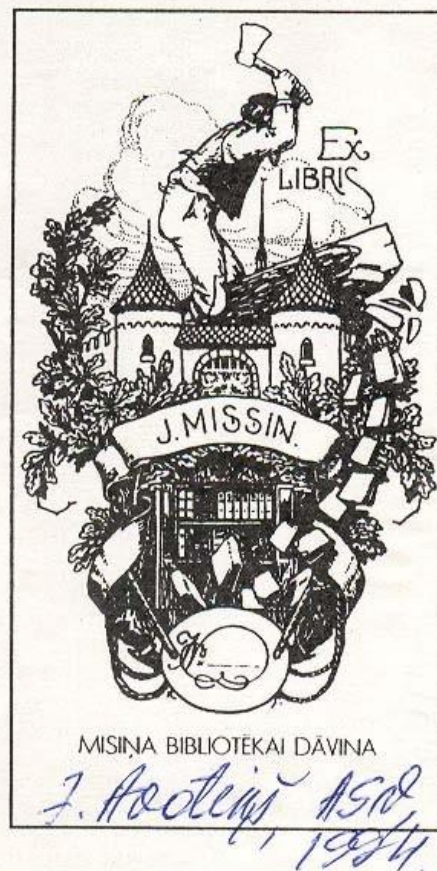
¹ 2003.gada piezīme Veddā, kur šis teksts tika pirmoreiz ievietots.

trīsdesmit par gadu, lai varētu doties uz Leidenu; tur es studēju medicīnu divus gadus un septiņus mēnešus, apzinādamies, ka tālos ceļojumos tā varētu lieti derēt.

Drīz pēc tam, kad atgriezies no Leidenas, mans krietnais skolotājs Beitss ieteica mani par kuģa ārstu kapteinim Ebrehemam Penelam, kas vadīja «Bezdelīgu»; uz šī kuģa es aizvadīju trīsarpus gada, piedalīdamies pāris ceļojumos uz Levanti un dažām citām zemēm. Pārbraucis dzimtenē, es nolēmu apmesties Londonā; šai virzienā mani atkal iedrošināja Beitss, aizlikdams par mani labu vārdu arī vairākiem pacientiem. Es noīrēju neliela nama daļu Olddžūrijā; paklausot padomam, ka man būtu vēlams mainīt ģimenes stāvokli, es apprecēju Mēriju Bērtonu – Ņugeitstrīta zeķu tirgotāja Edmunda Bērtona otru meitu, kurai pūrā nāca līdz četri simti mārciņu.

Divus gadus vēlāk diemžēl nomira mans krietnais skolotājs; man pašam bija maz draugu, tādēļ mana prakse sāka nīkuļot; sirdsapziņa man liedza atkārtot tos paņēmienus, kādus izmantoja tik daudzi no maniem amata brāļiem. Un tā, apspriedies ar savu sievu un dažiem paziņām, es nolēmu atkal doties uz jūru. Es biju ārsts divos kuģos pēc kārtas un sešus gadus braukāju gan uz Austrumindiju, gan Vestindijas salām, tā mazliet pavairojot savu turību. Brīvo laiku es pavadīju, lasīdams labākos senos un mūsdienu autorus, jo ceļojumos arvien mēdzu ņemt līdz labu tiesu grāmatu; krastā būdams, es vēroju svešo tautu raksturu un ieražas, tāpat mācījos viņu valodas, kas veicās viegli, jo man bija teicama atmiņa.

Tā kā pēdējie no šiem ceļojumiem nebija sevišķi izdevīgi, jūra sāka mani nogurdināt, un es apņēmos palikt mājās pie sievas un bērniem. Es pārvācos no Olddžūrijas uz Feterleinu un no turienes uz Vepingu, cerēdams atrast pacientus starp jūrnikiem, taču nekādus panākumus neguvu. Trīs gadus veltīgi gaidījis, ka stāvoklis uzlabosies, es pieņēmu izdevīgu piedāvājumu, ar kādu pie manis griezās kapteinis Viljams Pričeds, «Antilopes» īpašnieks, kas gatavojās ceļojumam uz Dienvidjūru. Mēs izbraucām no Bristoles 1699. gada 4. maijā, un mūsu ceļojums sākumā bija ļoti laimīgs. Dažu iemeslu dēļ es ieskatu par pareizu neapgrūtināt lasītāju ar sīkumiem par to, ko piedzīvojām šais ūdeņos. Pietiks, ja atzīmēšu, ka braucienā uz Austrumindiju nikna auka mūs aizdzina uz ziemeļrietumiem no Van Dīmena zemes. Novērojumi rādīja, ka atrodamies 30. dienvidu platuma grada 2. minūtē. Divpadsmit mūsu apkalpes locekļi bija miruši pārmērīga darba un sliktā uztura dēļ; pārējie jutās galīgi vārgi. 5. novembrī, kad šais apgabalos sākas vasara, laiks bija ļoti miglains, un jūrnieki pēkšņi pamanīja kādu klinti, kas vairs nebija tālāk par pusi kabeļa garuma; spēcīgais vējš trieca mūs pret šo klinti, un kuģis tika sadragāts. Seši no mums, to vidū arī es, nolaida jūrā laivu un mēģināja tikt prom tiklab no kuģa, kā no klints. Mēs noairējām, cik varu spriest, apmēram trīs jūdzes, bet vairāk nespējām, jo pārpūlējušies bijām jau tad, kad atstājām kuģi. Mēs ļāvām, lai viļņi mūs mētā, un pēc pusstundas laivu apgāza pēkšņa vēja brāzma no ziemeļiem. Kas notika ar maniem laivas biedriem, tāpat ar tiem, kuri paglābās uz klints vai palika kuģī, es nevaru pasacīt; man liekas, ka viņi visi aizgāja bojā. Es pats turējos peldus, un mani nesa bangas un jūras straumes. Izstiepdams kājas, es bieži meklēju cietu pamatu, taču nevarēju tāda sataustīt; mani spēki šķita galā, un jau domāju, ka esmu pazudis, kad piepeši ūdens man sniedzās vairs tikai līdz kaklam; arī vētra tai brīdī sāka norimt. Sēklis bija tik plats, ka nogāju gandrīz veselu jūdzi, pirms izkāpu krastā, un tas notika, cik vēroju, apmēram astoņos vakarā. Soļoju uz priekšu vēl kādu pusjūdzi, taču nemanīju ne iedzīvotāju, nedz cilvēku mitekļu; biju tik saguris, ka varbūt arī nespētu tos ieraudzīt. Milzīgais nogurums, karstais laiks un puspinta degvīna, ko izdzēru, atstādams kuģi, lika man apskatīties pēc guļas vietas. Es atlaidos zālē, kas bija ļoti īsa un mīksta, un gulēju tik saldi kā vēl nekad savā mūžā; šī atdusa turpinājās, man šķiet, ap deviņām stundām, jo bija jau gaišs, kad atmodos. Es gribēju slīties augšā, taču nevarēju pakustēties: es atklāju, ka guļu augšpēdus, bet manas rokas un kājas ir cieši piesaisītas pie zemes; tāpat bija piestiprināti mani garie un biezie mati. Vairākas tievas saites es jutu vijamies arī ap

Dāvinājuma zīme Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas «Gulivera» Stokholmas izdevumā

savu ķermeni, no pleciem līdz gurniem. Varēju raudzīties tikai stāvus gaisā; saule kļuva aizvien karstāka, un gaisma žilbināja man acis. Apkārt man skanēja nesakarīga murksķēšana, taču, gulēdams minētajā stāvoklī, varēju saskatīt vienīgi debesis. Pēc brīža es manīju kaut ko dzīvu kustamies pa manu kreiso kāju; šī kustība lēni turpinājās pāri manām krūtīm un gandrīz līdz zodam; tad, sagriezdams redzokļus uz leju, cik tālu vien iespējams, es ieraudzīju kādas sešas collas garu cilvēciņu ar loku un bultu rokā un bultu maku uz dibena. Reizē es jutu, ka šim pirmajam seko vēl vismaz četrdesmit, kā es ietēlojos, līdzīgu radījumu. Es biju ārkārtīgi pārsteigts un ierēcos tik skaļi, ka tie visi izbailēs aizmuka; daži no viņiem, kā man vēlāk stāstīja, bija krituši un nopietni ievainoti, lecot zemē no maniem sāniem. Drīz viņi tomēr atgriezās, un viens no tiem iedrošinājās uzrāpties pat tik augstu, ka varēja man pilnīgi lūkoties sejā; tas, rokas un acis apbrīnā pacēlis, iekliedzās griezīgā, bet skaidrā balsī: «Hekinā degul!»; pārējie vairākas reizes atkārtoja tos pašus vārdus, taču tobrīd es nesapratu, ko tas nozīmē. Visu šo laiku, kā lasītājs sapratīs, es gulēju ļoti neērtā stāvoklī; es pūlējos atbrīvoties, un beidzot man izdevās saraustīt valgus un izraut mietiņus, pie kuriem bija atsietā mana kreisā roka; paceldams to pie sejas, es sapratu, kādā veidā viņi bija mani sasaistījuši, un tai pašā laikā ar spēcīgu rāvienu, kas sagādāja asas sāpes, es mazliet atslābināju saites, ar kurām kreisajā pusē bija piestiprināti pie zemes mani mati; pēc tam varēju pagriezt galvu par pāris collām. Sīkie radījumi tomēr aizbēga otru reizi, pirms es spēju viņus notvert; atskanēja skaļa ķērķšana, bet, kad tā norima, viens no viņiem iesaucās: «Tolgo fonak!»; nākošajā mirklī tie izšāva pret manu kreiso roku vairāk nekā simts bultu, kas durstīja ādu līdzīgi adatām; vēl vienu salvi tie izšāva gaisā, kā mēs Eiropā šaujām lielgabalu lodes; daudzas no šīm bultām, šķiet, nokrita uz mana ķermeņa, kaut es to nejutu, un dažas arī uz sejas, ko pasteidzos aizsegt ar kreiso roku. Kad bultu lietus mitējās, es sāku vaidēt aiz raizēm un sāpēm; no jauna mēģināju atbrīvoties, bet tie raidīja pret mani vēl vairāk bultu, un daži arī bakstīja manus sānus ar šķēpiem; laimīgā kārtā man mugurā bija vērsādas svārks, kam tie nevarēja izdurt cauri. Es domāju, ka visprātīgāk būs, ja palikšu mierīgi guļam, kamēr iestāsies nakts; ar atraisīto labo roku es tad varētu viegli saraut pinekļus pavisam; zīmējoties uz iedzīvotājiem, man bija pilnīgs pamats pieņemt, ka es droši varētu stāties pretim pat viņu vislielākajai armijai, ja tās karavīri būtu apmēros tādi paši kā līdz šim redzētie. Taču liktenis izrīkojās ar mani citādi. Kad mazie ļaudis redzēja, ka nomierinos, tie pārtrauca šaut, bet visapkārt dzirdamā jezga liecināja, ka viņu pulks pieaug; četru jardu atstatumā, iepretim manai labajai ausij, veselu stundu bija dzirdama klaudzināšana, it kā tur darbotos strādnieki; pagriezis galvu šai virzienā, par cik to atļāva valgi un mietiņi, es ieraudzīju, ka tie uzcēluši kaut ko līdzīgu skatuvei; tā bija apmēram pusotras pēdas augsta, uz tās varēja nostāties četri šīs zemes iedzīvotāji, un uzkāpšanai bija pieslietas divas vai trīs trepes; paaugstinājumā uzrāpies, kāds no viņiem – liekas, dižciltīgais – teica garu runu, no kuras es nesapratu ne zilbes. Man tomēr jāpiemetina, ka šis izcilais vīrs, pirms iesāka minēto uzrunu, trīs reizes iesaucās: «Langro dehul san!» (kā šos, tā iepriekš atzīmētos vārdus man vēlāk atkārtoja un izskaidroja). Tūliņ pēc tam pienāca kādi piecdesmit iedzīvotāji un pārgrieza valgus, kas kreisajā pusē saistīja manus matus; es varēju pavērst galvu pa labi un aplūkot runātāja stāvu un izdarības. Viņš bija pusmūža gados un slaidāks nekā pārējie trīs, kas viņu pavadīja; viens no šiem pavadoņiem bija pāžs, kas turēja viņa tērpa asti un bija varbūt drusku garāks par manu vidējo pirkstu; uz abiem pārējiem, kuri stāvēja katrs savā pusē, viņš atspiedās runādams. Viņš bija īsts orators, un es varēju izšķirt daudzus periodus, kuros izpaudās draudi, tāpat citus, kas izteica solījumus, līdzjūtību un laipnību. Es atbildēju īsos vārdos, bet vispadevīgākā veidā, paceldams kreiso roku un acis pret sauli, it kā piesaucot to par liecinieci; pēdējo kumosu es biju ēdis vairākas stundas priekš kuģa atstāšanas, tādēļ jutos gandrīz pamiris aiz bada; dabas prasības bija tik stipras, ka es (varbūt pretēji stingriem pieklājības nosacījumiem) nespēju noslēpt savu nepacietību un vairākkārt bāzu mutē pirkstu, tā rādīdams, ka man gribas ēst. Hurgo (tā šai zemē, kā vēlāk uzzināju, sauc augstus kungus) saprata mani ļoti labi. Viņš nokāpa no skatuves un pavēlēja piesliet pie maniem sāniem kāpnes, pa kurām tūdaļ devās augšup vairāk nekā simts iedzīvotāju; tie soļoja virzienā uz manu muti, apkrāvušies ar ēdiena groziem, kuri bija sagādāti un atsūtīti šurp saskaņā ar karaļa rīkojumu, tikko viņš saņēma pirmās ziņas par manu ierašanos. Tur bija vairāku dzīvnieku gaļa, taču es nespēju to atšķirt pēc garšas. Man pasniedza plecus, gurnus un mīkstumus, kas pēc izskata atgādināja aitas gaļu; šie gabali bija teicami sagatavoti, bet mazāki par cīruļa spārnu. Es bāzu tos mutē pa diviem vai trim, piekozdams klāt trīs klaipus maizes, kuri bija musketes lodes lielumā. Nesēji apkalpoja mani, cik labi spēdami, reizē tūkstoš saucienos izteikdami savu izbrīnu un pārsteigumu par manu tilpumu un ēstgribu. Paēdis es ar citām zīmēm rādīju, ka vēlos dzert. Mana mielošanās viņus bija pārliecinājusi, ka ar sīkumiem nepietiks, un, būdami ļoti attapīgi, tie veikli uzcēla uz mana ķermeņa vienu no savām vislielākajām mucām, ko pēc tam aizvēla līdz manai plaukstai un atsita vaļā; es izdzēru to vienā malkā, un tas bija gluži dabiski, jo muca saturēja tikai nepilnu puspintu šķidruma, kas atgādināja vieglu burgundieti, taču garšoja daudz labāk. Viņi atvēla otru mucu, ko es iztukšoju tādā pašā veidā un prasīju vēl, bet vairāk viņiem nebija.

Kad biju paveicis šos brīnumdarbus, viņi klaigāja aiz prieka un dejoja uz manām krūtīm, vairākas reizes atkārtodami agrāko saucienu «Hekinā degul». Ar zīmēm viņi mudināja mani nomest tukšās mucas, iepriekš brīdinājuši tos, kas stāvēja lejā, ar kliedzienu «Borach mivolā»; un, redzēdami mucas lidojam pa gaisu, tie visi atkal blāva «Hekinā degul». Man jāatzīstas, ka bieži jutu kārdinājumu sagrābt kādas četrdesmit vai piecdesmit no tiem, kas tekalēja šurp un turp pa manām krūtīm, un triekt viņus pret zemi. Taču atceres par sāpēm, kas varbūt nebija ļaunākās, ko tie spēja nodarīt, tāpat viņiem dotais goda vārds (tā es pats sapratu savu padevīgo izturēšanos), drīz novērsa mani no šādām domām. Bez tam es ieskatīju, ka ļaudīm, kas mani mielojuši tik dāsni un bagātīgi, esmu parādā pateicību. Savās pārdomās es tomēr nevarēju vien nobrīnīties par šo mazo cilvēciņu drosmi, kuri iedrošinājās rāpties man virsū un pastaigāties pa manu ķermenī, nesatrūkstoties tik milzīga radījuma priekšā, kāds es viņiem likos; viena no manām rokām turklāt bija brīva. Brīdi vēlāk, kad es vairs neparādīju nekādas tieksmes pēc ēdiena, man tuvojās Viņa Ķeizariskās Majestātes sūtīts augsts galminieks. Viņa Ekselence vispirms uzrausās uz manas labās kājas ceļgala, pēc tam – kopā ar duci pavadoņu – soļoja uz priekšu līdz manai sejai. Uzrādījis savas pilnvaras, pie kurām karājās ķeizariskais zīmogs, ko tas piebāza man cieši pie acīm, viņš runāja apmēram desmit minūtes; viņa runā neizpaudās dusmas, bet stingra apņēmība; bieži viņš rādīja virzienā, kur, kā es vēlāk sapratu, apmēram pusjūdzes attālumā atradās šīs zemes galvaspilsēta, uz kurieni valsts padomes sēdē ķeizars bija nospriedis mani pārvest. Es atbildēju nedaudzos vārdos, jo šādai atbildei nebija nekādas jēgas, un rādīju dažas zīmes ar brīvo roku, pielikdams to pie otras (uzmanīgi ceļot to pāri Ekselences galvai, jo baidījies ievainot viņu vai pavadoņus), tad sev pie galvas un ķermeņa, lai tādā kārtā viņiem ieskaidrotu, ka vēlos atgūt brīvību. Likās, ka viņš saprot mani gluži labi, jo pašūpoja galvu par zīmi, ka nepiekrīt, un ar īpašu rokas kustību ļāva nojaust, ka ceļā man jādodas kā gūsteknim. Tai pašā laikā viņš ar citiem mājieniem norādīja, ka ēdamā un dzeramā man būs pa pilnam un ka ar mani apiesies ļoti labi. To redzēdams, es vēlreiz mēģināju saraut saites, bet tūliņ atkal sajutu bultu radītās sāpes sejā un rokās, kas bija vienās sīkās vātīs, un jaunas šautras dūrās man miesā bez pārtraukuma; tāpat es manīju, ka manu ienaidnieku skaits aizvien palielinās, tādēļ devu zīmi, ka atļauju tiem rīkoties ar mani, kā viņi vēlas. Hurgo ar saviem pavadoņiem tūdaļ atvadījās, parādot lielu pieklājību un priecīgi smaidot. Drīz pēc tam atskanēja vispārēja klaigāšana, bieži atkārtojot vārdus «Peplom selan», un es jutu, ka pie maniem kreisajiem sāniem darbojas bariem ļaužu; tie atslābināja valģus tiktāl, ka es varēju apgriezties uz labajiem sāniem, lai beidzot atvieglinātu pūslī. To es izdarīju, kā klājas, par lielu izbrīnu saviem jaunajiem paziņām; no manām kustībām viņi noprata manu nolūku un tūlīt pašķīrās pa labi un kreisi, lai atbrīvotu ceļu platajai straumei, kas brāzās no manis ar varenu spēku un šalkšanu. Jau iepriekš tie bija ieberzējuši manu seju un rokas ar kādu ziedi, kas izplatīja ļoti tīkamu smaržu un pāris minūtēs izbeidza bultu radītās sāpes. Visi šie apstākļi, kuriem vēl pievienojās atspirdzinājums, ko biju guvis no brodīgās barības un dzēriena, lika man domāt par atpūtu. Es aizmiglu un nogulēju, kā man vēlāk stāstīja, astoņas stundas; un par to nebija jābrīnās, jo ārsti pēc ķeizara rīkojuma bija iemaisījuši vīna mucās miega zāles.

Liekas, ka ķeizars bija saņēmis vēstis par mani ar īpašu ziņnesi jau īsi pēc tam, kad tiku atrasts guļam šīs zemes krastā; valsts padomē bija nolemts, ka esmu sasaistāms tādā veidā, kā iepriekš attēloju (tas notika naktī, kamēr biju aizmidzis); pēc tam man bija nosūtīts ēdiens un dzēriens, kā arī sagatavota mašīna, ar ko mani nogādāt uz galvaspilsētu.

Šis lēmums varētu likties ļoti pārdrošs un bīstams, un esmu pārliecināts, ka līdzīgos apstākļos tā nebūtu rīkojies neviens Eiropas valdnieks; pēc manām domām lēmums tomēr bija tiklab gudrs, kā augstsirdīgs. Ja mēs pieņemtu, ka šie ļaudis būtu mēģinājuši mani nogalināt ar saviem šķēpiem un bultām, kamēr gulēju, mani katrā ziņā pamodinātu jau pirmā sāpju sajūta; tā kāpinātu manas dusmas un spēkus tādā mērā, ka es pārrautu saites, ar kurām biju sasiets; pēc tam, nespēdami man pretoties, tie nevarētu gaidīt nekādas žēlastības.

Šie ļaudis ir lieliski matemātiķi un sevišķus sasniegumus pierādījuši mehanikā; allaž viņus atbalstījis un uzmodinājis ķeizars, būdams izcils zinātnieku aizgādnis. Šim valdniekam pieder vairākas uz riteņiem uzrīkotas mašīnas, ko izmanto koku un citu lielu smagumu pārvadāšanai. Prāvākos karakuģus, no kuriem daži ir deviņas pēdas gari, viņš nereti liek būvēt tieši mežā, un ar minētajām mašīnām tos ved trīs vai četri simti jardu līdz jūrai.

Pieci simti amatnieku un inženieru nekavējoties stājās pie darba, lai sakārtotu lielāko mašīnu, kāda viņiem bija. No koka darināta, trīs collas augsta, apmēram septiņas pēdas gara un četras plata, tā kustējās uz divdesmitdiviem riteņiem. Ar klaigām, ko es nesen dzirdēju, ļaudis apsveica mašīnas ierašanos; šķiet, ka tā bija sākusi ripot šurp jau četras stundas pēc tam, kad izkāpu krastā. To nostādīja man blakus, līdztekus manam stāvoklim. Galvenās grūtības tomēr bija mani pacelt un noguldīt uz šī braucamrīka. Šim nolūkam zemē iedzina astoņdesmit stabus, no kuriem katrs bija pēdu garš; ļoti stipras

virves, sainīšu auklu resnumā, ar kāšiem piestiprināja pie citām saitēm, ko strādnieki apjoza man ap kaklu, rokām, vidukli un kājām. Deviņi simti visstiprāko vīru vilka šīs virves pār blokiem, kas bija pierīkoti stabu galos, un tādā kārtā nepilnās trijās stundās mani pacēla, novietoja uz mašīnas un cieši piesēja. To visu es zinu tikai pēc nostāstiem, jo, kamēr šī operācija norisinājās, es gulēju dziļā miegā, ko radīja manā dzērienā iejauktās miega zāles. Piecpadsmit simti ķeizara lielāko zirgu, augumā katrs ap četrarpus collām, vilka mani uz metropoli, kas, kā jau minēju, atradās apmēram pusjūdzes attālumā.

Stundas četras pēc brauciena sākuma mani pamodināja jautrs notikums. Mašīna bija apturēta, lai izlabotu kādu bojājumu, un dažiem jaunekļiem bija uzmākusies kāre redzēt, kāds es izskatos miegā. Tie ierāpās mašīnā, viegliem soļiem uzkāpa man uz sejas, un viens no viņiem, gvardes virsnieks, iebāza krietni dziļi manā kreisajā nāsī sava pīķa smaili; tā kairināja manu degunu kā salms, un es sāku spēcīgi šķaudīt; viņi nemanīti aizzagās projām, un tikai trīs nedēļas vēlāk es uzzināju savas pēkšņās pamošanās iemeslu. Visa pārējā dienas daļa pagāja garā pārgājienā, bet naktī mēs atpūtāmies, un pie abiem sāniem man stāvēja pieci simti sargu – puse no tiem ar lāpām, citi ar lokiem un bultām, gatavi šaut, tiklīdz aizdomīgi pakustēšos. Nākošajā rītā mēs atsākām ceļu jau saules lēktā un pusdienas laikā atradāmies vairs tikai divsimt jardus no pilsētas vārtiem. Ķeizars ar visu galmu iznāca mums pretim, bet augstākie virsnieki nekādā ziņā nebija ar mieru, ka Majestāte kāptu uz mana ķermeņa un tā tīši rotaļātos ar savu dzīvību.

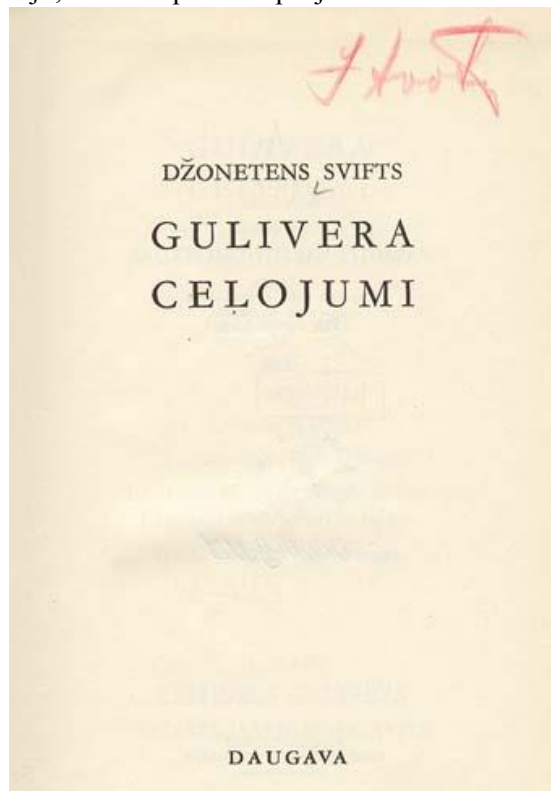
Vietā, kur mani rati apstājās, atradās sens templis, lielākais visā ķeizarvalstī; priekš pāris gadiem to bija apgānījis kāds pretdabisks slepkava, un ticīgie to tādēļ uzlūkoja par nešķīstu; iekārta un visi izgreznojumi biju aizvākti, un telpu izmantoja ikdienišķām vajadzībām. Tagad šī ēka bija paredzēta man par mitekli. Lielie vārti, kas vērsās pret ziemeļiem, bija četras pēdas augsti un gandrīz divas plati, tā kā es varēju pa tiem ielīst bez pūlēm. Katrā pusē šiem vārtiem bija pa mazam logam, ne augstāk par sešām pēdām no zemes; pie tā, kas atradās pa kreisi, ķeizara galma kalējs pierīkoja deviņdesmitvienu ķēdi, kuras līdzinājās tām, kādās Eiropā dāmas nēsā savus pulksteņus; ar trīsdesmitsešām atslēgām tās piestiprināja pie manas kreisās kājas. Pretim templim, lielceļa otrā pusē, divdesmit pēdu atstatumā, stāvēja vismaz piecas pēdas augsts tornis. Tur, kā man stāstīja, uzkāpis ķeizars ar augstākajiem galminiekiem, lai mani netraucēti aplūkotu; pats netiku viņus redzējis. Es vērtēju, ka līdžīgā nolūkā pie manis ieradās vairāk nekā simts tūkstoši pilsētas iedzīvotāju; man liekas, ka – par spīti sargu pūliņiem – to skaits, kas reizēm uzrāpās uz mana ķermeņa pa pieslietām kāpnēm vien, nebija mazāks par desmit tūkstošiem. Bet drīz tika izdots dekrēts, kas šādu rīcību aizliedza, vainīgajiem piedraudot ar nāves sodu.

Kad strādnieki pārliecinājās, ka važas pārraut es nevaru, tie pārgriezta visus valgus, ar kuriem biju saistīts līdz šim, un es piecēlos kājās, juzdamies tik noskumis, kā vēl nekad savā mūžā. Bet ļaužu brēka un brīnīšanās, redzot mani pieceļamies un staigājam, nav aprakstāma. Važas ap manu kreiso kāju bija apmēram divus jardus garas un deva man iespēju nevien soļot puslokā uz priekšu un atpakaļ, bet – piestiprinātas četru collu atstatumā no vārtiem – ļāva man arī ielīst templī un atlaisties tur visā augumā.

II nodaļa

Liliputas ķeizars, dažu dižciltīgo pavadīts, apmeklē autoru cietumā. Apraksts par ķeizara izskatu un izturēšanos. Zinātniekiem uzdod iemācīt autoram vietējo valodu. Viņš iegūst labvēlību ar savu miermīlīgo raksturu. Notiek viņa kabatu pārbaude, un viņam atņem pistoles un zobenu.

Kājās piecēlies, es sāku lūkoties apkārt, un man jāatzīstas, ka nekad nebiju redzējis jaukāku ainu. Visa apkārtnē līdzinājās vienam vienīgam dārzam, un tajā vērojami lauki, parasti ap četrdesmit kvadrātpēdu lieli, atgādināja puķu dobes. Šie lauki mainījās ar mežiem, kuru platība svārstījās ap divarpus jardiem, bet slaidākās galotnes, cik varēju vērtēt, bija septiņas pēdas augstas. Pa kreisi atradās metropole, kas atgādināja teātra dekorācijā iekrāsotu pilsētu.

Stokholmas izdevuma titullapa ar J. Avotiņa autogrāfu

Jau kopš vairākām stundām mani nelabi nomāca dabiskās vajadzības; par to nebrīnījos, jo nebiju paspējis atviegloties divas dienas. Es atrados sprukās starp nepieciešamību un kaunu, bet labākais atrisinājums, ko varēju iedomāties, bija ielīst manā mitekļī. To es izdarīju, aizvēru vārtus, atkāpos, cik tālu vien važas atļāva, un iztīrīju savu ķermeni. Tā tomēr bija vienīgā reize, kad iztīkojos tik cūciskā veidā; es ceru, ka mani attaisnos arī laipnais lasītājs, kad viņš būs nopietni un bezkaislīgi pārdomājis, kā tas īsti notika un cik neapskaužamā stāvoklī es atrados. Ar šo dienu sākot, es pasteidzos zināmās vajadzības nokārtot brīvā dabā, tiklīdz piecēlos; bija gādāts arī par to, lai katru rītu, pirms ieradās sabiedrība, nejauko būšanu ķerrās aizvestu prom divi īpaši nozīmēti sulaiņi. Es varbūt nekavētos tik plaši pie apstākļiem, kas pirmajā mirklī neliekas necik svarīgi, ja es neieskatītu par vajadzīgu publiski attaisnot sevi tīrības jautājumos; tenkotāji, cik esmu dzirdējis, šai un citā sakarā izteikuši par mani šaubas.

Kad šīs lietas bija nokārtotas, es atkal izlīdu no sava mājokļa, jo gribēju ieelpot svaigu gaisu. Drīz es pamanīju, ka ķeizars ir atstājis torni un tuvojas man, zirga mugurā sēdēdams; daudz netrūka, ka viņš būtu par to dārgi samaksājis, jo kustonis, kaut ļoti labi iejādīts, nevarēja būt pieradis pie skata, ka viņa priekšā kustētos it kā vesels kalns; viņš saslējās pakalējās, taču valdnieks, būdams lielisks jātnieks, noturējās sedlos, kamēr saskrēja viņa pavadoņi, nogrāba zirgu aiz pavadas un ķeizars varēja nokāpt. Zemē nostājies, viņš dziļā izbrīnā aplūkoja mani no galvas līdz kājām, tomēr palikdams ķēdes atstatumā. Tad viņš pavēlēja saviem pavāriem un pagraba meistariem, kuri jau gaidīja, gādāt man ēdamo un dzeramo; to viņi stūma uz priekšu īpašos ratos, līdz tie bija man pa sniedzianam. Es ņēmu šos ratus rokā un drīz visus iztukšoju; divdesmit no tiem bija piepildīti ar ēdienu, desmit ar dzērienu. Katrs no pirmajiem deva man divus vai trīs kārtīgus kumosus; šķidrumu no desmit milzīgām māla krūkām es salēju vienos ratos un izdzēru vienā malkā; tāpat rīkojos ar pārējām. Ķeizariene ar jaunajiem prinčiem un princesēm, daudzu galma dāmu pavadībā, sēdēja krēslos un raudzījās notālēm, bet pēc klizmas, kas gadījās ķeizara zirgam, visi sēdētāji piecēlās un tuvojās valdniekam, kura ārējo parādību man gribētos aprakstīt sīkāk. Viņš ir garāks nekā jebkurš cits galminieks par veselu mana naga platumu, un ar to vien pietiek, lai viņš iedvestu bijību katram aplūkotājam. Viņa vaibsti ir stingri un vīrišķīgi, viņam ir austrieša lūpas un ērgļa deguns, viņa seja ir melnīgsnēja, gaita stalta, ķermenis un locekļi samērīgi veidoti, viņa kustības vijīgas, visa viņa izturēšanās valdonīga. Tobrīd viņš bija brieduma gados, divdesmitastoņus un trīs ceturtdaļas gada vecs, un viņa laimīgā, uzvarām visai bagātā valdīšana turpinājās jau septīto gadu. Lai varētu viņu ērtāk apskatīt, es atlaidos uz sāniem, tā ka mana seja atradās līdztekus viņam, un viņš stāvēja tikai triju jardu attālumā; vēlāk man bieži bija izdevība turēt viņu rokā, tādēļ šeit sniegtais apraksts uzskatāms par pareizu un pilnīgu. Viņa tērps bija ļoti parasts un vienkāršs; tā piegriezums svārstījās starp Eiropas un Āzijas modi, bet galvā viņš nesa vieglu zelta bruņcepuri, kas bija rotāta dārgakmeņiem un kuras smailē plivinājās spalva. Rokā viņš turēja atkailinātu zobenu, lai varētu aizstāvēties, ja es norautos no ķēdes; šis ierocis bija gandrīz trīs collas garš, un tā zelta rokturi un maksti greznoja dimanti. Viņa balss bija asa, bet ļoti skaidra un skanīga; es varēju to labi saklausīt, pat kājās piecēlies. Galma dāmas un kungi bija ģērbti tik krāšņi, ka tā vieta, kur viņi stāvēja, atgādināja zemē noklātu sieviešu apakšsvārku ar zeltā un sudrabā izšūtām figūrām. Ķeizars mani vairākkārt uzrunāja, un es viņam atbildēju, taču no teiktā abi nesapratām ne zilbes. Valdnieku pavadīja vairāki garīdznieki un juristi, kurus pazīnu pēc viņu tērpiem; tiem bija uzdots ar mani sarunāties, un arī es griezos pie viņiem visās valodās, par kurām man bija kaut mazākā jēga – vācu, holandiešu, latīņu, franču, spāniešu, itāliešu un franku mēlē, tomēr bez jebkādiem panākumiem. Pēc pāris stundām ķeizariskais nams aizgāja, atstājot pie manis pastiprinātu sardzi, lai

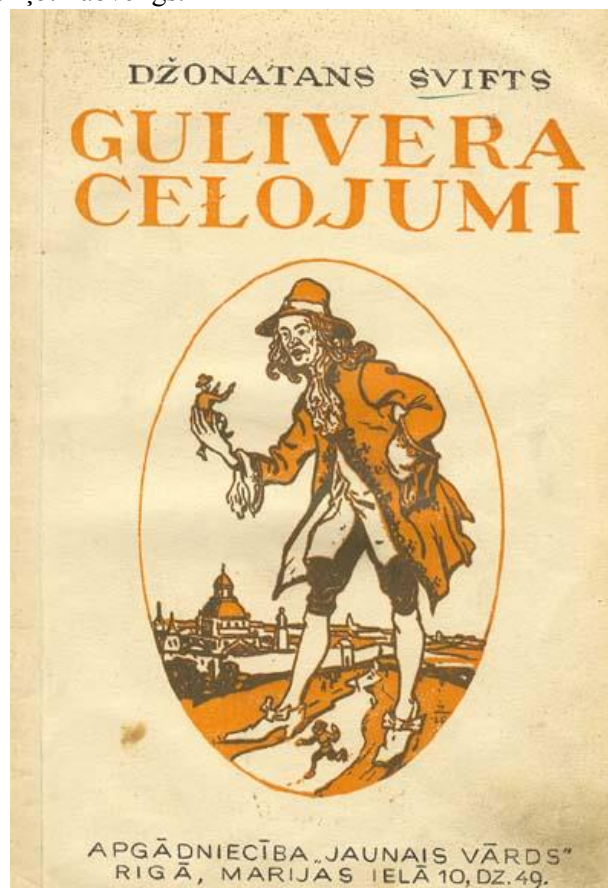
Stokholmas izdevuma prettituls

aizkavētu pūļa uzmācību un varbūtējās ļaunprātības; ļaudis drūzmējās man apkārt, nākdami tik tuvu, cik vien drīkstēja; daži bija pat tik nekaunīgi, ka pēc tam, kad biju apsēdies savas mājas priekšā, sāka apšaudīt mani bultām, un viena no tām nobrāzās cieši gar manu kreiso aci. Sardzes komandieris, kāds pulkvedis, tūdaļ pavēlēja aizturēt sešus galvenos barvežus un nosprieda, ka vistaisnīgākais sods būs, ja viņš tos sasietus nodos manās rokās; daži karavīri šo pavēli nekavējoties izpildīja, ar pīķu kātiem atdzīdami nelaimīgos tik tālu, ka es tos varēju sasniegt. Es satvēru viņus visus labajā rokā, pie kam piecus iebāzu svārku kabatā, bet ar sesto rīkojos tā, it kā gatavotos viņu dzīvu apēst. Nabadziņš briesmīgi brēca, bet pulkvedis ar saviem vīriem šķīta ļoti noraižējušies – sevišķi, kad redzēja, ka es izvelku savu spalvas nazi; taču drīz es viņu bailes izkliedēju, jo pavēros vainīgajā laipnām acīm, pārgriezu viņa valgus un palaidu vaļā, lai skrien. Ar pārējiem apgājos līdzīgi, vilkdams tos laukā no kabatas citu pēc cita, un vēroju, ka tiklab karavīrus, kā skatītājus patīkami pārsteidza šī mana miermīlība, kuras vēlākais iztulkojums galmā bij man ļoti labvēlīgs.

Pret vakaru ar zināmu piepūli ielīdu savā mitekļī, kur apgūlos uz klona; to pašu vajadzēja darīt vēl divas nedēļas, jo šai laikā pēc ķeizara rīkojuma man sagatavoja īpašu gultu. Ar ratiem saveida sešsimt parastā lieluma maisu, kurus pēc tam apstrādāja tieši manā namā. Simtspiecdesmit no šiem maisiem, kopā sašūti, veidoja manējo; kaut četrkāršs biežumā, tas joprojām lika man sajūst, cik ciets ir no gludajiem akmeņiem darinātais klons. Vadoties pēc līdzīga aplēsuma, viņi apgādāja mani ar segām, pārklājiem un palagiem, kuri bija visai pieņemami cilvēkam, kas ilgi radis pie dažādām grūtībām.

Kad vēstis par manu ierašanos izplatījās pa visu valsti, pie manis sāka bariem plūst bagāti, dīki un ziņkārīgi ļaudis; ciemati palika gandrīz tukši, tā kā lauksaimniecība un mājturība piedzīvotu nopietnu krīzi, ja par tās novēršanu jau laikus nebūtu rūpējusies Ķeizariskā Majestāte, izdodot attiecīgus dekrētus un uzsaukumus. Tie noteica, ka ikvienam, kas mani aplūkojis, tūlīt jāatgriežas mājās, pēc kam viņš nedrīkst atrasties manai mājai tuvāk par piecdesmit jardiem bez īpašas galma atļaujas; šo atļauju izsniegšana augstākajiem valsts ierēdņiem sagādāja glītus ienākumus.

Starplaikā ķeizars bieži sasauca valsts padomes sēdes, kurās apsprieda jautājumu, kā rīkoties ar mani tālāk; kāds sevišķi labs draugs – augstu stāvoša persona, kas teicami pārzināja valsts noslēpumus – man vēlāk atklāja, ka esmu galmam radījis ļoti smagas problēmas. Tā, piemēram, viņi apsvēra, ka es varu reiz saraut savas važas, ka manis patērētie barības kvantumi var būt par iemeslu bada katastrofai visā zemē. Reizēm viņi pievērsās viedoklim, ka badā būtu nomērdējams es pats; tie pārdomāja, vai nelikt manu seju un rokas apšaudīt ar sazāļotām bultām, kas mani nobeigtu ātrā nāvē; tad tomēr virsroku guva ieskats, ka tik liela liķa izgarojumi varētu galvaspilsētā ievazāt sērgas; smirdoņa varbūt izplatītos pat pa visu valsti. Tieši karstāko pārrunu laikā lielās sēžu zāles durvīm tuvojās vairāki armijas virsnieki; divi no viņiem, saņēmuši atļauju piedalīties sēdē, sniedza ziņojumu par manu izturēšanos pret sešiem iepriekš minētajiem noziedzniekiem; tas ķeizaru un padomes locekļus noskaņoja tik labvēlīgi, ka tūdaļ tika izdots ķeizara manifests, kurā katram ciemam – deviņsimt jardu apkaimē ap galvaspilsētu – bij noteikts par pienākumu ik rītus piegādāt mana uztura vajadzībām sešus vēršus, četrdesmit aitas un citāda veida pārtiku, ieskaitot atbilstošu daudzumu maizes, vīna un citu dzeramo; par visu to maksāja valsts kase. Te jāpiemetina, ka šis valdnieks galvenā kārtā balstās uz ienākumiem, ko dod viņa personīgie īpašumi, tikai retos un ārkārtējos gadījumos prasīdams kādas nodevas no saviem pavalstniekiem; pēdējie savukārt piedalās viņa karos un sedz ar tiem saistītos izdevumus. Tāpat man tika

«Gulivera» pirmā latviešu izdevuma² vāks (1925)

² Šajā izdevumā nav visi četri ceļojumi, bet gan tikai divi pirmie.

izraudzīti seši simti apkalpotāju, kas saņēma noteiktu atalgojumu un kuriem iekārtoja ļoti ērtas mītnes abpus manām durvīm. Tālāk nolēma, ka trīssimt drēbniekiem jāšūdina man uzvalks pēc šīs zemes modes; ka sešiem no ķeizara ievērojamākiem zinātnu vīriem jāiemāca man šejienes valoda; un, beidzot, ka visi ķeizara, viņa miesas sargu, tāpat dižciltīgo zirgi bieži jādelējami manā priekšā, lai tie pierastu pie manis. Visi šie rīkojumi tika pienācīgi iedzīvināti, un jau pirmo triju nedēļu laikā es pierādīju teicamas sekmes valodas studijās; ķeizars nereti pagodināja mani ar savu ierašanos un palīdzēja maniem skolotājiem viņu darbā. Mēs jau sākām pat mazliet sarunāties; vispirms es iemācījos teikumu, kurā lūdzu ķeizaru augstsirdīgi dāvat man brīvību, un to es, ceļos nometies, atkārtāju viņam katru dienu. Viņš, cik es sapratu, atbildēja, ka tas iespējams tikai laika gaitā, izdarāms tikai saziņā ar valsts padomi un ka pirmā kārtā man nepieciešams «lumos kelmin pesso desmar lon emposo», tas ir – zvērēt mieru viņam un viņa valstij. Reizē viņš apstiprināja, ka izturēšanās pret mani būs allaž laipna, un ieteica, lai es ar pacietību un krietnu stāju nodrošinu viņa un sabiedriskās domas labvēlību. Ķeizars lūdza mani neļauties, ja – pēc viņa pavēles – ieradīsies attiecīgi ierēdņi, lai mani pārmeklētu; varbūt man esot līdz kādi ieroči, kas būtu ārkārtīgi bīstami, ja tie atbilstu manam milzīgajam augumam. Es atbildēju, ka ķeizars var justies mierīgs, jo esmu gatavs atgērbties un uzrādīt savu kabatu saturu. To visu es paskaidroju pa daļai vārdos, pa daļai ar zīmēm. Viņš aizrādīja, ka pēc valsti pastāvošajiem likumiem pārmeklēšana veicama diviem viņa ierēdņiem; ka tas – kā viņš itin labi saprot – nav izdarāms bez manas piekrišanas un palīdzības; ka viņš guvis labu iespaidu par manu augstsirdību un taisnīgumu, tādēļ ļaus, lai es minētos ierēdņus ņemu rokā; ka visu, ko tie man atņems, es dabūšu atpakaļ, valsti atstājot, vai arī to atlīdzinās pēc tādas takses, kā es pats noteikšu. Es satvēru abus ierēdņus pirkstos, iebāzu tos vispirms savās svārku kabatās, pēc tam visās pārējās, atskaitot abas pulksteņa kabatiņas un vēl kādu slepenu, kuras uzrādīšana man šķita lieka, jo tajā atradās daži piederumi, kas bija svarīgi tikai man pašam. Vienā no mazajām kabatiņām bija sudraba pulkstenis, otrā maks ar nedaudziem zelta gabaliem. Abiem kungiem bija līdz spalva, tinte un papīrs, un viņi sastādīja sīku sarakstu par visu, ko redzēja; to beiguši, viņi lūdza, lai nolieku tos zemē, pēc kam tie sarakstu pasniedza ķeizaram. Šo inventūru es vēlāk pārtulkoju, un tās burtiskais teksts ir šāds:

«Pirmkārt, Cilvēka Milzkalna (tā es tulkoju Kvinbus Flestrin) svārku labajā kabatā pēc visrūpīgākās pārmeklēšanas mēs atradām tikai lielu gabalu rupja auduma, ko ērti varētu izmantot par grīdsegu Jūsu Majestātes galvenajā sēžu zālē. Kreisajā kabatā mēs uzdūrāmies milzīgai sudraba lādei; tās vāks bija kaldināts no tā paša metalla, un to mēs, pārmeklētāji, nespējām pacelt. Mēs lūdzām lādi atvērt, pēc kam viens no mums iekāpa iekšā un stāvēja līdz ceļgaliem kādos savādos putekļos, kas sagriezās mums ap galvu un ierosināja spēcīgas šķavas. Labajā vestes kabatā mēs atradām prāvu saišķi baltu, plānu ķermeņu, kas – cits ap citu aptīti – sasniedza triju vīru resnumu; tie bija apsieti ar stipru virvi un apzīmēti melnām figūrām; mēs atļaujamies domāt, ka tās ir rakstu zīmes, kaut ikviens burts apmēros līdzinās pusei mūsu plaukstas. Kreisajā kabatā atradās īpatnēja ierīce, no kuras augšup slējās divdesmit gari stabi, kas atgādina skanstu pāļus pie Jūsu Majestātes pils; mēs pieņēmām, ka Cilvēks Milzkalns ar tiem sukā matus, taču šai gadījumā – tāpat kā dažos citos – neapgrūtinājām viņu ar jautājumiem, jo saprasties mums nācās ļoti grūti. Lielajā kabatā, kas bija iešūta labajos sānos viņa vidukļa tērpam (tā tulkots vārds ranfulo, ar ko tie apzīmēja manas bikses), mēs redzējām izdobtu dzelzs stabu, apmēram cilvēka garumā, piestiprinātu pie koka kluča, kas apmēros vēl pārsniedza stabu; staba vienā malā vērojām dzelzs izciļņus, kas veidoja dīvainas figūras, kuras mums šķita neizprotamas. Kreisajā kabatā – otra tāda pati mašīna. Mazākajā kabatā, labajā pusē, gulēja vairāki balta un sarkana metalla gabali; tie bija apaļi, plakani un dažāda lieluma; pāris no baltajiem (šķietami sudraba) bija tik smagi un milzīgi, ka mēs abi tos tikko spējām pacelt. Kreisajā kabatā stāvēja divi asimetriski veidoti stabi; tikai ar zināmu piepūli mēs sasniedzām to virsotni, jo bijām novietojušies kabatas dibenā. Pirmais no tiem bija aplāts un likās darināts no viena gabala; otra augšgals, no kādas baltas vielas izliets, apmēros līdzinājās divām mūsu galvām. Katrā no šiem stabiem bija iebāzta baisīga tērauda plāksne; mēs pavēlējām, lai viņš mūs iepazīstina ar tām tuvāk, jo bažījāmies, vai šeit neslēpjas kādas bīstamas ierīces. Viņš izvilkā plāksnes no ietvariem un paskaidroja, ka viņa zemē ar vienu no tām skujot bārdu, ar otru griežot gaļu. Divās kabatās, kuras viņš dēvēja par «pulksteņa kabatiņām», mēs nespējām iekļūt; tās iegrieztas viņa vidukļa tērpa augšējā malā, bet viņa vēdera spiediens tur tās aizvērtas. No labās pulksteņa kabatiņas karājās resna sudraba ķēde, kas bija piestiprināta pie kādas brīnumainas mašīnas. Mēs pieprasījām, lai viņš šo mašīnu izvelk ārā, un mums parādījās ripa, kuras viena puse darināta no sudraba, otra no kāda caurspīdīga metalla; pēdējo aplūkojot, mēs ieraudzījām īpatas, lokā sarakstītas zīmes un gribējām tās aptaustīt, taču mūsu pirkstus aizturēja caurspīdīgā viela. Viņš tuvināja mašīnu mūsu ausīm, un mēs dzirdējām nepārtrauktu troksni, kas atgādināja dzirnavu rūkšanu. Mums šķiet, ka tas ir kāds nepazīstams dzīvnieks, vai arī dievs, ko viņš pielūd; vairāk ticamības mēs tomēr piešķīram šai otrai

iespējai, jo viņš mums apgalvoja (ja pareizi sapratām viņa trūcīgo valodu), ka reti kaut ko dara, iepriekš neprastījis padomu šim priekšmetam. Viņš dēvēja to par savu pareģi un stāstīja, ka tas viņa dzīvē nosakot laiku jebkurai darbībai. No kreisās pulksteņa kabatiņas viņš izņēma lielu tīklu, kas varētu noderēt zvejniekiem; taču viņš prata to atvērt un aizvērt kā maku, un tādai vajadzībai tas arī kalpoja; mēs atradām tajā vairākus masīvus dzeltāna metalla gabalus, kuru vērtībai jābūt neaplēšamai, ja tie tiešām liedināti no zelta.

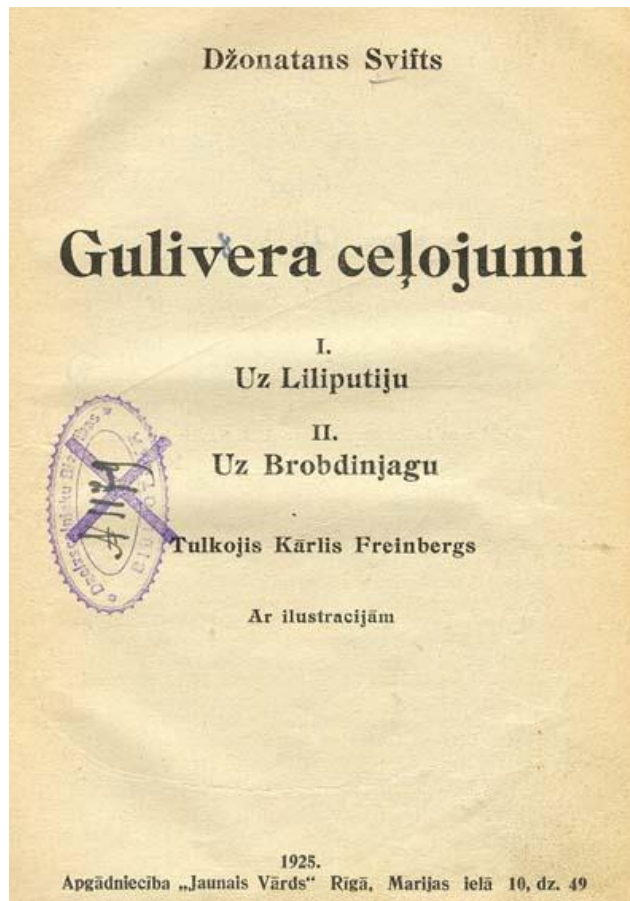
Tādā kārtā, saskaņā ar Jūsu Majestātes norādījumiem, rūpīgi pārbaudījuši visas viņa kabatas, mēs pamanījām tam ap vēderu jostu, kas bija darināta no kāda milzīga dzīvnieka ādas; kreisajā pusē pie tās karājās zobens, apmēram piecu vīru garumā, bet labajā – kule vai soma ar divām nodaļām; katrā no tām pietiktu vietas trim Jūsu Majestātes pavalstniekiem. Vienā nodaļā atradās lodes jeb bumbas; tās bija no sevišķi smaga metalla, mūsu galvas lielumā, un vajadzēja spēcīgas rokas, lai kādu no tām paceltu. Otra nodaļa saturēja kaudzi melnu graudu, bet tie nebija lieli, nedz smagi, jo katrs no mums varēja paņemt saujā ap piecdesmit.

Šis ir pilnīgs apraksts par visu, ko mēs atradām pie Cilvēka Milzkalna, kas izturējās pret mums ļoti laipni un ar cieņu, kādu prasīja Jūsu Majestātes piešķirtais uzdevums. Parakstīts un apzīmogots Jūsu Majestātes laimīgās valdīšanas 89. mēneša 4. dienā.

Klefrens Freloks. Marsi Freloks».

Kad šis raksts bija nolasīts ķeizaram priekšā, viņš man pavēlēja – gan ļoti izmeklētos vārdos – atdot visus minētos priekšmetus. Vispirms viņš pieprasīja zobenu, ko es nojozu kopā ar maksti. Starplaikā viņš bija pavēlējis trim tūkstošiem īpaši izraudzītu karavīru, kas viņu pavadīja, notālēm mani ielenkt, turot lokus un bultas gatavus šaušanai; es tomēr to nemanīju, jo manas acis bija pievērstas tikai ķeizaram. Tad viņš lūdza, lai atkailinu zobenu, kas – kaut jūras ūdenī mazliet aprūsējis – visumā tomēr vēl bija ļoti spožs. Es to izvilku, un karavīri iebrēcās aiz bailēm un pārsteiguma, kad vicināju asmeni pa gaisu, jo saule mirdzēja krāšņi un atstari žilbināja viņiem acis. Ķeizars, šis patiesi drosmīgais valdnieks, izbijās mazāk, nekā es paredzēju; viņš lika man iebāzt zobenu atkal makstī un nosviest, iespējami rāmi, apmēram sešas pēdas no manas ķēdes noteiktā aploka.

Pēc tam viņš atprasīja vienu no izdojamiem dzelzs stabiem, ar tiem saprazdams manas nelielās pistoles. Es izvilku šo ieroci un izskaidroju, cik labi spēdams, tā lietošanu; tad, pielādējis to tikai ar pulveri, kas manā teicami noslēgtajā municijas somā bija paglābies no samirkšanas (neērtība, par kuras novēršanu ikviens sapratīgs jūrasbraucējs parūpējas jau laikus), es vispirms brīdināju ķeizaru, lai viņš nesabītos, pēc tam izšāvu gaisā. Pārsteigums šeit bija daudz lielāks, nekā manu zobenu ieraugot. Simtiem cilvēku pakrita zemē kā beigti, un pat ķeizars, kaut viņš noturējās kājās, atgīdās tikai pēc brīža. Abas pistoles es atdevu tādā pašā veidā kā zobenu, un tām sekoja soma ar pulveri un lodēm; es lūdzu ķeizaru, lai pulveri sarga no uguns, jo niecīgākā dzirkstele to varētu aizdedzināt, un tad tas uzspertu gaisā visu ķeizara pili. Es nodevu arī savu pulksteni, ko ķeizars sevišķi kāroja aplūkot; viņš pavēlēja diviem slaidiem gvardiem to pienest, uz kārts uzmauktu, kā Anglijā kroga puiši pārvieto alus mucu. Viņu mulsināja pulksteņa nemitīgā tikšķēšana un lielā rādītāja kustība, kurai tas varēja viegli sekot, jo viņu redze ir daudz asāka par mūsējo; viņš aicināja klātesošos zinātniekus, lai tie izteiktu savus ieskatus, un atskanēja ļoti dažādi viedokļi, kurus lasītājs var labi ietēloties bez tuvākiem paskaidrojumiem; īstenībā arī es pats tos izpratu visai vāji. Beidzot es atdevu savu sudraba un vara naudu, maku ar deviņiem lieliem un dažiem sīkākām zelta gabaliem, nazi un bārdas nazi, skati un sudraba tabakdozi, mutautu un dienas grāmatu. Zobenu, pistoles un municijas somu ratos nogādāja uz ķeizara mantnīcu, bet pārējās mantas dabūju atpakaļ.

Pirmā latviešu izdevuma titullapa

Kā jau iepriekš minēju, manam tērpam bija vēl kāda kabata, kas netika pārmeklēta; tajā atradās acenes, ko reizēm lietoju vājas redzes dēļ, neliels tālskatis un daži citi nieki, kurus uzrādīt es nejutos saistīts – sevišķi vēl aiz bažām, ka tie varētu pazust vai tikt sabojāti, ja izlaistu tos no savām rokām.

III nodaļa

Autors ļoti īpatnējā veidā pakavē laiku ķeizaram un abēju dzimumu dižciltīgajiem. Apraksts par Liliputas galma izpriecām. Autors atgūst brīvību, pieņemdamas zināmus nosacījumus.

Mana labsirdība un krietnā uzvešanās bija ķeizaru, galmu, armiju, kā arī zemes iedzīvotājus vispār ietekmējusi tik jūtami, ka man modās cerības atgūt brīvību jau vistuvākajā laikā. Es netaupīju pūles, lai šo labvēlīgo noskaņojumu veicinātu. Iedzīvotāju bailes no manis pakāpeniski zuda. Dažkārt es atlaidos guļus un ļāvu kādiem pieciem vai sešiem dejot manā plaukstā; zēni un meitenes beidzot kļuva pat tik droši, ka nāca un spēlēja paslēpes manos matos. Viņu valodu es biju iemācījies jau tiktāl, ka varēju to saprast un arī runāt. Kādu dienu ķeizaram radās doma mani iepriecēt ar dažiem priekšnesumiem, kas atjautībā un lieliskumā pārspēj visu pie citām tautām redzēto. Visvairāk mani ielīksmoja virves dejas, kas risinājās uz tieva balta diega – apmēram divu pēdu un divpadsmit collu augstumā. Šeit es nevaru atturēties no plašāka apraksta, kaut arī tas pārbaudītu lasītāja pacietību.

Šais priekšnesumos piedalās tikai ļaudis, kas kandidē uz augstiem amatiem un izcilu stāvokli galmā. Viņi vingrinās savā mākslā jau no agras jaunības, pie kam nav nepieciešams, lai tie būtu dižciltīgi vai plaši izglītoti. Kad atbrīvojas kāds augstāks postenis, tā līdzšinējam pildītājam mirstot vai krītot nežēlastībā (pēdējais notiek bieži), pieci vai seši kandidāti iesniedz lūgumu, kurā paziņo, ka vēlas ķeizaru un viņa galmu izklaidēt ar virves deju; amatu iegūst tas, kurš, nenogāzdamies zemē, uzlec visaugstāk. Nereti arī galvenie ministri saņem rīkojumu parādīt savu māku un pārliecināt ķeizaru, ka viņu spējas nav zudušas. Finanču ministrs Flimnaps met kūleņus uz virves, kas izstiepta vismaz collu augstāk nekā jebkurai citai ievērojamai personai visā valstī. Esmu redzējis, ka viņš, vairākas reizes gaisā apsviedies, atkal nokrīt stāvus uz virvei pierīkota dēļa. Virve nav resnāka kā pārsienamā aukla, ko lieto Anglijā. Mans draugs – ķeizara privāto lietu ministrs Reldresals, ja es šai gadījumā spēju spriest objektīvi, seko tūliņ aiz finanču ministra; visi pārējie augstākie ierēdņi savā izmaņā ir vienlīdzīgāki.

Priekšnesumu laikā bieži gadās nelaimes, par kurām var lasīt valsts annālēs. Es pats esmu bijis liecinieks, ka divi vai trīs kandidāti salauž locekļus. Taču briesmas ir daudz lielākas, kad pavēli demonstrēt savu veiklību saņem ministri; pūlēdamies izcelt sevi un pārspēt kollēgas, tie lēkā tik sparīgi, ka tikai retais iztiek bez krišanas, bet daži nokrīt pat vairākas reizes. Man apgalvoja, ka pāris gadus priekš manas ierašanās Flimnaps būtu nenovēršami lauzis sprandu, ja viņa kritiena sparū nesamazinātu viens no ķeizara spilveniem, kas nejauši gadījies apakšā.

Kāds citāda veida priekšnesums notiek tikai sevišķos gadījumos – ķeizaram, ķeizarienei un ministru prezidentam klātesot. Ķeizars noliek uz galda trīs smalkus zīda pavedienus; tie ir sešas collas garī – viens zils, otrs sarkans, trešais zaļš. Šie pavedieni paredzēti par balvu tiem, kuriem ķeizars grib uzskatāmā veidā parādīt savu labvēlību. Ceremonija norisinās ķeizara pilī, lielajā valsts zālē, kur kandidātiem jāiztur veiklības pārbaude – gluži atšķirīga no iepriekš aprakstītās un tik īpatnēja, ka neko pat aptuveni līdzīgu neesmu vērojis nevienā citā zemē, kaut pazīstu tiklab veco, kā jauno pasauli. Ķeizars tur rokā līmeniski izstieptu spieķi, kandidāti tuvojas cits aiz cita un reizēm lec spieķim pāri, reizēm lien tam pa apakšu – gan uz priekšu, gan atmuguriski; lekšanu vai līšanu nosaka spieķa augstums, ko ķeizars pastāvīgi maina. Dažkārt ķeizars tur tikai spieķa vienu galu, bet ministru prezidents otru; dažkārt pēdējam to uztic arī pavisam. Tas, kurš parāda vislielāko izveicību, lekdams un līdzdams visilgāk, saņem zilo zīdu, nākošais iegūst sarkano, bet trešajam tiek zaļais; visi apbalvotie savas goda zīmes valkā apjostas divreiz ap vēderu, un reti ir tie galminieki, kam šādas jostas nebūtu.

Armijas zirgi, tāpat ķeizarisko staļļu ērzeļi, ik dienas manā priekšā jādīti, bija pazaudējuši savu biklumu un nāca līdz pat manām kājām, nemaz netrūkdami. Jātnieki lika tiem lekt pāri manai rokai, kad piespiedu to pie zemes; viens no ķeizara medniekiem, milzīga rumaka mugurā, pārvarēja manu korpē ieauto pēdu, un šis lēciens patiesi bija apbrīnas cienīgs. Kādu dienu man radās izdevība pakavēt ķeizaram laiku gluži neparastā veidā. Es lūdzu, lai viņš man sagādā dažus kokus, divas pēdas garus un tik resnus kā parastais spieķis; viņš tūliņ deva attiecīgus rīkojumus mežkopības departamenta direktoram, un jau nākošajā rītā ieradās seši mežsargi ar tādu pašu skaitu ratu, kurus vilka pa astoņi zirgi. Es paņēmu deviņas nūjas un, iesitot tās stingri zemē, izveidoju četrstūri, kura laukums bija divarpus pēdas; četras citas nūjas es piesēju paralēli katram stūrim, apmēram divas pēdas no zemes; tad piestiprināju pie deviņām stateniskajām nūjām savu mutautu un novilku to uz visām malām tik cieši, ka beidzot tas bija uzspīlēts kā bungu āda; četras paralēlās nūjas, atrazdamās piecas collas augstāk par mutautu, atgādināja kaut ko līdzīgu skanstīm. Savu rīkošanos pabeidzis, es lūdzu ķeizaru, lai viņš ļautu

divdesmitčetriem izmeklētiem kavaleristiem sarīkot manevrus manis radītajā līdzenumā. Ķeizaram šis ierosinājums patika, un es vienu pēc otra cēlu augšā kareivjus un virsniekus kopā ar viņu zirgiem un bruņojumu. Tiklīdz viņi bija sakārtojušies, tie sadalījās divās grupās, ievadīja šķietamu kauju, šāva neasas bultas, vicināja zobenus, bēga un vajāja, uzbruka un atkāpās – īsi sakot, demonstrēja vislabāko militāro disciplīnu, kādu jebkad esmu redzējis. Līmeniski piestiprinātās nūjas aizkavēja karavīrus un zirgus gāzties pāri skatuves malām, un ķeizars bija tā ielīksmots, ka pavēlēja atkārtot šo uzvedumu vairākas dienas no vietas. Reiz viņš pats vēlējās, lai uzceļu viņu uz mutauta, pēc kam tas personīgi komandēja manevrus; ar lielām pūlēm viņš pārliecināja arī ķeizarieni tiktāl, ka tā atļāva man turēt krēslu, kurā viņa sēdēja, apmēram divu jardu atstatumā no skatuves, tā ka viņa varēja visu labi pārredzēt. Laimīgā kārtā šie priekšnesumi pagāja bez bīstamiem starpgadījumiem. Tikai reiz kāds trakulīgs zirgs, kas piederēja vienam no virsniekiem, ar pakavu izspēra mutautā caurumu, iegrūda tajā kāju un nokrita, aizraudams līdz arī jātnieku; es tomēr viņus abus tūdaļ atbrīvoju un, vienu roku plīsumam priekšā turēdams, ar otru nocēlu karavīrus zemē, tāpat kā biju tos uzcēlis. Zirgs bija izmežģījis kreiso plecu, bet jātnieks palicis neskarts, un es izlaboju savu mutautu, cik labi mācēdams; taču tā stiprumam līdzīgos bīstamos pasākumos es vairs neuzticējos.

Jau pāris dienas priekš aprakstītajiem notikumiem es biju atbrīvots no važām. Kamēr kavēju galmam laiku ar kara spēlēm, pie ķeizara ieradās ziņnesis, kas vēstīja, ka daži pilsoņi – jādami tuvu gar vietu, kur mani vispirms atrada – ieraudzījuši zemē guļam milzīgu melnu priekšmetu, ļoti dīvaini veidotu, ar tik platām malām kā ķeizara guļamistaba un paaugstinājumu vidū – apmēram cilvēka augumā; tas nav izrādījies par dzīvnieku, kā viņiem sākumā licies, bet gulējis zālē nepakustēdamies; pāris drošākie tam apgājuši vairākas reizes apkārt, tad, pakāpdamies cits citam uz pleciem, sasnieguši paaugstinājuma virsotni; tā bijusi plakana un līdzena, un, mīcot ar kājām, noskaidrojies, ka zem tās ir tukšums; pēc viņu pazemīgā ieskata šis priekšmets varētu piederēt Cilvēkam Milzukulnam, un, ja tā būtu ķeizara griba, viņi to varētu atgādāt uz galvaspilsētu ar pieciem zirgiem. Es tūliņ sapratu, par ko šai ziņojumā runa, un dzirdētās vēstis mani ļoti iepriecēja. Proti: pēc kuģa bojā ejas sasniedzot krastu, es biju tik apdullis, ka pazaudēju cepuri, pirms nonācu vietā, kur apgulos; cepuri es biju nostiprinājis ar saiti zem zoda, kamēr airēju, un arī peldot tā visu laiku turējās man galvā; saite, šķiet, bija pārtrūkusi un cepure nokritusi zemē, man pašam nemanot, bet es līdz šim domāju, ka tā pazudusi jūrā. Es ķeizaram attēloju cepures lietošanu un raksturu, lūdzot viņa gādību, lai tā tiktu man atvesta iespējami drīzā laikā; un tiešām – jau nākošajā dienā vezumnieki to atveda, gan ne visai teicamā stāvoklī; apmalē tie bija ieurbuši divus caurumus un tajos aizmetinājuši divus kāšus, kuri savukārt ar garu virvi bija pievienoti tieši pie zirgu aizjūga; tādā veidā mana cepure bija vilkta kādu pusjūdzi, bet, tā kā zeme šai valstī ir ārkārtīgi mīksta un gluda, bojājumi bija niecīgāki, nekā es paredzēju.

Divas dienas pēc šī piedzīvojuma ķeizars – pavēlējis būt trauksmes stāvoklī tām savas armijas daļām, kas novietotas galvaspilsētā vai tās apkārtnē – sarīkoja ļoti savdabīgu izprieču. Viņš lika man izslieties kā kolosam, ieplēšot kājas tik plati, cik es varēju bez sāpēm; tad viņš uzaicināja virspavēlnieku (vecu, rūdītu karavadoni un manu sirsnīgu aizstāvi) izveidot slēgtu ierindu un vadīt to cauri manai kājstarpei; kājnieki soļoja kolonnās pa 24, jātnieki pa 16 – ar izstieptiem pīķiem, bungām rībot, karogiem plandoties. Ierindā pavisam bija 3000 kājnieku un 1000 kavaleristu. Ķeizars, piedraudot pat ar nāves sodu, bija pavēlējis, ka ikvienam karavīram gājiena laikā jāievēro pret mani visstingrākā pieklājība; daži jaunāki virsnieki, atrazdamies zem manis, tomēr nespēja noturēties, nepacēlušī skatu augšup. Jāatzīstas – manas bikses tobrīd bija tik bēdīgā stāvoklī, ka viņiem droši vien netrūka iemesla smiekliem un brīnumiem.

Lai atgūtu brīvību, es biju sūtījis tik daudz lūgumu un memorandu, ka ķeizars beidzot pieminēja šo jautājumu ministru kabinetā, pēc tam arī valsts padomes sēdē. Manai atbrīvošanai nepretojās neviens, atskaitot Skairešu Bolgolamu, kam bez jebkāda pamata patika būt par manu nāvīgu ienaidnieku. Taču padome pieņēma vienbalsīgu lēmumu pret viņa gribu, un ķeizars to apstiprināja. Mans ienaidnieks bija galbets, t.i. lieladmirālis; ķeizars viņam ļoti uzticējās, viņš bija izcils valsts darbinieks, taču raksturā drūms un nīgrs. Galu galā viņu piespieda padoties, taču tas panāca, ka klauzulas un nosacījumus, ar kādiem mani atbrīvoja un kam es pakļāvos ar zvērestu, uzdeva izstrādāt viņam. Attiecīgo dokumentu Skairešs Bolgolams atnesa man personīgi; viņu pavadīja divi viceministri un vairāki citi augsti ierēdņi. Pēc teksta nolasīšanas mani uzaicināja zvērēt: vispirms pēc manas dzimtenes paražām, tad veidā, kādu nosaka viņu likumi, tas ir – satverot labo kāju kreisajā rokā un labās rokas vidējo pirkstu piespiežot pie pakauša, bet īkšķi pie labās auss līpiņas. Tā kā lasītājam var būt zināma interese iegūt priekšstatu par šai tautai ierasto stilu un izteiksmes veidu, kā arī iepazīties ar noteikumiem, kas garantēja man brīvību, tad es šeit sniedzu minētā dokumenta burtisku un iespējami precīzu tulkojumu.

«GOLBASTO MOMARENS EULAME GURDILO ŠEFINS MULLĪ ULLĪ GUE, Liliputas visaugstākais ķeizars, pasaules prieks un rīkste, kura valstība sniedzas 5000 blustrugu (mēra vienība – apmēram 12 jūdzes) tālu, līdz zemes galam; valdnieku valdnieks, slaidāks par visiem cilvēkiem; kura kājas spiež zemes centru, un kura galva skar sauli; kura mājiens liek drebēt pasaules vareno lieliem; tikams kā pavasaris, mīlīgs kā vasara, auglīgs kā rudens, bargs kā ziema. Viņa Viszēlīgā Majestāte liek priekšā Cilvēkam Milzukulnam, kas nesen ieradies mūsu svētītajos novados, šādus noteikumus, kas viņam ievērojami, apstiprinot to ar svinīgu zvērestu: –

1. Cilvēks Milzukulns nedrīkst atstāt mūsu valsti bez atļaujas, kurai pievienots mūsu lielais zīmogs.

2. Viņš nedrīkst ierasties mūsu galvaspilsētā bez mūsu īpaša rīkojuma, bet arī tādā gadījumā iedzīvotāji brīdināmi divas stundas iepriekš, lai tie neatstātu mājas.

3. Minētam Cilvēkam Milzukulnam savas pastaigas jāierobežo ar mūsu galvenajiem lielceļiem, un viņam aizliegts staigāt vai apgulties pļavās un tīrumos.

4. Lietojot minētos ceļus, viņam jāievēro vislielākā piesardzība, lai nesamīdītu neviena mūsu mīļotā pavalstnieka miesas, nedz arī zirgus vai ratus; viņam aizliegts ņemt rokā mūsu pavalstniekus, kuri paši to nevēlas.

5. Ja kāda ziņa prasa ārkārtīgi steidzamu pārsūtīšanu, Cilvēkam Milzukulnam reizi mēnesī var uzdot nest savā kabatā ziņnesi un viņa zirgu sešas ceļojuma dienas, pēc tam (ja tas nepieciešams) atgādājot šo ziņnesi neskartu atpakaļ mūsu ķeizariskajā tuvumā.

6. Viņam jābūt sabiedrotam pret mūsu ienaidniekiem, Blefusku saliniekiem, un jādara viss iespējamais, lai iznīcinātu viņu floti, kas patlaban gatavojas mums uzbrukt.

7. Minētajam Cilvēkam Milzukulnam savā brīvajā laikā jāiet talkā mūsu strādniekiem, palīdzot tiem celt zināmus lielus akmeņus, kas izmantojami mūsu galvenā parka mūru noseģšanai un citām ķeizariskām celtnēm.

8. Minētajam Cilvēkam Milzukulnam divu mēnešu laikā jāsapulcē rūpīgs pārskats par mūsu valsts apmēriem, aplēšot to savos soļos līdztekus krasta līnijai.

Beidzot. Svinīgi apzvērējis visas augstāk minētās klauzulas, Cilvēks Milzukulns saņēms ik dienas pārtiku un dzērienu, kas atbilst 1724 mūsu pavalstnieku dienišķajai devai, iegūs tiesību brīvi apmeklēt mūsu ķeizarisko personu, kā arī citus mūsu labvēlības apliecinājumus.

Dots mūsu pilī Belfaborakā, mūsu valdīšanas 91. mēneša 12. dienā».

Visus šos noteikumus es parakstīju un apzvērēju, būdams priecīgs un apmierināts, kaut daži no tiem nelikās tik cienīgi, kā es būtu vēlējis; taču šeit bija vainojama tikai lieladmirāļa Skaireša Bolgolama ļaunprātība. Tūlīt pēc tam važas tika noņemtas, un es biju pilnīgi brīvs. Ķeizars mani pagodināja, piedaloties šai ceremonijā personīgi. Lai izsacītu savu pateicību, es metos pie viņa kājām, bet viņš pavēlēja man piecelties; blakus daudziem cildinājumiem, kurus atstāju šeit neminētus, lai mani nevarētu vainot tukšā godkārē, viņš izteica cerību, ka es būšu valstij derīgs ar saviem pakalpojumiem un attaisnošu visas laipnības, ko ķeizars man parādījis līdz šim vai parādīs turpmāk.

Starp brīvības atgūšanas klauzulām lasītājs būs pamanījis to, kurā ķeizars nosaka, ka man piešķirams ēdiens un dzēriens, kas atbilst 1724 liliputiem nepieciešamai devai. Mazliet vēlāk es apvaicājos kādam draudzīgam galminiekam, kā viņi varējuši precīzēt šo noteikto skaitli. Viņš atbildēja, ka ķeizara matemātiķi ar kvadranta palīdzību vispirms aplēsuši manu augumu, konstatējot, ka tas pārsniedz viņu augumu proporcijā 12:1; tālāk viņi secinājuši, ka es ietveru vismaz 1724 parastos cilvēkus un ka tādēļ man vajadzīgs arī uzturs, kas atbilst līdzīgam skaitam liliputu. No teiktā lasītājs varēs gūt priekšstatu par šīs tautas intelliģenci, tāpat par tās lielā valdnieka gudro un rūpīgo saimniecības politiku.

IV nodaļa

Liliputas galvaspilsētas Mildendo un ķeizara pils apraksts. Autora saruna ar kādu ministru par valsts lietām. Autors piedāvājas ķeizaram palīdzēt karos.

Tiklīdz atguvis brīvību, es lūdzu atļauju apskatīt Mildendo, šīs valsts galvaspilsētu: ķeizars to atļāva labprāt, gan stingri piekodinot, lai nesabradāju iedzīvotājus vai viņu mitekļus. Ļaudīm par manu nolūku tika ziņots īpašā proklamācijā. Vaļņi, kas iejož galvaspilsētu, ir divarpus pēdas augsti un vismaz vienpadsmit collas plati: zirgu aizjūgs var pa tiem ērti apbraukt pilsētai visapkārt. Vaļņu sānos, ik pa desmit pēdām, atrodas nocietināti torņi. Es pārkāpu pāri lielajiem rietumu vārtiem un devos uz priekšu – gar malu un ļoti uzmanīgi – pa divām galvenajām ielām; biju tērpies tikai vestē, jo baidījies, ka, skarot ar savu svārku stūriem, varētu sabojāt namu jumtus un lietus notekas. Es cieši raudzījies, kur speru kāju, lai nesamītu kādu nejaušu garāmgājēju, kaut rīkojumā bija uzsvērts, ka ikvienam, kas šai laikā atstās mājas,

pašam jāuzņemas risks un tā sekas. Bēniņu logi un namu jumti bija tā pieblīvēti skatītājiem, ka man šķita – visos savos ceļojumos es neesmu redzējis biezāk apdzīvotu vietu. Pilsēta veido regulāru četrstūri: katra vaļņa mala ir piecsimt pēdu gara. Abas galvenās ielas, kas šķērso viena otru, sadalot pilsētu četros kvartālos, ir piecas pēdas platas. Mazākās ielas un ejas, pa kurām es nevarēju staigāt, bet tikai aplūkot tās no augšas, platumā svārstās starp divpadsmit un astoņpadsmit collām. Pilsēta var izmitināt piecsimt tūkstošus iedzīvotāju. Namiem mēdz būt trīs līdz pieci stāvi; veikalos un tirgos ir bagāta preču izvēle.

Ķeizara pils atrodas pašā pilsētas centrā – vietā, kur krustojas abas maģistrāles. Tai apkārt stiepjas divas pēdas augsts valnis, divdesmit pēdu atstatumā no galvenajām celtnēm. Ķeizars man bija atļāvis šo valni pārkāpt, un, tā kā attālums starp to un pili bija pietiekami liels, es varēju pēdējo ērti apskatīt no visām pusēm. Ārējais pagalms, četrdesmit pēdu apjomā, ietver divus citus; centrālajā pagalmā atrodas ķeizariskais mājoklis, ar ko es ļoti vēlējos iepazīties, taču atduros pret ārkārtīgām grūtībām, jo lielie vārti, kas veda no viena pagalma otrā, bija tikai astoņpadsmit collas augsti un septiņas plati. Tai pašā laikā otrā pagalma celtnes bija vismaz piecas pēdas augstas, un es nevarēju tām pārkāpt, nenodarot milzīgu postu pils mūriem, kaut tie bija veidoti no tēstiem akmeņiem un vismaz četras collas biezi.

Es ērti pārkāpu no viena sola uz otru.

Ilustrācija no pirmā latviešu izdevuma³

Ķeizars tomēr kāroja man parādīt savas pils greznību, bet tas notika ne ātrāk kā pēc trim dienām, kuras pavadīju ķeizariskajā parkā, apmēram simts jardu no pilsētas, ar nazi nogriežot resnākos kokus. No tiem es pagatavoju divus soliņus – trīs pēdas augstus un tik stiprus, lai tie noturētu manu svaru. Kad ļaudis bija brīdināti otru reizi, es atkal devos cauri pilsētai uz pili, soliņus rokā nesdams. Sasniedzis ārējā pagalma galu, es pakāpos uz viena soliņa, bet otru paturēju rokā; to es pārcēlu pāri jumtiem un uzmanīgi noliku spraugā starp otro un trešo pagalmu, kura bija astoņas pēdas plata. Tad es ērti tiku pāri celtnēm, kāpjot no viena soliņa uz otru un aizmugurē palikušo pievelkot sev klāt ar galā saliektu nūju. Tādā kārtā nokļuvu centrālajā pagalmā un, uz sāniem atlaidies, piebāzu seju pie vidējo stāvu logiem, kas ar nolūku bija atstāti vaļā; greznākus apartamentus, kā es ieraudzīju, būtu grūti iedomāties. Es redzēju arī ķeizarieni un jaunos prinčus to dažādajās istabās, kambarkungu un jumpravu aprūpētus. Ķeizarienei labpatika man laipni uzsmaidīt, un tā pasniedza man pat savu roku skūpstam.

Es tomēr šeit atturēšos lasītājam sniegt tālākus aprakstus, jo esmu tos paredzējis kādam plašākam darbam, kas patlaban jau gandrīz sagatavots iespiešanai; tas ietvers vispārēju apskatu par šo valsti – sākot ar tās dibināšanu un pāri veselai virknei valdnieku, sevišķu vērību veltījot kariem un politiskajai vēsturei, likumiem, izglītībai un reliģijai, augiem un dzīvniekiem, iedzīvotāju savdabīgajām paražām un manierēm, tāpat citiem ļoti interesantiem un pamācīgiem jautājumiem; šobrīd mans tiešais nodoms ir attēlot vienīgi notikumus un aktus, kas ietekmēja vispārības vai manu personīgo dzīvi tais deviņos mēnešos, ko pavadīju šai valstī.

Kādu rītu – nedēļas divas pēc tam, kad atguvu brīvību – pie manis ieradās ķeizara privāto lietu ministrs (tāds ir viņa titulis) Reldresals, kam sekoja tikai viens pavadonis. Savai karietei viņš lika gaidīt notālēm un lūdza mani, lai es piešķirtu viņam stundu garu audienci; es to darīju labprāt, augstu vērtēdams viņa stāvokli un personīgās kvalitātes, kā arī atcerēdamies daudzos laipnos pakalpojumus no viņa puses tais dienās, kad es lūdzu galmam savu atbrīvošanu. Es piedāvājos atgulties, lai viņš varētu ērtāk piekļūt manai ausij, taču ministrs labāk vēlējās, ka es sarunas laikā turu viņu rokā. Viņš iesāka ar komplimentiem manai brīvībai, norādīdams, ka arī viņam šai virzienā zināmi nopelni; taču, viņš piemetināja, ja pašreizējā situācija galmā būtu citāda, atbrīvošana varbūt nesekmētos tik viegli. «Jo», viņš turpināja, «lai cik ziedošs mūsu stāvoklis liktos svešam vērotājam, mēs strādājam divu bīstamu draudu ēnā. Viens no tiem ir šķelšanās pašu starpā, otrs – bažas par spēcīga ārējā ienaidnieka uzbrukumu. Vispirms jums jāzina, ka jau vairāk nekā septiņpadsmit mēnešus mūsu valstī noris nesamierināma cīņa starp divām partijām – trameksaniem un slameksaniem; šie nosaukumi atvasināti no augstiem resp. zemiem kurpju papēžiem, kas ir viņu galvenā atšķirības zīme. Ir tiesa, mūsu vecajai satversmei labāk atbilst augstie papēži, taču – lai būtu kā būdams – ķeizars pavēlējis visām valdības un

³ Pirmajā izdevumā nav norādīts ilustrācijas autors un no kurienes tās ņemtas. E. Pīpiņa un J. Upmaņa spiestuve Rīgā, Marijas ielā 10.

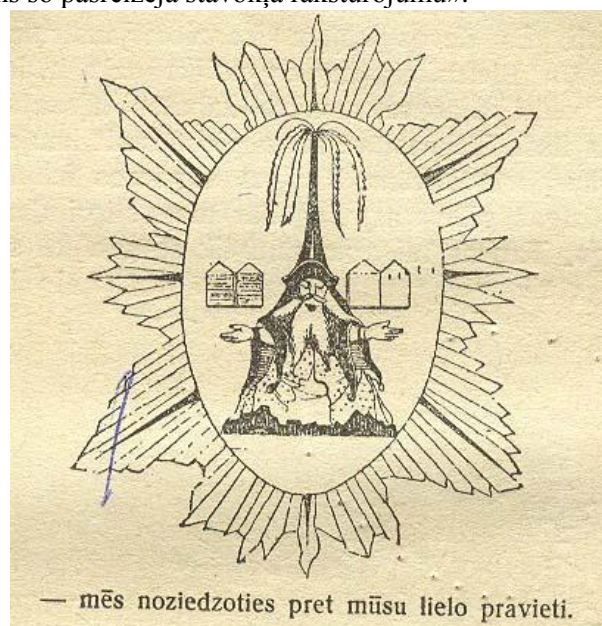
valsts iestādēm lietot tikai zemos, kā jūs pats jau būsit ievērojis; tāpat ievēribu pelnī fakts, ka Viņa Majestātes ķeizarišķie papēži ir vismaz drurru zemāki nekā jebkuram galminiekam (drurrs – mēra vienība, apmēram četrpadsmitā daļa collas). Naidis starp abām partijām kļuvis tik dziļš, ka to dalībnieki kopā vairs ne ēd, ne dzer, un savā starpā pat nesarunājas. Mēs pieņemam, ka trameksani jeb augstie papēži skaitliski mūs pārspēj, taču valsts vara atrodas pilnīgi mūsu rokās. Ar bažām mēs gan vērojam, ka Viņa Ķeizarišķā Augstība, mūsu troņmantnieks, parāda zināmu tieksmi uz augstajiem papēžiem; vismaz mēs varam skaidri izšķirt, ka viens no viņa papēžiem ir augstāks par otru, kādēļ soļojot viņš mazliet klibo. Un tieši šo iekšējo nemieru kulminācijā mūs apdraud iebrukums no Blefusku salas – pasaules otras lielvalsts, kas ir gandrīz tikpat liela un spēcīga kā mūsējā. Kas attiecas uz jūsu apgalvojumu, ka pasaulē ir vēl citas ķeizaristes un valstis, kuras apdzīvo cilvēki jūsu augumā, tad mūsu filozofi to stipri apšaubā un drīzāk pieņem, ka jūs esat nokritis no mēness vai kādas zvaigznes; jo – ir taču gluži skaidrs, ka simts šāda auguma cilvēku īsā laikā iznīcinātu visus augļus un dzīvniekus Viņa Majestātes novados. Bez tam mūsu vēsture, kas aptver seštūkstoš mēnešu, nemin nevienu citu zemi blakus abām lielajām ķeizaristēm – Liliputai un Blefusku. Šeit man jāpaskaidro, ka starp abām minētajām lielvalstīm jau trīsdesmitsešus mēnešus plosās sīvs karš. Tā iegansts bija šāds. Ir vispār zināma patiesība, ka pirmatnējais veids, kā atvērt olu pirms ēšanas, ir – atsist vaļā tās apaļo galu; taču mūsu pašreizējās Majestātes vectēvs, vēl zēns būdams, reiz atvēra olu pēc šī vecā paraduma un iegriezā sev pirkstā. Viņa tēvs, toreizējais ķeizars, tūdaļ izdeva ediktu, kurā – piedraudot ar smagiem sodiem – pavēlēja visiem saviem pavalstniekiem, ka olas atveramas tikai slaidajā galā. Tautas pretestība šim likumam bija tik spēcīga, ka vēsture mums stāsta par sešiem olu dumpjiem, kuros viens ķeizars pazaudēja dzīvību, bet otrs kroni. Šos iekšējos nemierus rosīgi veicināja Blefusku valdnieki, un, kad tos apspieda, dumpinieki allaž devās trimdā uz minēto zemi. Mēs vērtējam, ka vienpadsmit tūkstoši cilvēku, dažādos laikmetos, labāk gājuši nāvē, nekā situši vaļā olu slaidos galus. Grāmatu skaits, kurās aplūkots šis strīdus jautājums, sniedzas vairākos simtos; tie sējumi, ko sarakstījuši apalgaļi, tomēr sen jau aizliegti, un visa šī partija izsludināta par nespējīgu darboties sabiedriskos posteņos. Šo sarežģījumu laikā Blefusku ķeizars ar savu vēstnieku starpniecību mūs bieži apsūdzēja reliģisku plaisu radīšanā un pārkāpumos pret mūsu lielā pravieša Lustroga pamatdoktrīnu, kas izteikta brundrekāla (tā saucas viņu svētie raksti) piecdesmitceturtajā nodaļā. Mēs tomēr to uzskatījām par rupju teksta viltošanu, jo pravietis saka: Kas īsti tic, tas atver olu parocīgajā galā. Un kurš ir parocīgais gals, tas – pēc mana pazemīgā ieskata – jāizšķir katra atsevišķa cilvēka sirdsapziņai, vai arī jāļauj noteikt augstākajai tiesai. Bet apalgaļu trimdinieki ir atraduši tik dzirdīgas ausis Blefusku ķeizara galmā un saņēmuši tik daudz privāta atbalsta un uzmodinājumu no savas partijas mūsu pašu zemē, ka asiņains karš ar mainīgiem panākumiem starp abām valstīm turpinās jau trīsdesmitsešus mēnešus; šai laikā mēs esam pazaudējuši četrdesmit lielus kuģus un ļoti daudz mazāku, tāpat trīsdesmit tūkstošus savu labāko jūrnieku un karavīru; ienaidnieka zaudējumi līdz šim tomēr bijuši drusku prāvāki par mūsējiem. Lai būtu kā būdams, tie tagad ir izrīkojuši milzīgu floti un sagatavo desanta operāciju pret mūsu krastiem. Viņa Ķeizarišķā Majestāte, ļoti augstu vērtējot jūsu drosmi un spēku, lūdza mani sniegt jums šo pašreizējā stāvokļa raksturojumu».

Es lūdzu ministru nodot ķeizaram manus padevības apliecinājumus, kā arī paziņot, ka es, būdams ārzemnieks, neuzskatu par pareizu piedalīties viņu partiju konfliktos, bet ka reizē esmu gatavs, pat riskējot ar dzīvību, aizstāvēt viņa personu un valsti pret iebrucējiem.

V nodaļa

Autors ar neparastu kara viltību aizkavē ienaidnieka invāziju. Viņam tiek piešķirts augsts titulis. Ierodas Blefusku ķeizara vēstnieki un lūdz mieru. Ķeizarienes istabās izceļas ugunsgrēks. Autors izglābj pils pārējās daļas.

Blefusku ķeizariste ir sala Liliputas ziemeļaustrumos, no kuras to šķir tikai astoņsimt jardu plats kanāls. Es to nebiju vēl redzējis un, brīdināts par gaidāmo invāziju, vairījos rādīties piekrastē, jo baidījos, ka mani nepamana kāds no ienaidnieka kuģiem; Blefusku valstī par manu ierašanos vēl nebija saņemtas nekādas ziņas, jo

Ilustrācija no pirmā latviešu izdevuma

tiem, kas kara laikā uzturēja starp abām valstīm sakarus, draudēja nāves sods, un arī kuģiem bija aizliegts apmeklēt ienaidnieka ostas. Es iepazīstināju mūsu ķeizaru ar projektu, ko biju izstrādājis un kas dotu iespēju sagūstīt visu pretinieka floti; pēdējā, kā mūsu izlūki ziņoja, bija noenkurota ostā un gaidīja tikai pirmo vēja pūsmu, lai dotos jūrā. Es apspriedos ar veciem un piedzīvojušiem jūrniekiem, lai noskaidrotu kanāla dziļumu, ko tie bieži bija mērījuši; viņi man pastāstīja, ka vidus daļā, paisuma laikā, tas ir septiņdesmit glumglufus dziļš (apmēram sešas eiropiešu mēros), bet citur ne dziļāks par piecdesmit glumglufiem. Pēc tam es devos uz ziemeļaustrumu krastu, iepretim Blefuskai, kur nogulos aiz kāda paugura, paņēmu savu nelielo tālskati un aplūkoju ienaidnieka noenkuroto floti, kas sastāvēja no kādiem piecdesmit kara un ļoti daudziem transporta kuģiem. Tad atgriezos savā mājoklī un pavēlēju (uz to man tagad bija tiesības) apgādāt lielu skaitu visstiprāko virvju un dzelzs stieņu. Katra virve bija pārsienamās auklas resnumā, bet stieņi garumā un apmēros līdzinājās adāmām adatām. Es saviju pa trim virvēm kopā, lai tās būtu stiprākas, un tā paša iemesla dēļ arī trīs dzelzs stieņus sagriezu vienā, to galus salocīdams kāsi. Pievienojis piecdesmit šādus kāšus atbilstošam skaitam virvju, es gāju atpakaļ uz ziemeļaustrumu krastu un, novilcis svārkus, kurpes un zeķes, iebrīdu jūrā apmēram pusstundu priekš paisuma, tērpies tikai savā ādas jakā. Soļoju pa ūdeni uz priekšu, cik ātri spēdams, bet vidū kādus trīsdesmit jardus peldēju, līdz atkal jutu cietu pamatu zem kājām. Tādā veidā es sasniedzu floti nepilnas pusstundas laikā. Ienaidnieki, mani ieraugot, bija tik pārsteigti, ka lēca no kuģiem ūdenī un peldēja uz krastu, kur savukārt jau atradās ne mazāk kā trīsdesmit tūkstoši cilvēku. Tad es ņēmu savus pinekļus un, aizkabinājis katru kuģa andrā kāsi, sasēju visus brīvos virvju galus kopā. Kamēr es darbojos, ienaidnieki izšāva vairākus tūkstošus bultu, un daudzas no tām iedūrās man rokās un sejā; tās nevien sagādāja sāpes, bet arī nopietni traucēja mani darbā. Visvairāk es bažījies par savām acīm, un nenovēršami būtu tās pazaudējis, ja pēkšņi man neiešautos prātā labs padoms. Manā splepenajā kabatā, ko ķeizariskie pārmeklētāji, kā jau agrāk minēju, nebija pamanījuši, starp citiem priekšmetiem atradās acenes. Tagad es tās izvilku un rūpīgi nostiprināju sev uz deguna; tā nobruņojies, es drosmīgi turpināju rīkoties par spīti ienaidnieka bultām, kas nereti atsitās pret acēnu stikliem, taču neatstājot nekāda iespaida – tikai mazliet tās sašķobot. Aizkabinājis visus kāšus, es satvēru virvju mezglu sauļā un sāku vilkt, bet kuģi nekustējās, jo bija ļoti stipri noenkuroti; mana pasākuma bīstamākā daļa tāpēc bija vēl priekšā. Es palaidu virves, atstājot kāšus aizmetinātus aiz andriem, un ar nazi bezbailīgi pārgriezu enkuru saites; to darot, dabūju sejā un rokās kādas divsimt bultas. Tad es atkal tvēru virvju mezglu un bridu atpakaļ, bez piepūles velkot sev pakal piecdesmit ienaidnieka lielo karakuģu.

Blefuskieši, kam trūka pat niecīgākā priekšstata par maniem nodomiem, sākumā bija mēmi aiz brīnumiem. Redzot mani griežam enkurtauvas, tie iedomājās, ka gribu tikai kuģus palaist straumē, lai tie triektos cits pret citu. Bet, ieraugot, ka flote kustas vislabākajā kārtībā un ka es to velku projām, viņi sāka aiz bēdām un izmisuma gaudot tik briesmīgi, ka to nav iespējams ne attēlot, ne aptvert. Izklūvis no apdraudētās joslas, es brīdi apstājos un izvilku šautras, kas bija iedūrušās man sejā un rokās; tāpat ieberzējos ar ziedi, ko man izsniedza pēc pirmās sastapšanās ar liliputiem un kas minēta jau iepriekš. Tad es noņēmu acenes un – apmēram stundu gaidījis, kamēr noplok paisums – ar visu kara laupījumu pārkluvu pār kanāla vidus daļu, sveiks un vesels sasniedzot Liliputas ķeizarisko ostu.

Ķeizars ar galminiekiem stāvēja krastā, gaidot šīs lielās dēkas iznākumu. Viņi redzēja kuģus tuvojamies platā puslokā, bet mani tie nevarēja atšķirt, jo atrados līdz krūtīm ūdenī. Kad nonācu kanāla vidū, viņu satraukums vēl pieauga, jo tagad ūdens man sniedzās jau līdz kaklam. Ķeizaram likās, ka esmu noslīcis un ka ienaidnieka flote sākusi uzbrukumu. Viņa bailes tomēr drīz tika izklīdētas, jo kanāls kļuva ar katru soli seklāks un īsā laikā es jau biju dzirdes attālumā no krasta; es izslēju gaisā virves galu, aiz kura vilkās flote, un skaļā balsī sauca: «Lai dzīvo dižais Liliputas ķeizars!» Un dižais valdnieks sagaidīja mani ar cildenām uzslavām, tūdaļ pasludinot, ka esmu iecelts par nardaku, kas šai valstī nozīmē visaugstāko titulu.

Ķeizars izteica vēlēšanos, lai es citā izdevīgā gadījumā atvestu uz viņa ostām arī visus pārējos ienaidnieka kuģus. Un tik neizmērojama ir valdnieku godkāre, ka viņš, liekas, domāja vairs vienīgi par to, kā pārvērst Blefuskai ķeizaristi par provinci, ko pārvaldītu viņa iecelts vicekaralis; kā iznīcināt apalgaļu trimdiniekus un piespiest arī blefuskiešus atvērt olas tikai slaidajā galā; ar to tad viņš būtu kļuvis par visas pasaules valdnieku. Es tomēr centos šos plānus aizkavēt, lietodams tiklab politiskus, kā juridiskus argumentus; tāpat es nepārprotami deklarēju, ka nekad nepārvērtīšos ierocī, kas kādu brīvu un drosmīgu tautu iedzītu verdzībā. Kad šo jautājumu apsprieda valsts padomē, manā pusē nostājās arī visi sapratīgākie ministri.

Šī mana drošā un atklātā deklarācija bija tik tiešs pretstats ķeizara nolūkiem un politiskajam kursam, ka viņš nekad to man nepiedeva. Ļoti smalkā veidā viņš ļāva to nojaust jau minētajā valsts padomes sēdē, kur, kā man stāstīja, prātīgākie dalībnieki – vismaz klusējot – atbalstījuši manu viedokli;

citi, kas slepeni mani ienāda, turpretim izteikuši piezīmes, kurās vīdējis izsmiekla dzelonis. Kopš šī laika starp ķeizaru un kādu man nelabvēlīgi noskaņotu ministru kliķi attīstījās intriga, kas kulminēja pēc nepilniem diviem mēnešiem un viegli būtu varējusi beigties ar manu bojā eju. Tik nenozīmīgi ir vislielākie pakalpojumi kādam valdniekam, ja svaru kausā tiem pretim liekam atteikšanos kalpot viņu kaislībām.

Trīs nedēļas pēc maniem varoņdarbiem no Blefusku ieradās svinīga deklarācija, pazemīgi lūdzot mieru. To arī drīz noslēdza, pie kam noteikumi bija ļoti izdevīgi mūsu ķeizaram, taču negribu lasītāju ar tiem garlaikot. Delegācijas sastāvā bija seši vēstnieki ar piecsimt pavadoņiem; viņu ierašanās bija grandioza – atbilstoša viņu valdnieka dižumam un misijas svarīgumam. Kad mierlīgums bija parakstīts (ņemot vērā iespaidu, kāds man tagad bija – vai vismaz šķita – nodrošināts galmā, es viņiem sarunu laikā izdarīju vairākus nozīmīgus pakalpojumus), ekselences – iepriekš privāti informētas par manu draudzīgo noskaņojumu – ieradās pie manis pieklājības vizītē. Pirmā kārtā viesi izteica komplimentus manai drosmei un augstsirdībai, tad ķeizara vārdā ielūdza mani apmeklēt Blefusu; tāpat tie vēlējās, lai demonstrēju viņiem savu milzīgo spēku, par ko viņi teicās dzirdējuši daudz brīnišķīgu nostāstu; es viņu lūgumu labprāt uz klausīju, taču nekavēšu lasītāju ar sīkāku aprakstu.

Kādu brīdi pakavējis vēstniekiem laiku, tā sagādājot tiem bezgalīgu prieku un apmierinājumu, es lūdzu viņus parādīt man godu, nododot manu pazemīgo sveicienu viņu ķeizaram, kura tikumu slava ir atbalsojusies visā pasaulē un pie kā es gribētu ierasties, pirms atgriežos savā dzimtenē. Tiklīdz man radās nākošā izdevība sastapt mūsu ķeizaru, es viņam tūlīt lūdzu atļauju apmeklēt Blefusku valdnieku, un viņš man to arī apsolīja, lai gan – kā skaidri manīju – ļoti vēsi un atturīgi. Šīs izturēšanās iemeslus es nesapratu, iekām kāds paziņa man nebija pačukstējis, ka Flimnaps un Bolgolams manu sastapšanos ar minētajiem vēstniekiem ķeizaram iztulkojuši kā neloyalitātes pazīmi. Tādam apvainojumam trūka jebkāda pamata, un šī bija pirmā reize, kad man uzausa viegla nojausma par to, kas ir galms un ministri.

Šeit jāpiemietina, ka manās sarunās ar vēstniekiem bija nepieciešams tulks, jo katrā valstī runā savu valodu, kas tikpat atšķirīga kā Eiropā; katra nācija pie tam lepojas ar savas valodas vecumu, daiļskanību un spēku, par to saņemot kaimiņu paļņas un nicinājumus. Mūsu ķeizars – ievērojot priekšrocības, ko tam deva flotes sagūstīšana – tomēr pavēlēja, lai vēstnieku pilnvaru teksti, tāpat viņu teiktās runas būtu liliputu valodā. Taču jāatzīst, ka plašie tirdznieciskie un komerciālie sakari starp abām ķeizaristēm, pastāvīgā bēgļu izmaiņa, ieradums sūtīt uz otru zemi dižciltīgo un bagāto namu atvases, lai tās tur noslīpētos, iepazīstoties ar pasauli, ar svešiem ļaudīm un paražām – ka visi šie apstākļi nav palikuši bez jūtāmām sekām, un nevien abu tautu intelliģence, bet arī vienkāršie tirgotāji un jūrnieki, kas dzīvo piekrastes apgabalos, var ērti izteikties abās valodās. Par to es pārliecinājos dažas nedēļas vēlāk, apmeklējot Blefusku ķeizaru, un šis apmeklējums – smagajās rūpēs, ko man sagādāja naidnieku ļaunprātība – izvērtās par vislaimīgāko notikumu, kā lasītājs to redzēs mana stāsta attiecīgajā vietā.

Lasītājs arī atcerēsies, ka, parakstot brīvības atgūšanas noteikumus, es biju neapmierināts ar dažām klauzulām, kas skanēja pārāk verdziski; tām pakļauties mani spieda tikai ārkārtēja nepieciešamība. Tagad, kad biju kļuvis par augstākās pakāpes nardaku, šīs prasības vairs nebija saskaņojamas ar manu cieņu, un ķeizaram par godu jāliecina, ka viņš nekad tās arī nepieminēja. Taču drīz nāca gadījums, kur es ķeizaram izdarīju, kā man vismaz tai brīdī likās, ļoti svarīgu pakalpojumu.

Mani saņēma uz krasta ar lielu uzslavu.

Ilustrācija no pirmā latviešu izdevuma⁴

⁴ Ilustratoram nav bijis izpratnes par grāmatu. Liliputi ir 12 reizes mazāki par «mūsu» cilvēkiem, un no tāda aprēķina Svifts viscaur vadījās. Ja «mūsu» kuģis ir, teiksim, 24 metrus garš, tad liliputu kuģis būs 2 metrus garš. Tātad Blefuskas kuģi bija kā «mūsu» nelielas laiviņas, bet ne kā rotaļlietas.

Kādā pusnaktī aiz manām durvīm atskanēja simtbalsīga klaigāšana; izbijies es uztrūkos no miega un dzirdēju, ka nemitīgi tiek atkārtots vārds «burglum». Cauri pūlim izspraucās vairāki galminieki un lūdza mani bez kavēšanās doties uz pili, jo ķeizarienes istabās izcēlies ugunsgrēks, kurā vainojama kāda nevīžīga kambarjumprava, kas aizmigusi, gultā lasīdama romānu. Es tūlīt piecēlos; ļaudis saņēma rīkojumu atbrīvot ceļu, un, tā kā spīdēja arī gaiša mēnesnīca, man izdevās sasniegt pili, nesaminot neviena cilvēka. Es ieraudzīju, ka pie degošās celtnes sienām jau saslītas kāpnes un ka netrūkst arī ugunsdzēsēju spaiņu, vienīgi ūdens atradās krietni patālu. Spaiņi nebija lielāki par prāvu uzpirksteni, un nabaga ļaudis sniedza man tos, cik ātri vien spēja, taču liesmas plosījās tik spēcīgi, ka šādā veidā tās apslāpēt nevarēja. Es būtu bez pūlēm uguni nospiedis ar saviem svārkjiem, bet nelaimīgā kārtā biju tos pametis mājās, atskriedams šurp tikai ādas jakā. Stāvoklis šķita nožēlojams un izmisīgs, un krāšņā pils droši vien būtu nodegusi līdz pamatiem, ja pēkšņā attapībā, kas man nemaz nav raksturīga, es neiedomātos labu izeju. Iepriekšējā vakarā biju sadzēries kādu lielisku vīnu, ko šeit dēvē par glimigrimu (blefuskieši to sauc par fluneku, bet mūsējais tiek atzīts par pārāku) un kas ļoti ātri skrien cauri ķermenim. Laimīgā kārtā es no tā nebiju izlaidis laukā vēl ne pilītes. Biju sakarsis, stāvēdams tuvu liesmām un pūlēdamies tās apdzēst, un šis apstākļi jūtami ietekmēja manu pūsi; un tā es devu vaļu milzīgai straumei, rūpīgi iegrozīdams to pret visvairāk apdraudētajām vietām, un triju minūšu laikā ugunsgrēks bija pilnīgi likvidēts. Līdz ar to bija glābtas no bojā ejas arī šīs krāšņās, paudzē paudzēs celtās pils pārējās daļas.

Jau ausa rīts, un es devos mājup, neapsveicis ķeizaru par šīs lietas laimīgu nokārtošanos; kaut mans pakalpojums bija ievērojams, es nezināju, vai ķeizaram šķitīs pieņemams veids, kādā to paveicu. Šīs valsts likumi, proti, nosaka, ka ikviena persona – neatkarīgi no tās sabiedriskā stāvokļa, kas nolaidusi ūdeni ķeizariskās pils rajonā, sodāma ar nāvi. Mazliet mani nomierināja ķeizara piesūtītais paziņojums, ka viņš uzdevis augstākās tiesas priekšsēdim sagatavot īpašu dokumentu par manu attaisnošanu; taču es nekad to netiku saņēmis. Un no privātiem avotiem uzzināju, ka ķeizarienes manis veiktie dzēšanas darbi modinājuši ārkārtīgu riebumu; viņa noslēgusies pils vistālākajā stūrī un izteikusi negrozāmu gribu, ka izglābtās istabas nav atjaunojamas viņas lietošanai; un savu tuvāko galma dāmu sabiedrībā tā nebija spējusi savaldīties un zvērējusi man atriebties.

VI nodaļa

Liliputas iedzīvotāji, viņu zinātne, likumi un ieražas. Bērnu audzināšanas metodes. Autora dzīves veids šai zemē. Kā viņš panāca kādas ievērojamas dāmas attaisnošanu.

Kaut esmu nolēmis šīs zemes aprakstu atstāt īpašai grāmatai, taču lasītāja ziņkāres apmierināšanai piekāpšos tiktāl, ka dažus vispārējus raksturojumus sniegtu arī šeit. Iedzīvotāju caurmēra garums, mazliet zem sešām collām, ir tieši proporcionāls visiem kustoņiem, augiem un kokiem. Tā, piemēram, visprāvākie zirgi un vērsi augumā nepārsniedz četras līdz piecas collas, bet aitas – pusotras; zosis ir tik liels kā zvirbuli; tāda pati pakāpeniska samazināšanās turpinās līdz sīkākajiem dzīvniekiem, kas manām acīm vairs nebija saskatāmi. Liliputu acis daba tomēr iekārtojusi tā, ka viņi var visu saredzēt pienācīgi; viņu redze ir ļoti asa, bet nav, protams, piemērota lieliem attālumiem. Lai raksturotu, cik labi viņi saskata tuvus priekšmetus, varu minēt, ka esmu novērojis pavāru, plucinot gaili, kas nav lielāks par cīruli, un meiteni, ieverot neredzamu diegu neredzamā adatā. Viņu slaidākie koki ir apmēram septiņas pēdas augsti; ar tiem es domāju milzeņus, kas aug ķeizariskajā parkā un kuru galotnes es tikko varēju iemiegt sažņaugtā plaukstā. Pārējie augi ir samēros atbilstoši, bet tos es atļauju lasītājam ietēloties pašam.

Es šeit nepakavēšos pie viņu zinātnes, kas visās nozarēs plaukusi un zēlusi jau garus cilvēku mūžus. Taču ievēribu pelnī viņu īpatnais rakstības veids; viņi neraksta no kreisās uz labo pusi kā eiropieši, nedz no labās uz kreiso kā arābi, nedz no augšas uz leju kā ķīnieši, nedz no apakšas uz augšu kā kaskagieši; tie raksta šķērsām, no viena papīra lapas stūra uz otru, kā labāko aprindu dāmas Anglijā.

Savus mirušos viņi apbedī ar galvu uz leju, jo šeit valda ieskats, ka pēc vienpadsmit tūkstoš mēnešiem nāks augšāmcelšanās; starplaikā Zeme (kuras forma pēc viņu domām ir plakana) būs apgriezusies otrādi, un šādā veidā apraktie miroņi tādēļ varēs augšāmcelšanos sagaidīt, kājās stāvēdami. Izglītotās aprindas šo mācību jau sen atzinušas par aplamu, taču tās piemērošana praksē turpinās joprojām, lai izdabātu plašajām tautas masām.

Šai valstī pastāv daži ļoti savdabīgi likumi un paradumi; ja tie nebūtu tik pretēji manas mīlotās tēvzemes ieražām, es mēģinātu teikt dažus vārdus to attaisnošanai. Varētu vienīgi vēlēties, lai šos likumus ievērotu tikpat stingri, kā tie formulēti. Pirmais, ko te minēšu, attiecas uz spiegiem un denunciāntiem. Noziegumus pret valsti soda ar vislielāko bardzību; taču, ja apsūdzētais tiesā skaidri pierāda savu nevainību, viņa apmelotājam jāmirst kauna pilnā nāvē, un no viņa kustamā vai nekustamā

īpašuma nepatiesi apvainotais saņem četrkāršu atlīdzību par zaudēto laiku, pārciestajām briesmām, cietumā piedzīvotajām grūtībām un par izdevumiem, kas saistīti ar aizstāvēšanās procesu. Ja denunciantis bijis nemantīgs, trūkstošo summu piemaksā valsts. Arī ķeizars attaisnotajam publiski apliecina savu labvēlību, un par attaisnošanu visai galvaspilsētai paziņo īpašos uzsaukumos.

Krāpšanu šeit uzskata par smagāku noziegumu nekā zādzību, tāpēc tikai retam krāpniekam iet secen nāves sods. Liliputi atzīst, ka arī cilvēks bez sevišķām gara spējām, ar rūpīgumu un modrību vien, var pasargāt savu mantu no zagļiem; cīņai pret blēžu gudrībām godīgam pilsonim turpretim nav nekādu līdzekļu; un, tā kā ir nepieciešams, lai nekad nepārtrūktu pirkšana, pārdošana un kredīta darījumi, kur krāpšana atļauta vai vismaz pieciesta un kur grūti piemērot soda likumus, tad godīgais cilvēks allaž zaudē, bet blēdis iegūst. Es atceros, ka reiz mēģināju ķeizaram aizrunāt par kādu noziedznieku, kas sava priekšnieka uzdevumā bija saņēmis lielu naudas summu, to piesavinājies un aizbēdzis; es ieminējos, ka viņš tikai nelietīgi valkājis tam piešķirto uzticību, bet ķeizars man atcirta, ka esot briesmīgi, ja kāds lūkojot aizbildināt visnejēdzīgāko noziegumu. Šeit es varēju atbildēt tikai ar veco parunu – «Citas zemes, citas paražas», un man jāatzīstas, ka jutos dziļi apkaunots.

Kaut mēs pa laikam apbalvojumu un sodu dēvējam par divām eņģēm, kurās grozās ikviena valdība, šo prātulu es neesmu redzējis iedzīvinātu nevienā valstī, atskaitot Liliputu. Katrs, kas var pierādīt, ka viņš septiņdesmittrīs mēnešus stingri ievērojis visus pastāvošos likumus, iegūst tiesību uz zināmām privilēģijām, atkarībā no sava sabiedriskā un mantas stāvokļa, kā arī attiecīgu naudas summu no šim mērķim paredzēta fonda. Tāpat viņam piešķir snilpala (t.i. taisnīgā) tituli, kas pievienojams viņa vārdam, bet nepāriet uz pēcniekiem mantošanas kārtībā. Un liliputi konstatēja smagus trūkumus mūsu valsts iekārtā, kad viņiem aizrādīju, ka mūsu likumi ir uzspiesti ar soda draudiem, ne vārda neminot par apbalvojumiem. Ievērojot teikto, liliputu tiesas zālēs Taisnība tiek attēlota sešacaina; divas no šīm acīm atrodas pierē, divas pakausī un viena katrā galvas pusē, tā simbolizējot skatīšanos visapkārt; labajā rokā viņa tur naudas maisu, kreisajā – zobenu, kas iebāzts makstī; pēdējam faktam jānorāda, ka viņa vairāk mīl apbalvot nekā sodīt.

Izraugot darbiniekus visdažādākajiem posteņiem, viņi vairāk vērtības veltī krietniem tikumiem nekā izcilām spējām. Tā kā pārvaldes orgāni cilvēcei ir nepieciešami, viņi ieskata, ka ikvienam cilvēkam dotais saprāta daudzums ir piemērots tam vai citam amatam un ka dievišķā aizredze nekad nav domājusi valsts lietu kārtošānu pārvērst par noslēpumu, kas būtu izprotams tikai nedaudziem ģēnijiem, jo retā paaudzē tādu bijis vairāk par trim. Tai pašā laikā paties, taisnīgs, sātīgs var būt katrs; ja šiem tikumiem vēl pievienojas pieredze un laba griba, cilvēks var teicami kalpot tēvzemei visur, kur vien nav vajadzīga speciāla izglītība. Ja kāds ir izcili apdāvināts, bet tam trūkst labu tikumu, tad amatu piešķiršana viņam, pēc liliputu pārlicības, nozīmētu visbīstamāko vieglprātību; kad misēkļi nezināšanas dēļ rodas tikumīgajam, to iespaids uz vispārējo labklājību nekad nebūs tik liktenīgs kā pretējā gadījumā: kad publiski darbojas kāda samaitāta persona, kuras gaišais prāts tai ļauj savas negantības veikli izmantot, vērst plašumā un nekautrīgi aizstāvēt.

Tāpat valsts amatos nedrīkst atrasties ļaudis, kas netic dievišķai aizredzei. Tā kā valdnieki paši sevi dēvē par dievības pārstāvjiem zemes virsū, tad pēc liliputu domām būtu galīgi absurds stāvoklis, ja ķeizars uzņemtu valsts dienestā ļaudis, kas netic tai varai, no kuras viņš atvasina savējo.

Atstāstīdams šos un tālāk minētos likumus, esmu sniedzis tos sākotnējā formā, nepieminot skandalozo korupciju, kādā šie ļaudis tagad iegrimuši cilvēka izvirtīgās dabas dēļ. Jo, kas zīmējas uz nejēdzīgo praksi – augstu posteņu iegūšanu ar virves dejām vai goda zīmju izpelnīšanos, lecot pār spieķiem un lienot tiem pa apakšu, tad lasītājam jāatceras, ka šo kārtību radījis tikai pašreizējā ķeizara vectēvs un tagadējos apmērus tā sasniegusi, pieaugot partiju strīdiem.

Nepateicību viņi atzīst par noziegumu, kas sodāms ar nāves sodu, tāpat kā tas – pēc rakstos saglabātām ziņām – bijis dažās citās zemēs. To viņi pamato ar apsvērumu, ka tam, kurš atlīdzina ar ļaunu savam labdarim, jābūt arī visu pārējo cilvēku ienaidniekam, jo no tiem viņš taču nav piedzīvojis nekādas laipnības; tādēļ viņš nav pelnījis dzīvot.

Viņu ieskatī par vecāku un bērnu savstarpējiem pienākumiem ļoti atšķiras no mūsējiem. Tā kā vīrieša un sievietes savienšanās balstās uz dabas likumiem, lai vairotu un turpinātu sugu, tad liliputi uzsver, ka savienojoties – tāpat kā visiem dzīvniekiem – izšķirīgi ir tikai pārošanās motīvi. Maigumu pret mazuliem nosaka tikpat dabiski principi, tādēļ viņi noraida viedokli, ka bērnam būtu jāpateicas tēvam par radīšanu vai mātei par dzemdēšanu, jo šie akti – ievērojot cilvēcīgās dzīves grūtumus – paši par sevi nenozīmē nekādu labdarību; sākotnēji to tā nemaz nav uztvēruši arī vecāki, jo savās mīlas stundās tie mēdz būt nodarbināti ar gluži citādām domām. Šādi un līdzīgi secinājumi nosaka viņu pārlicību, ka vecāki ir pēdējie, kam varētu uzticēt bērnu audzināšanu; tāpēc ikvienā pilsētā iekārtoti valsts internāti, kur visiem vecākiem – atskaitot būdniekus un algādžus – obligāti jāšūta mācībā un

audzināšanā abēju dzimumu bērni, tiklīdz tie sasnieguši divdesmit mēnešu vecumu; tiek pieņemts, ka šai vecumā jau parādās zināmas gara spējas. Pastāv vairāku tipu skolas, atkarībā no bērnu dzimuma un dažādām īpašībām. Piedzīvojuši skolotāji sagatavo savus audzēkņus tādām dzīves veidam, kas atbilst vecāku sabiedriskajam stāvoklim, kā arī viņu pašu talantiem un tieksmēm. Vispirms es mazliet raksturošu zēnu, pēc tam meiteņu internātus.

Skolās, kas paredzētas dižciltīgo vai labāko aprindu zēniem, darbojas nopietni un augsti mācīti virsskolotāji ar saviem palīgiem. Bērnu tērps un uzturs ir vienkāršs un pieticīgs. Visam pamatā likti goda, taisnības, drosmes, pazemības, žēlsirdības, reliģijas un tēvzemes mīlestības principi. Audzēkņi ir vienmēr saistīti kādos pienākumos, atskaitot ēdiena reizes un guļamo laiku, kas tomēr ļoti īss, tāpat divas izklaidei domātas stundas, kuras pāiet ķermeņa vingrinājumos. Vīrieši viņus ģērbj līdz ceturtajam mūža gadam, bet vēlāk tiem jāģērbjas pašiem, lai tie nāktu no cik izcila nama nākdami. Skolās nodarbinātās sievietes, kuru vecums atbilstu piecdesmit gadiem mūsu apstākļos, strādā tikai visvienkāršākos darbus. Zēniem ir stingri aizliegts sarunāties ar kalpotājiem; izklaidēties viņi dodas lielākos vai mazākos pulciņos un vienmēr kāda virsskolotāja vai viņa vietnieka pavadībā; tā viņi izvairās no agrīnas saskares ar ģeķībām un neķītrībām, ko nereti dabū vērot mūsu bērni. Vecākiem ļauts sastapt savus dēlus tikai divreiz gadā, pie kam apmeklējuma laiks ir ierobežots ar vienu stundu; satiekoties un šķīroties viņi drīkst bērnus noskūpstīt, bet skolotājs, kas šādos gadījumos vienmēr atrodas tuvumā, stingri raugās, lai tie neko nečukstētu ausī, nelietotu nekādus mīlināmos vārdus, tāpat nedotu zēniem rotaļlietas, saldumus u.t.t.

Ja kāda ģimene noteiktā termiņā nesamaksā par savu bērnu skološanu un uzturu, attiecīgo summu nekavējoties piedzen ķeizara ierēdņi.

Internāti, kas paredzēti vidusšķiras, tirgotāju, veikalnieku un amatnieku dēliem, iekārtoti pēc līdzīga parauga; vienīgi tos, kuri izvēlējušies noteiktus amatus, mēdz nodot pie meistara jau septiņu gadu vecumā, kamēr augstāko aprindu jaunieši turpina mācības līdz piecpadsmit gadiem, kas pie mums atbilst divdesmitvienam; noslēgtības režīms pēdējos trijos gados gan tiek pakāpeniski mīkstināts.

Sieviešu internātos labāko aprindu meitenes izglīto gandrīz tādā pašā veidā kā zēnus, tikai ģērbšanu izdara viņu pašu dzimuma kalpotājas, virsskolotājam vai viņa palīgam klātesot; tā tas turpinās līdz pieciem gadiem, kad viņām jāsāk ģērbties patstāvīgi. Un ja kādu kalpotāju pieķer, ka tā meitenēm stāstījusi briesmu vai blēņu stāstus, vai arī mēģinājusi tās uzjautrināt ar muļķībām, kas tik ierastas mūsu guvernantēm, tad šo kalpotāju dzen ar pātagu trīs reizes cauri pilsētai, iesloga uz gadu cietumā un pēc tam izsūta mūža trimdā uz valsts vistālākajiem novadiem. Tādā kārtā šīs zemes jaunavas, ne mazāk kā vīrieši, kaunas būt glēvas un aušīgas; tāpat viņas nicina jebkādu greznošanos, kas pārsniedz pieklājības un tīrības noteiktās robežas. Arī viņu mācību programmās es netiku redzējis nekādas starpības, kur pamatā būtu dzimumu atšķirība, tikai miesas vingrinājumi bija tādi, kas prasīja mazāk piepūles; tāpat viņas iepazīstināja ar dažiem mājas dzīves likumiem, un apjomā viņu mācības kurss bija mazliet šaurāks. Liliputi atzīst, ka labāko aprindu dāmai jābūt gudram un patīkamam sava vīra biedram, jo viņa nevar vienmēr palikt jauna. Kad meitenes sasniegušas divpadsmito vasaru, kas Liliputā nozīmē precību gadus, vecāki vai aizbildņi pārved viņas mājās, iepriekš dziļi pateikdamies skolotājiem, un šī šķiršanās abām pusēm reti pāiet bez asarām.

Vienkāršu ļaužu bērniem iekārtotajās skolās meitenēm māca visdažādākos darbus, kas piemēroti viņu dzimumam un stāvoklim; tās, kas grib mācīties amatus, atlaiž septiņu, bet pārējās vienpadsmit gadu vecumā.

Trūcīgākajām ģimenēm, kuru bērni atrodas internātā, bez kārtējās gada maksas, kas ir ļoti niecīga, jānodod internāta pārzinim arī neliela daļa no saviem mēneša ienākumiem, lai tā katram audzēknim iekrātos zināms rezerves kapitāls; līdz ar to vecāku izdevumus ierobežo likums. Tas saskan ar liliputu ieskatu, ka nevar būt netaisnīgāka stāvokļa par to, ja vecāki – pakļaudamies saviem dzenuļiem – laiž pasaulē bērnus, bet šo bērnu atbalstīšanu grib uzvelt sabiedrībai. Turīgākie ļaudis garantē saviem bērniem noteiktu summu, kas atbilst viņu sabiedriskajai situācijai; šie kapitāli aizvien tiek pārvaldīti ar vislielāko taupību un taisnīgumu.

Būdnieki un algādži patur savus bērnus mājā, jo viņu vienīgais darbs ir zemes aršana un kopšana, un tādēļ to izglītībā liliputi nesaredz lielas vispārējas nozīmes. Par vecajiem un vārgajiem gādā slimnīcas, un ubagošana kā profesija šai valstī nav pazīstama.

Tālāk ziņkārō lasītāju varbūt mazliet iepriecēs dažas ziņas par maniem mājas apstākļiem un par to, kāds bija mans dzīves veids šai valstī, kur pavadīju deviņus mēnešus un trīspadsmit dienas. Būdam vienmēr ieinteresēts par konstrukcijas darbiem un šai gadījumā arī nepieciešamības spiests, es sev pagatavoju galdu un pietiekami ērtu krēslu, izmantojot šim nolūkam ķeizarskā parka lielākos kokus. Divsimt šuvējas darināja man kreklus, kā arī gultas veļu un galdautu; tās lietoja stiprāko un rupjāko

audeklu, kādu varēja sadabūt, taču arī to nācās locīt vairākām kārtām, jo biežākā šķirne bija ievērojami plānāka par batistu. Liliputu parastais audekls ir trīs collas plats, un baķī mēdz būt trīs pēdas. Lai šuvējas varētu noņemt mēru, es apgulos zemē; viena nostājās man pie kakla, otra pie ceļgaliem; katra no viņām turēja rokā stingri savilktas auklas galu, kura stiepās līdztekus manam ķermenim; trešā šuvēja izmērīja auklu ar collu garu olekti. Pēc tam viņas nomērīja manas labās rokas īkšķi, un ar to viņām pietika, jo matematiskos aplēsumos pierādīts, ka delma apkārtmērs ir vienlīdzīgs divkārstotam īkšķa apkārtmēram un ka tāda pati attiecība pastāv starp kaklu un vēderu. Tad, izmantojot par palīglīdzekli manu veco kreklu, ko es izklāju zemē tām priekšā, viņas noskaidroja manus mērus galīgi. Mana jaunā apģērba šūdināšanā bija iesaistīti trīssimt drēbnieki, bet viņu metode, mēru noņemot, bija citāda. Es notupos ceļos, un viņi pieslēja kāpnes, kas sniedzās no zemes līdz manam kaklam; viens no viņiem uzrāpās kāpņu galā un nolaida auklā piesietu smagumu no manas apkakles līdz grīdai, tā precīzi nosakot man nepieciešamo svārku garumu; vidukli un piedurknes es vēlāk izmērīju pats. Apģērbu darināja manā dzīvoklī (jo tas nesaietu iekšā pat viņu vislielākajos namos), un gatavā veidā tas atgādināja ielāpu paklājus, kādus reizēm šuj angļu lēdijas, tikai tā krāsa bija viscaur vienāda.

Par manu uzturu gādāja trīssmit pavāri, kas kopā ar savām ģimenēm dzīvoja ērtos namiņos manas mājas tuvumā; katrs no viņiem sagatavoja divus ēdienus. Es ņēmu rokā divdesmit sulaiņus un novietoju tos uz galda; simts citu stāvēja lejā – daži ar gaļas bļodām, daži ar vīna vai citādām dzērienu mucām plecos; visu to sulaiņi uzvilka augšā pēc manas vēlēšanās un ļoti atjautīgā veidā – ar virvēm, kā mēs Eiropā velkam no akas spaini. No katras bļodas man iznāca pieklājīgs kumoss un no katras mucas mērens malks. Aitas gaļa šai zemē ir negaršīgāka par mūsējo, turpretim vērša cepetis lielisks. Reizēm man pasniedza tādu gurnu, ka varēju nokosties trīs reizes, taču tas gadījās reti. Sulaiņi bija pārsteigti, redzot, ka es vērša galu notiesāju ar visiem kauliem, kā mēs savā dzimtenē ēdam cīruļa spārnu. Zosis un tītarus es metu mutē kā ogas, un man jāatzīstas, ka tie bija daudz gardāki nekā pie mums. Mazākos putnus ņēmu pa divdesmit vai trīsdesmit uz naža gala.

Par to, kā dzīvoju un ēdu, bija informēts arī ķeizars, un kādu dienu tas lūdza, lai viņam, ķeizarienei, prinčiem un princesēm tiktu parādīts tas gods (tieši tā viņš izteicās), ka tie varētu pusdienot kopā ar mani. Viņi arī ieradās, un es viņus, ķeizariskajos krēslos sasēdušos, noliku sev priekšā uz galda, apkārt nostādot miesas sargus. Tai pašā reizē ieradās arī finanču ministrs Flimnaps ar baltu zizli rokā; es pamanīju, ka viņš bieži manī glūn nelabi saviebtu seju, taču likos to neredzam un ēdu vairāk nekā parasti – par godu savai mīļotai tēvzemei un par brīnumiem ķeizaram un galminiekiem. Man ir zināms pamats pieņemt, ka Flimnaps šo augstā nama ciemošanos izmantoja, lai ķeizara acīs nostādītu mani nelabvēlīgā gaismā. Šis ministrs vienmēr bija man slepeni kaitējis, kaut publiski viņš man mēdza glaimot vairāk, nekā liktu gaidīt viņa nīgrā daba. Viņš ķeizaram aizrādīja, ka valsts kase atrodas bēdīgā stāvoklī; ka diskonta summas aizvien pieaug; ka iekšējā aizņēmuma obligāciju apgrozība iespējama tikai par 9% zem to nominālās vērtības; ka manām vajadzībām ķeizars izdevis jau pusotra miljona sprugu (viņu lielākā zelta monēta, kas atgādina sīku vizulīti); un ka, īsi izsakoties, ķeizaram būtu ieteicams atbrīvoties no manis pirmā izdevīgā gadījumā.

Šeit es uzskatu par savu pienākumu aizstāvēt kādas ievērojamas dāmas reputāciju, kurai nācās nevainīgi ciest manis dēļ. Finanču ministrs pēkšņi kļuva greizsirdīgs uz savu sievu, jo daži ļauni mēlneši bija tam iegalvojuši, ka viņa manī bezprātīgi iemīlējusies; galmā kādu laiku melsa, ka viņa kādreiz esot arī viena pati ieradusies manā dzīvoklī. Es varu svinīgi apliecināt, ka tā ir visnekrietnākā patiesības viltošana, jo viņas gaišība man parādīja tikai nevainīgas un nepiespiestas draudzības žestus. Es atzīstos, ka viņa bieži apmeklēja mani mājā, taču vienmēr tas notika atklāti, un kariatē, kurā viņa piebrauca, vienmēr bija vēl vismaz trīs citas personas – parasti viņas māsa, nepilngadīgā meita un kāda tuva draudzene. To pašu tika darījušas arī daudzas citas galma dāmas. Tāpat mani kalpotāji, par lieciniekiem piesaukti, varēs apstiprināt, ka manu vārtu priekšā ne reizes netika apstājusies kāda kariete, kurā esošo personu vārdi tiem būtu palikuši apslēpti. Tādos gadījumos, tiklīdz sulainis man bija pieteicis viesu ierašanos, es tūdaļ devos pie durvīm un, atbraucējus godbijīgi apsveicis, uzmanīgi satvēru karieti ar diviem zirgiem sauļā (ja ilksīs bija seši zirgi, pasta puisis četrus no tiem iepriekš atjūdza) un noliku uz galda, kam biju pierīkojis apaļu, piecas collas augstu apmali, lai novērstu nelaimes gadījumus. Un nereti uz mana galda ir stāvējušas pat četras karietes ar visiem zirgiem un braucējiem, bet es pats sēdēju uz krēsla, seju tuvu viesiem pieliecis. Kamēr tērzejū ar vienu sabiedrību, kučieri braukāja pārējās karietes lēni apkārt pa galdu. Tādās sarunās man aizritēja daudzas jaukas pēcpusdienas. Bet es noraidu finanču ministra vai viņa divu spiegu – es nekautrēšos tos saukt vārdā – Klustrila un Drunlo insinuācijas, ka kāda persona pie manis būtu ieradusies incognito, atskaitot ministru Reldresalu, kas, kā jau iepriekš attēloju, apmeklēja mani ķeizara īpašā uzdevumā. Es nebūtu pie šī jautājuma kavējies tik ilgi, ja tas vistiešākajā veidā neskartu ievērojamas dāmas labo slavu, par mani pašu nemaz nerunājot, kaut es biju

nardaks, bet finanču ministrs nē; visa pasaule zina, ka viņš ir tikai klumglums (vienu pakāpi zemāks titulis – apmēram tādā attiecībā kā marķīzs pret hercogu Anglijā); no otras puses, pēc amata viņš bija augstāks par mani. Nepamatotās baumas, kuras man vēlāk atklāja kāda nejaušība, par ko šeit nevēlos tuvāk izteikties, pamudināja finanču ministru kādu laiku rādīt savai sievai dusmīgu, bet man baigu seju. Ja ar sievu viņš beidzot izlīdzinājās un samierinājās, tad es viņa acīs biju zaudējis visu uzticību; un drīz es pamanīju, ka manas akcijas strauji krītas arī pie ķeizara, jo viņš pārliecīgi pakļāvās sava mīluļa iespaidam.

VII nodaļa

Autors saņem ziņu, ka viņš tiek apsūdzēts valsts nodevībā, un aizbēg uz Blefusku. Viņa uzņemšana šai zemē.

Pirms es sniedzu aprakstu par to, kā atstāju šo ķeizarvalsti, man lasītājam jāattēlo kāda intriga, kas bija savijusies ap mani divu mēnešu laikā.

Ievērojot manu vienkāršo sociālo izcelšanos, es visu savu līdzšinējo dzīvi biju palicis tālu no galmiem. Ir tiesa, es biju diezgan dzirdējis un lasījis par lielu valdnieku un ministru iedabām, taču nekad nedomāju, ka tās varētu izpausties tik briesmīgā veidā arī šai tālajā pasaules malā, kur, kā man šķita, valsts pārvaldes pamatos likti gluži citādi principi nekā Eiropā.

Tieši tai laikā, kad es veicu pēdējos priekšdarbus Blefusku ķeizara apmeklēšanai, pie manis naktī un ļoti slepeni, slēgtā nesamajā krēslā, ieradās kāds augsts galminieks (es biju viņam daudz palīdzējis kādā periodā, kad viņš ķeizara pilī atradās visdziļākajā nežēlastībā); nepaziņojot savu vārdu, tas lūdza, lai pieņemu viņu nekavējoties. Nesējus aizsūtīja prom; es paņēmu krēslu ar tajā sēdošo lordu un iebāzu svārku kabatā; kādam uzticamam kalpotājam devis rīkojumu sacīt, ka nejutos labi un esmu aizgājis gulēt, es noslēdzu savas mājas durvis, noliku krēslu – pēc sava paraduma – uz galda un pats nosēdos tam blakus. Pēc parastās apsveicināšanās, redzot, ka lorda sejā vīd smagas rūpes, es vaicāju, kas tām par iemeslu; viņš lūdza mani klausīties pacietīgi, jo viņa bažas radot kāda lieta, kas saistoties ar manu godu un dzīvību. Viņa runu es šeit varu atkārtot, jo tās saturu pierakstīju, tiklīdz viņš bija prom.

«Jums jāzina», viņš teica, «ka jūsu dēļ pēdējā laikā ir sasauktas vairāku valsts padomes komisiju ļoti slepenas sēdes, taču tikai priekš divām dienām ķeizars ir pieņēmis galīgus lēmumus.

Jūs katrā ziņā būsiet pamanījis, ka Skairešs Bolgolams (galbets jeb lieladmirālis) jau kopš pirmajiem mirkliem bijis jūsu nāvīgs ienaidnieks. Šīs attieksmes sākotnējos pamatus es nezinu, bet viņa naidu sevišķi kāpinājuši jūsu izcilie panākumi karā pret Blefusku, kas aptumšojusi viņa admirāļa slavu. Viņam piebiedrojies finanču ministrs Flimnaps, kas jūs neieredz savas sievas dēļ, ģenerālis Limtoks, kambarkungs Lalkons un valsts prokurors Balmufs, un visi kopā tie izstrādājuši apsūdzības rakstu, kurā apvaino jūs valsts nodevībā un citos vissmagākajos noziegumos».

Šis ievads mani ļoti satrauca, jo es apzinājos savus nopelnus un nevainību; es grasījos runātāju pārtraukt, bet viņš lūdza mani klusēt un turpināja.

«Atceroties pakalpojumu, ko jūs man kādreiz izdarījāt, es ieguvu sīkas ziņas par apspriežu gaitu, kā arī minētās apsūdzības norakstu; tas nozīmē, ka jūsu dēļ es tagad riskēju ar savu galvu.

APSŪDZĪBA PRET KVINBUSU FLESTRINU (CILVĒKU MILZUKALNU)

1.§.

Kaut likums, kas izdots Viņa Ķeizariskās Majestātes Kalina Defara Pluna valdīšanas laikā, nosaka, ka ikviens, kas nolaidis ūdeni uz ķeizariskās pils grunts, ir sodāms kā valsts nodevējs, tomēr minētais Kvinbuss Flestrins, atklāti laužot augšminēto likumu un aizbildinoties ar nolūku apdzēst Viņa Majestātes mīļotās Ķeizariskās Laulātās Draudzenes istabās izcēlušos uguni, ir ļaunprātīgā, nodevīgā un velnišķīgā kārtā, izšļākdams savu urīnu, apdzēsis minēto uguni minētajās istabās, kuras atrodas uz augšminētās ķeizariskās pils grunts; tas noticis pret likumā nosacīto aizliegumu, &c, pret pienākumiem, &c.

2.§.

Minētais Kvinbuss Flestrins, iavedis Blefusku ķeizarisko floti mūsu ķeizariskajā ostā un pēc tam saņēmis Viņa Ķeizariskās Majestātes pavēli sagūstīt arī visus pārējos minētās Blefusku ķeizaristes kuģus un pārvērst šo ķeizaristi par provinci, ko pārvaldītu šeit iecelts vicekaralis, kā arī iznīcināt un nonāvēt ne tikai apalgaļu trimdiniekus, bet arī pārējos šīs ķeizaristes iedzīvotājus, kas tūlīt neatteiktos no apalgaļu ķecerībām, – minētais Kvinbuss Flestrins šai gadījumā, rīkodamies kā viltīgs nodevējs pret savu visžēlīgo un visgaišo Majestāti, ir lūdzis viņu atbrīvot no minētajiem uzdevumiem, slēpdamies aiz

ierunām, ka negrib darboties pret savu sirdsapziņu vai iznīcināt nevainīgas tautas brīvību un dzīvo spēku.

3.§.

Kad no Blefusku galma Viņa Majestātes galmā ieradās zināmi vēstnieki, lai lūgtu mieru, viņš, t.i. minētais Kvinbuss Flestrins, kā viltīgs nodevējs šos vēstniekus atbalstīja, musināja, kā arī sagādāja tiem ērtības un izpriecas, pie tam zinādams, ka viņi kalpo valdniekam, kas vēl nesen bija Viņa Ķeizariskās Majestātes atklāts ienaidnieks un atradās atklātā karā ar minēto Majestāti.

4.§.

Minētais Kvinbuss Flestrins, pretēji lojāla pavalstnieka pienākumiem, pašlaik gatavojas apmeklēt Blefusku ķeizaristi un galmu, kaut šim nolūkam ieguvis tikai Viņa Majestātes mutvārdu atļauju, un, aizbildinoties ar minēto atļauju, viņš viltīgi un nodevīgi paredz uzsākt minēto ceļojumu, lai tādā kārtā atbalstītu, musinātu un iepriecinātu Blefusku ķeizaru, kas vēl pavisam nesen bija ienaidnieks un atradās atklātā karā ar augšminēto Ķeizarisko Majestāti.

Apsūdzība ietver vēl dažus citus paragrāfus, bet šie, kurus nolasīju jums izvilkumā, ir vissvarīgākie.

Ir jāatzīst, ka debatēs, ko izraisīja šis apsūdzības raksts, ķeizars bieži apliecināja savu pazīstamo lēnprātību, atsaukdamies uz jūsu izdarītajiem pakalpojumiem un raudzīdams mīkstināt jums piedēvētos noziegumus. Finanču ministrs un admirālis pieprasīja, lai jūs mirtu briesmīgā un kauna pilnā nāvē, tas ir – lai jūsu māja naktī tiktu aizdedzināta, pie kam tās priekšā jūs gaidītu ģenerālis ar divdesmit tūkstošiem strēlnieku, kuri apšaudītu jūsu seju un rokas ar sazālotām bultām. Daži no jūsu kalpotājiem saņemtu slepenu rīkojumu ieslacināt jūsu kreklos un palagos indīgu sulu, kura drīz jums liktu noplēst pašam savu miesu un nobeigties drausmīgās mokās. Šai versijai pievienojās arī ģenerālis, un ilgu laiku pret jums bija spēcīga majoritāte. Taču, kad ķeizars bija izšķīries, ja vien iespējams, taupīt jūsu dzīvību, viņa pusē tūlī pārnāca arī kambarkungs.

Tai pašā laikā ķeizars pavēlēja, lai savus ieskatus šai lietā izteiktu ministrs Reldresals, kas vienmēr sevi dēvējis par jūsu uzticamu draugu; viņš tūdaļ piecēlās, un teiktā runa apstiprināja, ka jūsu labās domas par viņu bijušas pamatotas. Viņš atzina, ka jūsu noziegumi ir smagi, bet ka vēl aizvien tie atstāj vietu žēlastībai – valdnieku visaugstākajam tikumam, kura dēļ tik pareizi cildināta tieši Viņa Majestāte. Viņa un jūsu draudzība, viņš piebilda, esot tik plaši zināma visai pasaulei, ka augsti godājamā padome viņu varbūt uzskatīšot par partejisku; taču, paklausīdams pavēlei, viņš brīvi izteikšot savas patiesās domas. Proti: ja Viņa Majestāte, ievērojot jūsu pakalpojumus un saskaņā ar savu žēlsirdīgo raksturu, taupīs jūsu dzīvību un liks tikai izdurt jums abas acis, tad – viņš atļāvās pazemīgi cerēt – taisnība būs zināmā mērā gandarīta un pasaule teiks un slavēs tiklab ķeizara lēnprātību, kā arī to personu krietno un augstsirdīgo rīcību, kurām bijis gods darboties par viņa padomniekiem. Acu zaudēšana neietekmētu jūsu fizisko spēku, kas ķeizaram arī turpmāk varētu lieti derēt. Bez tam aklums kāpina drosmi, jo tas liedz saredzēt briesmas; bailes par acīm jums sagādājušas galvenās grūtības, aizvedot ienaidnieka floti; jums būtu pilnīgi pietiekami skatīties ar ministru acīm, ja citādi neskatās pat visdziļākie valdnieki.

Šo ierosinājumu visa padome uzņēma ar ārkārtīgu nepatiku. Lieladmirālis Bolgolams nespēja savaldīties; dusmās vārdamies, viņš uzlēca kājās un izteica izbrīnu, kā gan kāds ministrs varot prasīt, lai taupītu valsts nodevēja dzīvību; ka jūsu tā saucamie pakalpojumi pēc valsts tiesību teorijas tikai pavairo jūsu noziegumu nastas smagumu; ka cilvēks, kas apdzēsis ugunsgrēku, piecūrajot ķeizarienes istabu (to viņš pieminēja ar šermuļiem), var citreiz tādā pašā veidā sacelt plūdus un noslīcināt visu pili; ka tas pats fiziskais spēks, kas ļāva jums atvest šurp ienaidnieka floti, dod arī iespēju neapmierinātības gadījumā nogādāt to atpakaļ; ka, pēc daudzām pazīmēm spriežot, jūs savā dziļākajā pārliecībā esat apalgālis; un, tā kā nodevība vispirms ieperinās pārliecībā un tikai tad izpaužas darbos, viņš jūs atkārtoti kvalificēja par nodevēju un prasīja, lai jūs sodītu ar nāvi.

Finanču ministrs aizstāvēja līdzīgu viedokli; viņš norādīja uz milzīgajiem robiem valsts kasē, ko radījuši ar jums saistītie izdevumi, un uzsvēra, ka ilgi tāds stāvoklis vairs nevar turpināties; ka Reldresala ierosinājums izdurt jums acis šos izdevumus nekādā ziņā nesamazinātu, drīzāk pavairotu; jo ikdienas praksē taču pierādījies, ka, izdurot acis dažu sugu putniem, tie barojas daudz labāk un kļūst trekni daudz ātrāk; ka tiklab Viņa augstdzimusi Majestāte, kā arī padome, kas reizē ir jūsu tiesneši, savā sirdī ne brīdi nešaubās par jūsu vainu; un viss tas dod pilnīgu pamatu notiesāt jūs ar nāvi, ja arī trūkst tiešo pierādījumu, kādus prasa stingrais likuma burts.

Ķeizars tomēr bija galīgi nolēmis nāves sodu neakceptēt un savā lēnprātībā vēl piemetināja: ja padome atzīstot acu izduršanu par pārāk vieglu sodu, tad vēlāk varot piemērot arī citus soda veidus. Šeit

atkal pazemīgi vārdu lūdza jūsu draugs, privāto lietu ministrs, lai atbildētu uz finanču ministra iebildumiem par jūsu lielajām uztura naudām; viņš aizrādīja, ka ministram, kas vienīgais disponē par ķeizara līdzekļiem, būtu ērti iespējams cīnīties pret visiem sarežģījumiem, pakāpeniski samazinot jūsu pārtikas devu; nesaņemot pietiekami daudz ēdiena, jūs kļūtu vājš un vārgs, pazaudētu ēstgribu, sabruktu un nomirtu pāris mēnešos; arī jūsu liķa smirdoņa nebūtu tik bīstama, ja ķermeņa apmēri iepriekš būtu sarukuši par pusi; tūdaļ pēc jūsu nāves pieci vai seši tūkstoši pilsoņu stātos pie darba, divu vai triju dienu laikā nocirstu gaļu no jūsu kauliem, aizvestu to ratos projām un apraktu neapdzīvotās vietās, lai novērstu varbūtēju infekciju; jūsu skeletu turpretim vajadzētu uzglabāt kā brīnumainu pieminekli nākošajām audzēm.

Tā, ievērojot jums draudzīgā ministra pūliņus, šai lietā panāca kompromisu. Padome stingri nolēma, ka plānam par jūsu pakāpenisko nomērdēšanu badā jāpaliek slepenam; lēmumu par acu izduršanu turpretim ierakstīja protokolā grāmatās. Šim atrisinājumam nepretojās neviens, atskaitot admirāli Bolgolamu, ķeizarienes favorītu, ko viņa pavēlniece nemitīgi kūdīja prasīt jūsu galvu; viņas īgnumam pret jums trūkst robežu, jo tā nespēj aizmirst neglīto un nelikumīgo paņēmienu, ar kādu jūs apdzēsāt ugunsgrēku viņas istabās.

Pēc trim dienām pie jums mājās ieradās jūsu draugs, privāto lietu ministrs, lai nolasītu jums priekšā apsūdzības rakstu, bet pēc tam apliecinātu Viņa Majestātes un valsts padomes lielo lēnprātību un labvēlību, kuras dēļ jums nav piespriests cits sods, kā vienīgi acu izduršana; ķeizars nešaubās, ka jūs tam pakļausities pazemīgi un ar pateicību, un soda izpildīšanā būs klāt divdesmit ķeizariskie chirurģi, kas raudzīsies, lai operācija norit gludi; jums būs jāatgulstas zemē, un jūsu redzokļos tiks šautas ļoti asi nosmailētas bultas.

Es atļauju jūsu pašu saprātam izšķirt, kādi soļi jums būtu sperami; lai novērstu aizdomas, man tagad jāatvadās un jāatgriežas mājās tikpat slepeni, kā ierados».

Lords darīja, kā bija teicis, un es paliku viens, nemiera un mulsuma graužts.

Pašreizējais valdnieks un viņa ministri bija ieviesuši paražu (ļoti atšķirīgu, kā man apgalvoja, no agrākās prakses), ka – tiklīdz galms bija izlēmis kādu nežēlīgu eksekūciju, vai nu valdnieka dusmu vai savu mīluļu ļaunprātības remdināšanai, – ķeizars tūlīt teica runu valsts padomes plenārsēdei, raksturojot savu lēnprātību un maigumu kā īpašības, kas pazīstamas un atbilstošas visā pasaulē. Šī runa tika nekavējoties izziņota pa visu valsti, bet tautu nekas nebiedēja vairāk, kā šie ķeizara žēlsirdības slavinājumi. Ļaudis bija ievērojuši: jo plašāki un daiļrunīgāki cildinājumi, jo necilvēcīgāks sods un nevainīgāks sodītais. Man tomēr jāatzīstas, ka – nevarēdams būt galminieks ne pēc dzimuma, nedz izglītības – es šais jautājumos biju vājš tiesnesis, un savā gadījumā es nespēju saskatīt ne lēnprātības, ne labvēlības; man paredzēto sodu es uztvēru (varbūt maldīgi) drīzāk par bargu nekā par maigu. Brīžiem es domāju, ka man vajadzētu stāties tiesas priekšā; ja arī es nevarēju noliegt dažos paragrāfos minētos faktus, tad tomēr pastāvēja cerība, ka varēšu tos mīkstināt. Taču agrāk es biju rakstos iepazinies ar daudzām valsts nodevības prāvām un ievērojis, ka tās vienmēr nobeidzas tā, kā tiesneši atzīst par vēlamu; tik bīstamām varbūtībām es nedrīkstēju uzticēties šai kritiskajā stāvoklī un būdams konfrontēts ar tik spēcīgiem pretiniekiem. Brīžiem es biju nolēmis pretoties, jo, kamēr atrados brīvībā, mani uzveikt nespētu visa šīs ķeizarvalsts armija, un galvaspilsētu es ar akmeņiem viegli sadauzītu druskās; šo šaušalīgo nodomu es tomēr drīz atmetu, jo atcerējos savu zvērestu ķeizaram, no viņa piedzīvotās laipnības un augsto nardaka tituli, ko viņš man piešķīra. Es nebiju vēl arī pietiekami iepazinis galminiekiem ierastās pateicības formas, lai atzītu, ka ķeizara pašreizējais bargums mani atbrīvo no visām agrākajām goda saistībām.

Beidzot es izšķīros par soli, kura dēļ man varbūt – un ne bez pamata – nāksies dzirdēt dažādus pārmetumus; es atzīstos, ka par savu acu un līdz ar to brīvības pasargāšanu man jāpateicas iedzimtam straujumam un pieredzes trūcumam; ja tobrīd es būtu pazinis valdniekus un ministrus, kurus vēlāk man bijusi izdevība vērot daudzus citos galmos, kā arī viņu rīcību ar nevainīgākiem noziedzniekiem par mani, es pakļautos tik vieglam sodam ar prieku un bez ierunām. Bet, jauneklīgas pārgalvības dzīts, turklāt atcerēdamies ķeizara piešķirto atļauju apmeklēt Blefusku valdnieku, es izmantoju šo izdevību, pirms bija pagājušas trīs dienas; es nosūtīju vēstuli savam draugam Reldresalam, kurā paziņoju, ka šai rītā dodos uz Blefusku, atsaucoties uz minēto atļauju, un, nenogaidījis atbildes, soļoju uz to piekrastes joslu, kur atradās mūsu flote. Es satvēru kādu prāvu karakuģi, piesēju tam pie andra virvi un izcēlu enkurus; tad noģērbos, saliku savas drēbes (kopā ar segu, ko nesu līdz padusē) šai kuģī un, vilkdams to sev pakaļ – brīžiem brizdams, brīžiem peldēdams – sasniedzu Blefusku ķeizarisko ostu, kur ļaudis mani jau ilgi bija gaidījuši. Tika nozīmēti divi ceļveži, kuri pavādīja mani līdz galvaspilsētai, kas saucas tādā pašā vārdā. Es nesu viņus rokā, kamēr atrados divsimt jardus atstatumā no pilsētas vārtiem; tad lūdzu, lai viņi pieteic manu ierašanos kādam no ministriem, kā arī paziņo, ka es gaidu Viņa Majestātes rīkojumu.

Apmēram pēc stundas pienāca atbilde, ka valdnieks, kopā ar ķeizarišķo ģimeni un augstākajiem galminiekiem, atrodas ceļā, lai mani saņemtu. Es pagājos simts jardus uz priekšu; ķeizars un viņa pavadoņi nolēca no zirgiem, ķeizariene ar dāmām izkāpa no karietēm, un es nemanīju, ka kāds būtu izbijies vai nobažījies. Es nometos zemē, lai noskūpstītu ķeizaram un ķeizarienei roku. Tad paskaidroju ķeizaram, ka esmu ieradies saskaņā ar savu solījumu un ar sava kunga un valdnieka atļauju, lai iepazītos ar šīs zemes vareno monarhu un piedāvātu viņam visus iespējamus pakalpojumus, kas nebūtu pretrunā ar uzticību manam ķeizaram. Par to, ka esmu kritis nežēlastībā, es neminēju ne vārda, jo man pašam šai ziņā nebija nekādas oficiālas informācijas; tāpat man nelikās patīkami, ka ķeizars atklās šo noslēpumu, kamēr atrados ārpus viņa varas aploka. Drīz tomēr pierādījās, ka šeit esmu maldējies.

Es neaizkavēju lasītāju ar sīkāku aprakstu par manu pieņemšanu šai galmā, kas atbilda dižā valdnieka vērienam, tāpat par piedzīvotajām grūtībām, ko radīja mājas un gultas trūkums, kura dēļ es biju spiests gulēt zemē, savā segā ietīnies.

VIII nodaļa

Laimīgs gadījums autoram sagādā iespēju atstāt Blefusku, un, pārcietis zināmas grūtības, viņš sveiks un vesels atgriežas dzimtenē.

Trīs dienas pēc ierašanās šai salā es aiz ziņkāres devos uz tās ziemeļaustrumu krastu un tur, vērodams jūru, apmēram pusjūdzes attālumā pamanīju kaut ko, kas līdzinājās apgāztai laivai. Es novilku kurpes un zeķes un, bridis pa ūdeni divi vai trīs simti jardus, atklāju, ka paisums šo priekšmetu nes man pretim; drīz pēc tam es skaidri redzēju, ka tā tiešām ir laiva, ko – jādāmā – vētra bija atrāvusi no kāda kuģa. Es tūdaļ griezpos atpakaļ uz pilsētu un lūdzu ķeizaru, lai viņš man aizdod divdesmit savus lielākos karakuģus, kas tam vēl bija atlikuši pēc flotes zaudēšanas, kā arī trīs tūkstošus jūrnieku viceadmirāļa vadībā. Šī flote brauca apkārt, kamēr es pats pa īsāko ceļu atgriezpos vietā, kur laivu pirmo reizi ieraudzīju. Paisums to bija piedzinis vēl tuvāk; jūrnieki bija apgādāti ar virvēm, kuras es jau iepriekš saviju vairākām kārtām, lai tās būtu izturīgākas. Kad flote pienāca, es noģērbos un bridu uz priekšu, līdz atrados vairs tikai simts jardus atstatumā no laivas; pēc tam biju spiests peldēt, lai to sasniegtu. Jūrnieki pasvieda man virves galu, ko es ievēru un nostiprināju caurumā, kas bija ieurbts laivas andrā, bet otru galu piesēju pie kāda no karakuģiem. Taču tūlīt pamanīju, ka šeit nav jēgas tālāk pūlēties, jo ūdens man sniedzās pāri galvai un es nespēju strādāt. Biju atkal spiests laisties peldus un stumt laivu sev pa priekšu ar vienu roku, cik labi spēju; paisums man palīdzēja, un tā es nokļuvu tik tālu, ka jutu zem kājām pamatu un varēju izslīst zodu virs ūdens. Pāris minūtes atpūties, es turpināju stumšanu, un beidzot man ūdens sniedzās vairs tikai līdz pleciem. Tā paveicis darba grūtāko daļu, es ņēmu savas pārējās virves, kas bija ielādētas vienā no kuģiem, un piestiprināju tās vispirms pie laivas, pēc tam pie deviņām fregatēm. Vējš bija izdevīgs, kuģi vilka sparīgi, un es pats grūdu no pakaļas, kamēr līdz krastam palika ne vairāk par četrdesmit jardiem; paisumam beidzoties, laiva gulēja sausumā, un es – divtūkstoš vīriem ar virvēm un mašīnām palīdzot – apgriezu to uz dibena un ieraudzīju, ka tai nodarītie bojājumi ir pavisamniecīgi.

Es neapgrūtināšu lasītāju, stāstot par grūtībām, kādas piedzīvoju, kamēr man ar irkliem, kuru pagatavošana prasīja desmit dienu, izdevās iedabūt savu laivu Blefusku ķeizariskajā ostā; man ierodoties, tur pulcējās milzīgi ļaužu bari, kas ieplestu muti apbrīvoja šo nedabiski lielo kuģi. Ķeizaram es norādīju, ka labvēlīgs liktenis man to sūtījis, lai es varētu sasniegt kādu zemi, no kurienes man būtu iespējams atgriezties dzimtenē; tāpat lūdzu viņa gādību, lai šo laivu izriktotu tālajam ceļam, kā arī aizbraukšanas atļauju; izteicis zināmus iebildumus, viņš tomēr manus lūgumus izpildīja labprāt.

Visu šo laiku es brīnījos par to, ka Blefusku galmā nepienāk nekādas ziņas no mūsu ķeizara, kuru saturs attiektos uz mani. Taču vēlāk saņēmu slepenu izskaidrojumu: ķeizars ne mirkli nebija iedomājies, ka esmu uzzinājis viņa nolūkus, un ticējis, ka esmu devies uz Blefusku tikai tādēļ, lai īstenotu savu kādreizējo solījumu un izmantotu viņa piešķirto atļauju, kura galmā nebija nekāds noslēpums; ka es atgriezīšos pēc dažām dienām, kad visas ceremonijas būs galā. Laikam aizritot, viņš tomēr sāka nopietni bažīties un – apspriedies ar finanču ministru un pārējiem sazvērniekiem – nosūtīja uz Blefusku kādu augsti stāvošu personu, kas veda līdz mana apsūdzības dokumenta norakstu. Šis vēstnieks bija pilnvarots Blefusku ķeizaram norādīt, ka Liliputas monarhs ir lēnprātīgs valdnieks, kas noteicis man ļoti maigu sodu – acu izduršanu; ka es esmu bēdzis no tiesas un taisnības; ka man, ja neatgriezīšos divu stundu laikā, tiks atņemts nardaka titulis; un ka tikšu publiski izsludināts par valsts nodevēju. Vēstnieks tālāk uzsvēra: viņa valdnieks cerot, ka Blefusku ķeizars – domājot par miera un draudzības uzturēšanu starp abām valstīm – došot pavēli iekalt manas rokas un kājas dzelžos, pēc kam nosūtīšot mani uz Liliputu, lai es tur saņemtu savu nodevēja algu.

Trīs dienas pārrunājis šo jautājumu ar saviem padomniekiem, Blefusku ķeizars nosūtīja atbildi, kas sastāvēja no daudzām laipnībām un aizbildinājumiem. Zīmējoties uz iekalšanu dzelžos, viņš

aizrādīja – viņa Ķeizariskais Brālis pats zinot, ka tas neesot iespējams; ka, lai gan es nolaupīju viņa floti, viņš esot man lielu pateicību parādā par maniem pakalpojumiem mierlīguma slēgšanas laikā; ka – par spīti pašreizējiem sarežģījumiem – abi valdnieki drīz varēsot justies apmierināti, jo es esmu piekrastē atradis milzīgu kuģi, ar ko man iespējams doties jūrā, un viņš jau devis rīkojumu – manā vadībā un man pašam piedaloties darbos – sagatavot šo kuģi braucienam; beidzot, viņš cerot, ka jau pāris nedēļu laikā abas valstis būšot atbrīvotas no šīs grūti panesamās nastas.

Ar šo atbildi vēstnieks atgriezās Liliputā, un Blefusku ķeizars man pastāstīja visu, kas noticis, tai pašā laikā (gan ļoti konfidenciāli) piedāvājot man savu visžēlīgo aizsardzību, ja es būtu ar mieru palikt viņa dienestā; šie vārdi skanēja nelieluļoti, taču es biju apņēmies, cik tālu vien tas iespējams, nekad vairs neuzticēties ne valdniekiem, nedz ministriem; tādēļ vispieklājīgākā veidā pateicos viņam par šo labvēlību, bet reizē pazemīgi lūdzu mani atvainot. Ja vēlīgs vai ļauns liktenis, es piebildu, ir nometis man pie kājām kuģi, tad es gribu labāk riskēt un doties ar to okeānā, nekā būt par iemeslu nesaskaņām starp diviem diženiem monarchiem. Es redzēju, ka ķeizars ne pavisam nav noskumis, gluži otrādi: kāda nejaušība man atklāja, ka viņš par manu lēmumu ir dziļi iepriecināts, un tāpat noskaņoti bija viņa ministri.

Šie apstākļi lika man pasteigties un nosacīt aizbraukšanas datumu ātrāk, nekā biju paredzējis; galms, kas dega nepacietībā no manis atbrīvoties, šo nodomu dedzīgi atbalstīja. Piecsimt strādnieku darināja manai laivai divas buras, pēc maniem norādījumiem sašujot trīspadsmit kārtām šīs zemes visstiprāko audeklu. Daudz pūļu man prasīja virvju un ķēžu pagatavošana, jo šeit pieejamās nācās vīt pa desmit, divdesmit vai trīsdesmit kopā. Par enkuru man noderēja prāvs akmens, ko pēc ilgas meklēšanas atradu jūrmalā. Man bija piegādāti arī trīssimt govju tauki, kas noderēja laivas ieziešanai un citām vajadzībām. Bez gala nomocījos, ar nazi griezdams visaugstākos kokus airiem un mastam; šeit man tomēr daudz palīdzēja ķeizara namdari, kas kokus nogludināja pēc tam, kad biju paveicis rupjo darbu.

Apmēram pēc mēneša, kad viss bija galā, es liku ķeizaram paziņot, ka gaidu viņa pavēles un esmu gatavs aizbraukšanai. Ķeizars un ķeizariskā ģimene iznāca no pils; es nolikos uz mutes zemē, lai varētu skūpstīt rokas, ko man žēlīgi sniedza ir pats valdnieks, ir valdniece, ir jaunie prinči. Ķeizars uzdāvināja man piecdesmit makus ar divsimt sprugiem katrā, tāpat savu ģimetni visā augumā, ko es tūdaļ noglabāju cimdā, lai tā netiktu sabojāta. Ar manu aizbraukšanu saistīto ceremoniju vispār bija tik daudz, ka negribu lasītāju šoreiz apgrūtināt, tās attēlojot.

Laivā es iekrāvu simts nokautu vēršu un trīssimt aitu, tāpat atbilstošu daudzumu maizes un ūdens; ņēmu līdz arī gatavu ēdienu, ar ko mani apgādāja četrsimt pavāri. Bez tam laivā novietoju sešas dzīvas govīs un divus buļļus un tikpat daudz aitu un aunu, gribēdams pārvest un ieviest šīs dzīvnieku sugas arī savā dzimtenē. Viņu uzturam brauciena laikā bija paredzēts krietns sainis siena un maiss graudu. Labprāt būtu paņēmis līdz kādu duci iedzimto, bet to man ķeizars kategoriski aizliedza; viņš nevien lika rūpīgi pārmeklēt manas kabatas, bet arī spieda mani ar goda vārdu apstiprināt, ka nevedīšu prom neviena viņa pavalstnieka pat tad, ja tas pats to gribētu un kārotu.

Tā visu nokārtojīs, cik labi spēdams, es 1701. gada 24. septembrī, sešos no rīta, uzvilku buras un devos jūrā. Nobraucis apmēram četras jūdzes uz ziemeļiem, dienvidrītenim pūšot, es sešos vakarā pamanīju nelielu salu pusjūdzes attālumā uz ziemeļrietumiem. Stūrēju šai virzienā, sasniedzu šķietami neapdzīvoto salu un izmetu enkuru aizvēja pusē. Mazliet atspirdzinājies, es devos pie miera. Gulēju labi – vismaz stundas sešas, jo atmodos divas stundas priekš saules lēkta. Nakts bija skaidra; es paēdu brokastis, pirms saule parādījās virs apvāršņa, un, tā kā vējš bija izdevīgs, es izvilku enkuru un turpināju iepriekšējā dienā uzsāktu kursu, vadoties pēc sava kabatas kompasa. Mans nodoms bija, ja iespējams, sasniegt kādu no salām, kam – pēc manas pārlicības – vajadzēja atrasties ziemeļaustrumos no Van Dīmena zemes. Šai dienā es neatradu nekā, bet nākošajā – apmēram trijos pēc pusdienas, kad saskaņā ar saviem aplēsumiem biju attālinājies no Blefusku jau divdesmitčetras jūdzes – es ieraudzīju kādu buru, kas virzījās uz dienvidaustrumiem; es tai pašā laikā braucu uz austrumiem. Es signalizēju, taču nesaņēmu nekādas atbildes, bet vējš sāka pierimt, un tas man šai gadījumā palīdzēja. Es burāju iespējami veikli un ātri, un pēc pusstundas kuģis mani pamanīja; tas uzvilka karogu un izšāva lielgabalu. Man grūti aprakstīt prieku, ko iedvesa cerība, ka vēlreiz redzēšu savu mīloto tēvzemi un dārgos tuviniekus, ko biju tur pametis. Kuģis ievilka buras, un 26. septembrī, starp pieciem un sešiem vakarā, es to sasniedzu; sirds man krūtīs lēkāja, ieraugot angļu krāsas. Es sabāzu savus ragulopus un aitas svārku kabatās un devos augšā, ņemdams līdz arī atlikušos pārtikas krājumus. Tas izrādījās kāds angļu tirdzniecības kuģis, kas – pa ceļam apmeklējot tiklab ziemeļu, kā dienvidu jūras – devās mājup no Japānas; kapteinis Džons Bidels, deptfordietis, bija ļoti patīkams cilvēks un lielisks jūrniece. Pašlaik mēs atradāmies uz 30. dienvidu platuma grada; apkalpē bija ap piecdesmit vīru, un starp tiem es sastapu kādu vecu kuģa biedru, Pēteri Viljemsu, kas sniedza kapteinim par mani ļoti labvēlīgu raksturojumu. Viņš parādīja man

daudz laipnību un vēlējās zināt, no kurienes es nāku un kurp dodos; es to pastāstīju īsos vārdos, bet viņš domāja, ka es murguju un ka piedzīvotās briesmas laupījušas man saprātu; tad es izvilku no kabatas melnos vēršus un aunus, un viņš, ārkārtīgi izbrīnījies, bija spiests atzīt, ka esmu runājis patiesību. Vēlāk parādīju viņam zeltu, ko man dāvināja Blefusku ķeizars, kā arī šī valdnieka ģimetni visā augumā un vēl dažus retumus. Iedevu viņam divus makus ar simts sprugiem katrā un apsolīju pēc atgriešanās Anglijā atdāvināt pa grūsnējai govij un aintai.

Es lasītājam neattēlošu sīkāk šo ceļojumu, kas lielāko tiesu noritēja neparasti gludi. Angliju mēs sasniedzām 1702. gada 13. aprīlī. Es gan piedzīvoju kādu nelaimi: kuģa žurkas bija pievākušas vienu no manām aitam, un žurku alā es atradu vairs tikai noskrubinātos kaulus. Pārējos lopus nogādāju krastā teicamā stāvoklī un palaidu ganīties kādā Grīnvičas golfa laukumā, kura priekšzīmīgā zāle lika tiem ātri briest un apvelties, kaut es allaž biju bažījies par pretējo. Varbūt man nebūtu izdevies tos uzturēt pie dzīvības garajā ceļojumā, ja kapteinis man neatdotu zināmu tiesu savu labāko sausiņu, kuri, miltos saberzti un ar ūdeni sajaukti, bija viņu pastāvīgais uzturs. Īsajā laikā, ko pavadīju Anglijā, es nopelnīju brangu naudu, rādīdams savus lopus sabiedrībā pazīstamām personām un citiem; dodoties otrā ceļojumā, pārdevu tos par sešsimt mārciņām. Atkal mājās atgriezies, es atklāju, ka šīs sugas ir ievērojami izplatījušās – īpaši aitas, kas savu smalko sprogu dēļ – es ceru – izrādīsies ļoti noderīgas mūsu vilnas rūpniecībā.

Pie sievas un bērniem es pavadīju tikai divus mēnešus, jo ilgāk palikt man liedza neapklusināmā kāre redzēt svešas zemes. Es atstāju sievai pusotra tūkstoša mārciņu un apgādāju viņai labu dzīvokli Redrifā. Savas mantas pārējo daļu es ņēmu līdzi, pa daļai naudā, pa daļai precēs, cerēdams pavairot savu materiālo labklājību. Mans vecākais tēvocis Džons bija norakstījis man lauku īpašumu Epingas apkaimē, kas ienesa apmēram trīsdesimt mārciņu gadā, bez tam Feterleinā es biju noīrējis uz ilgu termiņu «Melno Vērsi», kas atmeta tikpat daudz; biju tādēļ brīvs no bažām, ka mani mājinieki varētu kļūt par draudzes nabagiem. Mans dēls Džonnijs, tā nokristīts pēc sava krusttēva, bija pamatskolnieks un ļoti prātīgs zēns. Mana meita Betija (tagad laimīgi precējusies un vairāku bērnu māte) tolaik mācījās šūšanu. Es atvadījos no sievas, dēla un meitas, un mums visiem bira asaras; tad uzkāpu uz «Dēkas» – trīssimt tonnu liela tirdzniecības kuģa, kas Liverpūles kapteiņa Džona Nikolasa vadībā devās uz Suratu. Vēstījumu par šo braucienu es tomēr atstāšu savu ceļojumu apraksta otrai daļai.

Pirmās daļas beigas.

II daļa. Ceļojums uz Brobdingnagu

I nodaļa

Lielas vētras apraksts. Kuģa garo laivu sūta pēc ūdens, un autors brauc līdzi, lai izpētītu nepazīstamo zemi. Viņš paliek krastā, viņu sagūsta viens no iedzītajiem un nogādā kādā lauku mājā. Kā viņu tur sagaidīja, un kas tur vēl notika. Apraksts par iedzīvotājiem.

Daba un liktenis mani nolēmuši rosīgai un nemierīgai dzīvei, tādēļ divus mēnešus pēc atgriešanās es atkal atstāju dzimteni un 1702. gada 20. jūnijā kāpu uz «Dēkas», ko vadīja kornvēlsietis kapt. Džons Nikolass; kuģis devās uz Suratu Austrumindijā. Mums bija ļoti izdevīgs ceļa vējš līdz pat Labās cerības ragam, kur apstājāmies, lai uzņemtu svaigu ūdeni; tai pašā laikā, atklājuši kuģī sūci, mēs izkrāvām preces un sagatavojāmies pārziemošanai; kapteinis saslima ar drudzi, un tā mēs tikām prom no Raga tikai marta beigās. Tad uzvilkām buras, un mūsu brauciens sekmējās teicami, līdz bijām cauri Madagaskaras šaurumam; atradāmies ziemeļos no šīs salas, apmēram uz 5. dienviņu platuma grada, mēs pamanījām, ka vēji, kas šais ūdeņos pastāvīgi un vienmērīgi pūš ziemeļrietumu virzienā no decembra sākuma līdz maija beigām, jau 19. maijā ir pieņēmušies stiprumā un pūš vairāk uz rietumiem nekā parasti; tā tas turpinājās divdesmit dienas, un šai laikā mūs aizdzina austrumos no Moluku salām, apmēram trīs gradus uz ziemeļiem no ekvatora; šo pozīciju atklāja kapteiņa novērojumi 2. maijā, kad vējš bija norimis un iestājies pilnīgs jūras klusums, par ko es ne mazumu priecājos. Bet kapteinis, kas bija daudz pieredzējis, kuģodams šai jūrā, lika mums sagatavoties vētrai, un tā tiešām bija kļāt jau nākošajā dienā, kad sāka celties vējš, ko dēvē par dienviņu monsūnu.

Tā kā auka plosījās aizvien niknāk, mēs ievilkām bugsprita buru, būdami gatavi ķerties pie fokburas; laiks kļuva riebīgs, un mēs pārbaudījām, vai visi lielgabali labi nostiprināti, tāpat uzvilkām bezanburu. Kuģis spēcīgi svērās uz sāniem, tādēļ atzinām par pareizāku jāt ar viļņiem, nevis ieturēt noteiktu virzienu. Mēs ierēvējām fokburu; stūrei nācās smagi cīnīties ar vētru, bet kuģis turējās lieliski. Mēs iepletām priekšējo cūgzēģeli, bet tā pārplīsa, tādēļ atbrīvojām to no rājām, ievilkām kuģī un

noņēmām tai visus piederumus. Vētra bija ļoti spēcīga, visapkārt plīsa neganti, baisīgi viņi. Mēs palīdzējām, cik varēdami, stūresvīram; topmastu mēs tomēr nenocirtām, jo tas šai negaisā kalpoja teicami, turklāt vēl zinājām, ka kuģis ar topmastu ir stiprāks un pārcieš smago jūru labāk; no klintīm mums šeit nebija jābaidās. Kad auka bija norimusi, mēs uzvilkām fokburu un klīveri un iegrozījām kuģi vējā. Pēc tam uzvilkām marsburu un fokmarsburu. Mūsu kurss bija austrumi-ziemeļaustrumi, vējš pūta no dienvidaustrumiem. Mēs rūpīgi nosējām un sakārtojām visas buras un citus piederumus, lai kuģis izskatītos tāds pats, kā bija priekš vētras.

Šīs vētras laikā, kurai sekoja spēcīgs rietumu-dienvidrietumu vējš, mūs aizdzina, cik varu vērtēt, apmēram piecsimt jūdzes uz austrumiem, tā kā pat visvecākie jūrnīki nevarēja pasacīt, kādā pasaules malā mēs atrodamies. Mūsu pārtikas krājumi bija pietiekami, kuģis stabils un visa apkalpe vesela, taču mūs nomāca dzeramā ūdens trūkums. Mēs tomēr atzinām par labāku ieturēt līdzšinējo kursu, nekā griezties uz ziemeļiem, jo tādā gadījumā mēs nokļūtu sasalušajā jūrā uz ziemeļrietumiem no Tatārijas.

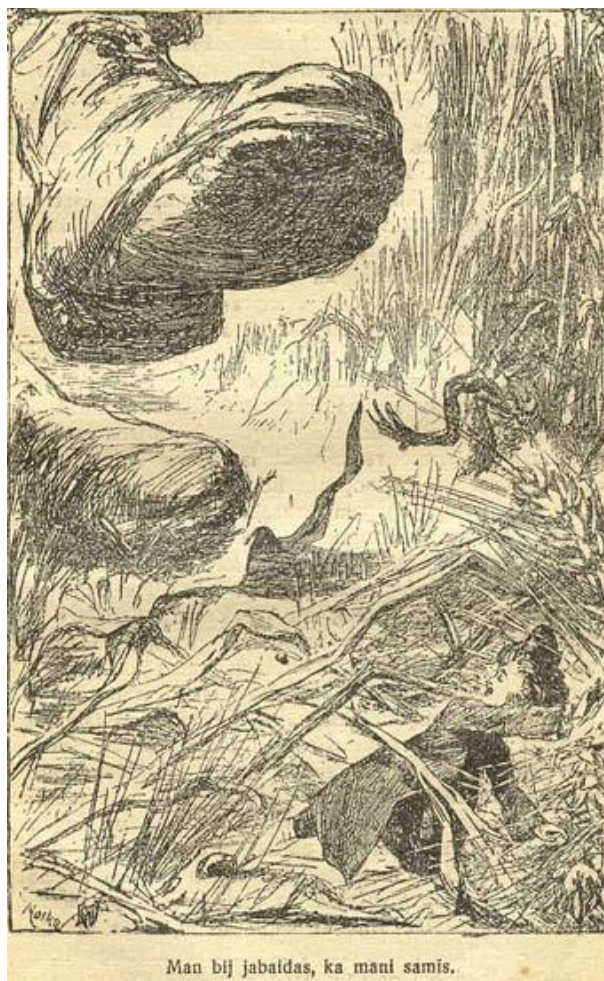
1703. gada 16. jūnijā kāds kuģapuika, topmasta grozā sēdēdams, ieraudzīja zemi. Nākošajā dienā mēs jau skaidri saskatījām lielu salu vai kontinentu (to mēs, protams, nevarējām izšķirt); dienvidu pusē bija šaura zemes mēle, kas stiepās tālu jūrā, kā arī līcis, kas tomēr bija par seklu, lai tajā varētu iebraukt vairāk nekā trīssimt tonnu liels kuģis. Mēs izmetām enkuru jūdzes attālumā no šī līča, un kapteinis pavēlēja, lai ducis labi apbruņotu vīru ar garo laivu dotos krastā un iepildītu līdzņemtās mucās ūdeni, ja tāds tur atrodams. Es izlūdzos viņa atļauju piebiedroties braucējiem, lai aplūkotu un, cik iespējams, izpētītu šo nepazīstamo zemi. Malā izkāpuši, mēs neredzējām ne upju, ne avotu, nedz arī kādas zīmes, kas liecinātu par iedzīvotājiem. Mūsu ļaudis tādēļ devās uz priekšu gar krastu, lai mēģinātu atrast kādu saldūdens krājumu jūras tuvumā, bet es nosoļoju apmēram jūdži pretējā virzienā, atklādams, ka šis apvidus ir gluži bārs un klinšains. Tas mani gurdināja, un, neatrazdams nekā savas ziņkāres apmierināšanai, es lēnā garā staigāju atpakaļ uz līci. Kad jūra pavērās manam skatam, es ieraudzīju, ka mani biedri jau saklupuši laivā un neprātīgā steigā airē uz kuģi. Es jau gribēju sākt aurot, kaut tam nebūtu nekādas nozīmes, kad ieraudzīju, ka viņiem pakaļ dzenas milzīgs radījums; tas steidzīgi brida pa jūru, sperdams neredzēti garus soļus, un ūdens viņam sniedzās tikai līdz ceļiem. Mūsu ļaudis tomēr bija viņam pusjūdži priekšā, un, tā kā arī jūra šai vietā bija piebārstīta asām klintīm, briesmonis nespēja laivu notvert. To es uzzināju tikai vēlāk pēc nostāstiem, jo tobrīd biju pārāk satrucies, lai vērotu notikumus līdz galam; vislielākajā ātrumā es drāzos prom pa to pašu ceļu, kur gāju iepriekš, un tad uzrāpos kādā stāvā pakalnā, no kurienes varēju labāk pārredzēt vispārējo ainavu. Es atklāju, ka zeme ir teicami kultivēta, bet visvairāk mani pārsteidza šejienes zāles garums, kas siena pļāvās sasniedza divdesmit pēdas.

Pēc tam nonācu pie ceļa, kas man atgādināja platu lielceļu, kaut iedzīvotājiem tas noderēja tikai par taku caur miežu lauku. Gāju pa to kādu brīdi, bet nespēju saskatīt nekā ne pa labi, ne kreisi, jo bija tieši pļaujas laiks un labība vismaz četrdesmit pēdu augsta. Pēc stundas sasniedzu šī lauka malu, kas bija norobežota ar simtdivdesmit pēdas augstu dzīvzogu; atsevišķo koku izmēri bija tādi, ka šeit man grūti minēt kādus salīdzinājumus. Pārejai no šī lauka nākošajā bija uzcelta kāpene ar četriem pakāpieniem un plakanu akmeni augšgalā. Es tomēr nevarēju šo labierīcību izmantot, jo katrs pakāpiens bija sešas, bet akmens apmēram divdesmit pēdas augsts. Mēģināju sameklēt kādu caurumu dzīvzogā, kad pēkšņi pamanīju no otra lauka kāpenei tuvojamies kādu iedzimto – tikpat milzīgu kā iepriekšējo, kas dzinās pakaļ laivai. Viņš bija laba baznīctorņa garumā, un katrs viņa solis, cik varēju vērtēt, atbilda apmēram desmit jardiem. Mēms aiz izbrīna un bailēm, es steidzos paslēpties miežos, no kurienes redzēju viņu stāvam kāpenes galā un skatāmies atpakaļ otrā laukā; tāpat dzirdēju, ka viņš kādu sauc, bet viņa balss bija daudz skaļāka par runas tauri un dārdēja tik briesmīgi, ka es to klausījos it kā pārkonu. Tūlīt pēc tam parādījās septiņi līdzīgi milži, kas tuvojās saucējam ar sirpjēm rokā, pie kam katrs sirpis bija tik liels kā sešas izkaptis. Šie vīri nebija tik labi ģērbti kā pirmais: tie šķita esam viņa kalpi vai algādži, un, saņēmuši dažus rīkojumus, tie sāka pļaut labību tieši tai laukā, kur biju ielīdis. Es centos turēties no viņiem tik tālu, cik vien iespējams, taču manas kustības bija ārkārtīgi apgrūtinātas, jo spraugas starp labības stiebriem reizēm nebija ne pēdu platas un es varēju tajās iespiesties tikai ar sāpīgu piepūli. Mana bēgšana tomēr sekmējās, līdz nonācu kādā lauka stūrī, kur lietūs un vējš bija sagāzis miežus veldrē; te netiku vairs ne soļa tālāk, jo stieбри bija tā samudzināti, ka nevarēju izlīst cauri, un nokritušo vārpu akoti tik resni un asi, ka tie caur drēbēm dūrās man miesā. Tai pašā laikā dzirdēju, ka pļāvēji nav no manis vairs tālāk par simts jardiem. Galīgi pārmocījies, šausmu un izmisuma sagrābts, es apgulos kādā vagā un sirsnīgi vēlējos, lai tur pienāktu mana pēdējā stundiņa. Es apraudāju savu vientuļo atraitni un savus bērnus, sērdienīšus; es rūgti nožēloju savu ģeķību un ietiepību, kuras dēļ devos otrā ceļojumā, kaut visi draugi un tuvinieki centās mani no tā atrunāt. Domām drudzaini šaudoties, man neatvairāmi uzmācās atmiņas par Liliputu, kur iezemieši mani uzskatīja par lielāko milzi, kāds pasaulē jebkad redzēts; kur es

ar savu roku varēju pavilkt veselu ķeizarisko floti, kā arī paveikt citus darbus, kas uz mūžīgiem laikiem ierakstīti šīs ķeizaristes annālēs un kas nākošajām audzēm šķitīs neticami, kaut tos paši savām acīm vērojuši miljoni. Es apdomāju, cik dziļš ir mans pazemojums tagad, kad es šejieniešu priekšā esmu tik niecīgs, kā viens liliputs būtu starp mums. Taču lielākā no manām nelaimēm nebija šī, bet gan cita: cilvēku mežonība un nežēlība, kā novērojumi liecina, ir proporcionāla viņu ķermeņa apmēriem, un vai man tādēļ nebija pilnīgs pamats pieņemt, ka es kļūšu par gardu kumosu pirmajam no šiem milzīgajiem barbariem, kam gadīsies mani notvert? Filozofi neapšaubāmi saka patiesību, apgalvodami, ka «diels» un «mazs» ir gluži relatīvi jēdzieni. Liktenis var nolemt, lai liliputi reiz atrastu kādu zemi, kuras iedzīvotāji attiecībā pret tiem būtu tikpat sīki, kā viņi paši bija pret mani. Un kas zina, vai arī šejienes milzu cilti nepārspēj kāda cita – vēl neatklātās pasaules daļās?

Kaut apkaunots un samulsis, es tomēr nevarēju atturēties no šīm pārdomām, līdz kāds pļāvējs, parādīdamies desmit jardus atstatumā no vagas, kur gulēju, lika man saprast, ka nākošā mirkli es tikšu sašķaidīts zem viņa pazoles vai pārcirsts uz pusēm ar sirpi. Un tādēļ, redzot, ka viņš gatavojas kustēties tālāk, es iebēcos tik skaļi, cik vien cilvēkam nāves bailēs iespējams. Milzis apstājās un, brīdi pētījis zemi, beidzot mani pamanīja. Viņš aplūkoja mani ar piesardzību, kas raksturīga, apsverot, kā satvert kādu mazu, bīstamu kukaini, lai tas neiekostu vai neiedzeltu; es pats Anglijā tā esmu reizēm rīkojies ar lapseni. Tad viņš sadūšojās un, saņēmis mani no muguras starp savu rādītāja pirkstu un īkšķi, pacēla augšā – trīs jardus no acīm, lai varētu sīkāk apskatīt. Es sapratu viņa nolūku, un likteņa labvēlība piešķīra man tikdaudz aukstasinības, ka paliku gluži mierīgs, kamēr viņš turēja mani gaisā kādas sešdesmit pēdas no zemes; es savaldījos, kaut milzis sāpīgi spieda manus sānus, jo baidījies, ka izslīdēšu viņam no pirkstiem. Tomēr iedrošinājos pavērst acis pret sauli, salikt rokas kā lūgšanā un izteikt dažus vārdus pazemīgā, skumjā balsī, kas atbilda stāvoklim, kurā atrados. Es bažījos, ka ik mirkli viņš varētu mani triekt pret zemi, kā mēs mēdzam darīt ar sīkiem, netīkamiem dzīvniekiem, kurus gribam nonāvēt. Taču mana laime gādāja, lai milzim iepatiktos mana balss un kustības, un lai viņš sāktu mani aplūkot ar ziņkāri; sevišķi tas brīnījās, dzirdot, ka izrunāju artikulētas skaņas, kaut viņš nevarēja tās saprast. Pa tam, nespēdams vairs saturēties, es sāku vaidēt un raudāt, kā arī griezu galvu uz sāniem, lai mēģinātu viņam norādīt, cik drausmīgas sāpes man sagādā viņa pirksti. Likās, ka to viņš saprata, jo – pacēlis savu svārku stērbeli – vieglām rokām ievīstīja mani tajā un skriešus devās pie sava saimnieka, kas bija pārticis zemturis – tas pats vīrs, ko druvā ieraudzīju vispirms.

Zemturis, uzklaustījis (kā es nojautu pēc viņu sarunas veida) visu, ko par mani varēja pastāstīt puisis, paņēma kādu salma galu, kas bija apmēram ceļa spieķa resnumā, un ar to cēla uz augšu manus svārkus; viņš acīmredzot domāja, ka tie ir āda, kas pieder pie mana ķermeņa. Viņš atpūta uz sāniem manus matus, lai labāk redzētu seju. Tad viņš piesauca klāt arī pārējos kalpus un vaicāja (kā es vēlāk uzzināju), vai tie kādreiz redzējuši radījumu, kas atgādinātu mani. Runādams viņš nostādīja mani zemē uz visām četrām, bet es tūlīt uzlēcu kājās un sāku lēni pastaigāties turp un atpakaļ, lai šiem ļaudīm rādītu, ka nedomāju bēgt. Viņi visi sasēdās lokā man apkārt, lai varētu skaidrāk vērot manas kustības. Es noņēmu cepuri un dziļi palocījos zemtura priekšā; tad nokritu ceļos, pacēlu augšup rokas un skatu un sacīju dažus vārdus, cik skaļi vien spēju; beidzot izvilku no kabatas maku ar zeltu un pazemīgi viņam to dāvināju. Viņš to uzlika uz delnas, tad piebāza cieši pie acīm, lai varētu saskaņot, pēc tam vairākas reizes

Man bij jabaids, ka mani samīs.

Ilustrācija no pirmā latviešu izdevuma⁵

⁵ Atkal nav ievērota proporcija 1:12.

apgrozīja ar adatu, ko izvilka no piedurknes, bet beigās tomēr palika tikpat gudrs, cik bijis. To redzēdams, es devu zīmi, lai viņš noliek roku zemē; es paņēmu maku, atvēru vaļā un izbēru visu zeltu viņa sauļā. Tur bija sešas lielas spāniešu monētas, katra četru pistoļu vērtībā, bez tam divdesmit vai trīsdesmit mazākas. Viņš apslāpināja ar mēli sava mazā pirksta galu un ar to pacēla vienu no lielajiem naudas gabaliem, pēc tam otru, bet es skaidri redzēju, ka viņam nav ne mazākās jausmas par šo spīguļu nozīmi. Ar zīmēm viņš rādīja, lai lieku tos atpakaļ makā un maku atpakaļ kabatā, un tas bija prātīgākais, ko varēju darīt pēc vairākkārtēja piedāvājuma un noraidījuma.

Tagad zemturis bija jau pārliecinājies, ka esmu sapratīga būtne. Viņš bieži mani uzrunāja, bet viņa balss plēsa man ausis kā dzirnu ratu rūkoņa; vārdi tomēr bija pietiekami artikulēti. Es atbildēju vairākās valodās, kliegdam visā galvā, un viņš pielieca man savu ausi divu jardu atstatumā, taču tam visam nebija nekādas jēgas, jo saprasties mēs nevarējām. Tad viņš pavēlēja kalpiem turpināt darbu, izvilka no kabatas mutautu, salocīdams to divām kārtām un izklādams uz delnas, un piespieda plaukstu pie zemes ar delnu uz augšu; viņš aicināja mani kāpt virsū, un to es izdarīju bez pūlēm, jo plauksts biežums nepārsniedza vienu pēdu. Es domāju, ka man jābūt paklausīgam, un, lai nodrošinātos pret izkrišanu, atstiepos uz mutauta visā garumā; viņš mani ievīstīja tajā un tādā veidā pārnesa mājā. Tur nonācis, viņš pasauca savu sievu un tai mani parādīja, bet viņa ieķērcās un aizbēga, gluži kā Anglijas sievietes, ieraugot kaupiņu vai zirnekli. Vēlāk – novērojusi, cik krietni es uzvedos un cik rūpīgi sekoju viņas vīra norādījumiem – tā tomēr samierinājās un pamazām kļuva pret mani pat ārkārtīgi laipna.

Pulkstenis varēja būt divpadsmit, un kāda kalpone ienesa pusdienas. Tās sastāvēja tikai no viena, bet ļoti kārtīga gaļas ēdiena, kā klājas vienkāršā zemnieka mājā, un to pasniedza bļodā, kuras caurmērs bija apmēram divdesmitčetras pēdas. Pie galda sēdēja saimnieks, viņa sieva, trīs bērni un sirma vecmāmiņa. Kad visi bija apsēdušies, saimnieks mani pacēla un novietoja netālu no sevis. Galds bija trīsdesmit pēdas augsts, un es, bailēs drebēdams, turējos tālu no tā malas, lai nenokristu zemē. Zemtura sieva sasmalcināja gabalu gaļas, tad saberza drusku maizes uz griežamā dēļa un nolika to man priekšā. Es viņai pateicos, zemu palocīdamies, pēc tam izņēmu savu nazi un dakšu un sāku ēst, kas viņiem sagādāja lielu prieku. Saimniece lika kalponei atnest vismazāko degvīna glāzīti, kurā ietilpa apmēram divi galoni, un piepildīja to ar dzērienu; ar smagu piepūli es satvēru šo trauku abās rokās un vispieklājīgākā veidā iedzēru uz mājas mātes veselību, tostū izteikdams angļu valodā, cik skaļi vien spēju; tas klātesošajiem izraisīja tik sirsnīgus smieklus, ka es kļuvu gandrīz kurls aiz trokšņa. Dzēriens garšoja kā viegls ābolu vīns un bija visai tīkams. Pēc tam saimnieks deva zīmi, lai pārnāku tai griežamā dēļa pusē, kas atradās viņa tuvumā; es tūdaļ sāku soļot pa galdu, bet – būdams visu laiku, kā laipnais lasītājs viegli sapratīs un atvainos, ļoti satraukts – kļuva pret kādu maizes drupatu un nogāzos uz mutes, taču paliku neievainots. Jau nākošajā mirklī es biju atkal kājās un – redzēdams, ka krietnie ļaudis ir stipri satrūkušies – paņēmu savu cepuri (līdz šim to turēju padusē, kā labais tonis prasa), savicināju ap galvu un izsauca trīskārtēju «Urā!», lai tā viņiem rādītu, ka kritienam nav nekādu ļaunu seku. Bet, kad es virzījos tuvāk savam saimniekam (lietošu šo apzīmējumu arī turpmāk), viņa jaunākais dēls – kādus desmit gadus vecs makans, kas sēdēja tēvam blakus, saķēra mani aiz abām kājām un turēja tik augstu gaisā, ka es trīcēju pie visām miesām; saimnieks tomēr izrāva mani viņam no rokas, tai pašā laikā cīrzdams tam pa kreiso ausi tādu pļauku, kas Eiropā būtu notriekusi gar zemi veselu jātnieku eskadronu, un pavēlēdams pazust no galda. Es baidījos, ka puika var uz mani noskaisties, tāpat atcerējos, cik nelietīgi mēdz būt mūsu bērni pret zvirbuliem, trušiem, kaķēniem un kucēniem; tādēļ nokritu ceļos un, rādīdams uz zēnu, mēģināju saimniekam ieskaidrot, ka vēlos, lai viņš savam dēlam piedod. Tēvs mani uzklaustīja, un zeņķis atkal apsēdās pie galda; es piegāju tam klāt un noskūpstīju viņa roku, ko mans saimnieks satvēra un lika, lai tā mani apglāsta.

Pašā ēšanas karstumā manai saimniecei ielēca klēpī viņas mīļākais kaķis. Es izdzirdu tādu troksni, it kā man aiz muguras pilnā gaitā darbotos ducis adāmo stāvu; pavēros atpakaļ un sapratu, ka tas rodas no šī dzīvnieka nurrāšanas, kurš likās vismaz trīsreiz lielāks par vērsi, kā varēju spriest, sīkāk aplūkojot viņa galvu un vienu ķepu, kamēr saimniece viņu baroja un glaudīja. Kustoņa izteiksme bija tik zvērīga, ka man sirds gandrīz stājās, kaut atrados galda viņā galā, vairāk nekā piecdesmit pēdu attālumā, un kaut saimniece turēja viņu stingri, baidīdamās, ka tas varētu lekt uz priekšu un sagrābt mani savos nagos. Tomēr izrādījās, ka šīs bažas ir gluži veltīgas, jo kaķis nepamirkšķināja ne aci pat tad, kad saimnieks mani nolika tikai trīs jardus atstatu no viņa. Vienmēr biju dzirdējis un pats savos ceļojumos arī praksē pārbaudījis, ka bēgšana vai baiļu izrādīšana kāda nikna dzīvnieka priekšā ir visdrošākais ceļš, lai tas dzītos pakaļ vai kļuptu virsū; tādēļ es apņēmos šai bīstamajā situācijā izlikties pavisam vienaldzīgs. Bez bailīgi es piecas vai sešas reizes pagāju garām kaķa galvai, tad pienācu viņam klāt pusjarda atstatumā – un kaķis atrāvās, it kā būtu no manis sabijies. Mazāk rūpju man sagādāja suņi, no kuriem trīs

vai četri ieskrēja istabā, kā tas zemnieku mājās parasts; starp tiem bija viens buldogs, apmēram četru ziloņu lielumā, un viens vēja suns – augumā prāvāks par buldogu, bet ne tik resns.

Pusdienas jau gandrīz bija galā, kad ienāca aukle ar gadu vecu bērnu uz rokas; tas mani tūlīt pamanīja un sāka brēkt tādā balsī, ko varētu dzirdēt no Londonas tilta līdz Čelsijai; kā daždien bērni, viņš gribēja iegūt mani par rotaļlietu. Māte aiz tīras labsirdības pacēla mani augšā un tuvināja mazulim, bet tas mani pēkšņi sagrāba aiz vidukļa un iebrūda manu galvu sev mutē; es ierēcos tik briesmīgi, ka palaidnis izbijās un atlaida mani vaļā; krītot es katrā ziņā būtu pārlauzis kaklu, ja māte neizplēstu apakšā savu priekšautu. Lai bērnu nomierinātu, aukle sāka kratīt grabuli – mucu, kurā bija iebērti lieli akmeņi un ko pie bērna ķermeņa saistīja spēcīga virve. Taču visas pūles palika veltīgas, un viņa bija spiesta ķerties pie ārkārtējiem līdzekļiem, tas ir – dot mazajam krūti. Man jāatzīstas, ka nekad neesmu sajutis tik negantu riebumu, kā ieraugot šo milzīgo krūti; šeit nespēju atrast nekāda salīdzinājuma, kas ziņkārājam lasītājam dotu priekšstatu par tās apmēriem, veidu un krāsu. Tā slējās uz priekšu sešas pēdas, un tās apkārtmērs nevarēja būt mazāks par sešpadsmit. Gals bija tik liels kā puse manas galvas, un tā virsma, tāpat kā krūts tumšajam plankumam, tik ļoti nosēta traipiem, pūtēm un vasaras raibumiem, ka man nelabi metās skatoties. Es aplūkoju to tuvumā, jo viņa bija apsēdusies, lai varētu ērtāk zīdīt, kamēr es stāvēju kājās uz galda. Šie vērojumi man modināja pārdomas par angļu dāmu maigo ādu, kas mums izliekas skaista tikai tādēļ, ka atbilst mūsu augumam un ka tās trūkumus nevaram ieraudzīt citādi, kā vien ar vairojamo stiklu; lietojot to, mēs pārliecināmies, ka arī visgleznākā un baltākā āda ir nelīdzena, rupja un krāsā neglīta.

Es atceros, ka, Liliputā uzturoties, šo mazo ļaužu sejas man šķita visskaistākās pasaulē. Reiz pārrunāju šo jautājumu ar kādu mācītu vīru, kas bija man tuvs draugs; viņš aizrādīja, ka mana seja liekoties daudz glītāka un gludāka, ja aplūkojot to no apakšas; kad es paņēmot viņu rokā un tuvinot tai, skats nepieradušam skatītājam esot visai šausalīgs. Viņš apgalvoja, ka saredzot manā ādā dziļas alas; ka mani bārdas rugāji esot desmit reizes resnāki par mežakuila sariem; un ka manā plaukā mainoties pavisam nesaderīgas un nepiemērotas krāsas. Šeit es atļausos piezīmēt, ka esmu tik gaišs, kā vispār mēdz būt vīrieši mūsu zemē, un arī iedegums visos tālajos ceļojumos mani skāris maz. No otras puses, runājot par ķeizara galmā sastopamajām sievietēm, viņš mēdza man stāstīt, ka vienai esot vasaras raibumi, otrai plata mute, trešai garš deguns, bet es no visa tā nemanīju nekā. Es pats itin labi apzinos, ka teiktais ir gluži acīm redzams, taču man likās nepieciešami to pasacīt, lai lasītājs neiedomātos, ka šie milži tiešām bija īsti izdzimtenī. Taisni otrādi: viņi bija glīti ļaudis, un sevišķi mans saimnieks – kaut vienkāršs zemturis – šķita skaists un samērīgi veidots, ko es konstatēju, aplūkojot viņa seju un sešdesmit pēdu garo augumu.

Kad pusdienas bija paēstas, saimnieks atkal atgriezās pie saviem kalpiem, iepriekš – cik nopratu pēc viņa balss un kustībām – sievai stingri piekodinādams par mani pienācīgi rūpēties. Es biju ļoti noguris un miegains; to pamanījusi, saimniece ielika mani pati savā gultā un apsedza ar tīru baltu mutautu, kas tomēr bija biezāks un rupjāks par karakuģa galveno buru.

Nogulēju apmēram divas stundas, sapņodams, ka esmu mājās pie sievas un bērniem; tas vēl pavairoja manas skumjas, kad atmozdāties ieraudzīju, ka guļū viens pats milzīgā istabā, kas bija divi līdz trīs simti pēdu plata un apmēram divsimt augsta; gultas platums sasniedza divdesmit jardus. Saimniece bija aizgājusi mājas darbos un mani ieslēgusi. Gultas mala atradās astoņus jardus no grīdas. Zināmu dabisku vajadzību dēļ man katrā ziņā bija jātiek lejā, taču es kaunējos saukt kādu palīgā; un, ja es arī būtu saucis, tas paliktu bez jebkāda iespaida, jo mana balss nevarēja sniegties no telpas, kurā gulēju, līdz virtuvei, kur uzturējās zemnieka ģimene. Kamēr atrados šādās sprukās, pa gultas aizklātnēm uzrāpās divas žurkas un sāka ošņādāmās skraidīt šurp un turp pa segu. Viena gandrīz piegrūda purnu man pie sejas; šausmās nodrebēdams, es uzlēcu kājās un izvilku zobenu, lai aizsargātos. Pretīgie dzīvnieki bija tik nekautrīgi, ka uzbruka man no abām pusēm, un drošākā no uzbrucējām pat atspērās ar priekšķepām pret mana svārka apkakli; man tomēr izdevās uzšķērst tās vēderu, pirms tā man nodarīja kādu kaiti. Žurka nokrita beigta pie manām kājām; otra, redzēdama savas biedrenes likteni, metās bēgt, taču dabūja kārtīgu cirtieņu mugurā, tā ka asinis sāka skriet plikšķēdamas. Pabeidzis šo varoņdarbu, es lēni pastaigājos no viena gultas gala uz otru, lai atvilktu elpu un mazliet nomierinātos. Šie dzīvnieki bija branga buldoga lielumā, bet nesalīdzināmi veiklāki un plēsīgāki; ja pirms apgulšanās būtu noņēmis jostu ar zobenu, es nenovēršami tiktu saplosīts gabalos un aprīts. Es izmērīju beigtās žurkas asti un atklāju, ka tā ir tikai collu īsāka par diviem jardiem, bet riebums man neļāva ķerties pie maitas un izsviest to no gultas, kur tā joprojām mirka savās asinīs. To vērodams, pamanīju vēl arī dažas dzīvības zīmes, taču tās pilnīgi izdzēsu ar spēcīgu griezienu rīklē.

Drīz pēc tam durvīs parādījās mana saimniece; ieraudzījusi, ka esmu visgarām notraipīts asinīm, viņa pieskrēja klāt un satvēra mani rokā. Es rādīju uz nogalināto žurku, smaidīju un ar zīmēm skaidroju,

ka neesmu ievainots; būdama par to bezgala priecīga, viņa pasauca kalponi, kurai lika beigto žurku saņemt lūškās un izsviest pa logu. Tad viņa nostādīja mani uz galda, kur es parādīju tai savu asinīm klāto zobenu, pēc tam to noslaucīdams svārku stūrī un iebāzdams atpakaļ makstī. Bet tai pašā laikā man atkal uzmācās vajadzība kārtot dažas darīšanas, ko neviens cits nevarēja nokārtot manā vietā, tādēļ pūlējās saimniecei ieskaidrot, ka vēlos, lai viņa noliek mani uz grīdas; kad viņa to bija izdarījusi, es savas kautrības dēļ nespēju nekā cita, kā vien rādīt uz durvīm un vairākas reizes zemu palocīties. Pēc lielas gudrošanas lāga sieviete beidzot saprata, kas par lietu; viņa paņēma mani sauļā, iznesa dārzā un nolika zemē. Es pagājos kādus divsimt jardus sāņus, ar mājienu lūgdams viņu neskatīties un nesekot, tad noslēpos aiz divām skābeņu lapām un izdarīju to, ko daba prasa.

Es ceru, ka laipnais lasītājs atvainos, ja plašāk kavējos pie šiem un līdzīgiem sīkumiem, kas – kaut seklām un luncanām dvēselēm tie šķitīs nenozīmīgi – filozofam droši palīdzēs vērst plašumā savas domas un iztēli, kā arī noderēs sabiedriskās un privātās dzīves izkopšanā. Un tas bijis mans vienīgais nolūks, laižot klajā šo un citus ceļojumu aprakstus, kur vairāk par visu esmu centies kalpot patiesībai, atturoties no jebkādiem izpušķojumiem, ar ko varētu demonstrēt savu gudrību vai stila smalkumu. Bet šī ceļojuma kopaina tik stipri ietekmējusi manus prātus un tik dziļi iespiēdusies atmiņā, ka, to tēlodams, es netiku izlaidis neviena svarīga apstākļa. Vēlāk, manuskriptu stingri revidējot, es tomēr izvītroju dažas mazāk nozīmīgas vietas, kas bija pirmrakstā, jo baidījos, ka mani vainos par lasītāja garlaikošanu un iegrimšanu triviālītātēs, par ko jau bieži – un varbūt ne gluži bez pamata – apsūdzēts dažs labs ceļotājs.

II nodaļa

Zemnieka meitas apraksts. Autoru aizved uz tirgu un pēc tam uz galvaspilsētu. Notikumi, dodoties turp.

Manai saimniecei bija deviņus gadus veca meita, savam vecumam visai attīstīts bērns, ļoti izmanīga šūšanas darbos un lietpratīga leļļu ģērbšanā. Kopā ar māti viņa veicīgi sagatavoja manai naktsguļai lelles šūpuli; to ievietoja nelielā galda atvilknē, bet atvilkni uzlika uz augstu pakārta plaukta, lai pasargātu pret žurkām. Tā bija mana gulta visu laiku, kamēr paliku pie šiem ļaudīm; vēlāk to gan pakāpeniski iekārtoju ērtāk, jo pamazām iemācījos viņu valodu un varēju izteikt savas vēlēšanās. Meitene bija tik veikla, ka – pāris reizes novērojusi, kā es ģērbjos – jau prata mani apģērbt un noģērbt, lai gan es viņu šai ziņā nekad neapgrūtināju, ja vien viņa bija ar mieru, ka rīkojos pats. Viņa pašuva man septiņus kreklus un dažus citus veļas gabalus no vissmalkākā audekla, kas bija rupjāks par maisu drēbi, un tos vienmēr arī mazgāja pati savām rokām. Tāpat viņa mācīja man šīs zemes valodu. Kad es rādīju uz kādu priekšmetu, viņa teica man tā nosaukumu savā valodā, un tā es jau pēc nedaudzām dienām varēju paprasīt visu, ko vien gribēju. Viņa bija ļoti labsirdīga un ne garāka par četrdesmit pēdām, kādēļ tika atzīta saviem gadiem par sīku. Viņa iesauca mani par Grildrīgu, un šo vārdu pieņēma arī zemtura ģimene, bet vēlāk pat visa valsts. Minētais vārds apzīmē to, ko latīņi dēvē par nanunculus, itālieši par homunculetino, bet mēs par pundurīti. Viņai es varu visvairāk pateikties par to, ka šai zemē neaizgāju bojā; mēs palikām kopā, kamēr vien šeit uzturējās. Es viņu saucu par Glumdalkliču, tas ir – par mazo aukli, un es būtu vainojams visrūgtākajā nepateicībā, ja ar cieņu nepieminētu viņas rūpību un sirsnību; tāpat es neizsakāmi vēlētos, kaut manos spēkos būtu atlīdzināt viņai visas laipnības, bet diemžēl man ir pamats baidīties, ka esmu kļuvis par negribētu, taču kļūmīgu cēloni viņas nelaimei.

Šai laikā jau arī kaimiņos zināja stāstīt, ka mans saimnieks savā druvā atradis dīvainu dzīvnieku, apmēram ķirzakas lielumā, kas tomēr ikvienā ķermeņa daļā atgādina cilvēku; kas arī atdarina cilvēku savās izrīcībās; kas šķiet runājam savā īpatnējā valodīnā, iemācījies dažus vārdus vietējā valodā, stāv izslējies uz divām kājām, ir rāms un pieklājīgs, nāk, tiklīdz viņu sauc, dara, ko viņam lūdz; kura locekļi ir vissīkākie pasaulē un kura seja ir maigāka nekā trīs gadus vecai dižciltīga nama meitenei. Kāds cits zemnieks, kas dzīvoja netālu un bija manam saimniekam sevišķi tuvs draugs, atnāca ciemos, lai pārbaudītu šo nostāstu ticamību. Mani tūliņ izveda priekšā un nostādīja uz galda, kur es pēc pavēles soļoju apkārt, atkailināju zobenu, iebāzu to atkal makstī, apsveicu ciemiņu ar palocīšanos, apvaicājos viņa paša valodā, kā tam klājas, un teicu, ka viņš ir gaidīts viesis; to visu man bija iemācījusi mazā aukle. Šis vīrs bija vecs un tuvredzīgs, tādēļ uzlika acenes, lai varētu mani labāk aplūkot; to redzēdams, es nespēju savaldīt smieklus, jo viņa acis atgādināja divus apaļus mēnešus, kas spīd istabā pa diviem logiem. Mūsu ļaudis, kas drīz saprata manas jautrības iemeslu, piebiedrojās maniem smiekliem, bet vecītis bija pietiekami stulbs, lai par to saskaistos un pārvērstos sejā. Viņš bija pazīstams kā liels sīkstulis, un man par nelaimi to lieku reizi apstiprināja arī nolādētais padoms, ko tas deva manam saimniekam – proti, lai pēdējais sāktu mani rādīt kā kumēdiņu tirgus dienās tuvējā pilsētā, līdz kurienei bija pusstundas jājiens, tas ir, apmēram divdesmitdivas jūdzes. Vērojot, ka saimnieks ar savu draugu ilgi sačukstas un reizē norāda uz mani, es jutu, ka gatavojas kaut kas nelabs; bailes man lika iedomāties, ka

esmu uztvēris un sapratis arī dažus viņu vārdus. Bet jau nākošajā rītā Glumdalkliča, mana mazā aukle, izstāstīja man visu šo noslēpumu, ko bija veikli izvilinājusi savai mātei. Nabaga meitene piespieda mani pie krūtīm un sāka raudāt aiz skumjām un kauna. Viņa baidījās, ka vienkāršie un rupjie ļaudis nodarīs man kādu kaiti, ka tie mani, rokās ņemdami, nospiedīs vai salauzīs man locekļus. Viņa bija arī pamanījusi, cik kautrīgs esmu pēc dabas un cik rūpīgi sargāju savu cieņu, un līdz ar to viņa saprata, cik pazemots jutīšos, kad mani par naudu publiski rādīs visrupjākam pūlim. Tēte un mamma, viņa teica, esot solījuši, ka Grildrīgs paliks viņai; tagad viņa turpretim redzot, ka viss atkal notiks tāpat kā pagājušā gadā, kad vecāki teikušies dot viņai kādu jēru, bet, tiklīdz tas bijis nobarots, pārdevuši to miesniekam. Es varu neliekuļoti apgalvot, ka pats biju mazāk noraizējies nekā mana aukle. Es vienmēr loloju nesatricināmu cerību, ka kādu dienu atgūšu brīvību; manu apkaunojumu par to, ka tikšu vadāts apkārt kā ķēms, mazināja apsvērumi, ka šai zemē esmu pilnīgs svešnieks un ka šī nelaime nedos nekāda iegana pārmetumiem, ja kādreiz atgriezīšos Anglijā, jo līdzīgu postu, manā stāvoklī atrazdamies, būtu piedzīvojis pat Lielbritānijas karalis.

Mans saimnieks, sekodams sava drauga padomam, nākošajā tirgus dienā aizveda mani; lādītē ieliktu, uz tuvējo pilsētu. Viņa meita, mana aukle, jāja līdz, sēdēdama uz spilvena tēvam aiz muguras. Lāde bija noslēgta visos sānos, atskaitot nelielas durvis, pa kurām ieiet un iziet, kā arī dažus caurumus, pa kuriem ieplūda gaiss. Gādīgā meitene bija tur iebāzusi arī savas leļļu gultas seģeni, lai es varētu atlaisties. Par spīti tam es tiku šī jājiņa laikā briesmīgi kratīts un dzīvoju vienā satraukumā, kaut tas neturpinājās ilgāk par pusstundu. Te jāiegaumē, ka ikviens zirga solis bija pēdas četrdesmit garš, pie tam viņš rikšoja tik sparīgi, ka mētāšanās bija tāda, kā kuģim ceļoties un iegrimstot niknā vētrā, tikai daudz biežāka. Attālums, ko nojājām, bija mazliet lielāks nekā no Londonas līdz Sentalbanai. Sasniedzis kādu krogu, ko viņš parasti mēdza apmeklēt, mans saimnieks izkāpa no sedliem; brīdi apspriedies ar krodzinieku un veicis nepieciešamos priekšdarbus, viņš salīga grultrudu jeb saucēju, lai tas visai pilsētai izziņotu, ka «Zaļajā Ērglī» apskatāms dīvains radījums, ne gluži tik liels kā splaknuks (šai zemē sastopams, ļoti glezni veidots dzīvnieks, apmēram sešas pēdas garš), kas ikvienā ķermeņa daļā atgādina cilvēcīgu būtņi, prot izteikt vairākus vārdus un rādīt simts jautru joku.

Mani nolika uz galda kroga lielajā istabā, kuras platība varēja būt ap trīs simt kvadrātpēdu. Mazā aukle stāvēja uz zema sola cieši blakus galdam, lai mani uzmanītu un vadītu manas izdarības. Lai novērstu drūzmu, saimnieks ļāva mani skatīt ne vairāk par trīsdesmit cilvēkiem reizē. Pēc meitenes pavēles es staigāju apkārt pa galdu; viņa man šo un to vaicāja, allaž paturēdama prātā, cik tālu sniedzas manas valodas zināšanas, un es uz šiem jautājumiem atbildēju, cik skaļi vien spēju. Es vairākkārt griezās pie klātesošajiem, sveicu tos ar pazemīgu reveransu, sacīju, ka man prieks viņus redzēt, tāpat atkārtoju dažas citas frāzes, ko biju iemācījies. Es paņēmu ar dzērienu pildītu uzpirkstēni, ko Glumdalkliča man pasniedza kausa vietā, un dzēru uz viņu veselību. Tad izvilku zobenu un vicināju to tādā veidā, kā Anglijā dara paukotāji. Aukle iedeva man salma galu, un es rīkojos ar to kā ar pīķi, jo biju šo mākslu apguvis jauneklā gados. Tai dienā tiku rādīts pavisam divpadsmit sabiedrībām un biju spiests bez jēgas atkārtot vienas un tās pašas blēņas, kamēr beidzot jutos kā pamiris aiz noguruma un īgnuma. Tie, kas bija mani jau redzējuši, stāstīja citiem tādus brīnumus, ka ļaudis bija gatavi izlauzt kroga durvis, lai tiktu iekšā. Mans saimnieks, pats savās interesēs, neļāva nevienam – atskaitot aukli – mani aizkart; lai novērstu briesmas, soli bija salikti apkārt galdam tādā atstatumā, ka neviens arī nevarēja mani aizsniegt. Kāds negants skolas puika tomēr spēra man tieši pret galvu riekstu, kas aizšņāca ļoti tuvu garām; pretējā gadījumā tas nenovērsami izšķaidītu man smadzenes, jo apmēros līdzinājās nelielam ķirbim. Jutu dziļu gandarījumu, vērodams, kā šo jauno nelieti vispirms bargi ieper, pēc tam izmet pa durvīm.

Mans saimnieks publiski paziņoja, ka rādīs mani atkal nākošajā tirgus dienā; starplaikā viņš pagatavoja ērtāku ierīci manai pārvietošanai, un to darīt viņam bija pietiekams iemesls, jo pēc pirmā ceļojuma un astoņas stundas garajiem priekšnesumiem es biju tā noguris, ka tikko spēju noturēties kājās vai izteikt kādu vārdu. Pagāja vismaz trīs dienas, pirms atguvu spēkus; taču arī mājās man vairs nebija miera, jo visi džentlmeņi no simts jūdžu plašas apkārtnes, dzirdējuši par maniem panākumiem, steidzās mani aplūkot tieši mana saimnieka mitekļī. Vismaz trīsdesmit personas ieradās ar sievām un bērniem (šī zeme ir biezi apdzīvota), un saimnieks, rādīdams mani mājās apstākļos, vienmēr ņēma maksu pēc tādas taksas, it kā istaba būtu pilna – arī tad, ja skatītājos nebija vairāk par vienu ģimeni. Tādā kārtā man kādu laiku ik diena pagāja vienā nemierā (atskaitot trešdienas, kas šeit tiek svētītas), kaut arī mani neveda uz pilsētu.

Saimnieks – pārliecinājies, cik ienesīgs es varu būt – nolēma izvadāt mani pa visām šīs valsts lielākajām pilsētām. Viņš apgādājās ar lietām, kas nepieciešamas garākam ceļojumam, nokārtoja savus pienākumus mājās, atvadījās no sievas, un 1703. gada 17. augustā, apmēram divus mēnešus pēc manas ierašanās, mēs devāmies uz galvaspilsētu, kas atradās valsts vidienē, ap trīstūkstoš jūdžu no mūsu mājas.

Glumdalkliča atkal sēdēja zirgā saimniekam aiz muguras. Es atrados lādītē, kas bija piestiprināta meitenei ap vidukli un ko viņa turēja klēpī. Iekšējās sienas viņa bija apsitusi ar vismīkstāko drēbi, no apakšas vēl krietni izpopējot; tur bija novietota arī lelles gulta, veļa un citi nepieciešamie piederumi; īsi sakot, viņa bija darījusi visu iespējamo, lai es justos ērti. Mums bija tikai viens pavadonis – kāds saimes ļaužu puika, kas jāja nopakaļ ar mantu saiņiem.

Saimnieka nolūks bija rādīt mani visās pilsētās, kur nonācām pa ceļam, un arī novirzoties no ceļa par piecdesmit līdz simts jūdžēm – katrā ciematā vai muižā, kur viņš varēja cerēt uz ienākumiem. Dienā mēs nojājām samērā nelielus gabalus – ne vairāk par 140 vai 160 jūdžēm, jo Glumdalkliča, mani žēlodama, allaž sūdzējās, ka viņu nogurdinot zirga rikšošana. Nereti, kad vien es pats vēlējos, viņa izņēma mani no lādes, lai es varētu ieelpot svaigu gaisu un aplūkot ainavu; taču tādos gadījumos viņa vienmēr turēja mani saitē. Mēs šķērsojām piecas vai sešas upes, kas bija krietni platākas par Nīlu vai Gangu, un netiku redzējis gandrīz neviena strauta, kas būtu tik šaurs kā Temza pie Londonas tilta. Ceļojumā mēs pavadījām desmit nedēļas, un šai laikā mani rādīja astoņpadsmit lielās pilsētās vien, par miestiem un privātām mājām nemaz nerunājot.

26. oktobrī mēs sasniedzām galvaspilsētu, kas viņu valodā saucas Lorbrulgruda jeb Universa Rota. Mans saimnieks apmetās pilsētas galvenajā ielā, netālu no karaļa pils; pēc tam viņš izkāra parastos plakātus, uz kuriem rēgojās sīks apraksts par manu personu un lomām. Viņš noīrēja zāli, kuras platība svārstījās starp trīssimt un četršimt pēdām, apgādāja sešdesmit pēdas platu galdu, uz kura man darboties, un nožogoja to triju pēdu augstumā un tikpat tālu no malas, lai es nenoveltos zemē. Mani rādīja desmit reizes dienā par izbrīnu un apmierinājumu visiem iedzīvotājiem. Vietējo valodu es tagad jau runāju ciešami un sapratu ikvienu vārdu, ko man sacīja. Bez tam es biju iemācījies viņu alfabētu un vajadzības gadījumā varēju izklāstīt pa teikumam; arī šeit mana skolotāja bija Glumdalkliča – tiklab mājās, kā brīvajās stundās ceļojuma laikā. Viņa vienmēr nēsāja kabatā mazu grāmatiņu, kas nebija daudz lielāka par ģeografijas atlantu; tas bija kāds ļoti izplatīts traktāts jaunām meitenēm, kas īsumā iepazīstināja viņas ar šejienes reliģiskajām mācībām; ar tā palīdzību viņa ierādīja man burtus un izskaidroja vārdus.

III nodaļa

Autors nokļūst galmā. Karaliene atpērk viņu no līdzšinējā saimnieka un iepazīstina ar karali. Viņa disputs ar karaļa lielajiem zinību vīriem. Autoram galmā sagatavo mājokli. Viņš iemanto karalienes izcilu labvēlību. Viņš aizstāv savas tēvzemes godu. Viņa sadursmes ar karalienes punduri.

Grūtie ikdienišķie pūliņi jau pēc pāris nedēļām radīja smagas pārmaiņas manā veselībā. Jo vairāk ienākumu es savam saimniekam sagādāju, jo mantkārtīgāks viņš kļuva. Vēders man bija pierāvis pie muguras, un es atgādināju ģindeni. Zemnieks to ievēroja un sprieda, ka laikam drīz miršu, tādēļ apņēmas ieraust naudu ar divkāršu sparū. Kamēr viņš gudroja un pārlika, no galma ieradās slardrals (kambarkungs) un pavēlēja saimniekam nekavējoties nogādāt mani pilī, lai es tur uzjautrinātu karalieni un galma dāmas. Dažas no pēdējām bija mani redzējušas jau agrāk un stāstījušas brīnumu lietas par manu skaistumu, smalko uzvedību un skaidro saprātu. Karaliene un viņas pavadones par manu izturēšanos jūsmoja bez mēra. Es nokritu ceļos un lūdzu atļauju noskūpstīt viņas karalisko kāju, bet žēlīgā valdniece (pēc tam, kad biju nolikts uz galda) izstiepa savu mazo pirkstu, ko es apskāvu abām rokām, vispazemīgākajā veidā piespiezdams tā galu sev pie lūpām. Viņa griezās pie manis ar dažiem vispārējiem jautājumiem par manu dzimteni un ceļojumiem, un es atbildēju tik skaidri un īsi, cik vien spēju. Tad viņa man vaicāja, vai es nevēlētos dzīvot galmā. Es palocījos tik zemu, ka mana piere gandrīz skāra galdu, un kautrīgi atbildēju, ka esmu sava saimnieka vergs; bet, ja es varētu savu rīcību izšķirt pats, tad justos lepns, ja man būtu ļauts pavadīt savu dzīvi Viņas Majestātes kalpībā. Viņa noprasīja manam saimniekam, vai tas par labu samaksu negribētu mani pārdot. Zemturis lēsa, ka nedzīvošu vairs ne mēnesi, tādēļ bija itin mudīgs tikt no manis vaļā, taču reizē gribēja, lai viņam maksā tūkstoš zelta gabalu. Tos arī tūdaļ atnesa, un katra monēta bija tik liela kā astoņi simti portugāļu dukātu. Tomēr, ja salīdzinām visu lietu samērus šai zemē un Eiropā un ņemam vērā šejienes zelta kursu, minētā summa Anglijā nesasniegtu ne tūkstoš ģineju. Pēc tam es karalienei sacīju – ja tagad varu sevi uzskatīt par Viņas Majestātes pazemīgo kalpu un vasali, tad lūdzu viņas žēlastību, lai arī Glumdalkliča, kas mani vienmēr kopusi ar vislielāko gādību, laipnību un izpratni, tiktu paturēta galmā un joprojām paliktu mana aukle un skolotāja. Karaliene uzklauzīja manu lūgumu, un arī zemnieku pierunāt nenācās grūti, jo viņš bija gana priecīgs, ka meita dabūs darbu karaļa pilī; nabaga meitene pati nevarēja noslēpt savu prieku. Pēc tam mans bijušais saimnieks aizgāja, iepriekš atvadīdamies un piebildzams, ka apgādājis man ļoti labu dienestu; es viņam neatbildēju ne vārda, tikai viegli palocījos.

Karaliene ievēroja manu vēsumu un, kad zemnieks bija atstājis istabu, prasīja, kas tam par iemeslu. Man bija diezgan drosmes viņai pasacīt – savam bijušam saimniekam es varu pateikties vienīgi

par to, ka viņš nekaitīgam, druvā nejauši atrastam radījumam nav sašķaidījis pauri; un par to viņam ir bagātīgi atdarīts ar ienākumiem, ko tas guva, rādīdams mani pa pus valsti, un ar naudu, ko viņš tikko ieņēma, mani pārdodams. Es uzsvēru, ka piepūle, kādu viņš man uzspieda, būtu nobeigusi dzīvnieku, kas desmitkārt stiprāks par mani; ka nemitīgais darbs, augu dienu izklaidējot pūli, smagi iedragājis manu veselību; un ka karaliene nebūtu mani ieguvusi tik lēti, ja saimnieks nedomātu, ka mana dzīvība ir apdraudēta. Bet tagad man vairs nav jābīstas par ļaunu apiešanos, jo mani aizsarga tik diža un laipna valdniece – dabas greznums, pasaules mīlule, savu pavalstnieku laime, visas radības fēnikss; un tādēļ es ceru, ka mana bijušā saimnieka bažas izrādīsies veltīgas, jo jau tagad, viņas augstdzimušajā sabiedrībā atrodoties, es jūtu savus spēkus atgriežamies.

Tāda īsumā bija mana runa, kurā netrūka valodas kļūdu un stostīšanās; tās noslēgums bija ieturēts šai tautai īpatnējā stilā un ietvēra vairākas frāzes, ko man iemācīja Glumdalkliča, nesdama mani uz galmu.

Karaliene, augstsirdīgi pieciedzama manas izteiksmes negludumus, tomēr bija pārsteigta par to, ka šai niecīgajā dzīvniekā var slēpties tik daudz atjautības un vesela saprāta. Viņa paņēma mani rokā un ienesa pie karaļa, kas tai brīdī atradās savā kabinetā. Viņa Majestāte, ļoti nopietns valdnieks ar stingriem sejas vaibstiem, pirmajā acu uzmetienā īsti neievērodams manu izskatu, vēsā tonī karalienei vaicāja, kopš kura laika viņa mīlinoties ar splaknukiem; acīm redzot viņš noturēja mani par šo mazo kustoni, jo es gulēju uz krūtīm karalienes labajā rokā. Bet valdniece, kuras asprātība un humors bija neizsmeļams, uzmanīgi nostādīja mani kājās uz rakstāmgalda, pavēlēdama, lai es karalim pastāstu par sevi, ko es ļoti īsos vārdos arī izdarīju; tūlīt pēc tam ienāca Glumdalkliča, kas bija gaidījusi aiz kabineta durvīm, nevarēdama samierināties ar to, ka esmu viņai prom no acīm; viņa apstiprināja visus notikumus, kas bija risinājušies, sākot ar manu ierašanos viņas tēva mājā.

Karalis bija tikpat kultivēta persona kā visi viņa pavalstnieki, viņš bija studējis filozofiju un, it sevišķi, matematiku; taču, apskatīdams – pirms es sāku runāt – manu augumu rūpīgāk un redzēdams, ka es esu stāvus uz divām kājām, viņš atzina mani par savdabīgu automātu (to pagatavošanā šai zemē konstatējami ārkārtīgi sasniegumi), ko konstruējis kāds ievērojams mākslinieks. Bet, izdzirdis manu balsi un pamanījis, ka viss teiktais ir sakarīgs un saprātīgs, viņš nespēja apslēpt savu izbrīnu. Viņš tomēr nebija apmierināts ar manu stāstu par to, kā es nokļuvu viņa valstī, un domāja, ka to sagudrojusi Glumdalkliča ar savu tēvu, pēc tam man iemācot virkni vārdu, lai varētu mani pārdot par augstāku cenu. Šīs iedomas vadīts, viņš sāka man jautāt citas lietas, bet joprojām saņēma prātīgas atbildes, ko bojāja vienīgi mans svešais akcents un nepilnīgās valodas zināšanas, tāpat daži zemnieciski teicieni, ko biju ieklausījies lauku mājā un kas neiederējās galma izsmalcinātajā stilā.

Karalis lika ataicināt trīs izcilus zinātniekus, kam – pēc šīs zemes ieražām – tobrīd bija kārtējā nedēļas dežūra pilnī. Šie kungi, kādu laiku rūpīgi pētījuši manu stāvu, izteica visai atšķirīgus viedokļus. Viņi bija vienis prātis, ka es nevaru būt radies saskaņā ar normālajiem dabas likumiem, jo ķermeņa konstrukcija man neļauj ne strauji pārvietoties, ne rāpties kokos, nedz ierakties zemē, tādēļ mans ķermenis nav piemērots dzīvības pasargāšanai. Sevišķi uzmanīgi pārbaudot manus zobus, tie atklāja, ka esmu gaļas ēdējs dzīvnieks; tā kā lielākā daļa četrkājaino tomēr ir spēcīgāki par mani, bet lauka peles un citi graužēji daudz žiglāki, viņi nevarēja iedomāties, kā es sagādāju sev uzturu, ja atskaita varbūtību, ka pārtieku no gliemežiem un kukaiņiem; šo iespēju viņi paši tomēr drīz apšaubīja ar ļoti iespaidīgiem zinātniskiem argumentiem. Viens no viņiem izteica domu, ka es varētu būt nelaikā dzimis, vai arī tikai embrijs. Abi pārējie šo hipotēzi atspēkoja, aizrādot, ka mani locekļi ir galīgi un nevainojami attīstījušies. Tāpat viņi uzsvēra, ka esmu dzīvojis jau vairākus gadus, kā liecināja mani bārdas rugāji, kuri tiem nepārprotami atklājās vairojamā stiklā. Viņi nepieļāva varbūtību, ka esmu punduris, jo mani sīkajiem apmēriem trūka jebkādas salīdzināmās mērauklas; karalienes iemīļotais punduris, mazākais cilvēks, kāds šai valstī dzīvojis, bija gandrīz trīsdesmit pēdu garš. Pēc plašākām pārrunām viņi vienojās atzinumā, ka esmu tikai relplum skalkat, kas burtiski tulkojams kā latīņu *lusus naturae* (dabas rotaļa). Šis lēmums pilnīgi atbilda Eiropas modernās filozofijas atziņām, kuras profesori – atmetuši veco aizbildināšanos ar okultiem iemesliem, ar ko Aristoteļa sekotāji veltīgi mēģina slēpt savu nezināšanu – ir atraduši augstāk minēto brīnišķo atrisinājumu visām problēmām, tā neapprakstāmi sekmēdami zinātnes progresu.

Kad šis galīgais lēmums bija pieņemts, es lūdzu atļauju sacīt dažus vārdus. Es griezos pie karaļa un viņam svinīgi apgalvoju, ka nāku no zemes, kur dzīvo vairāki miljoni abēju dzimumu cilvēku manā lielumā; kur dzīvniekiem, kokiem un namiem ir atbilstoši apmēri; un kur es tādēļ varu tikpat labi aizsargāties un atrast sev uzturu, kā Viņa Majestātes pavalstnieki var šeit. To es uzskatīju par pietiekamu atbildi uz minēto kungu argumentiem, bet viņi tikai nicīgi smīnēja, piebilzdami, ka zemnieks man ļoti iemācījis manu lomu. Karalis, kura izpratne bija lielāka, atlaida zinātniekus un lika atsaukt zemturi, kas laimīgā kārtā vēl atradās pilsētā. Vispirms nopratinājās to atsevišķi, pēc tam konfrontējās ar mani un

meiteni, karalis sāka ticēt, ka tas, ko mēs stāstījām, varētu būt patiesība. Viņš lūdza karalieni dot rīkojumu, ka esmu aprūpējams ar sevišķu gādību; tāpat viņš atzina, ka mana kopšana arī turpmāk būtu uzticama Glumdalkličai, jo bija ievērojis mūsu dziļās savstarpējās simpātijas. Galmā viņai iekārtoja piemērotu istabu; par viņas izglītību rūpējās īpaša skolotāja, viņu ģērba kāda kalpone, bet divas citas veica dažus sīkākus pakalpojumus; gādība par mani turpretim bija pilnīgi nodota viņas ziņā vien. Karaliene lika galma galdniekam pagatavot lādi, kas noderētu man par guļamistabu un kuras modeli man un Glumdalkličai vajadzēja iepriekš akceptēt. Šis vīrs izrādījās apbrīnojams meistars, un pēc maniem norādījumiem viņš trijās nedēļās pabeidza no koka darinātu istabu, kuras platība bija sešpadsmit kvadrātpēdas, bet augstums divpadsmit pēdas; tai netrūka ne bīdāmu logu, ne durvju, nedz divu nelielu blakustelpu, kā mēdz būt guļamistabām Londonā. Dēlis, kas veidoja griestus, bija vārstāms divās virās, lai istabā varētu ielikt gultu, ko pagatavoja karaliskais mēbeļgaldnieks; Glumdalkliča ik rītus šo gultu izcēla ārā, brīvā gaisā, pati savām rokām uztaisīja, bet vakarā atkal novietoja atpakaļ, noslēdzot jumtu pār manu galvu. Kāds laipns amatnieks, kas bija kļuvis slavens kā dažādu pievilcīgu nieku pagatavotājs, darināja man divus krēslus – ar muguras un sānu atzveltnēm – no kādas vielas, kura līdzinājās ziloņkaulam; tāpat arī divus galdus un skapi, kur man salikt savas lietas. Istabas sienas, grīda un griesti bija mīksti popēti, lai novērstu varbūtējās nelaiemes, ko varētu radīt manu nesēju nolaidība, tāpat mazinātu kratīšanās sparū, kad mani veda ratos. Savām durvīm es pieprasīju slēdzeni, lai aizkavētu žurku un peļu ielaušanos; kalējs pēc vairākiem mēģinājumiem izgatavoja vismazāko slēdzeni, kāda šeit jebkad bija redzēta, un patiesi – es pats esmu redzējis lielāku pie kāda džentlmeņa vārtiem Anglijā. Man izdevās nokārtot, ka atslēga glabājas manā kabatā, jo es baidījies, ka Glumdalkliča to pazaudēs. Karaliene pavēlēja sagādāt visplānāko zīdu, no kura šūdināt man drēbes; tās iznāca krietnas segas biežumā un bija ļoti grūti panesamas, kamēr pamazām pieradu. Uzvalks bija piegriezts pēc šejienes modes; pa daļai tas atgādināja persiešu, pa daļai ķīniešu tērpu, piešķirot valkātājam nopietnu un solidu izskatu.

Karalienei tik ļoti iepatikās mana sabiedrība, ka viņa nespēja bez manis pusdienot. Uz tā paša galda, pie kura valdniece ēda, tika novietots mans galdiņš un krēsls – tieši pie viņas kreisā elkoņa. Glumdalkliča stāvēja uz zemē nolikta sola mana galda tuvumā, lai varētu mani uzraudzīt un man palīdzēt. Man bija īpaša servīze, kas sastāvēja no sudraba bļodām, šķīvjiem un citiem piederumiem; attiecībā pret karalienes lietotajiem traukiem un rīkiem tā atgādināja komplektu, ko reiz redzēju kādas Londonas rotaļlietu tirgotavas logā un kas bija paredzēts leļļu mājai. Visus manus galda piederumus mana kopēja glabāja savā kabatā, sudraba lādē; ēdiena reizēs viņa izsniedza man tos pēc vajadzības un pati arī mazgāja. Bez karalienes pie pusdienu galda sēdēja vēl tikai abas karaliskās princeses; vecākai no tām tobrīd bija sešpadsmit gadu, jaunākai trīspadsmit gadu un viens mēnesis. Karaliene mēdza ielikt kādā no manām bļodām gaļas gabalu, no kura es sev nogriezos, un viņai bija liels prieks vērot, kā mazais cilvēciņš mielojas. Viņa pati (un viņas kuņģis tiešām bija vājš) katrā kumosā ieņēma mutē tik daudz, kā ducis angļu zemnieku noēd veselā maltītē, un šis skats man kādu laiku likās ļoti pretīgs. Cīruļa spārnu viņa samala starp zobiem ar visiem kauliem, kaut tas bija deviņas reizes lielāks nekā treknam tītaram; klāt viņa piekoda maizes kumosu, kas apmēros līdzinājās diviem klaipiem. Viņa dzēra no zelta kausa, mucu ik malkā. Viņas nazis bija divreiz garāks par izkapti, kas stāvus piestiprināta kāta galā; karotes, dakšas un citi rīki bija atbilstoša lieluma. Es atceros, ka reiz jutu ziņkāri aplūkot galma ēdamgaldus; kad Glumdalkliča mani tur aiznesa, es ieraudzīju desmit vai divpadsmit šo nažu un dakšu, kopā saslietus; man likās, ka vēl nekad neesmu vērojis tik baisīgu ainu.

Pastāv paradums, ka katru trešdienu (kas, kā jau agrāk norādīju, šeit atbilst svētdienai) karalis un karaliene, kā arī viņu abēju dzimumu bērni, pusdienu kopā monarcha istabās; viņam es šai laikā jau biju kļuvis par mīluli, un mans galdiņš un krēsls šādos gadījumos aizvien stāvēja pie viņa kreisās rokas, blakus kādam sālniekam. Valdniekam tikās ar mani sarunāties, un viņš jautāja par Eiropas ierāžām, reliģiju, likumiem, valdībām un izglītības stāvokli, uz ko es centos atbildēt tik vispusīgi, cik vien iespējams. Viņa uztvere bija tik skaidra un spriedums tik ass, ka viņš allaž izteica ļoti gudrus vērojumus un piezīmes par visu, ko sacīju. Tomēr man jāatzīstas, ka reiz, kad es biju mazliet daiļrunīgi klāstījis viņam par savu mīloto tēvzemi, par mūsu tirdzniecību, par kariem uz sauszemes un jūrās, par reliģisko šķelšanos un politiskajām partijām, – ka tad izlauzās viņa izglītībai raksturīgie aizspriedumi, viņš paņēma mani labajā rokā un maigi glāstīja ar kreiso; un, nevaldāmos smieklos raustīdamies, viņš vaicāja, vai es piederu pie vigiem vai torijiem. Tad, pagriezies pret savu ministru prezidentu, kas stāvēja aiz viņa krēsla, turēdams rokā baltu zizli, kurš nebija īsāks par kuģa «Royal Sovereign» lielmastu, karalis aizrādīja, cik nicināms gan esot cilvēku dižums, ja to varot atdarināt pat tik niecīgi rāpuļi kā es. Un taču, viņš sacīja, es uzdrošinos pieņemt, ka šiem radījumiem ir savi tituli un savas kārtu atšķirības; viņi veido lizdas un alas, ko tie dēvē par namiem un pilsētām; viņi lepojas ar tērpiem un karietēm; viņi

mīl, cīnās, strīdas, blēdī un nodod. Un tādā garā viņš turpināja, bet mani vaigi sarka un bālēja, sašutumā klausoties šos nicīgos vārdus par mūsu cēlo tēvzemi, diženu mākslās un karos, Francijas rīksti un Eiropas tiesnesi, tikumu, dievbijības, goda un uzticības mitekli, pasaules lepnumu un skaudību.

Tā kā mans stāvoklis neļāva ļaunoties par apvainojumiem, es šo lietu pārdomāju mierīgi un sāku šaubīties, vai vispār esmu apvainots. Šeit pavadītajos mēnešos es biju jau pieradis pie šo ļaužu izskata un runas veida, tāpat zināju, ka ikviens objekts, kam pievērsās manas acis, būs proporcionāla lieluma; šausmas, ko man sākumā iedvesa to apmēri un veids, bija izgaisušas tiktāl, ka – ja es tai brīdī ieraudzītu kādu angļu lordu un lēdiju sabiedrību visā tās greznībā, svinīgi tēlojot savas lomas ar izgāztām krūtīm, locīšanos un vidžināšanu – ka tad es, atklāti sakot, justu stipru kārdinājumu smieties par viņiem tikpat sirsnīgi, kā karalis un viņa augstmaņi smējās par mani. Es nevarēju noturēties nepasmaidījis arī pats par sevi, kad karaliene mani reizēm, uz savas plaukstas nostādītu, tuvināja spogulim, kas mūs abus parādīja visā augumā; nekas nevarēja būt smieklīgāks par šo salīdzinājumu, un man uzmācās neatvairāma iedomā, ka mans stāvs patiesi ir sarucis ievērojami zem parastajiem apmēriem.

Neviens mani nekad nav kaitinājis un mocījis vairāk kā karalienes punduris; būdams vismazākais cilvēks, kāds jebkad šai zemē dzīvojis (man tiešām liekas, ka viņš nebija ne trīsdesmit pēdu garš), tas – ieraugot daudz mazāku radījumu par sevi – kļuva tik bezkaunīgs, ka vienmēr mēdza dižoties un stiepties gaisā, kad gāja man garām karalienes priekšistabā, kur es, uz galda stāvēdams, sarunājos ar kungiem vai dāmām; tikai retu reizi viņš aiztaupīja man dzēlīgas piezīmes par manu niecīgumu; es viņam nespēju atriebties citādi, kā saukādams to par brāli un aicinādams lauzties, tāpat dažādi mēļodams galma pāžiem ierastā garā. Kādā pusdienā šis nekrietnais kverpis tik ļoti noskaitās par manu zobgalību, ka pakāpās uz karaļa krēsla malas, satvēra mani aiz vidukļa – tieši brīdī, kad gatavojos apsēsties, nenogīzdams nekā ļauna – un iemeta mani lielā sudraba kausā, kas bija pildīts ar šķidru krējumu; pēc tam viņš aizjoņoja, cik nagi nes. Es gāzos iekšā teneriski, un, ja nebūtu pratis labi peldēt, man varbūt klātos pavisam ļauni, jo Glumdalkliča tai mirkli atradās istabas viņā galā, bet karaliene bija tā pārbiedēta, ka nesajēdza man palīdzēt. Taču mazā kopēja mani izglāba, piesteigdamās klāt un izceldama ārā, kad biju sarijies jau vairāk nekā kvartu krējuma. Mani nogādāja gultā; tomēr ievainots es nebiju – tikai zaudējis vienu drēbju kārtu, kas bija galīgi sabojāta. Punduri smagi iepēra un, lai sodītu vēl vairāk, piespieda izdzert krējuma kausu, kurā viņš bija mani peldinājis. Nekad viņš vairs neatguva arī savas kundzes labvēlību, un drīz pēc tam karaliene viņu atdāvināja kādai dižciltīgai dāmāi; tādā kārtā viņš pazuda no mana redzes aploka, un par to es jutos ļoti apmierināts, jo grūti bija pasācīt, līdz kādām galējībām citādi būtu nonākusi šī ļaunā krupja negantība.

Jau iepriekš viņš bija mani izmantojis kādam rupjam jokam, par ko karaliene gan nosmējās, bet reizē arī stipri sadusmojās, un būtu viņu tūdaļ padzinusi, ja mana augstsirdīgā iejaukšanās to neaizkavētu. Viņas Majestāte bija paņēmusi uz šķīvja kādu kaulu un, izskrubinājusi no tā smadzenes, nolika to stāvus atpakaļ bļodā; punduris nogaidīja, kamēr Glumdalkliča bija piegājusi pie blakus galda, pakāpās uz sola, ko viņa lietoja, apkalpodama mani ēdiena reizēs, satvēra mani abās rokās un, saspiedis manas kājas kopā, iebāza mani tukšajā kaulā līdz pat jostas vietai; šai smieklīgajā stāvoklī es biju spiests palikt labu brīdi. Pagāja, šķiet, vismaz minūte, pirms kāds pamanīja, kas ar mani noticis, jo es uzskatīju par sevis necienīgu kliegt un saukt palīgā. Bet, tā kā valdniekiem reti pasniedz karstus ēdienus, mani gurni nebija nobrucināti, tikai zeķes un bikses nejēdzīgi notaukotas. Punduris, pēc mana lūguma, nesāņēma cita soda, kā vien kārtīgas sukas.

Karaliene bieži izteica zobgalīgas piezīmes par manu bailīgumu un mēdza apvaicāties, vai visi mani tautieši esot tikpat lieli glēvuļi kā es. Iegansts šim izsmieklam bija šāds. Milžu karaļvalsti vasarā apsēž mušu bari, un šie riebīgie kukaiņi, apmēros ne mazāki par cīruļiem, pie pusdienu galda nedeva man ne mirkli miera, nemitīgi sīcot un džinkstot gar ausīm. Reizēm tie nometās uz mana ēdiena, atstājot tur savus pretīgos izkārnījumus vai olas, ko es varēju itin skaidri saskatīt – pretēji šīs zemes iedzīvotājiem, kuru lielās acis nebija tik asas kā manējās, aplūkojot sīkākus priekšmetus. Dažkārt mušas nosēdās man uz deguna vai pieres, sāpīgi dzeldamas un turklāt drausmīgi smirdēdamas; es viegli varēju atšķirt lipīgo vielu, kas, kā dabzinātnieki mums māca, ļauj šiem dzīvniekiem tekalēt gar griestiem ar kājām uz augšu. Lai aizsargātos pret atbaidīgajām mušām, man nācās patērēt daudz pūļu, un es satrūkos ik reizes, kad tās tuvojās manai sejai. Viens no pundura parastajiem jokiem bija saķert zināmu skaitu šo kukaiņu saujā, kā pie mums dara skolas puikas, un tad pēkšņi palaist tos vaļā man zem deguna, lai mani biedētu un karalieni uzjautrinātu. Es glābos, cērtot tos vidū pušu ar nazi, kad tie lidinājās gaisā man apkārt; mana izveicība šai ziņā tika bieži apbrīnota.

Es atceros, ka kādu rītu Glumdalkliča bija novietojusi manu lādi uz palodzes, kā viņa parasti mēdza darīt jaukās dienās, lai es varētu ieelpot svaigu gaisu (es nekad viņai nepieļāvu lādi kārt uz naglas loga ārpusē, kā mēs Anglijā darām ar putnu būriem). Atgrūdis vaļā vienu no saviem bīdāmajiem logiem,

es nosēdos pie galda, lai iebaudītu brokastīs gabalu kūkas. Smaržas pievilinātas, manā istabā ielidoja vairāk nekā divdesmit lapsenes, saceldamas tādu troksni, it kā telpā skanētu līdzīgs skaits dūdu. Dažas no tām metās virsū manai kūkai un stiepa to prom pa gabalam vien, citas lidoja man ap galvu un seju, apdullinādamas ar savu dūkšanu un modinādamas briesmīgas bailes no asajiem dzeloņiem. Man tomēr bija pietiekami drosmes, lai pieceltos, izvilktu zobenu un uzbruktu tām gaisā. Kad četras bija kritušas, pārējās aizbēga, un es nekavējoties aizvēru logu. Šie kukaiņi bija irbes lielumā; izrāvis viņu dzeloņus, es atklāju, ka tie ir pusotras collas gari un asi kā adatas. Rūpīgi uzglabātus, esmu tos vēlāk – kopā ar citām kuriozitātēm – rādījis dažādās Eiropas malās; atgriezies Anglijā, es trīs dzeloņus nodevu Grešemas kolledžai, bet ceturto paturēju pats sev.

IV nodaļa

Zemes apraksts. Ierosinājums pārlabot modernās ģeogrāfiskās kartes. Karaļa pils, un dažas ziņas par galvaspilsētu. Veids, kādā autors veica ceļojumus. Galvenā tempļa apraksts.

Tagad es vēlētos sniegt lasītājam īsu šīs zemes aprakstu, par cik es to apceļoju, tas ir, ne vairāk kā divtūkstoš jūdžu plašā joslā ap galvaspilsētu Lorbrulgrudu. Es vienmēr ceļoju kopā ar karalieni, bet viņa, pavadot karali, nekad nedevas tālāk; minēto attālumu nobraukusi, viņa apstājās un gaidīja, kamēr valdnieks atgriezās no robežu apskates. Visa šī karaļa valstība garumā sasniedz apmēram sešus, bet platumā trīs līdz piecus tūkstošus jūdžu. No tā es secināju, ka Eiropas ģeogrāfi rūgti maldās, pieņemdami, ka starp Japānu un Kaliforniju atrodas tikai jūra; es turpretim aizvien esmu bijis pārliecināts, ka lielo Tatārijas kontinentu otrā pusē atsvaro cietzeme. Tādēļ ģeogrāfiem katrā ziņā vajadzētu pārlabot savas kartes un atlantus, pievienojot šos prāvus apgabalus Amerikas ziemeļrietumu daļai; šai darbā es viņiem neliegtu palīdzīgu roku.

Šī karaļvalsts ir pussala, kas ziemeļaustrumu galā noslēdzas ar trīsdesmit jūdžu augstu kalnu grēdu, un pēdējā nav pārejama, jo tās virsotnēs atrodas vulkāni. Pat visgudrākie ļaudis nezina, kas dzīvo kalnu viņā pusē un vai tur vispār kāds dzīvo. Trijās pārējās malās valsti norobežo okeāns. Tur nav nevienas ostas, un piekrastes apgabali pie upju grīvām ir tik ļoti piebārstīti šķautnainām klintīm, bet jūra to apkārtnē tik nemierīga, ka šais ūdeņos nevar turēties ne visniecīgākā laiva. Tāpēc iedzīvotājiem nav nekādu sakaru ar pārējo pasauli. Lielajās upēs redz milzumu kuģu, un tajās ir neizmērojama zivju bagātība; jūras zivis nav prāvākas kā Eiropā, tādēļ iezemieši tās neķer. Tas liecina, ka milzīgo augu un dzīvnieku radīšanā daba ir stingri aprobežojusies tikai ar šo pussalu; šīs parādības iemeslus es ļauju izdibināt filozofiem. Reizēm viņi tomēr izzvejo pa valim, kas sašķaidīts pret klintīm, un vienkāršie ļaudis to ēd ar lielu kāri. Man gadījies redzēt tik varenus vaļus, ko viens cilvēks tikko var panest plecos; tos dažkārt grozos nogādā uz Lorbrulgrudu kā kuriozitāti. Viens no tiem, sevišķi rets eksemplārs, reiz parādījās uz karaļa galda, bet man nelikās, ka viņam tas garšotu; viņam, šķiet, bija pretīgs šī dzīvnieka lielums, kaut es Grenlandē esmu novērojis kādu vēl lielāku.

Zeme ir biezi apdzīvota, tajā atrodas piecdesmitvienu lielpilsēta, gandrīz simts nocietinātu pilsētu un prāvs skaits ciematu. Lai apmierinātu lasītāja ziņkāri, pietiks, ja aprakstīšu Lorbrulgrudu. Šī pilsēta sadalīta divās gluži vienādās daļās, kuras vidū šķir upe. Tā aptver pāri par astoņdesmit tūkstoš namu. Tās garums ir trīs glonglungi (apmēram piecdesmitčetras angļu jūdzes), platumā – divarpus. Šos apmērus es noskaidroju pēc valdnieka pavēles izgatavotā karaliskā kartē, kas, manā priekšā zemē izklāta, aizņēma simts pēdu; vairākkārt soļodams tai pāri basām kājām, es uzzināju tās diametru un apkārtmēru un, salīdzinot iegūtos skaitļus ar mērogu, panācu pietiekami precīzu rezultātu.

Karaļa pils nav regulāra celtnē, bet vesela celtnu virkne, septiņu jūdžu apjomā; galveno telpu augstums mēdz būt divsimtpiecdesmit pēdu, kam samērīgi atbilst platumā un garumā. Glumdalklīcas un manā rīcībā bija nodota kariete, kurā viņas audzinātāja bieži to izveda aplūkot pilsētu un iepirkties veikalos. Es aizvien braucu līdz, sēdēdams savā lādē, bet meitene pēc vēlēšanās bieži izcēla mani laukā un turēja rokā, lai es, ratiem traucoties pa ielām, varētu ērtāk skatīt mājas un cilvēkus. Platībā mūsu kariete līdzinājās Vestminsteras abtejai, taču nebija tik augsta; precīzus skaitļus es šeit nevaru sniegt. Kādu dienu audzinātāja lika braucējam apstāties pie vairākiem veikaliem; šo gadījumu izmantoja ubagi, drūzmējoties gar karietes sāniem un paverot man visšausalīgāko ainu, kādu eiropieša acs jebkad redzējusi. Starp viņiem atradās kāda sieviete, kurai krūtī bija ieperinājies vēzis; krūts bija piepampusi drausmīgā apmērā, un tajā rēgojās ala pie alas; divās vai trijās no tām es būtu varējis viegli ielīst un noslēpt visu savu augumu. Kādam puisim uz kakla bija izslējies puns, lielāks par pieciem vilnas saiņiem; kāds cits vilkās uz koka kājām, un katra no tām bija ap divdesmit pēdu augsta. Visriebīgāko skatu tomēr sagādāja utis, rāpojot pa viņu skrandām; ar neapbruņotu aci es saskatīju šo kukaiņu locekļus skaidrāk, nekā Eiropas apstākļos to parādītu mikroskops; tāpat viņu snūkus, ar kuriem tās rakņājis līdzīgi cūkām. Tās bija pirmās utis, ko šai zemē pamanīju, un ziņkāres dēļ es kādu no tām katrā ziņā

uzšķērstu un papētītu, ja vien man nebūtu trūcis attiecīgo rīku (tos nelaimīgā kārtā biju atstājis uz kuģa); skats tomēr bija tik pretīgs, ka es gandrīz apvēmos.

Bez lielās lādes, kurā mani pa laikam pārvietoja, karaliene pavēlēja izgatavot manām vajadzībām arī mazāku, divpadsmit kvadrātpēdu platu un desmit augstu, lai tādējādi atvieglotu ceļošanu; pirmā lāde bija mazliet par lielu Glumdalkličas klēpim un karietē visai neparocīga; arī otru darināja tas pats meistars, ciešā saskaņā ar maniem norādījumiem. Šis ceļojamais kabinets bija regulārs četrstūris, kam trijās sienās atradās logi, un katrs logs bija no ārpuses aizklāts ar dzelzs režģi, lai novērstu varbūtējas nelaimes garākos braucienos. Pie ceturtās sienas, kur nebija loga, amatnieks pierīkoja divas stipras kabas; kad vēlējos pajāties uz zirga, nozīmētais jātnieks izvilka tām cauri siksnu, ko pēc tam apjoza, sev ap vēderu. Šo uzdevumu vienmēr veica kāds nopietns un drošs kalpotājs, kam es varēju uzticēties – vienalga, vai es pavādīju karali un karalieni viņu gaitās, vai gribēju aplūkot dārzus, vai arī apmeklēt kādu ievērojamu dāmu vai ministru, kad Glumdalkliča jutās nevesela. Augstākie ierēdņi bija mani ātri iepazīnuši un iecienījuši – šķiet, vairāk gan karaļa labvēlības nekā manu tiešo nopelnu dēļ. Ceļojuma laikā, kad biju noguris, braucot karietē, kāds no pavadoņiem, kas sēdēja zirgā, piesprādzēja manu lādi pie jostas un novietoja uz spilvena sev priekšā; tādā kārtā es varēju pa saviem logiem plaši vērot ainavu uz trim debesu pusēm. Šai kabinetā atradās salokāma gulta un pie griestiem pakārts guļamais tīkls, kā arī divi krēsli un galds, kas bija rūpīgi pieskrūvēti pie grīdas, lai neapgāztos, karietei vai zirga mugurai šūpojoties. Un, tā kā es jau sen biju rūdījis jūras braucienos, šī šūpošanās, kaut reizēm ļoti spēcīga, man daudz reižu nesagādāja.

Aizvien, kad es vēlējos aplūkot pilsētu, tika izmantots šis ceļojamais kabinets, ko Glumdalkliča turēja klēpī, pati sēdēdama atklātās nestavās, kuras – pēc šīs zemes paraduma – nesa četri vīri un pavādīja divi karalienes miesas sargi. Ļaudis, kas bija bieži par mani dzirdējuši, bariem drūzmējās apkārt nestavām, un pieklājīgā meitene allaž lika nesējiem apstāties un paņēma mani rokā, lai tauta varētu mani ērtāk apskatīt.

Es ļoti kāroju redzēt galveno templi un īpaši tā torni, ko uzskata par augstāko šai valstī. Kādu dienu mana aukle arī aiznesa mani turp, bet man jāatzīstas, ka es atgriezos mājās vīlies, jo torņa augstums – no zemes līdz pašai smailei – nepārsniedz trīstūkstoš pēdu; ievērojot starpību šo ļaužu un eiropiešu augumā, tas nedod nekāda pamata izbīrnam un nav pat samērīgi pielīdzināms (ja pareizi atceros) Selisberijas baznīctornim. Taču, lai nenopaļātu tautu, kurai visu mūžu palikšu dziļu pateicību parādā, man tūdaļ jāpiemetina, ka torņa necilo augstumu bagātīgi atsver tā skaistais un izturīgais veidojums. Tā sienas ir gandrīz simts pēdu biezas, celtas no skaldītiem akmeņiem, pie kam neviens akmens nav mazāks par četrdesmit kvadrātpēdām; no visām pusēm tas izgreznots ar dievu un valdnieku statujām, kas cirstas marmorā – lielākas par dabiskajiem apmēriem – un novietotas nišās. Es izmērīju mazo pirkstu, kas bija nokritis kādai no šīm statujām un neievērots gulēja grūžu kaudzē; tas bija tieši četras pēdas un vienu collu garš. Glumdalkliča ievīstīja to mutautā, iebāza kabatā un pārnesa mājā, lai uzglabātu kopā ar citām rotaļlietām, kuras viņa mīlēja tikpat sirsnīgi, kā daždien bērni viņas vecumā.

Starp izcilām celtnēm vēl minama karaļa virtuve ar velvētiem griestiem, apmēram sešsimt pēdu augsta. Lielais pavards ir tikai desmit soļus mazāks par Sv. Paula katedrāles kupolu; pēdējo es salīdzināšanas nolūkā izmērīju, atgriezies Londonā. Bet, ja es aprakstītu cepeškrāsni, milzīgos katlus un podus, uz iesmiem čurkstinātos gaļas gabalus un citus sīkumus, tad varbūt neviens man neticētu; stingrs kritiķis labākajā gadījumā domātu, ka esmu mazliet pārspīlējis, kā parasti mēdz apšaubīt ceļotāju stāstus. Vairoties no šādiem pārmetumiem, man liekas, ka esmu iestidzis otrā galējībā; un, ja šo grāmatu pārtulkotu Brobdingnagas valodā (tāds ir šīs valsts nosaukums) un nosūtītu turp, karalis un viņa tauta varētu pamatoti žēloties, ka esmu tos apvainojis, tēlodams visu aplamos un pamazinātos izmēros.

Karaliskajos stallos reti atrodas vairāk par sešsimt zirgiem; to augums parasti svārstās starp piecdesmitčetrām un sešdesmit pēdām. Bet, ja karalis svētku dienās atstāj pilsētu, viņu pavada piecsimt spožu milicijas gvardes jātnieku; tas man šķita viskrāšņākais skats, kādu jebkad biju redzējis, līdz ieraudzīju daļu viņa armijas kaujas ierindā, ko plašāk attēlošu citā sakarā.

V nodaļa

Daži autora piedzīvojumi. Kāda noziedznieka sodīšana. Autors parāda savu izmaņu kuģošanā.

Es šai zemē būtu dzīvojis laimīgi, ja sava niecīguma dēļ nekristu par upuri vairākām smieklīgām un ļoti nepatīkamām nejaušībām, no kurām dažas esmu ar mieru šeit attēlot. Glumdalkliča bieži iznesa mani, mazākajā lādē ievietotu, pils dārzā, reizēm izņēma arī laukā, turēja rokā vai palaida zemē pastaigāties. Man palikusi prātā kāda diena, kad punduris vēl nebija atstājis karalieni un sekoja mums līdz dārzā; aukle bija nolikusi mani zemē, un mēs abi sagādījāmies kopā pie dažām pundurābelēm; gribēdams parādīt savu asprātību, es tūdaļ pasteidzos salīdzināt viņu ar šo koku, jo līdzīga vārdu spēle

iespējama arī šejienes valodā. Ļaunais negantnieks, to dzirdēdams, nogaidīja mirkli, kad nostājos tieši zem kādas ābeles, un tad spēcīgi to sapurināja, nobērdams pār manu galvu duci ābolu, kas nebija mazāki par alus mucu. Sevi sargādams, es saliecos, un viens no tiem zvēlās man pret muguru, tā ka nogāzos uz mutes zemē; ievainots tomēr netiku, un punduris pēc mana lūguma palika nesodīts, jo es pats biju devis iemeslu viņa nekrietnībai.

Citu dienu Glumdalkliča nolika mani līdzeni cirptā mauriņā, lai es tur izklaidētos, kamēr viņa pati notālēm pastaigājās ar savu audzinātāju. Pēkšņi uznāca briesmīga krusa, kas notrieca mani kūleniski zālē; tur guļot, krusas graudi mani nežēlīgi daudzīja visgarām augumam, un sajūta bija tāda, it kā es tiktu sparīgi apmētāts ar tenisa bumbām. Es tomēr saņēmos, līdu četriski uz priekšu, sasniedzu kādu timiāna ceru un paglābos, noguldamies tā aizvēnī; biju pārklāts zilumiem no galvas līdz kājām un nevarēju atstāt savu mitekli desmit dienas. Par to nav jābrīnās, jo arī visās dabas norisēs paliek spēkā šai zemē parastie samēri, un krusas graudi ir gandrīz 188 reizes lielāki nekā Eiropā; to es apgalvoju pēc pieredzes, jo ziņkāres dēļ esmu šos graudus svēris un mērījis.

Daudz bīstamāks piedzīvojums man gadījās tai pašā dārzā, kad mazā aukle reiz bija mani nolikusi kādā šķietami drošā vietā (es viņu bieži lūdzu to darīt, lai varētu netraucēts nodoties pārdomām) un aizgājusi uz citu dārza stūri kopā ar savu audzinātāju un dažām pazīstamām dāmām; mana lāde bija atstāta mājās, lai nevajadzētu lieki pūlēties, to nesot. Kamēr viņa bija prom un atradās tik tālu, ka nedzirdētu arī manus kļedzienus, balts paipalu sunītis, kas piederēja vienam no galvenajiem dārzniekiem, nejauši dārzā ieskrējis, sāka klaiņot ap vietu, kur gulēju. Viņš mani saoda un, sekodams savam degunam, pienāca tieši klāt; paņēmis mani mutē, tas – asti vēdinādams – traucās pie saimnieka un uzmanīgi nolika mani zemē. Laimīgā kārtā viņš bija tik labi mācīts, ka nesa mani zobos, nenodarot ne vismazākās kaites, pat neieplēšot drēbes. Bet nabaga dārznieks, kas mani pazina un vienmēr izturējās ļoti laipni, bija šausmīgi pārbijies. Abās rokās vārīgi satvēris, viņš pacēla mani augšā un vaicāja, kā es jūtos; bet es biju tik satraukts un aizsies, ka nespēju izrunāt ne vārda. Pēc dažām minūtēm es atguvos, un viņš aiznesa mani pie meitenes, kas starplaikā bija atgriezusies vietā, kur mani atstāja, mocīdamās bailēs par to, ka es neparādījos un neatbildēju uz saucieniem; viņa bargi sarāja dārznieku suņa dēļ. Taču visa šī lieta tika aplūsināta, un galmā to nekad neuzzināja; meitene baidījās no karalienes dusmām, un es pats ieskatīju, ka šī notikuma daudzinašana nekādā ziņā neveicinātu manu sabiedrisko cieņu.

Minētais gadījums lika Glumdalkličai galīgi izšķirties, ka ārpus mājas es ne mirkli neesmu izlaižams no acīm. Es jau sen baidījos no šī lēmuma, un tādēļ biju viņai noslēpis vairākus nepatīkamus piedzīvojumus, kas gadījās brīžos, kad viņa pameta mani vienu. Reiz kāds klijāns, ladinādamies pār dārzu, metās man virsū, un, ja es nebūtu draudīgi atkailinājis savu zobenu un iemucis biezā dzīvzogā, tas katrā ziņā sagrābtu mani nagos un aiznestu. Citreiz, kāpelēdams pa svaigu kurmjā rakumu, es iekritu līdz pat kaklam alā, pa kuru dzīvnieks bija izsviedis smiltis; sagudroju kaut kādus melus, lai atvainotos par uzvalka noķepāšanu. Tāpat es pārlauzu labo stilba kaulu, klūpot pār gliemežnīcu, kad reiz staigāju savā nodabā, domādams par nabaga Angliju.

Man grūti pasacīt, vai es biju vairāk iepriecināts vai aizvainots, savās vientuļajās pastaigās vērojot, ka mazākie putni ne pavisam no manis nebaidās, bet lēkā man apkārt jarda atstatumā, meklēdami tārpus un citu barību, tik bezrūpīgi un droši, it kā tuvumā nebūtu nevienas dzīvas radības. Es atceros kādu strazdu, kas bija tik nekaunīgs, ka ar knābi izrāva man no rokas kūkas gabalu, ko Glumdalkliča bija iedevusi brokastīm. Ja es mēģināju kādu no šiem putniem saķert, tie sirdīgi kārpījās pretim, raudzīdami ieknābt man pirkstos, kurus biju spiests atraut atpakaļ; tad viņi atkāpās un mierīgi turpināja medīt tārpus un gliemežus, it kā nekas nebūtu noticis. Taču kādu dienu es paņēmu resnu kūju un ar visu spēku sviedu to virsū kādam linu putniņam, trāpīdams tik laimīgi, ka viņš apvēlās; sagrābis viņu aiz kakla ar abām rokām, es gaviļēdams skrēju pie savas aukles. Putns tomēr bija tikai apdullināts, un atjēdzies sāka ar spārniem tik neganti daudzīt manu galvu un ķermeni, ka es – kaut turēju to izstieptās rokās un ar nagiem tas mani sasniegt nevarēja – jau divdesmit reizes biju gatavs laist viņu vaļā. Drīz man palīgā piestaidzās kāds no kalpiem, apgriezdams putnam kaklu, un nākošajā dienā, pēc karalienes pavēles, iegūto medījumu man sagatavoja pusdienās. Šis linu putniņš, cik varu atcerēties, bija nedaudz lielāks par Anglijas gulbi.

Galma dāmas bieži aicināja Glumdalkliču savās istabās, allaž lūgdamas ņemt līdz arī mani, lai varētu papriecāties, mani aplūkojot un aptaustot. Reizēm viņas noģērba mani galīgi pliku un noguldīja visā garumā sev starp krūtīm; tas man ļoti nepatika, jo es šeit nevaru noslēpt, ka no viņu miesas plūda visai pretīga smaka; ar to es negribu piedēvēt kādu trūkumu šīm lieliskajām dāmām, pret kurām jūtu visdziļāko cieņu, bet es domāju, ka mana oža bija asāka, ievērojot manu niecīgumu, un ka saviem mīļākajiem vai cita citai tās likās tikpat pievilcīgas, kā tas mēdz būt viņu kārtas ļaudīm Anglijā. Ar laiku es atklāju, ka viņu dabiskā smaka ir daudz ciešamāka par parfīmiem, kurus ieostot es tūdaļ noģību. Es

nevaru aizmirst, ka reiz Liliputā – karstā dienā, kad biju rosīgi nodevies ķermeņa vingrinājumiem – kāds tuvs draugs atļāvās žēloties par stipro smaku, ko es izplatot; man jāpiebilst, ka šai ziņā esmu pelnījis tikpat maz pārmetumu kā katrs pieklājīgs vīrietis. Bet es pieņemu, ka viņa ožas orgāni bija tikpat jūtīgi attiecībā pret mani, kā manējie pret milžu tautu. Šai sakarā man jābūt taisnīgam pret karalieni, manu pavēlnieci, un Glumdalkliču, manu aukli: viņas smaržoja tik saldi kā angļu lēdijas.

Atrodoties starp galma dāmām, kad aukle mani aiznesa pie viņām ciemos, visvairāk man gremžas tas, ka viņas rīkojās ar mani bez jebkādam ceremonijām, it kā es būtu dzīvnieks, kam pilnīgi trūkst spriešanas spēju. Viņas izmetās manā priekšā kailas, viņas vilka mugurā kreklus, kamēr es stāvēju uz tualetes – pliko miesu vistiešākajā tuvumā; šie skati manī gan nedomināja nekādas iekāres, un vienīgās jūtas, ko tie radīja, bija šausmas un riebums. Viņu āda bija raupja, nelīdzena un, tuvāk aplūkojot, nevienādā krāsā; vietumis uz tās rēgojās dzimumzīmes, paplātes lielumā, un no tās ārā spraucās spalvas, resnas kā auklas; no plašāka viņu miesas apraksta es atturēšos. Tāpat viņas nekautrējās, man klātesot, izlaist laukā, ko bija dzērušas, iešļākdamas vismaz pāris mucas podā, kurā sagāja vairāk nekā trīs vannas. Skaistākā no šīm galma dāmām – patīkama, jautra, gadus sešpadsmit veca meitene, reizēm mēdza mani jāteniski uzsēdināt uz viena no saviem krūšgaliem; viņa mani izmantoja arī vēl daudziem citiem jokiem, bet lasītājs atvainos, ja par tiem neizteikšos sīkāk. Galu galā es biju tiktāl nokaitināts, ka lūdzu Glumdalkliču izdomāt kādu aizbildinājumu, lai man šī jaunava vairs nebūtu jāstāp.

Kādu dienu ieradās smalks jauneklis – brālēns manas aukles audzinātājai – un varītēm spieda viņas abas braukt līdz, lai noskatītos kāda noziedznieka sodīšanu. Bendes rokām nolemtais bija noslepkaļojis vienu no šī jaunekļa tuvākajiem draugiem. Glumdalkliča ļāvās pierunāties tikai pēc ilgas pretestības, jo viņa pēc dabas bija ļoti maiga; es devos līdz, kaut šādi skati man iedvesa riebumu, aiz tīras ziņkāres, jo domāju, ka redzēšu kaut ko gluži ārkārtēju. Ļaundari piesēja krēslā uz šim nolūkam īpaši uzcelta ešafota; tad viņam nocirta galvu vienā vēzienā ar četrdesmit pēdu garu zobenu. No vēnām un artērijām gaisā uzšāvās tik milzīga asiņu šalts, ka ne tuvu tai nevar līdzināties pat lielā Versaļas strūklaka; un galva nokrita uz ešafota dēļiem ar tādu būkšķi, ka es salecos, kaut gan stāvēju vismaz angļu jūdzes attālumā.

Karaliene, kas bieži mēdza klausīties manus stāstus par jūras ceļojumiem un vienmēr centās mani izklaidēt, kad biju iegrimis grūtsirdībā, kādreiz apvaicājās, vai es protot rīkoties ar buru un airiem, un vai šādi vingrinājumi labvēlīgi neietekmētu manu veselību. Es atbildēju, ka protu teicami, jo, pēc amata būdams kuģa ārsts, nepieciešamības gadījumos esmu bijis spiests veikt arī visus vienkārša jūrnika pienākumus. Es tomēr nesapratu, kā tas būtu iespējams šai zemē, kur vismazākā laivele ir mūsu karakuģa lielumā; laiva, ko es spētu vadīt, nevarētu turēties nevienā no šejienes upēm. Bet karaliene aizrādīja: ja es došot plānu, galma galdnieks laivu pagatavošot, bet viņa pati rūpēšoties par ūdeņiem, kuros man kuģot. Galdnieks bija lielisks meistars, un desmit dienās viņš pēc maniem norādījumiem pabeidza ar visu nepieciešamo takelāžu apgādātu laivu, kurā ērti varētu sasēsties astoņi eiropieši. Gatavo darbu ieraugot, karaliene bija tā iepriecināta, ka, to klēpī turēdama, aizskrēja pie karaļa; viņš pavēlēja man kāpt iekšā, un, izmēģināšanas nolūkā, laivu ielaida ar ūdeni pildītā cisternā; tur tomēr nebija pietiekami telpas, lai es varētu lietot savus mazos airus. Bet karalienei jau iepriekš bija radusies cita ideja. Viņa lika galdniekam pagatavot koka sili – trīs simt pēdu garu, piecdesmit platu un astoņas dziļu; to krietni nodarvoja, lai ūdens nesūktos cauri, un novietoja uz grīdas, līdztekus sienai, kādā no pils attālākajām istabām. Siles apakšdaļā bija pierīkots krāns, lai varētu izlaist ūdeni, kad tas sāka sasmakt; divi kalpotāji varēja bez pūlēm sili piepildīt pusstundas laikā. Šeit tad es bieži braukāju – par prieku sev, kā arī karalienei un galma dāmām, kurām mana izmaņa un veiklība sagādāja patīkamu izklaidi. Reizēm es uzvilku buru un pats tikai stūrēju, kamēr dāmas deva man vēju ar saviem vēdekļiem; kad viņas jutās nogurušas, daži pāži pūta burā dvašu, bet es rādīju savu prasmī, stūrējot gan pa labi, gan kreisi. Kad biju izbraukājies, Glumdalkliča vienmēr ienesa manu laivu savā istabā un pakāra uz naglas, lai nožūst.

Ar šīm nodarbēm saistās kāds starpgadījums, kas gandrīz prasīja manu dzīvību. Viens no pāžiem bija tikko ielicis laivu silē, un Glumdalkličas audzinātāja iztapīgi pacēla mani gaisā, lai iesēdinātu iekšā, bet es izslīdēju viņai no pirkstiem un nenovēršami būtu nokritis zemē no četrdesmit pēdu augstuma, ja mani neizglābtu kāda neticami laimīga nejaušība. Šīs lāga sievietes ņieburā bija iesprausta kniepadata, un tās galva, iemaucoties man aiz krekla un bikšu jostas, kritienu apturēja; tā es paliku, aiz vidukļa gaisā karājoties, līdz piesteidzās Glumdalkliča un mani atbrīvoja.

Citreiz kāds no kalpotājiem, kura pienākums bija katru trešo dienu piepildīt manu sili ar svaigu ūdeni, aiz nolaidības ļāva no spaiņa izslīdēt milzīgai vardei, to nemaz nepamanot. Varde gulēja paslēpusies, kamēr mani iecēla laivā; tad, ieraudzījusi vietu, kur atpūsties, tā uzrāpās augšā un lika laivai tik ļoti nosvērties uz vieniem sāniem, ka man vajadzēja ar visu savu svaru gulties uz pretējās malas, lai novērstu apgāšanos. Iekšā ierausies, varde tūdaļ nolēca pusi laivas garuma, bet tad sāka lēkāt man pār

galvu, uz priekšu un atpakaļ, notraipot manu seju un drēbes ar savām riebīgajām gļotām. Viņas milzīgie vaibsti bija tādi, ka grūti būtu iedomāties neglītāku dzīvnieku. Es tomēr lūdzu Glumdalkliču, lai viņa ļauj man tikt ar vardi galā pašam. Labu brīdi es slānīju to ar airi un beidzot piespiedu izlekt no laivas.

Vislielākās briesmas, ko šai zemē piedzīvoju, man tomēr sagādāja pērtiķis, kas piederēja kādam virtuves puisim. Glumdalkliča bija ieslēgusi mani savā istabā, pati aiziedama darīšanās vai ciemos. Ļoti karstā laika dēļ istabas logs bija atstāts vaļā, tāpat arī manas lielākās lādes logi un durvis; es parasti mitinājos šai lādē, jo tā bija plašāka un ērtāka. Sēžot pie galda un nododoties rāmām pārdomām, es pēkšņi izdzirdu, ka kāds ar blīkšķi ielec pa istabas logu un šaudās no viena gala uz otru; kaut stipri uztraucies, es tomēr iedrošinājos palūkoties ārā, gan nekustēdamies no sava sēdekļa; un tad es ieraudzīju šo draiskulīgo dzīvnieku, kas lēkāja un cilpoja šurp un turp, līdz beidzot pietecēja pie manas lādes, ko apskatīja, kā likās, ar lielu prieku un ziņkāri, glūnēdams arī iekšā pa durvīm un visiem logiem. Es ievilkos vistālākajā savas istabas jeb lādes stūrī, bet pērtiķis, spiegodams no visām malām, man iedvesa man tādas šausmas, ka es neapķēros noslēpties pagultē, ko viegli būtu varējis izdarīt. Kādu laiku glūnējis, vaibstījis un šņakstinājies, viņš beidzot mani pamanīja; tas iebāza pa durvīm ķepu, kā kaķis, kas rotaļājas ar peli, un, kaut es bieži mainīju vietu, lai no viņa izvairītos, tam izdevās nogrābt mani aiz svārku stērbeles (darināti no šejienes zīda, svārki, bija ļoti biezi un izturīgi) un izvilkt laukā. Viņš paņēma mani uz labās priekšķepas un turēja kā aukle, kas gatavojas zīdīt bērnu; Eiropā man gadījies redzēt, ka tieši tāpat pērtiķis mēdz turēt mazu kaķēnu. Es mēģināju pretoties, bet viņš saspieda mani tik stipri, ka atzinu par prātīgāku padoties. Man šķiet, es nemaldīšos, teikdams, ka viņš uzskatīja mani par pērtiķa mazuli, jo ar brīvo ķepu atkārtoti un ļoti maigi glāstīja manu seju. Šais priekos viņu iztraucēja troksnis pie istabas durvīm, it kā kāds gatavotos tās atvērt; to izdzirdis, viņš izmetās pa logu, tāpat kā nācis, un tad – lekdams uz trim kājām un mani turēdams ceturtajā – rāpās augšup pa lietus notekām un zibens novadītājiem, līdz sasniedza jumtu, kas atradās blakus mūsējam. Mirklī, kad viņš mani aiznesa, es dzirdēju Glumdalkliču šausmās iebrēcamies. Nabaga meitene gandrīz zaudēja prātu, visā šai pils sektorā sacēlās milzīgs juceklis; kalpotāji skrēja pēc kāpnēm; simtiem cilvēku no pagalma vēroja pērtiķi, kas sēdēja jumta cekulā, turēja mani kā bērnu vienā priekšķepā, bet ar otru baroja, bāzdams man mutē barību, ko izvilka no savas vaigu kules, un plīkšķinādams, kad negribēju ņemt to pretim; daudzi pūlī par to smējās, un es nedomāju, ka būtu īsts pamats viņus tādēļ nosodīt, jo skats, bez šaubām, bija smieklīgs ikvienam, atskaitot mani pašu.

Beidzot pieslēja kāpnes, un vairāki vīri devās pa tām augšup; tos vērojot, pērtiķis pamanīja, ka ir gandrīz ielenkts, un, nespēdams uz trim kājām pietiekami ātri pārvietoties, viņš nometa mani uz kāda jumta kārniņa un aizbēga. Tur es sēdēju kādu laiku, piecsimt jardus augstumā, ik brīdi gaidīdams, ka vējš mani nopūtīs zemē, vai ka, reiboņa sagrābts, noripošu pāri jumta malai. Taču kāds krietns jauneklis, viens no manas aukles kalpotājiem, jau drīz bija augšā un, bikšu kabatā iebāztu, nonesa mani lejā.

Mani bija gandrīz noslāpējusi netīrā ēdmaņa, ko pērtiķis varītēm grūda man rīklē, bet mīļā, mazā kopēja izfīrīja manu muti ar smalku adatu; tad es kārtīgi izvēmos, un tas deva man lielu atvieglojumu. Tomēr jutos galīgi vārgs, un riebīgā dzīvnieka pirkstu tvērieni bija atstājuši uz maniem sāniem daudz zilumu; biju tāpēc spiests likties gultā, un nogulēju veselās divas nedēļas. Karalis, karaliene un viss galms ik dienas apvaicājās par manu labklājību, un karaliene vairākkārt ieradās pie manām vājinieka cisām arī pati. Pērtiķi nonāvēja, un tika izdots rīkojums, ka šīs sugas dzīvniekus pils apkaimē aizliegts turēt.

Kad pēc atveseļošanās ierados pie karaļa, lai pateiktos par viņa labvēlību, viņš mani šī piedzīvojuma dēļ dažādi izzobojā. Viņš vaicāja, kādas bijušas manas domas un atziņas, kamēr gulēju pērtiķa ķepā; kā man patikusi dzīvnieka dotā barība un barošanas veids; vai svaigais gaiss uz jumta veicinājis manu ēstgribu. Tāpat viņš vēlējās zināt, ko es būtu darījis, nonākdams līdzīgā situācijā savā dzimtenē. Es paskaidroju Viņa Majestātei, ka Eiropā vispār mērķaķu nav, atskaitot tos, kas kā retums atvesti no citām pasaules malām, un, bez tam, tie ir tik mazi, ka es tiktu galā ar duci, ja tie iedrīkstētos man uzbrukt. Kas attiecas uz drausmīgo dzīvnieku, ar ko man nesen iznāca sadurties (tas patiešām nebija mazāks par ziloni), tad es, ja bailēs nebūtu aizmirsis ķerties pie zobena (to teikdams, es ievērojot nīknumā un ar roku uzsitu pa zobena spalvu), varbūt ievainotu viņu tik sāpīgi, kad tas iebāza savu ķepu manā istabā, ka viņš būtu laimīgs, atraudams to atpakaļ straujāk, nekā tuvināja. To visu es sacīju stingrā balsī, kā cilvēks, kas norūpējies, ka kāds apšaubā viņa drosmi. Šī runa tomēr izraisīja tikai skaļus smieklus, ko klātesošie nespēja aizturēt par spīti cieņai pret karali. Tas lika man pārdomāt, cik veltīgi ir mēģināt lepoties starp ļaudīm, ar kuriem mums nav nekādas iespējas salīdzināties. Un tomēr man bieži nācies atcerēties mācību, ko guvu no savas toreizējās izturēšanās, kopš esmu atkal atgriezies Anglijā, kur dažs sīks, nicināms kalpiņš – galīgi nenozīmīgs ir pēc dzimuma, ir izskata un gara spējām – mēdz izlikties ļoti svarīgs un stāties blakus vislielākajiem vīriem valstī.

Ik dienas es sagādāju galmam kādu joku stāstu, jo Glumdalkliča, kaut viņa mani bezgalīgi mīlēja, bija visai mudīga izstāstīt karalienei katru manu šķietamo ģeķību, kas pēc viņas domām varētu valdnieci uzjautrināt. Meitene reiz jutās nevesela, un audzinātāja izveda viņu ieelpot svaigu gaisu stundas braucienā, tas ir – trīsdesmit jūdzes, no pilsētas. Viņas izkāpa no ratiem netālu no šauras tekas, kas stiepās pāri laukam; Glumdalkliča nolika zemē manu ceļa lādi, un es izgāju no tās, lai paklejotu apkārt. Uz tekas gulēja svaigs govju plācenis, un man tūliņ vajadzēja izdižoties ar savu veiklību, mēģinot pārlekt tam pāri. Es ieskrējos un lecu, bet lēcieni nelaimīgā kārtā izrādījās par īsu, un es iekritu tieši plāceņa vidū, iegrimdams pāri par ceļiem. Ar pūlēm es izkūņojos ārā, un viens no kalpotājiem, cik spēdams, aptīrīja mani ar mutautu, jo biju briesmīgi noķēzījies; aukle paturēja mani ieslēgtu lādē, kamēr atgriezāmie mājās. Karaliene tūdaļ saņēma vēsti par šo notikumu, bet kalpotājs izplatīja to galmā, un tādā kārtā es vairākas dienas biju visas jautrības degpunktā.

VI nodaļa

Daži autora izgudrojumi karaļpāra iepriecēšanai. Viņš parāda savas spējas mūzikā. Karalis vaicā par apstākļiem Eiropā, kurus autors viņam attēlo. Karaļa piezīmes šim vēstījumam.

Pāris reizes nedēļā es mēdzu apmeklēt karali rīta stundās, un bieži man gadījās vērot viņu bārddziņa krēslā; sākumā šis skats man likās tiešām šaušalīgs, jo bārdas nazis bija divreiz garāks par parasta lieluma izkapti. Karalis, saskaņā ar šīs zemes paražu, skuvās tikai divas reizes nedēļā. Kādreiz es bārddzinim izlūdzos nokasītās ziepju putas, no kurām pēc tam izlasīju četrdesmit vai piecdesmit cietāko bārdas saru; tad sameklēju gludu koka gabalu un ar nazi izveidoju to līdzīgu skātes mugurai, kurā – vienādos atstatumos – iedūru veselu virkni caurumu, izmantodams šim nolūkam vistievāko adatu, kādu Glumdalkliča spēja sagādāt. Šais caurumos es ļoti manīgi iestiprināju minētos sarus, to augšgalus noslīpēdams un nosmailēdams, un tādā kārtā ieguvu gluži pieņemamu matu skāti; pēc tās es tobrīd jutu spiedīgu vajadzību, jo vecajai bija izlūzuši tik daudzi zari, ka to gandrīz vairs nevarēju lietot. Tāpat es šai zemē nezināju neviena tik veikla un lietpratīga amatnieka, kas spētu man pagatavot jaunu skāti.

Teiktais liek man atcerēties kādu patīkamu laika kavēkli, kam ziedoju daudz dienu stundu. Es lūdzu kamarjūmpravu uzglabāt tos karalienes matus, kas pēc galvas sukāšanas palika ieķērušies skātē, un ar laiku man uzkrājās laba tiesa. Tad aprunājos ar savu draugu, mēbeļgaldnieku, kam bija pavēlēts veikt dažādus sīkus darbus manām vajadzībām; es liku viņam pagatavot divus krēslu ietvarus, ne lielākus par tiem, kas atradās manā lādē, un pēc tam ar tievu īlenu ieurbt nelielus caurumus visapkārt tām daļām, starp kurām atlika tukša vieta atzveltnē un sēdeklim; šos tukšumus es pēc tam aizpinu ar stiprākajiem matiņiem, kurus atsēju minētajos caurumos, rīkodamies tādā pašā veidā, kā Anglijā darina klūgu krēslus. Kad krēsli bija gatavi, es uzdāvināju tos karalienei, un viņa glabāja tos savā kabinetā, rādīdama apmeklētājiem kā retumu; un patiešām – tie modināja izbrīnu ikvienā aplūkotājā. Karaliene vēlējās, lai es apsēstos uz kāda no šiem krēsliem, taču es stingri atteicos paklausīt viņas gribai, aizrādīdams, ka labāk mirtu tūkstoš nāvēs, nekā atspiestu kādu nepieklājīgu sava ķermeņa daļu pret dārgajiem matiņiem, kas reiz greznojuši Viņas Majestātes galvu. No šiem matiņiem (ievērojot manas labi zināmās amatnieka spējas) es pagatavoju arī glītu, nelielu maku – apmēram piecas pēdas garu, uz kura, zelta burtiem ierakstīts, vizēja, karalienes vārds; šo maku es ar valdnieces atļauju dāvināju Glumdalkličai. Atklāti sakot, tas vairāk noderēja kā rota, nekā ikdienā lietojams priekšmets, jo nebija pietiekami stiprs, lai izturētu lielāko naudas gabalu svaru; Glumdalkliča tādēļ neglabāja tajā nekā cita, kā vien dažādus sīkus, ar kuriem meitenes mēdz rotaļāties.

Karalis, būdams mūzikas cienītājs, bieži sarīkoja galma koncertus; arī mani reizēm aiznesa turp, un manu lādi novietoja uz galda, lai es varētu klausīties; es tomēr dzirdēju tikai briesmīgu troksni, kurā nevarēju izšķirt neviena toņa. Esmu pārliecināts, ka tam nespētu līdzināties pat kādas karaliskas armijas bungas un taures, visas reizē atskanot pie ausīm. Vēlāk es mēdzu nokārtot, ka manu lādi allaž novietoja iespējami tālu no mūziķu estrādes; tad es aizvēru savas durvis un logus, kā arī nolaidu aizkarus, pēc kam konstatēju, ka viņu mūzika ir visai patīkama.

Jaunībā es mazliet biju mācījies spēlēt klavieres; tādas atradās arī Glumdalkličas istabā, un divreiz nedēļā pie viņas nāca mūzikas skolotājs. Es saucu tās par klavierēm, jo tām bija zināma līdzība ar šo instrumentu, un arī muzicēšana notika tādā pašā veidā. Man iešāvās prātā, ka es varētu izmantot šo instrumentu, lai iepriecinātu karali un karalieni ar kādu angļu melodiju. Taču tas šķita ļoti grūti paveicams, jo klavieres bija gandrīz sešdesmit pēdu garas, bet katrs taustiņš pēdu plats; rokas izpletis, es nevarēju aizsniegt vairāk par pieciem taustiņiem, un, lai tos nospiestu, man vajadzēja tiem sparīgi triekt virsū dūri, kas nozīmētu lielu, bet gluži veltīgu piepūli. Spēlēšanai es izgudroju citādu metodi. Es sagādāju gludus kokus un pagatavoju divas apaļas rundziņas, kas vienā galā bija resnākas nekā otrā; resnos galus es apšuvu ar peles ādu, lai sitieni nebojātu taustiņu virsmu un netraucētu skaņu. Pie

klavierēm, apmēram četras pēdas zemāk par taustiņiem, novietoja solu, un mani nostādīja uz tā. Pa to es skraidīju gar klavierēm, cik ātri vien spēdams, un ar savām rundziņām situ pa attiecīgajiem taustiņiem; tādā kārtā es nospēlēju kādu tautas deju par lielu apmierinājumu valdnieku pārim. Tas tomēr man prasīja fizisku piepūli, kādu vēl nekad nebiju piedzīvojis; bez tam man bija iespējams rīkoties tikai divu oktāvu apjomā, un rezultātā es nevarēju spēlēt basu un diskantu reizē, kas ļoti nelabvēlīgi ietekmēja manu māksliniecisko sniegumu.

Karalis, kas, kā jau agrāk minēju, bija valdnieks ar sevišķi gaišu saprātu, bieži lika ienest manu lādi savā darbistabā un novietot to uz galda. Tad viņš pavēlēja man iznest no lādes kādu krēslu un apsēsties rakstāmpultes augšgalā, triju jardu atstatumā; tādā kārtā es atrados gandrīz vienā līmenī ar viņa seju. Šai stāvoklī atrodoties, man bijušas ar viņu vairākas sarunas. Kādu dienu es atļāvos Viņa Majestātei aizrādīt, ka nicība, ar kādu viņš vērsas pret Eiropu un pārējo pasauli, neliekas īsti saskaņojama ar viņa izcilajām garīgām īpašībām. Prāta daudzums ne vienmēr atbilst miesas apmēriem, gluži otrādi: savā zemē esam novērojuši, ka tieši gariem vīriem prāts mēdz būt visai īss. Citu radījumu vidū bites un skudras ar savu cītību, izmaņu un sapratni pārspēj daudzas lielākas dzīvnieku sugas. Un, lai cik nenozīmīgs es viņam šķistu, es ceru, ka kādreiz varēšu savam valdniekam pakalpot ļoti svarīgās lietās. Karalis klausījās vērīgi, un viņa ieskats par mani kļuva daudz labāks nekā jebkad agrāk. Viņš aicināja mani sniegt iespējami sīkas ziņas par Anglijas valdību, jo, lai gan valdnieki parasti mēdz lepoties ar saviem ieradumiem (tā viņš kādā iepriekšējā sarunā bija izteicies par citiem karaļiem), viņam būtu patīcis dzirdēt kaut ko tādu, ko vēlāk varētu atdarināt.

Iedomājies pats, lasītāj, cik bieži es toreiz kāroju, kaut man būtu Demostena vai Cicerona mēle, lai es spētu cildināt savas mīļotās tēvzemes godu tādā valodā, kas atbilst tās laimei un nopelniem!

Savu runu es ievadīju, paskaidrojot karalim, ka mūsu valsts sastāv no divām salām, kas aptver trīs spēcīgas karalistes viena valdnieka virsvarā; bez tam mums vēl pieder kolonijas Amerikā. Plaši es pakavējos pie mūsu zemes auglīguma, klimata un temperatūras. Tad es sīki attēloju angļu parlamenta uzbūvi, kurā ietelp arī spožais iestādījums, ko dēvē par augšnamu un kur pulcējas visdzižākā dzimuma ļaudis, kopā ar visvecāko un plašāko muižu īpašniekiem. Es aprakstīju ārkārtējās rūpes, kas allaž veltītas viņu izglītošanai zinātnēs un ieroču mākslās, lai tie būtu cienīgi tapt par karaļa un valsts padomniekiem; piedalīties likumdošanā, kļūt par locekļiem augstākajā tiesā, kuras spriedumi nav pārsūdzami; stāvēt vienmēr gatavībā, lai aizsargātu valdnieku un valsti ar savu drosmi, iznesību un uzticību. Es uzsvēru, ka šie augšnama locekļi ir valsts greznums un balsts; cienījami pēcnieki saviem slavenajiem senčiem, kuri paaugstināti krietno tikumu dēļ; un arī tagadējā paaudze vēl ne reizes nav no šiem tikumiem novērsusies. Minētajā augstajā sapulcē ietelp arī vairāki svēti cilvēki, kas pazīstami ar vārdu bīskapi; viņu īpašais uzdevums ir rūpēties par reliģiju un par tiem, kas māca to tautai. Viņus meklē un izrauga valdnieks ar saviem gudrākajiem padomniekiem, ņemot no tādu garīdznieku vidus, kas sevišķi izcēlušies ar dievbijīgu dzīvi un dziļu izglītību; viņi patiešām ir priesteru un visas tautas garīgie tēvi.

Parlamenta otru daļu veido sapulce, ko dēvē par apakšnamu; tā locekļi ir godājami kungi, kurus brīvi izrauga un ievēl pati tauta, ievērojot viņu lielās spējas un dzimtenes mīlestību, lai tie pārstāvētu un paustu visas nācijas gudrību. Abas šīs kameras kopā ir visnopietnākā sapulce Eiropā, un tām, sadarbojoties ar valdnieku, ir uzticēta arī visa likumdošana.

Pēc tam es pievērsos tiesām, kurās prezidē augstie tiesneši, šie cienījamie likuma izpratēji un tulki, kas lem par cilvēka un īpašuma tiesībām, kā arī soda ļaunos un aizsarga nevainīgos. Es pieminēju mūsu gudro finanču pārvaldi, tāpat mūsu bruņoto spēku drosmi un veikumus kā uz sauszemes, tā jūrās. Es aplēsu mūsu iedzīvotāju skaitu, atceroties, cik miljonu pieder pie katras reliģiskas sektes vai politiskas partijas. Es neaizmirsu ne sportu, ne laika kavēkļus, nedz citas nozares, ar kuru tēlojumiem varētu veicināt savas tēvzemes slavu. Nobeigumā es sniedzu īsu vēsturisku pārskatu par problēmām un notikumiem Anglijā pēdējo simts gadu laikā.

Manam ziņojumam bija nepieciešamas piecas audiences, pie kam katra turpinājās vairākas stundas; karalis klausījās ļoti uzmanīgi, bieži pierakstīdams to, ko es stāstīju, tāpat atzīmēdams jautājumus, ar kādiem gribēja griezties pie manis vēlāk.

Kad biju pabeidzis savas garās runas, karalis sestajā audiencē, pāršķirstīdams savas piezīmes, izteica daudz šaubu, jautājumu un iebildumu par visiem pieminētajiem faktiem. Viņš vaicāja, pēc kādām metodēm noris mūsu dziļciltīgo jaunekļu miesas un gara kultivēšana, un kādām nodarbēm veltīts viņu mūža pirmais, mācībām visvairāk piemērotais posms. Kā papildina augšnamu, ja kāda dziļciltīgā ģimene izmirusi? Kādas kvalifikācijas nepieciešamas tiem, kurus ieceļ lordu kārtā? Vai iecelšanas gadījumos nozīme var būt arī valdnieka omai, kādas galma dāmas piekukuļošanai, nolūkam stiprināt partiju, kas nekalpo vispārības interesēm? Kādas ir šo lordu zināšanas par zemē pastāvošajiem likumiem, un kā viņi panākuši stāvokli, ka var pēdējā instancē lemt par citu pilsoņu īpašumiem? Vai viņi vienmēr bijuši tik

brīvi no mantkārības, partejiskuma un trūkuma, ka tos nespētu ietekmēt kukuļi vai savtīgi un netaisni nolūki? Vai svētie lordi, kurus es pieminēju, tiešām izraudzīti augstajam amatam tikai savu plašo reliģisko zināšanu un dievbijīgās dzīves dēļ? Vai viņi nekad nav piemērojušies laikmeta prasībām, vēl būdami vienkārši priesteri, nedz darbojušies kā verdziski un pērkami kaplāni pie kāda augstmaņa, kura pavēlēm tie tikpat verdziski seko pēc tam, kad iekļuvuši minētajā sapulcē?

Tālāk viņš vēlējās zināt, kādas viltības praktizē, ievēlot apakšnama locekļus. Vai kāds svešnieks ar biezu naudas zuteni nevar panākt, lai tumšie ļautiņi ievēlētu viņu, nevis savu nomas kungu vai kādu no tuvākās apkārtnes izcilajiem darbiniekiem? Kā gan izskaidrojams, ka cilvēki tik briesmīgi kāro iekļūt šai sapulcē, kaut tas, kā es norādīju, sagādā viņiem daudz pūliņu un izdevumu, bieži pat ruinē viņu ģimenes, jo ne algas, nedz pensijas tie nesaņem? Karalis to uzskatīja par tik neticamu krietnības un tēvzemes mīlestības izpaušmi, ka sāka apšaubīt, vai šīs cēlās jūtas ir gluži neviltotas. Tādēļ viņš lūdza paskaidrot, vai šie centīgie kungi slepus necer iegūt atmaksu par savam rūpēm un cīņiem, upurējot vispārējo labklājību vāja un netikumīga valdnieka iegribām un izmantojot šim nolūkam arī koruptīvas ministrijas. Viņš daudzkārhoja savus jautājumus, rūpīgi sijādams ikvienu mana stāsta daļu, tāpat izteikdams daudzas piezīmes un iebildumus, ko man neliekas ne gudri, nedz ērti šeit atkārtot.

Plašākus paskaidrojumus karalis vēlējās dzirdēt par visu to, kas attiecās uz mūsu tiesām, un šai ziņā es varēju viņam pakalpot sevišķi labi, jo kādreiz tiku gandrīz izūtrupēts pēc garas prāvas Kanclejas tiesā, ko es uzvarēju, bet kuras izdevumus nācās samaksāt man pašam. Viņš vaicāja, cik ilgs laiks parasti paiet, izšķirot, kam taisnība un kam nē, un cik par to jāmaksā. Vai advokāti un runātāji drīkst aizstāvēt lietas, kas ir acīm redzami netaisnas, varmācīgas, veltīgi garumā stieptas? Vai tiesu darbā kāds iespaids reliģiskiem un politiskiem motīviem? Vai apsūdzēto aizstāvji mācījušies vispārējos tiesību zinātnes principus, vai arī viņu izglītību nosaka provinciālās, nacionālās un citas vietējās ieražas? Vai viņi, kā arī tiesneši, piedalījušies likumu izstrādāšanā, kurus tie var iztulkot un sniegt tādā ietērpā, kā pašiem tīk? Vai viņi dažādos gadījumos izteikušies par un pret vienu un to pašu lietu, un vai tie citējuši precedentus, lai pierādītu pretējās domas? Vai viņu kārtā pieskaitāma pie mantīgajām vai nemantīgajām; vai viņi saņem atlīdzību naudā par lietas aizstāvēšanu, vai arī tikai par to, ka izsaka savu viedokli? Un it sevišķi: vai viņiem atļauts būt par apakšnama locekļiem?

Pēc tam viņš pievērsās mūsu finanču pārvaldei un izteicās, ka atmiņa laikam esot mani maldinājusi, jo mūsu valsts ienākumus es vērtēju uz pieciem līdz sešiem miljoniem gadā; kad pieminēju izdevumus, viņš pamanīja, ka tie reizēm pārsniedz šo summu vismaz divkārt. Viņa atzīmes šai sakarā bija īpaši rūpīgas, jo viņš, kā pats aizrādīja, bija cerējis, ka mūsu pieredze tam izrādīsies noderīga, un viņa aplēsumos nevarēja būt kļūdas. Bet, ja es biju runājis patiesību, viņš tomēr nespēja saprast, kā valsts var rīkoties pāri saviem līdzekļiem, gluži kā dažāda privātpersona. Viņš jautāja, kas ir mūsu kreditori, un kur mēs ņemam naudu, ko viņiem atmaksāt. Viņš brīnījās, kad stāstīju par mūsu smagajiem un dārgajiem kariem; pēc viņa ieskata mums vajadzēja būt vai nu ļoti ķildīgi tautai, vai arī dzīvot starp nekrietniem kaimiņiem; un mūsu ģenerāļiem tādēļ bija jābūt bagātākiem par karali. Viņš vaicāja, kas mums meklējams ārpus mūsu salām, ja runa nav par tirdzniecību vai līgumu iedzīvināšanu, vai arī savas piekrastes aizsardzību ar flotes spēkiem. Vairāk par visu viņu pārsteidza mani stāsti par algotņu armiju, kas stāv kaujas gatavībā miera apstākļos un starp brīviem ļaudīm. Viņš piebilda – ja mūsu zemē valdot pašu ievēlēti tautas vietnieki, tad viņš nevarot aptvert, no kā mēs bīstamies un ar ko mēs domājam karot; tāpat viņš gribēja dzirdēt manu ieskatu par to, vai kādu privātu namu labāk var aizstāvēt tā īpašnieks, viņa bērni un ģimene, vai arī pusducis lubraku, kas salasīti ielās un kalpo par mazu algu, bet kuri var iegūt simts reizes vairāk, pārgriežot savam saimniekam rīkli.

Viņš smējās par manu dīvaino aritmētiku (tā viņš mīlēja to dēvēt), kad es aplēsu mūsu zemes iedzīvotāju skaitu pēc tā, cik dalībnieku katrā reliģiskā sektē un politiskā partijā. Viņš teica, ka neredzot pamata, kādēļ ļaudis, kas attīsta valstij kaitīgus ieskus, spiesti šos ieskus grozīt, bet nav spiesti tos noslēpt. Un, ja kādas valdības spaidi darīt pirmo nozīmē tiranniju, tad atturēšanās prasīt otru nozīmē vājumu; var atļaut, lai cilvēks glabā indes savā mājoklī, bet nevar atļaut, lai viņš tās pārdod citiem kā zāles.

Tā kā starp dižciltīgo un labāko aprindu izklaidēm es biju minējis hazarda spēles, viņš vēlējās uzzināt, kādā vecumā ar šo laika kavēkli parasts iesākt un kādā beigt nodarboties. Cik daudz laika tam ziedo; vai spēle kādreiz ir tik augsta, ka ietekmē mantas stāvokli? Vai rupji un izvirtuši ļaudis ar savu veiklību šai mākslā nevar saraust lielas bagātības un dažkārt sagrābt savā varā pat mūsu lordus, pieradinot tos pie sliktas sabiedrības, atraujot no garīgo vērtību kopšanas un spiežot viņus, piedzīvoto zaudējumu dēļ, praktizēt neglītus spēles paņēmienus pret citiem?

Bezgalīgi viņu pārsteidza mans vēsturiskais pārskats par notikumiem mūsu zemē pagājušo simts gadu laikā; viņš apgalvoja, ka nevarot to dēvēt citādi, kā par sazvērestību, dumpju, slepkavību, slaktiņu,

revolūciju un izsūtīšanu zaņķi; tajā izpaužoties visļaunākais, ko spējot radīt rijība, šķelšanās, liekulība, viltība, nežēlība, dusmas, ārprāts, naidis, skaudība, nīgrums, mieskāre un godkāre.

Citā audiencē karalis uzņēmās pūles īsumā atkārtot visu, ko es biju stāstījis; viņš salīdzināja savus jautājumus ar manām atbildēm, tad paņēma mani rokās un, vārīgi glāstīdams, teica šos vārdus, kurus aizmirst man būtu tikpat grūti kā toni, kādā viņš tos izrunāja: «Mans mazais draugs Grildrig, tu esi cildinājis savu dzimteni brīnišķīgā slavas dziesmā. Tu esi skaidri pierādījis, ka nezināšana, slinkums un izvirtība ir visvairāk piemērotās īpašības, lai kāds kļūtu par likumdevēju; ka likumus vislabāk izklāsta, iztulko un iedzīvina tie, kuru intereses un spējas ievirzītas tieši šo likumu sagrozīšanai, sarežģīšanai un apiešanai. Jūsu dzīvē es saredzu kādas iekārtas kontūras, kura savā sākotnējā veidā varbūt bijusi ciešama, bet kas tagad ir pa daļai izdzēstas, pa daļai samaitātas un apraipītas korupcijas dēļ. No visa, ko tu man stāstīji, izriet, ka tiem, kurus jūsu zemē ieceļ augstās vietās, neprasa nekāda brieduma un gatavības; nemaz nerunājot par to, ka dižciltību piešķirtu krietnu tikumu dēļ, ka priesterus paaugstinātu dievbijības vai dziļas izglītības, karavīrus izcilas stājas vai drosmes, tiesnešus viņu godīguma, senatorus viņu tēvzemes mīlestības vai valsts padomniekus viņu gudrības dēļ. Runājot par tevi pašu», turpināja karalis, «kas lielāko sava mūža daļu esi pavadījis ceļojumos, man gribētos ticēt, ka tev laimējies palikt daudz tavas dzimtenes netikumu neskartam. Bet pēc tā, ko uzzināju no tava stāstījuma un no atbildēm, kuras tev izvilku un izspiedu ar tik lielu piepūli, man atliek tikai secināt, ka vairums jūsu zemes iedzimto ir viskaitīgākā sīku, nicināmu mūdžu suga, kādai daba jebkad ļāvusi rāpuļot pa zemes virsu».

VII nodaļa

Autora tēvzemes mīlestība. Ļoti izdevīgs priekšlikums, ko karalis noraida. Karaļa lielais izpratnes trūkums politikā. Šīs zemes iedzīvotāju nepilnīgais un ierobežotais zināšanu apjoms. Viņu likumi, militāras lietas un partijas.

Ka neesmu lasītājam noslēpis tikko sniegto sava stāsta daļu, tad šo rīcību diktējusi vienīgi mana dziļā patiesības mīlestība. Veltīgi bija rādīt karalim manu sašutumu, jo tas vienmēr tika izvērsts jokā, tādēļ biju spiests pacietīgi noklausīties, cik necienīgi viņš vazā manu dižo un karsti mīļoto tēvzemi. Es jūtu sāpīgu nožēlu, tāpat kā to droši vien jūt mani lasītāji, ka sagādāju viņam šādu iespēju; taču valdnieks bija tik ziņkārīgs un tik sīki izprašņāja mani par visiem sīkumiem, ka atteikšanās sniegt iespējami plašas ziņas nebūtu saskaņojama ne ar pateicību, ko biju viņam parādā, nedz ar labām manierēm. Sev par attaisnojumu es tomēr iedrošinos aizrādīt, ka veikli izvairījos no daudziem viņa jautājumiem, tāpat ikvienu lietu sniedzu krietni labvēlīgākā apgaismojumā, nekā to pieļautu stingras patiesības mērauklas. Jo – man aizvien bijis raksturīgs slavējamais partejiskums savas dzimtenes labā, ko Halikarnasas Dionīsijs tik pamatoti ieteic vēsturniekiem. Es gribēju apslēpt savas politiskās mātes vājības un kropļumus, lai jo spilgtāk izceltos viņas tikumi un skaistums. Tā bija mana sirsnīgā vēlēšanās daudzajās sarunās ar šo vareno valdnieku, kaut iznākums diemžēl bija citāds, nekā es cerēju.

Taču daudz ko var piedot karalim, kas dzīvo pilnīgi noslēgts no pārējās pasaules un kam tādēļ dabiski trūkst izpratnes par citu tautu tradīcijām un ieražām. Šis zināšanu trūkums savukārt rada labu tiesu aizspriedumu, kā arī zināmu aprobežotību domāšanā, no kā Eiropas kulturālākās tautas ir pilnīgi pasargātas. Un būtu tiešām galīgi aplami, ja šāda tālas zemes valdnieka ieskatus par tikumiem un netikumiem gribētu ieteikt par mērauklu visai cilvēcei.

Lai apstiprinātu iepriekš teikto, tāpat parādītu ierobežotas izglītības nožēlojamus rezultātus, es šeit iestarpināšu dažas rindkopas, kuru saturs lasītājam liksies gluži neticams. Tīkodams sev nodrošināt tālāku karaļa labvēlību, es pastāstīju viņam par kādu trīs līdz četri simti gadu vecu atklājumu, kas dod iespēju ražot zināmu pulveri; visniecīgākā dzirkstele, šī pulvera kaudzē iemesta, liek tam acumirkli uzliesmot, lai arī kaudze būtu liela kā kalns; un tas viss uzskrien gaisā ar niknāku troksni un sparū nekā pārkonam. Attiecīgs pulvera daudzums, iepildīts bronzas vai dzelzs caurulē – atbilstoši tās biežumam, aiztriec dzelzs vai svina lodī ar tādu sparū un ātrumu, ka nekas tai nespēj stāties ceļā. Prāvākās lodes, tādā veidā izšautas, var nevien mirkli iznīcināt veselās karaspēka ierindas, bet arī sašķaidīt drumslās visstiprākos mūrus un nolaist jūras dibenā kuģus ar tūkstoš cilvēkiem; savienotas kopā ar ķēdi, tās saplosa mastus un takelāžu, sarausta gabalos simtiem ķermeņu un atstāj tikai postāžu. Mēs bieži iepildām šo pulveri lielās, izdabātās dzelzs bumbās un tad ar īpašu ierīci izšaujām tās pret ielenktām pilsētām; tur tās izārda bruģi, sadragā mājas un izsvaida uz visām pusēm šķēpeles, nogalinot ikvienu, kas gadījies tuvumā. Es piebildu, ka man labi zināmas pulvera pagatavošanai nepieciešamās izejvielas, kas ir lētas un viegli pieejamas; tāpat man zināms, kā tās sajaucamas, un es varētu dot norādījumus strādniekiem, kas ražotu minētās caurules; to lielums atbilstu citiem šai zemē atrodamiem priekšmetiem, un garākajām nevajadzētu pārsniegt ne divsimt pēdu. Divdesmit vai trīsdesmit šādas caurules, pielādētas ar attiecīgu pulvera daudzumu un lodēm, pāris stundās nolīdzinātu ar zemi visbiezākos pilsētas mūrus

viņa valstī, vai arī izpostītu pašu metropoli, ja tā kādreiz iedrošinātos pretoties viņa neierobežota monarha varai. To es pazemīgi piedāvāju karalim kā mazu atlīdzību par neskaitāmām laipnībām un aizsardzību, ko biju saņēmis no viņa.

Mans apraksts par baisīgajām mašīnām un priekšlikums, ko es izteicu, lika karalim sastingt šausmās. Viņš bija pārsteigts, ka tik nevarīgs un rūpulīgs kukainis kā es (tā viņš izsacījās) var perināt tik necilvēcīgas domas un runāt par tām tik ikdienišķā tonī, it kā viņu nemaz nesaviļņotu asiņu un posta ainas, kuras es notēloju kā šo ieroču iedarbes parasto rezultātu. Šos ieročus, viņš teica, katrā ziņā esot izgudrojis kāds ļauns gars, cilvēces ienaidnieks. Viņu pašu reti kas iepriecinot vairāk par jauniem atklājumiem zinātnē un dabā, taču viņš labāk gribētu pazaudēt savu valsti, nekā uzzināt šo noslēpumu. Viņš piekodināja, ja man dzīvība dārga, nekad šo lietu vairs nepieminēt.

Šī dīvainā šauru principu un aprobežotu uzskatu izpaušme! Valdnieks, apbalvots ar visām īpašībām, kas modina godbijību, mīlestību un cieņu, ar lielām dāvanām, dziļu gudrību un plašu izglītību, apbrīnojami piemērots saviem uzdevumiem un savu pavalstnieku gandrīz dievināts, – šāds valdnieks, kaut kādu lieku, sīkumainu šaubu dēļ, par kurām mums Eiropā nevar būt pat priekšstata, liek izslīdēt no pirkstiem iespējai, kas viņam ļautu neierobežoti lemt par visu iedzīvotāju dzīvību, brīvību un mantu! To visu pieminot, man nebija ne mazākā nolūka apšaubīt šī diženā valdnieka tikumus, kura raksturs pēc tikko minētajiem faktiem angļu lasītājam šķitīs stipri mazvērtīgāks. Reizē es pieņemu, ka attēlotie trūkumi milžu tautā ceļas no nezināšanas, jo viņi līdz šim vēl nav pārvērtuši politiku par zinātni, kā to darījušas gaišākās galvas Eiropā. Man iespiedusies prātā kāda saruna ar karali, kuras laikā es ieminējos, ka mūsu zemē sarakstīti vairāki tūkstoši grāmatu par mākslu valdīt; tas radīja viņam (gluži pretēji manam nodomam) ļoti zemu ieskatu par mūsu saprātu. Viņš atzinās, ka ar riebumu vēro noslēpumainību, pārsmalcinātību un intrigas, ko praktizē kāds valdnieks vai ministrs. Viņš nevarēja aptvert, ko es saprotu ar valsts noslēpumiem, ja attiecīgajā lietā nebija iejaukts ārējais ienaidnieks vai kāda naidīgi noskaņota nācija. Mākslai valdīt viņš nosprauda ļoti šauras robežas, kurās iekļāvās veselais saprāts un spriešanas spēja, taisnīgums un lēnprātība, civilo un kriminālprocesu ātra izšķiršana, tāpat dažas citas aksiomas, ko šeit nav vērts pieminēt. Un tad viņš izteica savu pārliecību vārdos: «Tas, kurš panācis, ka divas labības vārpas vai divi zaļi stieбри izaug vietā, kur iepriekš bija tikai viens, ir vairāk darījis cilvēcei un labāk kalpojis tēvzemei nekā visi politiski kopā».

Šīs tautas zinātne ir visai defektīva: tā aptver tikai morāli, vēsturi, poētiku un matematiku, un šais novados nav noliedzami izcili sasniegumi. Taču pēdējā no šīm zinātnēm kalpo vienīgi mērķiem, kas noderīgi dzīvē – uzlabojumiem lauksaimniecībā un mehānikā, tādēļ pie mums to vērtētu zemu. Par idejām, entitātēm, abstrakcijām un transcendentālajiem jēdzieniem es nevarēju iedzīt viņu pauros ne visniecīgākās nojausmas.

Nevienā šīs zemes likumā nedrīkst būt vairāk vārdu, kā viņu alfabētā ir burtu, un pēdējo skaits nepārsniedz 22. Taču tik garš ir tikai retais likums. Tie ietverti skaidros un vienkāršos teikumos, un šīs zemes iedzīvotāji nav pietiekami atjautīgi, lai dotu tiem vairāk par vienu iztulkojumu. Rakstīt komentārus par likumiem šeit nozīmē vienu no galvenajiem noziegumiem. Ja runājam par civilo un kriminālprocesu izšķiršanu, tad te ir tik maz precedentu, ka šai tautai nav pamata lepoties ar veiksmi ne vienā, nedz otrā no tiem.

Grāmatu iespiešanas māksla, tāpat kā Ķīnā, viņiem pazīstama kopš neminamiem laikiem. Viņu bibliotēkas tomēr nav sevišķi prāvas; karaļa grāmatu krātuvē, ko uzskata par lielāko, ir tikai ap tūkstoš sējumu, kas novietoti 1200 pēdu garā galerijā; no tās es drīkstēju ņemt lasīšanai visas grāmatas, kādas vēlējos. Karalienes galdnieks bija pagatavojis un uzstādījis vienā no Glumdalkličas istabām divdesmitpiecas pēdas augstu koka ierīci, kas atgādināja uzslietas kāpnes; katrs pakāpiens bija piecdesmit pēdu garš. Praktiski šī ierīce bija pārvietojamas dubultkāpnes, kuru apakšgals atradās desmit pēdu atstatumā no istabas sienas. Es vispirms uzrāpos pašā kāpņu virsotnē, tad pievērsu seju grāmatai un sāku lasīt, nostaigādams – atkarībā no rindas garuma – astoņus līdz desmit soļus pa labi un kreisi, kamēr rindas atradās mazliet zem mana acu līmeņa; pēc tam nokāpu soli zemāk – un tā tālāk, līdz bija sasniegta apakša. Tad es devos atkal augšā un tādā pašā veidā izlasīju nākošo lappusi, pēc kam pāršķīru lapu, kas ar abām rokām izdevās bez pūlēm, jo tā bija bieza un stīva kā kartons un pat lielākajos foliantos ne platāka par astoņpadsmit vai divdesmit pēdām.

Šīs zemes autoru stils ir skaidrs, tvirts un noslīpēts, bet tas nav puķains, jo vairāk par visu viņi cenšas izskaust lieku vārdu sablīvējumus un viena jēdziena apzīmēšanu ar dažādām frāzēm. Es izlasīju daudzas viņu grāmatas, īpaši tās, kas nodarbojas ar vēstures un morāles jautājumiem. Starp pēdējām man sevišķu prieku sagādāja vecs neliela formāta apcerējums, kas vienmēr glabājās Glumdalkličas guļamistabā un piederēja viņas audzinātājam – nopietnai, vecīgai dāmai, kura interesējās par morāliem un reliģiskiem rakstiem. Šai grāmatā aplūkotas cilvēku vajības, un tā nav sevišķā cieņā: to mēdz lasīt tikai

sievietes un vienkāršā tauta. Es tomēr biju ziņkārīgs redzēt, ko par minēto tematu saka kāds no šīs zemes autoriem. Rakstnieks pirmā kārtā minēja visus tos pašus momentus, kas parasti Eiropas morālistu darbos, rādot, cik sīks, nicināms un nevarīgs dzīvnieks ir cilvēks savā iedabā; cik grūti viņam aizsargāties pret bargu klimatu vai plēsīgu zvēru niknumu; cik tālu viens radījums pārspēj viņu stiprumā, otrs ātrumā, trešais uzmanībā, ceturtais cītībā. Viņš piemetināja, ka pēdējos norieta laikmetos daba ir izvirtusi un, salīdzinot ar senajiem gadsimtiem, spēj radīt vairs tikai sīkas, neizdevušās paaudzes. Būtu gluži loģiski pieņemt, viņš aizrādīja, ka sākotnēji daudz lielāks bijis nevien cilvēks, bet ka senatnē dzīvojuši arī milži; tā tas apgalvots teikās un vēsturē, bet zinātniski to pierāda milzīgie kauli un galvaskausi, kas nejausības dēļ izrakti no zemes vairākos valsts novados un ievērojami pārsniedz sarukušā mūsdienu cilvēka apmērus. Jau dabas likumi – uzsvēra autors – kategoriski prasa, lai cilvēks būtu radīts lielāks un spēcīgāks; lai viņu nevarētu apdraudēt katrs niecīgs gadījums – no jumta atrāvies kārniņš, puikas mests akmens vai noslīkšana strautā. No šāda veida prātojumiem rakstnieks atvasināja vairākas morālas atziņas, kas būtu derīgas ikdienas dzīvē, bet ko šeit nav nozīmes atkārtot. Man bija nemitīgi jādomā, cik plaši izplatīts ir šis talants – lasīt morāli jeb, pareizāk sakot, rūkt un kurnēt, cīnoties pret dabu. Un es esmu dziļi pārliecināts, ka tādiem cīņiņiem ir tikpat maz jēgas mūsu apstākļos, kā tiem bija šai zemē.

Runājot par militārajām lietām, jāatzīmē, ka karaļa armija sastāv no 176 000 kājniekiem un 32 000 jātniekiem, tas ir, ja armijas vārdu pelnī karapulks, kurā ietelp arodnieki no dažādām pilsētām un zemnieki, un ko komandē dižciltīgo un augstāko aprindu vīri, bez algas vai atlīdzības. Manevros šī armija atstāj visai labu iespaidu, un tajā valda priekšzīmīga disciplīna, taču šie fakti, man šķiet, nav sevišķas ievēribas cienīgi. Jo – kā gan lai būtu citādi, ja katru zemnieku komandē viņa nomas kungs, katru pilsētnieku viņa pilsētas izcilākie darbinieki, kas – pēc venēciešu parauga – izraudzīti tautas nobalsošanā?

Es bieži esmu vērojis Lorbrulgrudas miliciju, izvestu mācībās pilsētas apkaimē, divdesmit kvadrātjūdžu lielā laukumā. Tās sastāvā nebija vairāk par 25 000 kājniekiem un 6 000 jātniekiem, taču precīzo skaitu šai milzīgajā laukā man nebija iespējams noteikt. Jātnieka galva, kurš sēdēja spēcīga rumaka mugurā, atradās apmēram deviņdesmit pēdu no zemes. Esmu redzējis, ka viss šis jātnieku pulks pēc pavēles izvelk zobenus un vicina tos gaisā. Nav iespējams iedomāties nekā lieliskāka, kas vairāk pārsteigtu un žilbinātu. Likās, ka desmit tūkstoši zibeņu vienā laikā šaudītos gar visām debess malām.

Es kāroju uzzināt, kā šis valdnieks, kura valsts ir pilnīgi noslēgta no citām zemēm, sācis veidot armiju un pieradināt tautu pie militāras disciplīnas. Atbildi es drīz vien ieguvu sarunās un vēstures grāmatās. Garus gadus šī tauta cietusi no tās pašas slimības, kas moka visu cilvēci, tas ir – dižciltīgie cīnījušies pēc lielāka iespaida, ļaudis pēc brīvības, karalis pēc neierobežotas varas. Kaut politiskās kaislības laimīgā kārtā mīkstinājuši valstī pastāvošie likumi, kāda no trim partijām reizēm nodarījusi pāri citām, un rezultātā izraisījušies pilsoņu kari; pēdējo no tiem sekmīgi izbeidzis pašreizējā valdnieka vectēvs, panākot vispārēju izlīdzinājumu. Ar kopēju lēmumu tolaik nodibināta milicija, kas veic savu stingro dienestu vēl šobaltdien.

VIII nodaļa

Karalis un karaliene dodas ceļojumā uz valsts robežām. Autors viņus pavada. Ļoti sīks apraksts par to, kādā veidā viņš atstāja šo zemi. Viņš atgriežas Anglijā.

Es vienmēr loloju dziļu pārliecību, ka kādreiz atgūšu brīvību, kaut nebija iespējams paredzēt, kādā veidā tas notiks, nedz arī izstrādāt plānu, ar kura palīdzību šīs cerības varētu īstenoties. Kuģis, kurā es ierados, bija pirmais, kāds vispār šīs zemes piekrastē parādījies; stingrs karaļa rīkojums noteica, ka ikviens cits, kas parādītos turpmāk, tūdaļ izvelkams malā, pēc kam kopā ar apkalpi un pasažieriem ratos nogādājams Lorbrulgrudā. Karalis ļoti vēlējās sadabūt sievieti manā augumā, lai es ar to nodotos sugas turpināšanai; es tomēr domāju, ka labāk būtu miris, nekā kritis šai negodā – radījis pēcnācējus, kurus šeit turētu krātiņos kā piejaucētus kanārijputniņus, bet vēlāk varbūt pārdotu bagātniekiem kā retumu. Ar mani katrā ziņā apgājās visai laipni; es biju dižena valdnieka un valdnieces mīlulis, es sagādāju daudz prieka visam galmam; taču tas viss notika apstākļos, kuri grūti saskaņojami ar cilvēka cieņu. Nekad es nevarēju aizmirst savus pamestos ģimenes galvas pienākumus dzimtenē. Es vēlējos būt starp ļaudīm, ar kuriem varētu sarunāties kā līdzīgs ar līdzīgiem; klaiņot pa ielām un laukiem, nebīstoties, ka mani samīdīs kā vardi vai kucēnu. Mana atpēstīšana tomēr pienāca drīzāk, nekā es biju gaidījis, un tā notika diezgan neparastā veidā. Es to aprakstīšu, sīki notēlojot visus apstākļus.

Es biju pavadījis šai zemē jau divus gadus, un trešā gada sākumā mēs ar Glumdalkliču pievienojāmies karalim un karalienei, kuri devās ceļojumā uz valsts dienvidu piekrasti. Mani, kā daždien, veda līdz ceļa lādē, kas, kā jau agrāk minēju, bija ļoti ērta, divpadsmit pēdu liela istaba. Es biju

licis griestu četros stūros ar zīda virvēm atsiet guļamtīklu, tā novēršot kratīšanos tais gadījumos, kad vēlējos, lai kāds kalpotājs turētu manu lādi sev priekšā uz zirga; tāpat es ceļojumu laikā bieži mēdzu šai tīklā pārļaut naktis. Es lūdzu galdnieku, lai viņš istabas jumtā, taču ne tieši virs tīkla, izgriež kvadrātpēdu lielu caurumu, pa kuru, man guļot, karstā laikā ieplūstu svaigs gaiss; šo caurumu es pēc patikas varēju noslēgt ar dēli, kas bija pa gropēm virzāms uz priekšu un atpakaļ.

Kad mēs sasniedzām savu gala mērķi, karalis nolēma pavadīt dažas dienas kādā pilī netālu no Flanflasnikas; tā saucas pilsēta, kas atrodas astoņpadsmit angļu jūdzes no jūrmalas. Mēs ar Glumdalkliču jutāmies ļoti noguruši; es biju mazliet sasaldējies, bet nabaga meitenei kļuva tik slikti, ka nācās palikt istabā. Es ilgojos redzēt okeānu, kas vienīgais dotu man iespēju izbēgt, ja tāda vispār rastos. Es izlikos vārgāks, nekā īstenībā biju, un lūdzu atļauju doties ieelpot spirtgo jūras gaisu; man līdzī nāca kāds pāžs, ko es biju ļoti iemīļojis un kura rokām mani reizēm uzticēja jau agrāk. Es nekad neaizmirsīšu, ar kādu nepatiku Glumdalkliča tam piekrita; viņa pāžam stingri piekodināja apieties ar mani uzmanīgi, tai pašā laikā izplūstot asarās – it kā paredzējama to, kas notiks. Zēns mani, lādē ievietotu, aiznesa apmēram pusstundas gājienā no pils, līdz klinšainajai jūrmalai. Es lūdzu, lai viņš noliek lādi zemē; tad atgrūdu vienu no saviem logiem un grūtsirdīgu skatu lūkojos viņos. Es nejutos sevišķi labi, tādēļ teicu pāžam, ka domāju nosnausties guļamtīklā, pēc kam sajūta droši vien būs spriganāka. Es apgulos, un zēns aizvēra logu, lai pasargātu mani no aukstuma. Drīz pēc tam es aizmiglu un tālāko varu tikai iedomāties. Apsvēris, ka nekādas briesmas man nevar draudēt, pāžs acīmredzot sāka klejot pa klinčim, meklēdams putnu olas; iepriekš es pa logu redzēju, ka viņš jau izvilka dažas no kādas plaisas. Lai būtu kā būdams, mani pēkšņi pamodināja spēcīgs rāviens aiz dzelzs gredzena, kas – ērtākas pārvietošanas labad – bija iestiprināts mana mitekļa jumtā. Es manīju, ka lāde tiek pacelta ļoti augstu gaisā un tad nesta uz priekšu neprātīgā ātrumā. Pirmais satricinājums mani gandrīz izsvieda no tīkla, bet vēlāk kustība kļuva diezgan izlīdzināta. Es vairākas reizes iebrēcos visā galvā, taču tas nekā nelīdzēja. Paskatījos ārā pa logiem, bet redzēju vienīgi mākoņus un debesis. Tad saklausīju virs sevis kādu troksni, kas atgādināja spārnu švīkstoņu, un sapratu briesmīgo stāvokli, kādā atrados. Manas lādes gredzenu bija knābī satvēris ērglis, lai vēlāk ļautu tai krist uz kādas klints kā bruņrupucim, pēc kam viņš varētu no sašķaidītās čaulas izvilkt manu ķermenī un to aprīt. Šī putna atjautība un smalkā oža ļauj tam izspiegot savu laupījumu lielā tālumā, kaut tas būtu vēl labāk noslēpies, nekā es zem saviem divas collas biežajiem dēļiem.

Drīz pēc tam es ievēroju, ka troksnis un spārnu švīkstoņa aizvien pieaug, un mana lāde svaidījās šurp un turp kā vēja rādītājs vētrainā dienā. Es dzirdēju, ka ērglis saņem vairākus sitienus un triecienus (esmu pārliecināts, ka tieši šīs sugas putns turēja knābī manas lādes gredzenu), un tad es pēkšņi jutu, ka krītu stāvus lejā; šis kritiens turpinājās vairāk nekā minūti un norisinājās tik strauji, ka man aizrāvās elpa. Tas nobeidzās ar drausmīgu šļakstu un šņākoņu, kuras skaņa, man likās, pārspētu pat Niagaras ūdenskritumu; minūti es atrados aklā tumsā, bet tad mana lāde iznira tik tālu, ka es savu logu augšdaļā ieraudzīju gaismu. Es sapratu, ka esmu iegāzies jūrā. Ievērojot mana ķermeņa svaru, telpā novietotās lietas, kā arī faktu, ka visi mana mitekļa ārējie stūri izturības labad bija apkalti ar platām dzelzs plāksnēm, lāde peldot ieprima apmēram piecas pēdas dziļi. Es domāju toreiz un tāpat domāju arī tagad, ka ērglim, kas aizšāvēs prom ar lādi, sekoja divi vai trīs citi, kuri to piespieda palaist vaļā gredzenu, kamēr viņš aizsargājās un cīnījās, negribēdams dalīties savā laupījumā. Lādes dibena apkalumi (tie bija stiprākie) krišanas laikā noturēja manu mājokli līdzsvarā un neļāva tam sašķīst, atsitoties pret ūdeni. Dēļu savienojumi bija ļoti rūpīgi, un durvis nevērstījās virās, bet bija velkamas augšā un lejā, līdzīgi bīdāmam logam; mana istaba tādēļ bija noslēgta tik cieši, ka tajā iespiedās pavisam maz ūdens. Ar lielām pūlēm es izrausos no guļamtīkla, iepriekš atvēris jau agrāk pieminēto jumta lūku, lai ielaistu svaigu gaisu, kura trūkums mani gandrīz smacēja nost.

Cik bieži es tobrīd vēlējos būt atkal kopā ar savu mīlo Glumdalkliču, no kuras es stundas laikā biju tik tālu šķirts! Un es varu nelieluļoti sacīt, ka, pats atrazdamies dziļā postā, ar skaudrām žēlabām atcerējos savu nabaga aukli un tās skumjas, ko viņai sagādās mana pazušana, karalienes sapīkums un viņas labo dienu gals. Varbūt tikai retais ceļotājs būs piedzīvojis lielākas briesmas un izmisumu, kā es šai stāvoklī – ik brīdī gaidīdams, ka mana lāde izjuks, vai ka to apgāzīs kāda spēcīga vējbrāzma vai banga. Plīsums vienā vienīgā stikla rūtī man nozīmētu tūlītēju nāvi; logus tomēr teicami pasargāja stingrie dzelzs režģi, kas bija pierīkoti ārpusē, lai novērstu varbūtējas nelaiemes ceļojumu laikā. Es redzēju, ka pa dažām spraugām pil iekšā ūdens, taču šīs sūces nebija bīstamas, un es centos tās aizlāpīt, cik labi spēdams. Savas istabas jumtu es nevarēju pacelt, ko citādi katrā ziņā būtu darījis; tad es sēdētu uz tā, juzdamies drošs, ka vismaz nepalikšu ieslēgts, tā izsakoties, kuģa dibentelpā. Taču – ja man arī izdotos pāris dienas paglābties no šīm briesmām, ko gan citu es varēju gaidīt, kā vien nāvi no bada un aukstuma! Tādā situācijā es atrados četras stundas, paredzēdams un gandrīz vēlēdamies, ka nākošais mirklis būs pēdējais.

Esmu jau pieminējis, ka tai manas lādes galā, kur neatradās logi, bija iedzītas divas stipras kabas, caur kurām kalpotājs, kas veda mani līdz zirga mugurā, izvilka ādas jostu, ko pēc tam apsprādzēja sev ap vēderu. Nīkdams šai neapskaužamajā stāvoklī, es izdzirdu – vismaz šķītos dzirdam – it kā berzes troksni tieši ap minētajām kabām; drīz pēc tam man likās, ka lāde ir paņemta tauvā un tiek vilkta pa jūru uz priekšu; reizēm es manīju arī īpatnējus rāvienus, kas lika viņiem šļākties pāri logu augšgaliem, atstājot mani gandrīz tumsā. Tas man iedvesa vāju cerību uz glābiņu, kaut es nespēju iedomāties, no kurienes šis glābiņš varētu nākt. Es iedrošinājos atskrūvēt vienu no saviem krēsliem, kas vienmēr bija piestiprināti pie grīdas; ar lieliem pūliņiem pieskrūvējis to no jauna tieši zem lūkas, ko nesen biju atvēris, es pakāpos augšā un, pielicis muti iespējami tuvu caurumam, saucu pēc palīdzības skaļā balsī un visās valodās, kādas pratu. Tad piestiprināju savu mutautu pie spieķa, ko mēdzu visur nēsāt līdz, un, izbāzis to pa lūku, vēdināju gaisā; ja tuvumā atrastos kāda laiva vai kuģis, jūrnieki no šīs zīmes saprastu, ka lādē ieslodzīts kāds nelaimīgais.

Visas manas pūles palika bez panākumiem, taču es skaidri jutu, ka mans mitekļis kustas uz priekšu, un pēc stundas tas lādes gals, kur bija kabas, bet nebija logu, atsitās pret kaut ko cietu. Es bažijos, ka tā ir klints, un lāde zvalstījās tik neganti, kā vēl nekad iepriekš. Es dzirdēju uz jumta troksni, kādu radītu nomesta ķēde, un pēc tam atskanēja žvadzēšana, it kā šo ķēdi iemauktu gredzenā. Tad es manīju, ka mani pakāpeniski uzceļ vismaz trīs pēdas augstāk, nekā biju līdz tam. Es atkal izslēju gaisā spieķi ar mutautu, saukdams pēc glābiņa, kamēr gandrīz aizsmaku. Kā atbildi es saklausīju brašu, trīs reizes atkārtotu kļiedzienu, kas manī modināja nevaldāmu līksmi, ko īsti saprast varētu vienīgi tie, kuri paši kādreiz piedzīvojuši kaut ko līdzīgu. Virs galvas es izdzirdu kāju dipoņu, un pie lūkas kāds skaļā balsī angļiski sauca: «Ja tur apakšā kāds ir, lai viņš runā». Es atbildēju, ka esmu anglis, ko ļauns liktenis iegrūdis vislielākajā postā, kāds vien cilvēkam var gadīties, un lūdzu, piesaukdams visu, kas svēts, atpestīt mani no sprosta, kurā biju ieslodzīts. Balss atteica, ka varu justies drošs, jo lāde piestiprināta pie kuģa; tūdaļ ieradīsies galdnieks, kas izzāgēs jumtā pietiekami lielu caurumu, lai izvilktu mani ārā. Es aizrādīju, ka tās būtu gluži liekas pūles un prasītu pārāk daudz laika; pietiktu ar to, ka kāds no matrožiem iebāztu pirkstu dzelzs gredzenā, izceltu lādi no jūras uz kuģa un pēc tam ienestu kapteiņa kajītē. Daži jūrnieki, dzirdēdami tik aušīgu valodu, domāja, ka esmu traks, bet citi smējās; man tiešām ne mirkli nebija iešāvis prātā, ka esmu atkal atgriezies pie ļaudīm, kas vienādi ar mani augumā un spēkā. Galdnieks atnāca un dažās minūtēs izzāgēja, apmēram četras kvadrātpēdas lielu caurumu, pa kuru nolaida šauras kāpnes; es izrāpos ārā, pēc kam mani, galīgi savārgušu, nogādāja uz kuģa.

Visi jūrnieki bija ļoti izbrīnījušies un apbēra mani tūkstoš jautājumiem, uz kuriem man tomēr nebija nekādas patikas atbildēt. Arī es pats jutos pārsteigts, pēkšņi ieraudzīdams tik daudz pundurīšu; es viņus uzskatīju par tādiem, jo manas acis šai ilgajā starplaikā bija pieradinājušās pie milzīgajiem Brobdingnagas izmēriem. Bet kapteinis Tomass Vilkokss, krietns un brašs šropšērietis, redzēdams, ka esmu tuvu ģibonim, ievēda mani savā kajītē, iedeva dzērienu sirds stiprināšanai un noguldīja pats savā gultā, aicinādams mazliet atpūsties, jo tas man bija pilnīgi nepieciešami. Pirms aizmigšanas es viņam vēl norādīju, ka manā lādē atrodas dažas vērtīgas mēbeles, kuras būtu žēl pazaudēt: smalks guļamtiķlis, skaista salokāmā gulta, divi krēsli, galds un skapis; ka manas istabas sienas ir visgarām noklātas jeb, pareizāk, popētas ar zīdu un kokvilnu; ka gadījumā, ja viņš liktu kādam matrozim ienest manu lādi kajītē, es to atvērtu viņa priekšā un izrādītu savas mantas. Kapteinis, klausīdamies šīs ģeķības, nosprieda, ka esmu sajucis; tomēr (šķiet, lai mani nomierinātu) viņš apsoliņās dot rīkojumus, kādus es vēlējos, un, izgājis uz klāja, lika daži vīriem nokāpt manā mitekļī, no kurienes (kā es vēlāk uzzināju) tie uznesa augšā visas manas lietas, kā arī atplēstos sienu popējumus; tā kā krēsli, skapis un gultas gali bija pieskrūvēti pie grīdas, neapķērīgie jūrnieki tos stipri sabojāja, raudami nost ar varu. Tad viņi atsita dažus dēļus, kas varēja noderēt kuģa vajadzībām, un, paņēmuši visu, ko vēlējās, nogremdēja lādes korpusu dzelmē; daudzās sānos un dibenā iecirstās plaisas lika tam nogrimt vienā mirklī. Es jutos laimīgs, ka man nevajadzēja būt šo posta darbu aculieciniekam, jo šī aina mani ļoti sāpinātu, likdama atcerēties pagājušos laikus, kurus es labāk gribēju aizmirst.

Es nogulēju pāris stundas, kaut mani nemītīgi mocīja sapņi par vietu, ko biju atstājis, un par tikko pārdzīvotajām briesmām. Atmosfēra es tomēr jutos daudz spirtāks. Pulkstenis rādīja astoņi vakarā, un kapteinis pavēlēja tūliņ ienest vakariņas, domādams, ka esmu gavējis jau pārāk ilgi. Viņš uzņēma mani ļoti viesmīlīgi un pārliecinājās, ka es neglūnu mežonīgi apkārt un nerunāju bez jēgas un sakara; kad palikām divatā, viņš vēlējās, lai pastāstu par saviem ceļojumiem, kā arī par gadījumu, kura dēļ peldēju pa jūru milzīgajā koka lādē. Viņš teica, ka divpadsmitos dienā, lūkodamies tālskatī, pamanījis šo lādi pie apvāršņa, un tā viņam atgādinājusi buru, kas atradies gandrīz kuģa ceļā; viņš nolēmis to sasniegt, cerēdams nopirkt sausiņus, kuru pašam sācis trūkt. Tuvāk piebraucot, viņš sapratis, ka ir maldījies, un nosūtījis garo laivu pārbaudīt apstākļus uz vietas; vīri atgriezušies lielās izbailēs, dievodamies, ka

redzējuši peldošu māju. Kapteinis smējies par viņu muļķību un sēdies laivā pats, pavēlēdams matrožiem ņemt līdz stipru virvi. Laiks bijis rāms, un viņi apbraukuši man apkārt vairākas reizes, ievērodami arī logus un dzelzs režģus, kas tos sargāja. Tad viņš pamanījis divas kabas, iedzītas dēļu sienā, kurā nebija logu. Viņš licis saviem ļaudīm pieaīret pie šīs sienas, iesiet virvi vienā no kabām un vilkt manu kasti, kā viņš to dēvēja, uz kuģi. Tur nonākot, viņš pavēlēja iekabināt ķēdi jumta gredzenā un tad ar viņčām celt lādi augšā, taču visi matroži kopā nav spējuši to dabūt augstāk par divām vai trim pēdām. Tai mirklī viņi ieraudzījuši pa lūku izslienamies spieķi ar mutautu un nosprieduši, ka lādē jābūt ieslodzītam kādam nelaimīgam cilvēkam. Es jautāju, vai viņš un kuģa ļaudis – tai laikā, kad mani pirmo reizi pamanīja – nav redzējuši gaisā lidināties kādus milzīgus putņus. Viņš atbildēja, ka esot šo jautājumu pārrunājis ar matrožiem, kamēr es gulēju, un viens no tiem teicis, ka ievērojis trīs ērgļus, kas laidušies uz ziemeļiem, taču apmēros nebijuši lielāki par parastajiem; es domāju, ka matroži būs maldinājis lielais augstums, kādā šie ērgļi lidoja, un mana jautājuma nolūks kapteinim palika nezināms. Pēc tam es viņam vaicāju, cik tālu mēs pašlaik atrodamies no cietzemes; viņš atbildēja, ka – pēc visrūpīgākā aplēsuma – vismaz simts jūras jūdzes. Es apgalvoju, ka viņš katrā ziņā kļūdījies gandrīz par pusi, jo, iekrītot jūrā, es biju atradies prom no zemes ne ilgāk par divām stundām. To dzirdēdams, viņš atkal sāka domāt, ka man putniņš galvā, un smalkjūtīgi ieteica man doties gultā, kas bija uzklāta īpaši iekārtotā kajītē. Es uzsvēru, ka mani ļoti atspirdzinājusi teicamā uzņemšana un viņa sabiedrība, un ka mans saprāts ir tikpat skaidrs kā vienmēr. Tad viņš kļuva nopietns un, iepriekš atvainojies, atklāti noprasīja, vai garīgo līdzsvaru man neesot laupījis briesmīgs noziegums, kura dēļ kāds valdnieks licis mani sodīt, iesēdinot kastē un palaižot jūrā; dažās valstīs, kā zināms, lielus noziedzniekus spiež atstāt krastu caurā laivā un bez pārtikas. Tādā gadījumā viņš gan justos nelaimīgs, ka uzņēmis savā kuģī ļaundari, taču dodot goda vārdu, ka neskartu iesēdināšot mani malā pirmajā ostā, ko sasniegsim. Viņš piebilda, ka aizdomas esot pastiprinājuši aušīgie apgalvojumi par manu istabu jeb kasti, ko es vispirms izteicu matrožiem, pēc tam viņam pašam, kā arī mani svešādie skati un dīvainā izturēšanās, vakariņas ēdot.

Es lūdzu, lai viņš paciešas un uzklausa manu stāstu; tad es attēloju viņam visus savus pieredzējumus, sākot ar laiku, kad pēdējo reizi atstāju Angliju, un beidzot ar brīdi, kad viņš no kuģa mani pamanīja. Patiesība vienmēr atrod ceļu uz veselu saprātu, un arī krietno kapteini, kurā es vēroju izglītības pazīmes un ļoti skaidru uztveri, tūdaļ pārliecināja mana vaļsirdība un stingrā uzticība faktiem. Gribēdams visu teikto apstiprināt vēl tālāk, es lūdzu, lai viņš dod rīkojumu ienest manu skapi, kura atslēga glabājas man kabatā (par jūrnieku izrīcībām manā istabā viņš bija pastāstījis jau iepriekš). Es atvēru to, viņam klātesot, un parādīju nelielo retumu kolekciju – savāktu zemē, ko man nācās atstāt tik savādā veidā. Tur bija skāte, ko es pagatavoju no karaļa bārdas sariem, un kāda cita – darināta no tā paša materiāla, bet iestiprināta karalienes īkšķa naga atgriezumā, kas noderēja kā skātes mugura. Tur bija adatu un spraudīšu krājums, kuru garums svārstījās no pēdas līdz pusjardam; četri lapseņu dzeloni, kā galdnieka tapas; izsūkāto karalienes matu šķipsnas; zelta gredzens, ko viņa kādu dienu laipni dāvināja, noņemdama sev no mazā pirksta un uzmaukdama man pāri galvai kā apkakli. Es lūdzu, lai kapteinis pieņemtu šo gredzenu kā pateicības zīmi par man parādīto viesmīlību, bet viņš nelokāmi atteicās. Tad es nolīku viņam priekšā varžaci, ko pats ar savu roku biju nogriezis kādai galma dāmai no kājas pirksta; tā bija pepiņa lielumā un ar laiku kļuva tik cieta, ka, Anglijā atgriezies, es liku to izdobt par kausu un iekalt sudrabā. Beidzot es lūdzu viņu aplūkot bikses, ko tobrīd valkāju un kas bija šūtas no peļu ādām.

Es nevarēju viņu pierunāt ņemt nekā, atskaitot kāda kalpotāja zobu, ko viņš, kā es redzēju, pētīja ar sevišķu ziņkāri, juzdamies ārkārtīgi ielīksmots. Viņš saņēma to ar daudz lielāku pateicību, nekā par šādu nieku pienāktos. Šo zobu kāds nepiedzīvojis ārsts izrāva vienam no Glumdalkličas pavadoņiem, kas mocījās ar sāpēm žoklī, bet tas bija tikpat vesels kā visi pārējie viņa mutē. Es liku to notīrīt un paglabāju savā skapī. Zoba augstums bija viena pēda, bet caurmērs četras collas.

Ar maniem vienkāršajiem paskaidrojumiem kapteinis bija ļoti apmierināts; viņš izteica cerību, ka pēc atgriešanās Anglijā visa pasaule man būs pateicīga, ja es savus piedzīvojumus aprakstīšu un izdošu grāmatā. Es atbildēju, ka pēc manām domām mēs jau esam pārbaroti ar ceļojumu aprakstiem un ka ievērību vairs modina tikai lietas, kas šķiet gluži ārkārtējas; es izteicu aizdomas, ka dažam labam autoram vairāk nekā patiesība rūp personīgās intereses un godkāre, vai arī neizglītotu lasītāju izklaidēšana. Manā stāstā turpretim būtu runa gandrīz par ikdienišķiem notikumiem vien; tajā trūktu krāšņo aprakstu par dīvainiem augiem, kokiem, putniem un dzīvniekiem, vai par mežoņu paražām un elkdievību, ko tik ļoti iemīļojis vairums rakstnieku. Es tomēr pateicos viņam par labo ierosinājumu un solījos paturēt to prātā.

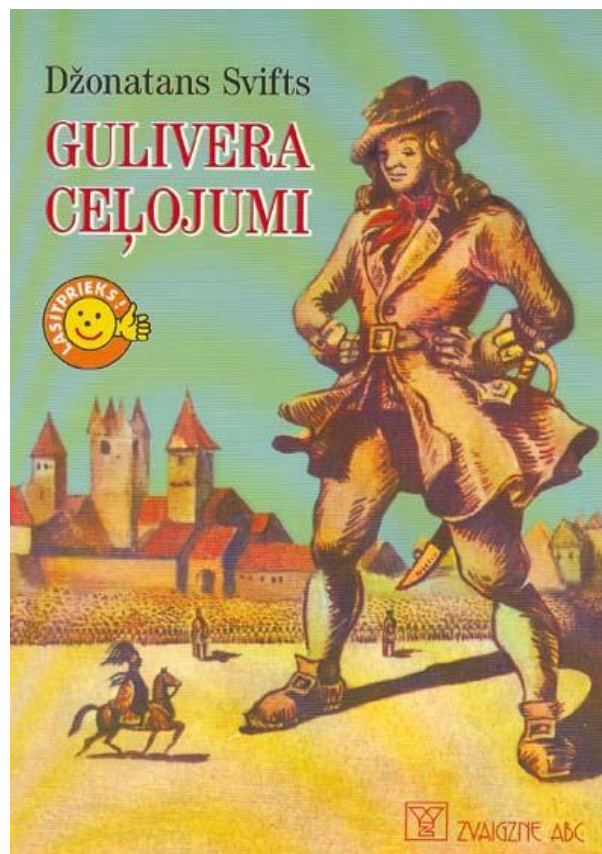
Kapteinis teica, ka brīnoties par to, kādēļ es runāju tik skaļā balsī; viņš apvaicājās, kurš esot bijis puskurls – karalis vai karaliene. Es paskaidroju, ka pie šāda runas veida esmu pieradinājies pēdējos divos gados un ka es savukārt brīnos par viņa un matrožu balsīm, kas man atgādina čukstus, kaut gan

teikto es varu saklausīt gluži labi. Brobdingnagā runājot, es līdzinājos cilvēkam, kas, uz ielas stāvēdams, grib sakliegties ar otru, kurš sēž baznīcas torņa galā; sarunas bija iespējamās tikai tad, ja kāds milzīs paņēma mani rokā vai novietoja sev priekšā uz galda. Es piemetināju, ka esmu ievērojis vēl kaut ko citu; kad es pirmo reizi uzkāpu uz klāja un jūrnieki sastājās man apkārt, es domāju, ka tie ir visniecīgākie un gaudenākie radījumi, kādus jebkad esmu redzējis. Jo, patiesi: dzīvodams Brobdingnagā un pieradis skatīt milzīgos radījumus, es neiedrošinājos lūkoties spogulī, jo šāda veida salīdzinājumi pārāk smagi grāva manu pašapziņu. Kapteinis sacīja, ka pie vakariņu galda es katrā lietā esot vēries kā brīnumā; bieži līcies, ka man grūti savaldīt smieklus; viņš īsti nezinājis, kā to izskaidrot, taču piedēvējis šo izturēšanos smadzeņu aptumsumam. Es atbildēju, ka viņam taisnība, jo brīnos pats, kā varēju savaldīties, ieraugot bļodas sudraba trijnieka lielumā, cūkas cepeti, no kura neiznāk ne kumoss, un kausus, ne prāvākus par rieksta čaumalu; tā es turpināju līdzīgā garā, aprakstīdams pārējos viņa traukus un ēdienus. Kaut karaliene, kamēr atrados viņas dienestā, bija likusi pagatavot visas man nepieciešamās lietas, manas domas tomēr veidojās saskaņā ar vispārējo vidi, un es mēdzu aizplīvurot savu niecīgumu, kā citi ļaudis mēdz darīt ar savām kļūdām. Kapteinis labi saprata manu mēlošanu un atbildēja ar veco angļu parunu – viņam liekoties, ka manas acis esot lielākas par vēderu; pie galda viņš novērojis, ka es, kaut visu dienu gavējis, ar savu vēderu daudz lepoties nevarot. Jokodams tālāk, viņš apgalvoja, ka nebūtu žēlojis simts mārciņu, lai redzētu manu mājokli vispirms ērgļa knābī un pēc tam gāžamies no milzīgā augstuma jūrā; tas visādā ziņā būtu brīnišķīgs pieredzējums, ko derētu aprakstīt un uzglabāt nākošajām paaudzēm. Un līdzība ar Faetonu bija tik acīm redzama, ka kapteinis nenoturējās, to neatgādinājis, kaut man tas nebija vis pa prātam.

Kuģis bija apmeklējis Tonkinu un atceļā uz Angliju aizdzīts ziemeļaustrumu virzienā, uz 44. platuma un 143. garuma grada. Divas dienas pēc manas ierašanās sāka pūst pasāts, un mēs ilgāku laiku braucām uz dienvidiem; atstājuši aiz sevis Jaunholandi, mēs iegrozījām kursu pret rietumiem-dienvidrietumiem, tad dienvidiem-dienvidrietumiem, līdz apbraucām Labās cerības ragu. Mūsu ceļojums bija ļoti laimīgs, bet es negribu lasītāju garlaikot ar tā sīkāku notēlojumu. Kapteinis iegriezās pāris ostās un nosūtīja garo laivu pēc pārtikas un svaiga ūdens, bet es ne reizes neatstāju kuģi, pirms sasniedzām Londonu, kas notika 1706. gada 3. jūnijā, apmēram deviņus mēnešus pēc manas atbrīvošanas. Es piedāvāju kapteinim atstāt savas mantas kā drošību par ceļojuma maksu, bet viņš atbildēja, ka nepieņemšot no manis ne fārtiņa. Mūsu atvadīšanās bija ļoti sirsnīga, un kapteinis apsolījās, ka apciemos mani mājās Redrifā. Es noīrēju zirgu un pavadoni par pieciem šiliņiem, kurus aizņēmos no kapteiņa.

Pa ceļam vērojot, cik niecīgi ir nami, koki, lopi un cilvēki, es iedomājos, ka atrodos Liliputā. Es baidījies, ka samīšu ikvienu ceļinieku, ko sastāpu, un bieži tos skaļā balsī brīdināju griezt man ceļu; pāris reizes daudz netrūka, ka šīs aurošanas dēļ būtu dabūjis pa kaklu.

Kad sasniedzu savu māju, pēc kuras man nācās klausīnāt, un kāds no kalpotājiem atvēra durvis, es ieiedams saplaku kā zoss zem vārtiem, baidīdamies sasist galvu. Sieva izskrēja pretim mani apkāmp, bet es noliecos zemāk par viņas ceļgaliem, iedomādamies, ka citādi tā nespēs aizsniegt manu muti. Mana meita nometās ceļos, lai saņemtu manu svētību, bet es – gadiem pieradis stāvēt izstieptu kaklu,

Pēcpadomju izdevuma⁶ vāks

⁶ Svifts Džonatans. «Gulivera ceļojumi». Zvaigzne ABC, b.g., b.v. Tulkojis Oskars Zviedris. Ilustrējis Ģirts Vilks. Redaktors Andris Vilsons. © Tulkojums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010. Red nr. L-1142. A/S «Poligrāfists», K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010. Šis pēcpadomju izdevums ir viltojums: tie nav Svifta «Gulivera ceļojumi», bet gan kaut kāds atstāsts priekš bērniem, pie kam nav norādīts, kas ir atstāsta autors un no kādas valodas tas ir tulkots. Atstāstīti ir tikai pirmie divi Gulivera ceļojumi.

lūkojoties sešdesmit pēdu augstumā – ieraudzīju viņu tikai tad, kad tā piecēlās kājās; pēc tam es gribēju pacelt viņu gaisā ar vienu roku, apņēmot ap vidukli. Starp kalpotājiem un dažiem draugiem, kas bija ieradušies ciemos, es jutos tā, it kā viņi būtu pundurīši, bet es milzis. Sievai es sāku pārmet skopumu, jo man likās, ka viņa pati sažuvusi aiz bada, bet meita izdēdējusi tieva kā diegs, īsi sakot, es izturējos tik dīvaini, ka viņi visi bija tādos pašos ieskatos kā kapteinis, kad mani pirmo reizi ieraudzīja, tas ir – nosprieda, ka esmu zaudējis prātu. To visu es pieminu, lai rādītu, cik liela vara ir pieradumam un aizspriedumiem.

Pēc neilga laika es ar ģimeni un draugiem atkal sapratos pavisam labi, bet sieva stingri pieprasīja, lai es nekad vairs nedotos jūrā. Mans ļaunais liktenis tomēr panāca, ka viņas spēkos nebija mani aizturēt, kā lasītājs drīz uzzinās. Bet pa tam es steigšos šeit nobeigt savu nelaimīgo ceļojumu apraksta otro daļu.

Otrās daļas beigas.

III daļa. Ceļojums uz Laputu, Balnibarbiju, Lugnagu, Glubdubribu un Japānu

I nodaļa

Autors dodas trešajā ceļojumā. Viņu sagūsta pirāti. Holandieša ļaunprātība. Viņš sasniedz kādu salu. Viņu uzņem Laputā.

Es nebiju pavadījis mājās ne desmit dienu, kad ciemos pie manis ieradās kornvelsietis Viljams Robinsons – spēcīgi būvētā, trīssimt tonnu lielā kuģa «Labā Cerība» kapteinis. Es jau agrāk biju braucis līdz kā ārsts uz cita kuģa, ko vadīja viņš, kopā ar trim kompanjoniem būdams pats arī īpašnieks, un kas apmeklēja Levantes ostas. Viņš vienmēr bija pret mani izturējies drīzāk kā pret brāli, nekā savu padoto; dzirdēdams, ka esmu pārradies dzimtenē, viņš tūlīt mani apciemoja – kā es vēroju, tikai aiz tīras draudzības, jo mūsu sarunas skāra vienīgi tādus jautājumus, kas parasti draugiem, kuri nav ilgi redzējušies. Taču, atkārtodams savus apciemojumus biežāk, izteikdams prieku par manu možumu, apvaicādamies, vai esmu nolēmis palikt malā uz visiem laikiem, un piemetinādams, ka viņš pēc diviem mēnešiem gatavojas doties uz Austrumindiju, kapteinis beidzot mani gluži konkrētā veidā, gan ar zināmu atvainošanu, uzaicināja atkal par kuģa ārstu. Viņš piebilda, ka man būs padots otrs ārsts, kā arī abi stūrmaņi; ka mana alga būs divreiz lielāka par parasto; un ka viņš – pazīstot manas zināšanas navigācijā, kas ir vismaz tikpat plašas kā viņam pašam – ņems vērā katru manu padomu, it kā es savā stāvoklī būtu pielīdzināts kapteinim.

Viņš minēja vēl daudz citu patīkamu piedāvājumu, un, zinādams, ka viņš ir goda vīrs, es nespēju atsacīties. Mana kāre redzēt pasauli, par spīti iepriekš pārdzīvotajām klizmām, bija tikpat liela kā allaž. Vienīgās grūtības, kas vēl atlika, bija pierunāt manu sievu, taču arī viņa galu galā piekāpās, cerēdama, ka šis ceļojums dos zināmus materiālus ieguvumus mūsu bērniem.

Mēs uzvilcām buras 1706. gada 5. augustā un 1706. gada 11. aprīlī sasniedzām Sv. Jura fortu. Tur mēs uzkavējāmies trīs nedēļas, dodami atpūtu kuģa ļaudīm, no kuriem daudzi ceļā bija sasirguši. No turienes mēs devāmies uz Tonkinu, kur kapteinis nolēma palikt ilgāku laiku, jo liela tiesa preču, ko viņš vēlējās šeit iepirkt, vēl nebija sagatavota un tās pienākšanu varēja gaidīt tikai pēc vairākiem mēnešiem. Cerībā izlīdzināt zaudējumus, ko radīja šis nosebojums, viņš iegādājās nelielu kuteri un salādēja tajā dažādas mantas, ar kādām tonkinieši mēdz tirgoties tuvējās salās; apkalpē savācis četrpadsmit matrožu, starp tiem trīs iedzimtos, viņš nozīmēja mani par kuteri kapteini un deva man pilnvaru veikt tirdznieciskus darījumus, kamēr pats kārtoja savas lietas Tonkinā.

Vēl nebijām atradušies jūrā trīs dienas, kad sacēlās nikna auka, kas nākošās piecas dienas dzina mūs vispirms ziemeļu-ziemeļaustrumu, pēc tam austrumu virzienā. Tad iestājās jauks laiks, taču joprojām pūta spēcīgs rietenis. Desmitajā dienā pamanījām, ka mums pakaļ dzenas pirāti, un drīz tie mūs panāca, jo mans kuteris bija tik smagi lādēts, ka burāt varēja tikai pavisam lēnām; arī aizsargāties mums nebija iespējams.

Abi pirātu kuģi sasniedza mūs vienā laikā, un jūras laupītāju iebrukums kuterī bija zvērīgs, taču – atklājuši, ka mēs visi guļam uz sejas zemē (es devu tādu rīkojumu) – tie tikai sasēja mūs ar rupjām virvēm, pielika sargu un sāka pārbaudīt kravu.

Viņu vidū es ievēroju kādu holandieši, kas izrīkojās kā varen svarīgs vīrs, kaut gan nekomandēja nevienu no abiem kuģiem. Pēc vaibstiem viņš pazina, ka esam angļi; viņš griezās pie mums, murkšķēdams savā valodā, un zvērēja, ka liks mūs sasiet ar mugurām kopā un iesviest jūrā. Holandiski

es runāju ciešami; es pastāstīju viņam, kas mēs esam, lūdzu atcerēties, ka esam kristieši un protestanti, nākam no zemes, kurai pastāv draudzīga alianse ar Holandi, un aicināju viņu tādēļ aizrunāt pie kapteiņiem, lai tie pret mums izturētos žēlsirdīgi. To dzirdēdams, viņš iezvērojās dusmās; viņš atkārtoja savus draudus un, pievērsies pārējiem jūras laupītājiem, sāka aizgūtnēm vervelēt, kā man šķita, japāņu valodā, bieži minēdams vārdu christianos.

Prāvākajam no abiem pirātu kuģiem kapteinis bija kāds japānis, kas mazliet runāja holandiski, kaut arī ļoti kropļīgi. Viņš pienāca pie manis un pēc vairākiem jautājumiem, uz kuriem es atbildēju sevišķi pazemīgi, mums paziņoja, ka netiksim nonāvēti. Es dziļi palocījos šī kapteiņa priekšā, tad pagriezos pret holandieti un teicu, ka esmu noskumis, atrazdams pagānā vairāk žēlsirdības nekā kristīgā brālī. Drīz man tomēr nācās šos neapdomīgos vārdus nožēlot; riebīgais neģēlis, velti izpūlējies abus kapteiņus pierunāt, ka es būtu iemetams jūrā (viņi tomēr nepieķāpās, jo bija solījuši, ka palikšu dzīvs), beidzot panāca, ka mani nolēma sodam, kas – pēc visām cilvēciskām mērauklām vērtējot – bija ļaunāks par nāvi. Manus vīrus, līdzīgā skaitā, izdalīja pa abiem pirātu kuģiem, bet uz kutura ierādīja vietu jaunai apkalpei. Mani pašu izsēdināja jūrāniecīgā laivelē ar airiem, buru un uzturu četrām dienām; japāņu kapteinis bija tik laipns, ka ēdiena devu divkāroja no saviem krājumiem, reizē arī aizliegdam ļaudīm mani pārmeklēt. Es ierāpos laivā, bet holandietis, uz klāja stāvēdams, apbēra mani ar visām lamām un neķītrībām, kādas vien viņa valodā atrodamas.

Apmēram stundu pirms tam, kā pamanījām pirātus, es biju izdarījis novērojumus, atklājot, ka atrodamies uz 46. ziemeļu platuma un 183. garuma grada. Mazliet no pirātiem attālinājies, es savā kabatas tālskatī ieraudzīju dažas salas dienvidaustrumos. Pūta izdevīgs vējš, un es uzvilku buru nolūkā sasniegt tuvāko no šīm salām; triju stundu laikā es tur arī nokļuvu. Sala bija klinšaina, taču man laimējās atrast labu tiesu putnu olu; iešķīlis uguni, es aizdedzināju viršu un sakaltušu jūras zāļu kaudzi un tā šīs olas izcepu. Nekā cita vakariņās neēdu, jo savu pārtiku biju nolēmis taupīt, cik ilgi vien iespējams. Nakti es pavadīju zem kāda klintsraga, paklājis apakšā viršu klēpi, un gulēju diezgan labi.

Nākamajā dienā es aizbraucu uz otru salu, bet no turienes uz trešo un ceturto, reizēm lietodams buru, reizēm airus. Taču es negribu apgrūtināt lasītāju, sīkāk attēlodams šīs savas nedienas; pietiks, ja minēšu, ka piektajā dienā es sasniedzu pēdējo no iepriekš redzētajām salām, kas atradās uz dienvidiem-dienvidaustrumiem no pārējām.

Attālums līdz šai salai bija lielāks, nekā domāju, un es nonācu tur tikai pēc piecu stundu brauciena. Man vajadzēja apbraukt tai gandrīz apkārt, pirms sameklēju ērtu vietu, kur piestāties, – mazu līci, varbūt trīsreiz platāku par manu laivu. Arī šī sala bija ļoti klinšaina; tikai vietumis rēgojās pa zaļam laukumam, kur auga zāles, kas izplatīja saldu smaržu. Es izņēmu savus pieticīgos uztura krājumus, iekodu un atlikumu noglabāju kādā alā, kuru šeit bija ļoti daudz. Starp klintīm atkal savācu krietnu tiesu olu, tāpat sakaltušās jūras zāles un izžuvušu zāli, ko domāju dedzināt nākošā dienā, lai varētu olas izcept. (Šķiltavas, poss un dedzināmais stikls atradās man kabatā). Naktsguļai es iekārtojos tai pašā alā, kur biju noslēpis pārtiku. Gultu veidoja tās pašas zāles, kuras biju paredzējis dedzināšanai. Gulēju tomēr maz, jo nemierīgais prāts pārvarēja nogurumu un aizdzina miegu. Es pārdomāju, cik maz cerību palikt dzīvam šai tuksnešainajā vietā, un cik bēdīgam jābūt manam galam. Es jutos tik izmisis un bezspēcīgs, ka man nebija gribas piecelties; kad beidzot saņēmos un izlīdu no alas, bija jau liela diena. Staigāju kādu brīdi pa klinšaini; debesis bija pilnīgi skaidras un saule tik karsta, ka man vajadzēja novērst seju. Bet pēkšņi to kaut kas aptumšoja, un man likās, ka tas notika citādā veidā, nekā mākonim uznākot. Es pagriezos un ieraudzīju starp sevi un sauli milzīgu, blīvu ķermeni, kas tuvojās salai; tas likās apmēram divas jūdzes augsts un aizēnoja sauli sešas vai septiņas minūtes; gaiss tomēr nebija vēsāks un debesis tumšākas, kā kad es stāvētu kalna pavēnī. Kad ķermenis pielidoja tuvāk vietai, kur atrados, es redzēju, ka tas veidots no cietas vielas – ar plakanu, gludu dibenu, kas spoži mirgoja jūras atstaros. Es stāvēju kādā pakalnā, apmēram divsimt jardus no piekrastes, un vēroju, kā šis milzīgais ķermenis – nepilnas jūdzes atstatumā – nolaižas gandrīz paralēli manam stāvoklim. Ar savu kabatas tālskati es skaidri saskatīju kustamies augšup un lejup gar tā sienām daudz ļaužu; sienas likās slīpas, bet ko īsti darīja šie ļaudis, es nevarēju atšķirt.

Dabiskā dzīvotgriba lika man nodrebēt iekšējā priekā, un es sāku jau gandrīz cerēt, ka šis piedzīvojums šādā vai tādā veidā izpestīs mani no bezcerīgās situācijas. Tai pašā laikā lasītājam būs grūti iedomāties manu pārsteigumu, ieraugot gaisā salu ar cilvēkiem, kuri, kā šķita, spēja to pēc patikas virzīt augšup, lejup vai uz priekšu. Tobrīd nebūdams noskaņots prātot par šīm parādībām, es vairāk centos vērot virzienu, kādā sala dosies, jo zināmu laiku tā likās stāvam uz vietas. Taču drīz tā pienāca tuvāk, un es varēju aplūkot arī tās sānus, gar kuriem stiepās vairākas galeriju rindas, savienotas ar noteiktos atstatumos ierīkotām kāpnēm. Zemākajā galerijā es saskatīju vairākus vīrus, kas sēdēja ar gariem makšķeru kātiem rokā, bet citi viņos nolūkojās. Es sāku viņiem māt ar savu piķamici (mana

cepure jau sen bija novalkāta un aizmesta) un mutautu; kad sala pielidoja vēl tuvāk, es kliežu un saucu, cik skaļi vien spēju; tad, vērtīgi raudzīdamies, es ievēroju, ka tai sēnā, kas atradās man iepretim, salasījies vesels skatītāju pūlis. Es skaidri redzēju, ka viņi mani pamanījuši, jo tie rādīja ar pirkstiem manā virzienā un cits uz citu, manus saucienus tomēr atstādami bez atbildes. Taču drīz pēc tam četri vai pieci vīri lielā steigā metās augšup pa kāpnēm un, sasnieguši salas virsējo malu, nozuda manam skatam. Es gluži pareizi uzminēju, ka viņi nosūtīti pie kādas izcilas personas, lai saņemtu norādījumus, kā šai gadījumā rīkoties.

Skatītāju skaits pieauga, un pusstundas laikā sala bija novadīta un iegrozīta tādā virzienā, ka tās zemākā galerija atradās vairs tikai ap simts jardus no pakalna, kura virsotnē stāvēju. Tad es nostājos viņu priekšā lūdzēja pozā un uzrunāju tos pazemīgā balsī, taču nesaņēmu nekādas atbildes. Tie, kas bija novietojušies man vistuvākajā galerijā, likās esam – pēc apģērba spriežot – ļoti ievērojamas personas. Viņi nopietni apspriedās savā starpā, bieži pavērdamies uz manu pusi. Beidzot viens no viņiem kaut ko uzsauca man skaidrā, smalkā un līganā valodā, kas skanēja līdzīgi italiešu mēlei; es tādēļ atbildēju viņam itāliski, cerēdams, ka vismaz noskaņa būs viņa ausij patīkama. Kaut gan mēs viens otru nesapratām, manu vārdu jēga tomēr bija viegli iedomājama, jo šie ļaudis redzēja, kādā nelaimē atrados.

Ar zīmēm viņi man paskaidroja, lai kāpju zemē no klints un dodos uz piekrasti, ko es tūdaļ arī darīju. Lidojošā sala pēc tam pacēlās piemērotā augstumā un virzījās uz priekšu, līdz tās mala atradās man tieši pār galvu; tad no zemākās galerijas izmeta ķēdi, kuras apakšgalā bija piestiprināts sēdeklis; es ietupos tajā, un mani ar vinču uzvilka augšā.

II nodaļa

Apraksts par laputiesu ieražām un īpašībām. Vēstījums par viņu kultūru, par karali un galmu. Autora uzņemšana galmā. Baiļu un nemiera urdītie iedzīvotāji. Ziņas par viņu sievietēm.

Kad izkāpu uz salas, mani ielenca ļaužu bars, bet tie, kas stāvēja tuvāk, laikam bija augstmaņi. Viņi visi aplūkoja mani ar neslēptu izbrīnu, un es tiem nepaliku parādā, jo tiešām nekad nebiju redzējis cilvēkus, kas būtu divvaināki sejā, ķermeņa uzbūvē un tērpā. Galvas viņiem bija noliektas pa labi vai kreisi, viena acs iegriezta pret degunu, otra raudzījās stāvus gaisā. Viņu drēbes bija greznotas ar saules, mēness un zvaigžņu attēliem, kuriem pa vidu jaucās citi, kas rādīja vijoles, flautas, arpas, taures, ģitāras, kokles, tāpat daudzus mūzikas instrumentus, kādus Eiropā nemaz nepazīstam. Šur un tur parādījās vīri kalpotāju tērpā; rokā katrs no tiem turēja īsu kārti, kuras galā bija piestiprināts piepūsts pūslis, kā sprigulim vāļīte. Pūslī (kā es vēlāk uzzināju) bija iebērti kaltēti zirņi vai sīki oļi. Šos pūšļus viņi reizēm piegrūda apkārtstāvētājiem pie mutes un ausīm, bet man viņu rīcība tobrīd likās pilnīgi neizprotama. Šķiet, ka šie ļaudis vienmēr nogrimuši dziļās pārdomās un nespēj ne pateikt kādu vārdu, nedz noklausīties citu valodās, ja viņu runas un dzirdes orgānus nedomina ar mehānisku pieskaršanos; tādēļ ikviens, kas var to atļauties, algo īpašu bikstoņu (viņu valodā tas saucas *climenole*), kurš pieder pie mājas saimes un pavada savu kungu visās gaitās. Šī kalpotāja uzdevums ir vienkāršs: ja sabiedrībā atrodas divas vai vairāk personas, viņam ar savu pūslī viegli jāaplikšķina mute tai, kurai pienāktos runāt, un labā auss tai vai tām, kam šī runa paredzēta. Tāpat modrajam bikstoņam jāpavada savs kungs pastaigās, vajadzības gadījumā maigi piesitot viņam pie acīm, jo tas parasti mēdz būt aizdomājies tik tālu, ka viņam vienmēr draud briesmas nogāzties bezdibenī vai ieskriet ar pieri stabā; uz ielas jāraugās, lai viņš negrūstos virsū citiem un viņu pašu neiegrūstu renstelē.

Šie paskaidrojumi bija nepieciešami, jo pretējā gadījumā lasītājam būtu par šo ļaužu izdarībām tikpat maza jēga kā man toreiz, kad viņi veda mani augšup pa kāpnēm uz salas virsotni un no turienes uz karaļa pili. Kamēr mēs atradāmies ceļā, viņi vairākas reizes aizmirsa, kas tiem darāms, un pamata mani Dieva ziņā, līdz bikstoņas atkal atsvaidzināja viņu atmiņu; iekām tas nebija noticis, viņi šķita pilnīgi vienaldzīgi ir pret manu svešādo tērpu un izskatu, ir pret ļaužu bara kļūgāšanu, kuru domas un prāti bija mazliet brīvāki.

Beidzot mēs sasniedzām pili un devāmies audienču zālē, kur es ieraudzīju karali, kas sēdēja tronī, savu bajāru ielenkts. Troņa priekšā atradās liels galds, stāvgrudām nokrauts ar globiem, zvaigžņu kartēm un visdažādākiem matemātiskiem instrumentiem. Karalim mūsu ienākšana palika gluži nepamanīta, kaut tā saistījās ar diezgan lielu troksni, jo ap mums saskrēja visi ļaudis, kas piederēja pie galma. Taču viņš tobrīd bija nogrimis kādas problēmas atrisināšanā, un mēs gaidījām vismaz stundu, kamēr tā bija pabeigta. Katrā pusē viņam pie sāniem stāvēja jauns pāžs ar grabulī rokā; tiklīdz tie ievēroja, ka karalis vairs nav aizņemts, viens no viņiem piebikstīja tam pie mutes, otrs pie labās auss; viņš uztrūkās, it kā pēkšņi no miega pamodināts, pavērās manī un manos pavadoņos, pēc kam atcerējās mūsu ierašanās iemeslu, par ko tam bija ziņots jau iepriekš. Viņš pateica dažus vārdus, un tūdaļ man blakus nostājās kāds jauneklis ar grabulī, viegli aizkārdams manu labo ausi, bet es ar zīmēm centos izskaidrot, ka nejutu

pēc šāda rīka nekādas vajadzības; tas, kā es vēlāk manīju, bija karalim un visam galmam atstājis ļoti bēdīgu iespaidu par manu saprātu. Karalis, cik varēju nojaust, griezās pie manis ar vairākiem jautājumiem, un es uzrunāju viņu visās valodās, kādas pratu. Kad noskaidrojās, ka saprasties mēs tomēr nespējam, mani pēc karaļa rīkojuma aizveda kādā pils istabā, kur manā rīcībā nodeva divus apkalpotājus (viesmīlībā pret svešniekiem šis valdnieks aizēno visus savus priekštečus). Ienesa pusdienas, un četri augstmaņi, kurus iepriekš biju redzējis karaļa vistiešākajā tuvumā, pagodināja mani ar savu klātieni pie galda. Pusdienas pasniedza divos gājienos, katru reizi pa trim ēdieniem. Pirmajā gājienā bija jēra cepetis, izveidots kā vienādmalu trijstūris, rombos sagriezts bifšteks un aploces veida pudīnš. Otrā – divas vijoles formā saspīestas pīles, desas un pudīni, kas atgādināja flautas un obojas, un teļa krūts, kurai bija piešķirts arpas izskats. Sulaini sagrieza maizi konos, cilindros, paralēlogramos un citās matemātiskās figūrās.

Pie pusdienu galda sēžot, es iedrošinājos noprasīt vairāku lietu nosaukumus viņu valodā, un augstmaņi, savu bikstoņu pamudināti, man labprāt atbildēja, cerēdami, ka es apbrīnošu viņu lielo gara bagātību, ja spēšu ar viņiem saprasties un sarunāties. Drīz vien es jau varēju palūgt maizi, dzērienu un visu citu, ko vēlējos.

Pēc pusdienas mani galda biedri aizgāja, un saskaņā ar karaļa pavēli pie manis ieradās kāds cits vīrs, bikstoņas pavadīts. Tam bija līdz spalva, tinte, papīrs un trīs vai četras grāmatas, un viņš ar zīmēm paskaidroja, ka sūtīts, lai mācītu man valodu. Mēs nosēdējām kopā četras stundas, un šai laikā es sarakstīju stabiņos lielu skaitu vārdu, ikvienam blakus atzīmēdams tulkojumu. Tāpat es paspēju iemācīties vairākus īsus teikumus. Skolotājs lika vienam no maniem kalpiem kaut ko atnest, apgriezties, palocīties, sēdēt, stāvēt, staigāt u.t.t. Attiecīgos teikumus es tūliņ pierakstīju. Savās grāmatās viņš man parādīja saules, mēness, zvaigznāju, zodiaka, saulgriežu un polāro loku attēlus, kā arī nosauca vārdā citās lapās redzamos ģeometriskos ķermeņus un laukumus. Viņš man nosauca un aprakstīja visus mūzikas instrumentus, sniedzams arī nepieciešamo terminoloģiju, kas saistījās ar spēlēšanu. Kad viņš bija aizgājis, es sakārtoju visus vārdus līdz ar tulkojumiem pēc alfabēta. Mana atmiņa joprojām bija teicama, un tā es jau pāris dienās guvu zināmu ieskatu par viņu valodu.

Vārds, ko es šeit tulkoju kā lidojošo jeb kustīgo salu, oriģinālā ir Laputa, taču tā īsto etimoloģiju nekad neesmu noskaidrojis. Lap vecajā, ikdienā vairs nelietojamā valodā nozīmē augsts, bet untū – pārvaldnieks; Laputa tādēļ būtu laika gaitā radies saliktena lapuntū sakropļojums. Šis atvasinājums man tomēr liekas mazliet mākslots un tādēļ nepieņemams. Es iedrošinājos šīs zemes filologiem izteikt citu, pats savu hipotēzi, proti, ka Laputa varbūt radusies no lap ūted; lap pirmatnējā nozīmē ir saulstaru mirgošana jūrā, bet ūted – spārns; šo izskaidrojumu es tomēr negribu uzspiest, bet nododu to kritiskajam lasītājam.

Tie, kam karalis bija uzticējis gādību par mani, ievēroja, cik trūcīgs mans apģērbs, un nākošajā rītā lika ierasties drēbniekam, lai tas noņemtu mēru jaunam uzvalkam. Šis meistars rīkojās gluži citādi nekā viņa amata brāļi Eiropā. Vispirms viņš ar kvadranta palīdzību noteica manu augstumu, tad ar lineālu un kompasu aplēsa manus vispārējos izmērus un apveidus; iegūtos rezultātus viņš atzīmēja uz papīra un pēc sešām dienām atnesa man drēbju kārtu, kas bija ļoti slikti pašūta un nepagalam nepieklāvās augumam, jo viņa skaitļojumos bija ieviesusies kāda kļūda. Man atlika sevi mierināt ar to, ka šādas nelaiemes notika visai bieži, kādēļ neviens tām nepievērsa nekādas vērtības.

Drēbju trūkums spieda mani palikt istabā, pēc kam dažas dienas noslimoju; šai laikā paspēju ievērojami paplašināt savu vārdnīcu un, nākošo reizi galmā ieradies, jau varēju saprast daudz no tā, ko karalis sacīja, kā arī šo un to viņam atbildēt. Karalis bija pavēlējis virzīt salu uz ziemeļaustrumiem, lai tā nonāktu virs Lagado, šīs valsts galvaspilsētas, kas atradās apakšā – uz cietzemes. Mums vajadzēja nolidot deviņdesmit jūdzes, un ceļojums turpinājās četrarpus dienas. Tomēr nebija nemaz jūtams, ka sala virzītos gaisā uz priekšu. Ap vienpadsmitiem nākamā rītā iznesa mūzikas instrumentus, un karalis, kopā ar bajāriem, galminiekiem un ierēdņiem, spēlēja trīs stundas bez pārtraukuma; es kļuvu gandrīz kurls aiz trokšņa un nevarēju saprast šī koncerta jēgu, līdz skolotājs man to izskaidroja. Viņš teica, ka salas iedzīvotāji spējot saklausīt sfairu mūziku, kas atskanot noteiktos laika posmos; tagad galminieki piedaloties paši tās skandināšanā, pie kam ikviens spēlējot instrumentu, ko vislabāk pārvaldot.

Pa ceļam uz Lagado karalis lika apstādināt salu virs vairākām pilsētām un miestiem, lai pieņemtu savu pavalstnieku lūgumrakstus. Šim nolūkam lejā nolaida vairākas auklas, kurām bija piesiets neliels smagums. Ļaudis piekabināja savus rakstus pie šīm auklām, un tie tūlīt sāka celties augšup – kā papīra strēmeles, ko skolas puikas savel uz puķa astes. Reizēm mēs saņēmām no lejas arī vīnu un pārtiku, ko uzvilka augšā ar trīšiem.

Zināšanas matematikā man stipri palīdzēja apgūt viņu frazeoloģiju, kas lielā mērā atkarīga no šīs zinātnes un mūzikas; arī pēdējā es nebiju gluži neprašā. Viņu idejām ir visciešākais sakars ar līnijām un

figūrām. Ja tie, piemēram, grib cildināt sievietes vai kāda dzīvnieka skaistumu, viņi raksturo to ar rombiem, aplocēm, paralēlogramiem, elipsēm un citiem ģeometriskiem terminiem vai arī jēdzieniem, kas patapināti no mūzikas un kurus šeit būtu lieki atkārtot. Karaļa virtuvē es redzēju visdažādākos matematikas un mūzikas instrumentus, pēc kuru apveidiem sagrieza gaļu, kas bija paredzēta Viņa Majestātes galdam.

Viņu mājas ir ļoti slikti celtas, to sienas šķības un visas sienas ar greiziem stūriem; šos trūkumus rada viņu riebums pret praktisko ģeometriju, ko tie nicina kā vulgāru un tīri amatniecisku nozari; norādījumi, ko viņi dod, ir pārāk gudri un izsmalcināti, lai strādnieki tos saprastu, tādēļ rodas nemitīgas kļūmes. Un, kaut viņi ir visai izveicīgi, rīkodamies uz papīra lapas ar lineālu, zīmuli un cirkuli, praktiskajā dzīvē es neesmu redzējis lācīgāku, tūlīgāku un neizdarīgāku ļaužu par viņiem; tāpat nezinu citu, kuru sajēga būtu tik tumša un gausa visos jautājumos, atskaitot matematiku un mūziku. Loģiska spriešana nav viņu stiprā puse, un vienmēr tie sapinas pretrunās, ja viņiem jau sākumā nav izdevies uztvert pareizo domu, kas gadās gaužām reti. Ietēle, fantāzija un atjautība viņiem ir pilnīgi sveši jēdzieni, un viņu valodā pat trūkst vārdu to apzīmēšanai; viss viņu domu un prāta apjoms ir ieslēgts abu iepriekš minēto zinātņu lokā.

Lielākā daļa no viņiem – īpaši tie, kas nodarbojas ar astronomiju, tic arī astroloģijai, lai gan kautrējas to atklāti sacīt. Visvairāk mani tomēr pārsteidza šķietami gluži neizprotamais fakts, ka tie kaislīgi interesējas par jauniem notikumiem un politiku; nemitīgi viņi urbjas sabiedriskajā dzīvē, izsaka savus spriedumus par valsts lietām un dedzīgi strīdas par katru punktu partiju programmās. Līdzīgu tieksmi esmu novērojis gandrīz pie visiem matemātiķiem arī Eiropā, kaut ar vislabāko gribu nespēju politikā un matematikā saskatīt nekā kopēja; var vienīgi būt, ka šie ļaudis iedomājas – ja vismazākajā aplocē ir tikpat daudz gradu kā vislielākajā, tad arī pasaules lietu kārtošana un vadība neprasa vairāk spēju kā globa nostādīšana un grozīšana. Taču drīzāk es domāju, ka šī īpašība rodas no kādas ļoti parastas cilvēku rakstura vājības, kas liek mums ziņkārroties un rūpēties par lietām, gar kurām mums nav nekādas daļas un kuru veikšanai mēs nederam ne pēc dabas, nedz izglītības.

Šie ļaudis dzīvo mūžīgā sasprindzinājumā, viņu prāts nav mierīgs ne mirkli; nemienu pie tam rada apstākļi, kam citu cilvēku dzīvē pavisam niecīga nozīme. Bailes viņiem iedevš pārvērtības, kas apdraud debesu ķermeņus. Piemēram: saule, pastāvīgi tuvodamās Zemei, beidzot to uzsūks jeb aprīs; saules virsma apsūbēs pati savos izgarojumos un nespēs vairs apgaismot pasauli; Zeme nesen par mata tiesu izglābusies no bojā ejas, jo gandrīz saskārusies ar kādas komētas asti, kas būtu to pārvērtusi pelnos; nākošā komēta, kas parādīsies pēc trīsdesmitviena gada, mūs varbūt iznīcinās: ja savā perihēlijā tā tuvināsies saulei par zināmu gradu skaitu (kā pēc aplēsumiem ir pamats baidīties), tā saņems arī karstumu, kas būs desmit tūkstoš reizes lielāks nekā nokaitētai dzelzij, un, attālinoties no saules, tai vilksies līdz 1 000 014 jūdžu gara ugunīga aste; nokļūstot 100 000 jūdžu attālumā no komētas kodola jeb galvenā ķermeņa, Zeme aizdegsies un izplēnēs, tam garām paejot vien. Beidzot – saule, ik dienas izšķiedzama savus starus un nesaņemdama nekāda kurināmā no ārpuses, pilnīgi iztērēsies un apdzīsīs; līdz ar to bojā aizies arī Zeme un citas planētas, kas saņem no tās gaismu.

Šādas bažas un ar tām saistītā briesmu izjūta viņus satrauc tik ļoti, ka tie nespēj nakti mierīgi gulēt, nedz arī atpūsties, baudot priekus, ko dzīve mums sniedz. No rīta satiekot kādu paziņu, viņi vispirms apvaicājas par saules labklājību: kāda tā izskatījies rietot un lecot, un cik lielas cerības tai izvairīties no gaidāmā astes zvaigznes trieciena. Šīm sarunām viņi nododas ar tādu pašu iejūsmu, kā zēni klausās briesmu stāstus par spokiem un mežaiņiem, pēc tam aiz bailēm nedrīkstēdami iet gultā.

Sievietes šai salā kūso dzīves priekā; tās nicina savus laulātos draugus, būdamas ārkārtīgi kāras uz svešiem vīriešiem. Pēdējo nekad netrūkst, jo tie ierodas no cietzemes un apmeklē galmu, lai kārtotu pilsētu un organizāciju vai arī savas personīgās lietas; viņus mēdz uzlūkot ar nievām, atzīstot, ka tiem nav pietiekamu gara spēju. Starp viņiem dāmas izraugās sev mīlniekus, un ir bail skatīties, cik brīvi un droši tie izdarās; īstais vīrs allaž nogrimis tik dziļās domās, ka sieva ar mīļāko var viņa acu priekšā atļauties itin visu, ja vien tam iedots papīrs un instrumenti un ja viņam pie sāniem nestāv bikstoņa.

Sievas un meitas skumst, ka viņām jādzīvo salas noslēgtībā, kaut man liekas, ka tā ir viskrāšņākā vieta pasaulē, un kaut viņas mīt greznībā un pārpilnībā, drīkstēdamas darīt visu, ko vien vēlas. Viņas ilgojas redzēt pasauli un izpriecāties galvaspilsētā, kurp tām atļauts doties tikai ar īpašu karaļa atļauju; pēdējā nav viegli iegūstama, jo augstāko aprindu ļaudis bieži piedzīvojuši, cik grūti sievietes pierunājamās atgriezties salā. Man stāstīja par kādu ievērojamu galminieci, vairāku bērnu māti, kuras vīrs ir ministru prezidents, visbagātākais cilvēks valstī, jauks un izskatīgs, iemīlējis viņā līdz neprātam, un kam pieder lepnākā pils visā salā; viņa devusies lejā uz Lagado it kā veseļošanās nolūkos un slapstījusies tur vairākus mēnešus, līdz karalis nosūtījis savu pilnvarnieku viņu uzmeklēt; tas atradis šo sievieti kādā šaubīgā krogā, skrandās tērtu, jo savus tērpus tā ieķīlājusi, lai uzturētu vecu, greizu

sulaini, kas viņu katru dienu sitis un kura sabiedrībā tā nokļuvusi pret savu gribu. Un tomēr: kaut vīrs viņu sagaidījis ar visu iespējamo laipnību un bez jebkādiem pārmetumiem, tā drīz aizzagusies no mājas ar savām dārglietām, devusies lejā, atgriezusies pie tā paša kavaliera, un pēc tam par viņu vairs nekas nav dzirdēts.

Lasītājam varbūt liksies, ka tas drīzāk noticis Eiropā vai Anglijā, nekā tik tālā pasaules malā. Bet viņam derētu apdomāt, ka sieviešu graži nepazīst ne zemju, ne tautu robežas, un ka tie ir daudz vispārīgāki, nekā sākumā šķiet.

Mēneša laikā mana valodas prasme jau bija gluži pieņemama, un es varēju atbildēt gandrīz uz visiem karaļa jautājumiem, kad man gadījās gods būt ar viņu kopā. Tomēr valdniekam neiešāvēs ne prātā vaicāt par to zemju likumiem, pārvaldi, vēsturi, reliģiju un ieradumiem, kuras biju apmeklējis. Viņa jautājumi ierobežojās ar matematiku, un sniegtās ziņas viņš uzņēma nicīgi un vienaldzīgi, kaut abās pusēs nostādītie bikstoņas viņu bieži modināja.

III nodaļa

Parādība, ko izskaidro modernā filozofija un astronomija. Izcilie uzlabojumi, ko laputieši panākuši pēdējā no šīm zinātnēm. Karaļa rīcība, apspiežot dumpjus.

Es lūdzu valdnieka atļauju aplūkot visu, ko salā vērts redzēt; to viņš žēlīgi piešķīra un lika skolotājam mani pavadīt. Visvairāk es vēlējos uzzināt, kādi dabiski vai mākslīgi pamati ir salas kustībām; par to es tagad lasītājam sniegšu filozofisku izklāstu.

Lidojošai jeb kustīgai salai ir aploces veids; tās diametrs 7837 jardi jeb četrarpus jūdzes, laukums tātad 10 000 akru. Tā ir trīssimt jardu bieza. Dibenu jeb apakšējo virsmu, kas redzama skatītājiem no lejas, veido regulārs dimanta masīvs, kas sniedzas līdz divsimt jardu augstumam. Pāri tam guļ vairāki minerālu slāņi parastajā kārtībā; pašā virsū ir trekna, desmit līdz divpadsmit pēdu dziļa melnzeme. Šī virsējā slāņa slīpums virzienā no malām uz centru ir dabiskais iemesls, kādēļ rasa un lietis, kas slacina salu, sīkās urgās aizplūst uz vidieni, kur satek četros prāvos baseinos; katrs no tiem ir apmēram pusjūdzi liels un atrodas divsimt jardu no centra. Pa dienu ūdens šais baseinos iztvaiko saulē, tādēļ tie nekad nepārplūst. Tā kā karalis var likt salai pacelties pāri mākoņu un tvaiku joslai, viņš var pēc patikas novērst arī rasu un lietu. Pat visvieglākie mākoņi, kā dabzinātnieki māca, nespēj pacelties augstāk par divām jūdzēm, vismaz šai zemē tie nekad nebija pacēlušies.

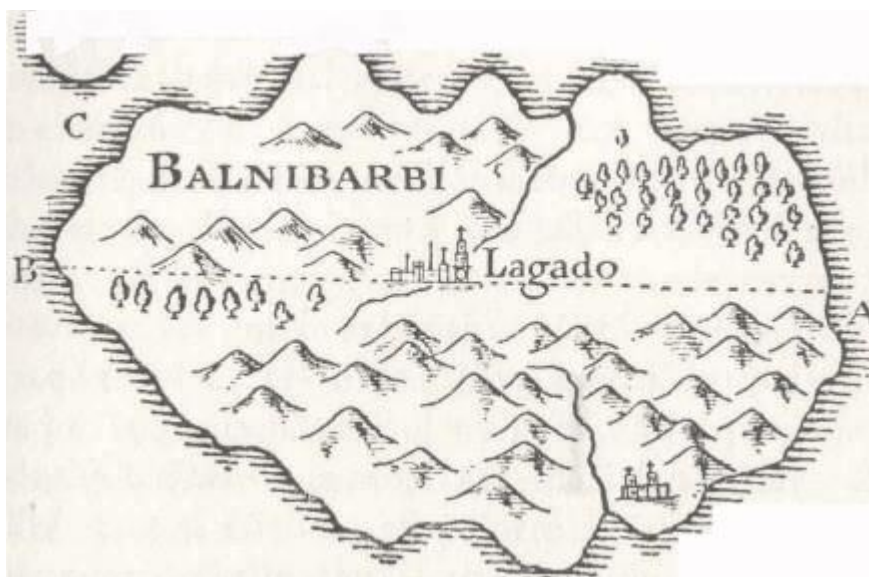
Pašā salas centrā atrodas aiza, apmēram piecdesmit pēdu apkārtmērā, pa kuru astronomi nokāpj plašā velvē un kas tādēļ saucas flandona gagnole, tas ir, zvaigžņu pētnieku ala. Tā guļ simts jardu zem vietas, kur sākas dimanta slānis. Šai alā pastāvīgi deg divdesmit lampas, kas, dimantam atstarojot liesmu, spoži apgaismo visu telpu. Visur rēgojas sekstanti, kvadranti, teleskopu, astrolabi un citi zvaigžņu lūkotāju piederumi. Izcilākais priekšmets, no kura atkarīgs salas liktenis, šeit tomēr ir milzīgs magnēts, kas ārējos apveidos līdzinās aužamo stāvu atspolei. Tas ir sešus jardus garš un resnākajā vietā vismaz trīs jardus biezs. Magnēts novietots uz ļoti cietas dimanta ass, kas stiepjas cauri tā vidusdaļai un ap ko tas grozāms; līdzsvars pie tam ir tik lielisks, ka magnētu var pagriezt visvājākā roka. Tas ietverts dimanta cilindrā, kura dziļums, tāpat kā biežums, ir četras pēdas, bet diametrs divpadsmit jardi; līmeniski nostādīts, tas balstās uz astoņām dimanta kājām, kuras ir sešus jardus augstas. Cilindra iekšējā izliekumā iegriezta divpadsmit collas dziļa grope, kurā atmetināti ass gali, kas attiecīgajos gadījumos pa to arī virzāmi uz priekšu vai atpakaļ.

Nekāds spēks nevar magnētu izkustināt no vietas, jo ietvars un tā kājas pieder pie dimanta masīva, kas veido salas dibenu.

Ar šī magnēta palīdzību salu paceļ augstāk un nolaiž zemāk, kā arī liek tai pārvietoties. Pret to zemeslodes daļu, ko pārvalda Laputas karalis, vienam magnēta galam ir pievilcējs, otram atgrūdējs spēks. Nostādot magnētu stateniski ar pievilcēju galu pret zemi, sala laižas lejup; ja tādā pašā stāvoklī iegrozīts atgrūdējs gals, tā ceļas tieši gaisā. Kad magnētu sagriež šķērsām, tam pieskaņojas arī salas kustība. Te jāiegaumē, ka šī magnēta spēki vienmēr iedarbojas pa taisnēm, kas paralēlas tā pozīcijai.

Šķērsām kustoties, sala apmeklē dažādus valsts novadus. Lai to paskaidrotu, pieņemsim, ka AB ir taisna līnija, kas novilkta pāri Balnibarbijas apgabalam; cd attēlo magnētu, pie kam d ir atgrūdējs, bet c pievilcējs gals; pati sala atrodas virs C. Pagriežot magnētu stāvoklī cd ar atgrūdēju galu uz leju, sala celsies augšup pret punktu D. Kad D sasniegts, griezīsim magnētu ap asi, līdz tā pievilcējs gals rādīs virzienā E, un tūlīt uz E dosies arī sala. Turpinot griezt, kamēr sasniegta pozīcija EF, atgrūdējam galam rādot uz zemi, sala tūlī virzīsies šķērsām pāri uz F, no kurienes, pavēršot pievilcēju galu pret G, tā pārvietosies uz G, bet no G uz H, ja atgrūdējs gals būs iestādīts tieši uz leju. Tādā kārtā, pēc vajadzības pārmainot magnēta stāvokli, sala gan paceļas, gan nolaižas, šķērsu iedama (pēdējam apstāklim nav sevišķas nozīmes), un var citu pēc cita pārlidot visus karaļa pārvaldītos apgabalus.

Šeit tomēr jāievēro, ka sala netiek tālāk par minēto apgabalu robežām, tāpat nevar pacelties augstāk par četrām jūdzēm. Šai parādībai astronomi, kas par magnētu sarakstījuši biezus sējumus, atraduši šādu izskaidrojumu. Magnētiskā spēka iedarbes josla nepārsniedz četras jūdzes, un minerāls, kas iespaido magnētu – slēpdamies zemes iekšienē vai jūrā, ne tālāk par sešām jūdzēm no krasta, – nav sadalījies pa visu zemeslodi, bet ierobežojas tikai ar karaļa novadiem. Lielās priekšrocības, ko rada salas stāvoklis, dod karalim iespēju pakļaut savai varai visas zemes, kas vien atrodas magnēta iedarbes apjomā.

Zīm.1. Laputa, Balnibarbi, Lagado, Maldonada⁷

Kad magnēts nostādīts vienā līmenī ar apvārsni, sala stāv mierā; abi tā gali, atrazdamies vienādā attālumā no zemes, darbojas ar vienādu spēku, viens vilkdam uz leju, otrs celdams uz augšu; nekāda kustība tādēļ nevar rasties.

Magnētu apkalpo vairāki astronomi, iegrozīdami to virzienos, kādus karalis nosaka. Mūža lielāko daļu tie pavada, novērodami debesu ķermeņus; viņi izmanto tālaskašus, kas labumā tālu pārspēj mūsējos. Kaut prāvākie viņu teleskopi nav garāki par trim pēdām, tie palielina daudz vairāk, nekā pie mums simts pēdu garie, un zvaigznes tajos saskatāmas daudz skaidrāk. Šī priekšrocība viņiem ļāvusi savos atklājumos nokļūt ievērojami tālāk par Eiropas astronomiem. Viņu katalogā reģistrēti desmit tūkstoši stāvvzaižņņu, kamēr plašākais no mūsējiem aptver labi ja trešo daļu no šī skaita. Viņi atklājuši arī divas mazākas zvaigznes jeb pavadoņus, kas griežas ap Marsu; tuvākais atrodas no šīs planētas centra tieši triju, bet tālākais piecu savu diametru attālumā; pirmais apgriežas ap Marsu 10 stundās, otrs 21 stundā un 30 minūtēs; tādā kārtā to apejas laiku kvadrāti attiecas gandrīz tāpat, kā viņu attālumu no Marsa centra kubi; tas acīm redzami liecina, ka tos pārvalda tas pats gravitācijas likums, kurš ietekmē pārējos debesu ķermeņus.

Viņi novērojuši 93 dažādas komētas un noteikuši to periodus ar lielu precizitāti. Ja tā būtu patiesība (un viņi paši to apgalvo ļoti pašapzinīgi), tad atliktu tikai vēlēties, lai šos atklājumus uzzinātu visplašākās aprindas; komētu teorija, kas šobrīd ir visai kliba un trūcīga, līdz ar to kļūtu tikpat pilnīga un noapaļota kā citas astronomijas daļas.

Karalis būtu absolūts monarchs, kāda nepazīst visā pasaulē, ja vien viņš spētu iejūsmināt par saviem nolūkiem arī ministrus; bet pēdējiem ir īpašumi lejā uz cietzemes, un, atzīdami favorītu stāvokli par ļoti nedrošu mantu, tie nekad nav ar mieru ieviest savā zemē verdzību.

Ja kādā pilsētā sākas nemieri vai dumpis, ja risinās nežēlīgas partiju cīņas, vai arī pilsoņi atsakās maksāt parastos nodokļus, tad karalim ir divi paņēmieni, ar kuriem iedzīt bijību un paklausību. Pirmais un maigākais – turēt salu gaisā pār šādu pilsētu un tās apkārtni, laupot iedzīvotājiem saules gaismu un lietu, līdz sāk plosīties bads un sērgas. Ja pārkāpumi prasa smagāku sodu, viņiem tai pašā laikā gāz no augšas virsū lielus akmeņus, no kuriem tie nespēj glābties citādi, kā noslēpjoties pagrabos vai alās; māju jumtus šie akmeņi sašķaida druskās. Bet, ja viņi joprojām paliek stūrgalvīgi vai draud sacelties, karalis ķeras pie pēdējā līdzekļa – nolidina salu viņiem tieši uz galvas, galīgi iznīcinot ir namus, ir cilvēkus. Tā

⁷ Abi numurētie zīmējumi ir no Stokholmas izdevuma.

tomēr ir galējība, līdz kādai valdnieks nonāk reti; viņš pats atturas no tās, cik ilgi vien iespējams, un arī ministri šai gadījumā nemudina viņu uz aktīvu rīcību, baidīdamies iemantot tautas naidu un sapostīt savus īpašumus, kas atrodas apakšā; sala ir karaļa domēnis.

Bez tam ir vēl kāds svarīgāks iegansts, kādēļ karalis atsakās no šī šaušalīgā soda veida, ja vien viņu nespiež ārkārtīga nepieciešamība. Ja iznīcībai lemtā vieta atrodas starp augstām klinšu smailēm (un starp tādām pa laikam atrodas visas lielākās pilsētas, it kā to dibinātāji būtu izgudrēm gādājuši par līdzīgas katastrofas novēršanu), ja pilsētā sacelti slaidi torņi un akmens pīlāri, tad spējš trieciens var apdraudēt salas dibenu jeb apakšdaļas virsmu, kas – kaut tā sastāv, kā jau minēju, no blīva, divsimt jardu bieza dimanta slāņa – var sašķīst aiz pārāk stipra satricinājuma vai arī saplaisāt, saskaroties ar degošajām mājām, gluži kā mūsu kamīni saplaisā ugunī, lai arī tie būtu veidoti no dzelzs un akmeņiem. Ļaudis to visu saprot itin labi un zina, cik tālu drīkst sniegties stūrgalvība, aizstāvot savu brīvību vai mantu. Un karalis, ja viņš ir pārkaitināts līdz nāvei un galīgi izšķīries sadragāt kādu pilsētu lauskās, tomēr liek salai laisties lejup pavisam lēnām, apgalvodams, ka dara to aiz mīlestības pret saviem pavalstniekiem, lai gan īstenībā baidās ielauzt dimanta dibenu. Tādai nelaimei notiekot, magnēts – pēc visu filozofu pārliecības – vairs nespētu salu noturēt gaisā, un tā nogāztos zemē.

Viens no valsts pamatlikumiem nosaka, ka ne karalis, nedz divi viņa vecākie dēli nedrīkst atstāt salu; tāpat tas aizliegts arī karalienei, iekām tā nav dzemdējusi pirmo bērnu.

IV nodaļa

Autors atstāj Laputu, dodas uz Balnibarbiju un ierodas galvaspilsētā. Apraksts par šo pilsētu un tās apkaimi. Autoru viesmīlīgi uzņem kāds ievērojams dižkungs. Viņa saruna ar šo kungu.

Kaut nepareizi būtu apgalvot, ka šai salā pret mani izturējās slikti, es tomēr jutos novārtā pamests, zināmā mērā pat nopulgots. Ne valdniekam, nedz iedzīvotājiem nerūpēja citas zinības kā vien matematika un mūzika; es nevarēju tajās ar viņiem mēroties, un tādēļ tie mani vērtēja zemu.

No otras puses, redzējis visu, ko salā vērts redzēt, es ļoti vēlējos to atstāt, jo šie ļaudis bija man apnikuši līdz kaklam. Viņu sasniegumi divās zinībās, ko es dziļi cīnu, arī pats nebūdam tajās nejēga, bija patiešām lieliski; taču reizē viņi bija tik aizsapņojušies un nogremdējušies savās pārdomās, ka nekad neesmu atradies nepatīkamākā sabiedrībā. Es sarunājos tikai ar sievietēm, amatniekiem, bikstoņām un galma pāžiem; tā tas turpinājās visus divus mēnešus, kurus pavadīju salā, un ar to es beidzot iemantoju vispārēju nicināšanu; taču minētie cilvēki bija vienīgie, no kuriem varēju iegūt sapratīgas atbildes.

Viņu valodu es cītīgās studijās biju iemācījies visai labi, taču man negribējās nīkt salā, kur sastapu tik maz atsaucības, un tāpēc nolēmu to atstāt pirmā izdevīgā gadījumā.

Galmā dzīvoja kāds ievērojams augstmanis – karaļa tuvs radnieks, kuru visi piecieta tikai šīs radniecības dēļ. Citādi viņu ieskatīja par visģeķīgāko un stulbāko cilvēku salā. Valstij viņš bija izdarījis daudz svarīgu pakalpojumu, viņam netrūka iedzimtu dāvanu un krietnas izglītības, viņš bija taisnīgs un godīgs; bet viņa ausis bija tik nepieejamas mūzikai, ka pēc mēlnešu nostāstiem viņš bieži pat sitis takti aplamā vietā; tāpat skolotāji tikai ar negantu piepūli varēja viņam iemācīt visvienkāršākos matematisks likumus. Man viņš parādīja izcilu labvēlību, nereti apvaicādamies par dzīvi Eiropā, par likumiem, tradīcijām, ieražām un kultūru dažādajās zemēs, ko biju apceļojis. Viņš klausījās ļoti uzmanīgi, izteikdams gudras piezīmes par visu, ko stāstīju. Labā toņa dēļ viņš staigāja divu bikstoņu pavadībā, taču darboties tiem ļāva tikai galmā un oficiālās vizītēs; kad mēs bijām kopā divatā, viņš allaž tos aizraidīja.

Es lūdzu šo ievērojamo vīru aizrunāt par mani pie karaļa, lai pēdējais dotu man atļauju atstāt salu; viņš to arī izdarīja – gan, kā pats atzinās, pret savu gribu, jo iepriekš bija man izteicis vairākus ļoti izdevīgus piedāvājumus, kurus es, sirsnīgi tencinādams, tomēr noraidīju.

16. februārī es atvadījos no karaļa un galma. Valdnieks uzdāvāja man, mūsu naudā pārvēršot, apmēram divsimt angļu mārciņu un viņa radnieks, mans labvēlis, tikpat daudz; pēdējais bez tam deva līdz ieteikuma vēstuli savam draugam galvaspilsētā Lagado. Sala tobrīd lidinājās virs kāda kalna, divu jūdžu attālumā no pilsētas, un mani nolaida lejā no zemākās galerijas tādā pašā veidā, kā savā laikā uzvilka augšā.

Kontinents, ciktāl tas pakļauts lidojošās salas valdniekam, pazīstams ar nosaukumu Balnibarbija, un metropole, kā jau iepriekš minēju, saucas par Lagado. Atrazdamies uz cietas zemes, es sajutu zināmu mierinājumu. Devos uz pilsētu, nepiedzīvodams nekādu starpgadījumu, jo biju ģērbies līdzīgi iezemiešiem un sarunu valodu pratu pietiekami. Drīz es atradu tās personas namu, pie kuras biju sūtīts; parādīju dižciltīgā salinieka rakstīto vēstuli un tiku uzņemts ļoti laipni. Dižkungs, kura vārds bija Munodi, ierādīja man istabu pats savā mājā; tur es dzīvoju, kamēr vien paliku šai zemē, baudīdams izcilu viesmīlību.

Nākamajā rītā viņš savā karietē izveda mani aplūkot pilsētu; tā nav mazāka par pusi Londonas, bet visi nami tur bezgala ērmīgi celti un tuvu sabrukšanai. Ļaudis pa ielām soļoja ātri, stīvi uz priekšu blenzdami; tie izskatījās visai mežonīgi un lielāko tiesu bija tērpušies driskās. Izbraukuši pa pilsētas vārtiem, mēs apmeklējām tuvējos laukus triju jūdžu plašā apkaimē; vietumis es novēroju strādniekus, kas kašāja zemi ar dažādiem darba rīkiem, taču nekādi nevarēju izprast, ko īsti viņi dara. Tāpat nemanīju ne labības, nedz zāles, kaut augsne likās priekšzīmīga. Es nespēju noslēpt izbrīnu par šīm dīvainajām parādībām tiklab pilsētā, kā laukos un, dūšu saņēmis, lūdzu savu vadoni paskaidrot, kāda gan nozīme tik daudzām čaklām rokām, rūpju pilnām galvām un sejām ielās un tīrumos, ja nav redzami nekādi labi rezultāti; gluži otrādi – nekad neesmu vērojis tik nevīžīgi koptu zemi, tik slikti celtas un sagruvušas mājas, tāpat ļaudis, kuru vaigā un tērpā vīdētu tik dziļas bēdas un trūkums.

Dižkungs Munodi piederēja pie visaugstākajām aprindām; vairākus gadus viņš bija veicis Lagado gubernatora pienākumus, bet vēlāk kritis par upuri dažu ministru intrigām un atcelts it kā nesekmības dēļ. Karalis tomēr izturējās pret viņu laipnīgi – kā pret cilvēku, kas labi domā, bet diemžēl maz zina un sajēdz.

Kad es atklāti kritizēju zemi un tās iedzīvotājus, viņš atrunājās ar norādījumu, ka neesmu vēl šeit bijis pietiekami ilgi, lai izteiktu galīgus spriedumus, ka dažādām tautām ir dažādas ieražas, un tā tālāk. Bet, kad bijām atgriezušies viņa pilī, viņš apvaicājās, kā man patīk šī celtnē, kādas ērmības es tajā saskatu, un kas man iebilstams pret viņa saimes ļaužu drēbēm un izskatu. To viņš varēja darīt bez bažām, jo viss šeit bija grezns, kārtīgs un izsmalcināts. Es atbildēju, ka gudrība, izglītība un turība atbrīvojusi viņu no trūkumiem, kurus aušība un nabadzība uzvēlusi citiem. To dzirdot, viņš ieminējās – ja es būtu ar mieru izbaukt divdesmit jūdzes no pilsētas, uz viņa lauku īpašumu, šāda veida sarunas varētu risināties mierīgākos apstākļos. Es uzsvēru, ka esmu pilnīgi viņa rīcībā, un nākošā rītā mēs devāmies ceļā.

Brauciena laikā viņš pievērsa manu uzmanību zemnieku paņēmieniem lauku apstrādāšanā; man tie likās gluži neizprotami, jo, atskaitot dažu retu vietu, es nevarēju saskatīt nevienas labības vārpas, neviena zāles stiebra. Taču pēc trim stundām aina strauji pārmainījās. Mēs iebraucām acij vistīkamākā apgabalā; netālu cita no citas stāvēja glīti celtas zemnieku mājas; lauki bija nožogoti, ietverot vīna dārzus, labības tīrumus un pļavas. Es neatceros, ka kādreiz būtu redzējis piemīlīgāku ainavu. Dižkungs, redzot manu seju atplaukstam, nopūtās un paskaidroja, ka šeit sākoties viņa īpašumi un ka skats būšot tāds pats līdz viņa muižai. Tautieši viņu izsmejot un nicinot, ka viņš neprotot savas lietas kārtot labāk, tā dodams bēdīgu piemēru visai valstij; šim piemēram gan sekojot tikai nedaudzi – veci, stūrgalvīgi un atpalikuši ļaudis, tādi, kā viņš pats.

Beidzot mēs sasniedzām kungu māju, kas bija patiesi lieliska celtnē, veidota pēc labākajiem senās arhitektūras likumiem. Strūklaku, dārzu, taku, ceļu un birztalu izvietojums liecināja par izpratni un gaumi. Es pienācīgi uzslavēju visu, ko redzēju, bet dižkungs izlikās to nedzirdam; tikai pēc vakariņām, kad nebija klāt neviena cita, viņš grūtsirdīgā balsī sāka stāstīt, ka laikam būšot spiests noplēst savas mājas pilsētā un laukos, lai uzceltu tās no jauna pēc tagadējās modes prasībām; izpostīt visus sējumus, piemērojot tos modernajai gaumei; uzaicināt savus nomniekus darīt to pašu, jo pretējā gadījumā paļās par uzpūtību, dīvainību, slimīgumu, muļķību un gražiem pāraugtu viņam pāri galvai, vairojot varbūt arī karaļa nelabvēlību.

Mans izbrīns pagaisīšot vai sarukšot, kad viņš būšot man pieminējis dažus sīkumus, par kuriem es, jādomā, galmā neesot nekā dzirdējis, jo turienes ļaudis, kā zināms, pārāk aizņemti ar savām pārdomām, lai vēltītu vērību tam, kas norisinās lejā.

Viņa stāsts īsumā bija šāds. Priekš gadiem četrdesmit vairākas personas devās augšā uz Laputu, lai kārtotu dažādas lietas vai vienkārši izklaidētos; pēc pieciem tur pavadītiem mēnešiem tās atgriezās, mazliet apbružājušās matematisks zinātnē, bet reizē ieguvušas varenu gara lidojumu, kāds vispār raksturīgs šai gaisa salai. Tūdaļ tās ķērās pie mākslu, zinātņu, valodu un visu praktisko darbu pārkārtošanas uz jauniem pamatiem. Šim nolūkam, apgādājušās ar karaļa patentu, tās atvēra Lagado pilsētas PLĀNOTĀJU akadēmiju, un viņu gars tautā izplatījās tik strauji, ka tagad visā valstī nav nevienas kaut cik nozīmīgākas pilsētas, kur nebūtu līdzīgas akadēmijas. Minēto institūtu profesori izgudro jaunus likumus un paņēmienus lauksaimniecībā un celtniecībā, tāpat jaunus instrumentus un rīkus amatniekiem un rūpnīcu strādniekiem, ar ko – pēc viņu ieskata – viens vīrs varētu padarīt darbu, kuru tagad veic desmit. Pili varētu uzcelt nedēļas laikā, pie tam lietojot tik izturīgus materiālus, ka tā pastāvētu mūžīgi, bez jebkādiem remontiem; zeme nobriedinātu savus augļus gadskārtā, kādu viņi izvēlētos, un raža būtu simtreiz lielāka. Izstrādāts vēl milzums citu, tikpat spožu plānu, bet vienīgā neērtība ir tā, ka neviens no šiem plāniem pagaidām nav noapaļots un iedzīvināts; kamēr tas nav noticis, zeme pārvēršas postažā un atmatā, nami sabrūk, ļaudis nīkst bez uztura un apģērba. Plānotāji tādēļ

nezaudē drosmi, gluži otrādi – tie ņemas gar saviem projektiem piecdesmit reizes sparīgāk, gan cerību, gan izmisuma dzīti. Par sevi dižkungs piemetināja, ka viņš, nejudams rosmes šādā virzienā, apmierinoties ar vecajām formām: dzīvojot savu senču celtajās mājās un darot visu tāpat, kā tie darījuši. Daži citi pazīstami ļaudis un dižciltīgie rīkojoties līdzīgi, taču pārējie viņus uzlūkojot nicīgi un ļaunvēlīgi – kā kultūras ienaidniekus, nelgas un sliktus pilsoņus, kuri savas ērtības un dīkumu stāda augstāk par tēvzemes vispārējās labklājības celšanu.

Dižkungs piebilda, ka negribot mani kavēt ar tālākiem stāstiem, bet vēloties, lai es apmeklētu lielo akadēmiju pats, jo tas man katrā ziņā sagādāšot prieku. Viņš tikai vēl piekodināja ievērot kādas drupas kalna nogāzē, apmēram trīs jūdzes no muižas centra, par kurām pastāstīja sekojošo. Agrāk viņam piederējušas teicamas dzirnavas, kas atradušās pusjūdzi no mājas un, spēcīgas straumes dzītas, apkalpojušas ir viņa paša ģimeni, ir prāvu skaitu apkārtējo zemnieku. Priekš septiņiem gadiem kāda plānotāju grupa ieteikusi viņam noplēst šīs dzirnavas un celt jaunas minētajā nogāzē; uz kalna muguras paredzēts izrakt garu kanālu un iekārtot rezervuāru, kam ūdeni pievadītu ar cauruļu un mašīnu palīdzību, jo augstienēs vējš un gaiss ūdeni saviļņo, vairojot tā dzinējspēku; kad nu šis ūdens plūstu lejup pa nogāzi, tad, dzirnavas darbinot, būtu vajadzīgs par pusi mazāks kvantums, nekā šim pašam nolūkam izšķiež upe, tecēdama pa līdzenumu. Dižkungs tobrīd bijis sliktās attiecībās ar galmu, arī daudzi draugi pūlējušies viņu pierunāt, un tā viņš beidzot piekritis plānotāju ierosinājumam. Simts vīru strādājuši divus gadus, bet piedzīvojuši galīgu neveiksmi; plānotāji devušies prom, visu vainu uzveldami viņam; kopš tā laika tie paļājot viņu bez mitas un atkārtojot to pašu eksperimentu ar citiem, solīdami līdzīgas sekmes un sagādādami līdzīgu vilšanos.

Pēc pāris dienām mēs atgriezāmies pilsētā. Ievērojot neslavu, kāda viņam bija akadēmijā, dižkungs nevēlējās pats mani pavadīt, bet lūdza man piebiedroties kādu no saviem draugiem. Viņš arī raksturoja mani kā lielu plānošanas cienītāju un kā ziņkāru cilvēku ar vieglu uztveri. Šim apgalvojumam netrūka pamata, jo zēna gados es tiešām biju dedzīgi nodarbojies ar visādiem plāniem.

V nodaļa

Autors iepazīstas ar Lagado lielo akadēmiju. Plašāks šīs akadēmijas apraksts. Mākslas, ar kurām nodarbojas profesori.

Akadēmijas telpas nav ierobežotas ar vienu ēku, bet tā aizņem veselu namu virkni abās ielas pusēs; kad šiem namiem draudējusi sabrukšana, tie nopirkti un pielāgoti minētajam nolūkam.

Mani ļoti laipni sagaidīja kāds uzraugs, un es apmeklēju akadēmiju vairākas dienas. Katrā istabā uzturējās viens vai pāris plānotāji, un man šķiet, ka iegriezos ne mazāk kā piecsimt istabās.

Vispirms es sastapu noliesējušu vīru ar kvēpainām rokām un seju, gariem matiņiem un bārdu, apsvīlūšās skrandās tērptu. Viņa drēbju, krekla un ādas krāsa bija gluži vienāda. Jau astoņus gadus viņš plānoja, kā izvilināt no gurķiem saules starus, kurus pēc tam, hermētiski noslēgtās blašķēs ielaistus, varētu izmantot gaisa sildīšanai slapjās un aukstās vasarās. Pētnieks man stāstīja, ka pēc nākošiem astoņiem gadiem viņš katrā ziņā spēšot apgādāt gubernatora dārzus ar saules siltumu par mērenu cenu; tai pašā laikā viņš žēlojās par līdzekļu trūkumu un lūdza mani atnest kaut ko ģeniālo smadzeņu uzmundrināšanai – sevišķi tādēļ, ka gurķi šogad esot neįēdzīgi dārgi. Es pasniedzu viņam mazu dāvanu, jo dižkungs bija man iedevis naudu tieši šādām vajadzībām; viņš zināja, ka plānotāji mēdz ubagot no katra apmeklētāja.

Iegājis nākošā istabā, es gribēju mesties atpakaļ, jo pretim man sitās drausmīga smirdoņa. Pavadonis tomēr bīdīja mani uz priekšu, čukstēdams ausī, lai neizrādu nekādas nepatikas, jo tā nozīmētu dziļu apvainojumu; es tādēļ neuzdrošinājot pat aizspiest nāsis. Plānotājs, kas mitinājās šai telpā, bija visvecākais akadēmijas darbinieks. Viņa seja un bārda bija gaišdzeltānā krāsā, bet rokas un drēbes apķepējušas mēsliem. Iepazīstoties viņš mani cieši apkampa (šīs laipnības iztrūkumu es labprāt būtu aizbildinājis). Jau kopš ierašanās akadēmijā viņš pētīja, kā pārvērst cilvēku izkārnījumus barībā, no kuras tie radušies; viņš pūlējās sadalīt tos sastāvdaļās, izbalinot žults piešķirto nokrāsu, izgaisinot smaku un nosmalstot gļotas. Šai darbā viņu atbalstīja sabiedrība, piešķirot nedēļā vienu toveri sūdu, apmēram alus vāts lielumā.

Kāds cits mēģināja pārberzt ledu biszālēs; viņš rādīja arī iespēšanai sagatavotu traktātu par uguns kaļamību.

Kāds asprātīgs arhitekts bija izstrādājis jaunu metodi māju celšanai, sākot no jumta un turpinot uz leju līdz pamatiem; šo paņēmieni viņš attaisnoja ar divu kukaiņu – bites un zirnekļa – gudro paraugu.

Viens no plānotājiem bija akls, un viņam palīdzēja vairāki neredzīgi mācekļi; tie jauca krāsas gleznotājiem, kuras meistars mācīja atšķirt pēc taustes un ožas. Nelaimīgā kārtā viņu prasme toreiz vēl

bija stipri nepilnīga, un arī profesors pats kļūdījās ik brīdī. Šo mākslinieku cienī un atbalsta visa akadēmijas brālība.

Tālākā istabā mani lieliski iepriecēja kāds plānotājs, kas bija atklājis veidu, kā apart laukus ar cūkām, tādējādi aiztaupot izdevumus, ko prasa arkli, jūga lopi un strādnieki. Metode ir šāda. Tīrumā – ik pa sešām collām un astoņu collu dziļumā – arokamas ozolzīles, dateles, kastaņi un citi augļi vai ēsmas, uz kuriem šie dzīvnieki kāri; tad šai laukā palaižamas sešsimt vai vairāk cūkas, un tās dažu dienu laikā, rakdamās pēc apslēptajiem gardumiem, uzars visu platību, sagatavojot to sējai un reizē kārtīgi nomēslojot. Ir taisnība – izmēģinājumos noskaidrojies, ka izdevumi un pūliņi lieli, bet raža niecīga vai tās nav nemaz. Tas tomēr nenozīmē, ka šo izgudrojumu nevarētu ievērojami uzlabot.

Es iegāju citā istabā, kur sienas un griesti bija visgarām noklāti zirnekļu tīkliem, atstājot tikai šauru eju, pa kuru zinātniekam ienākt un iziet. Man parādoties, viņš skaļi brīdināja, lai es nesaraustot tīklus. Viņš apraudāja liktenīgos maldus, kuros pasaule pinusies jau tik ilgi, kultivējot zīdtārpus tai pašā laikā, kad mums bagātīgi pieejami dažādi mājas kukaiņi, kuri tālu pārspēj pirmos, prazdami nevien aust, bet reizē arī vērpt. Bez tam viņš aizrādīja, ka, izmantojot zirnekļus, pilnīgi atkristu zīda krāsošanas izdevumi; par to es pārliecinājos, kad viņš parādīja man veselu lēveni spilgti krāsainu mušu, ar kurām tas baroja savus zirnekļus; viņš apgalvoja, ka krāsa no tām pārīšot no tīkliem, un, tā kā mušas bija raibu raibās, viņš cerēja apmierināt ikvienu gaumi; iepriekš gan vēl vajadzēja atrast mušām piemērotu barību – sveķus, eļļas un citas lipīgas vielas, kas pavadienus padarītu stiprākus un izturīgākus.

Kāds astronoms bija apņēmis novietot saules pulksteni uz rātsnama jumta lielā vēja rādītāja; šis pulkstenis rādītu Zemes un Saules kustības gadā un dienā tā, lai tās atbilstu un pieskaņotos ikreizējam vēja virzienam.

Es biju mazliet apslimis ar vēdergraižēm, tādēļ pavadonis ieveda mani kādā istabā, kur uzturējās ievērojams ārsts, kas bija kļuvis slavens tieši ar šīs likstas dziedināšanu, izdarot pretējas darbības ar vienu un to pašu instrumentu. Viņam bija lielas plēšas ar garu, tievu ziloņkaula snīpi. Pēdējo viņš iebāza slimniekam pakaļā astoņas collas dziļi un tad ievilka gaisu, apgalvodams, ka tas liekot iekšām saplakt kā izžāvētam pūslim. Gadījumos, kad graizes bija stiprākas un neatlaidīgākas, viņš rīkojās otrādi: vispirms ievilka gaisu, tad iebāza snīpi un izspieda plēšas tukšas; pēc tam izņēma rīku, lai piepildītu no jauna, pa starpām cieši aizbāzdams slimnieka dibenu ar savu īkšķi; kad tas atkārtots trīs vai četras reizes, ievadītais gaiss, pēc viņa apgalvojuma, spriežas ārā, raudams līdz arī kaitīgās vielas (gluži kā tīrīšanas nolūkos sūknī ieliets ūdens), un slimnieks atveseļojas. Abus šos eksperimentus viņš demonstrēja ar kādu suni, taču es neredzēju, ka pirmais no tiem atstātu kādu iespaidu. Pēc otra dzīvnieks bija tuvu pārsprāgšanai un aptaisījās tik briesmīgi, ka man un pavadoniem gandrīz uznāca vēmiens. Suns tūdaļ nobeidzās, un, mums aizejot, ārsts pūlējās viņu atdzīvīnāt ar to pašu operāciju.

Es apstaiģāju vēl daudzas citas istabas, taču neapgrūtināšu lasītāju ar visiem redzētajiem brīnumiem, jo cenšos allaž izteikties īsi.

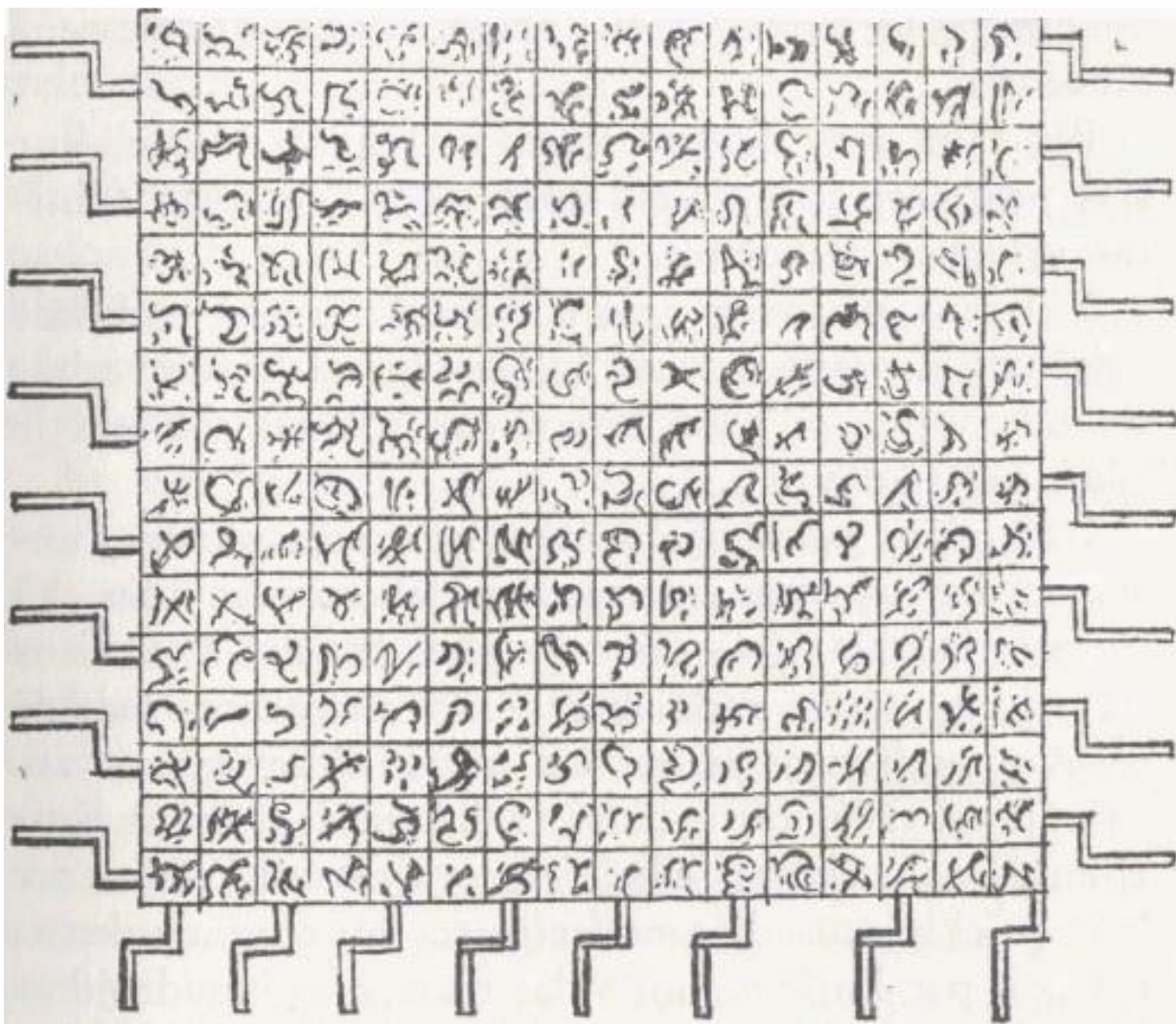
Līdz šim es biju aplūkojis tikai vienu akadēmijas pusi; otrā ir iekārtojušies gara zinātņu sekmētāji, taču, pirms runāju par viņiem, man jāpiemin vēl kāds izcils vīrs, ko plānotāji dēvē par universālo mākslinieku. Viņš stāstīja, ka jau trīsdesmit gadus nemitīgi domājot par cilvēka dzīves uzlabošanu. Viņam bija divas lielas zāles, piekrautas brīnišķīgiem retumiem, un viņa vadībā strādāja piecdesmit vīri. Daži sabiezināja gaisu sausā, taustāmā vielā, atbrīvojot to no slāpekļa un filtrējot mitrās jeb plūstošās sastāvdaļas. Citi miekšķēja marmoru, lai varētu no tā pagatavot spilvenus un adatu spilventiņus. Vēl citi pārakmeņoja dzīva zirga nagus, lai nodrošinātu tos pret triecieniem. Pats mākslinieks tobrīd prātoja par diviem lieliem uzdevumiem: pirmkārt, par lauku apsēšanu ar pelavām, jo tajās, pēc viņa pārliecības, slēpjoties īstenais audzēšanas spēks, kā viņš centās pierādīt ar vairākiem eksperimentiem, kurus es tomēr nesapratu attiecīgas izglītības trūkuma dēļ; otrkārt, viņš – lietodams no sveķiem, minerāliem un augiem pagatavotu ziedi – mēģināja panākt, lai divi jēri neapaugtu ar vilnu, un cerēja jau samērā īsā laikā ieviest kailu aitū sugu visā valstī.

Mēs devāmies pāri ielai uz otru akadēmijas daļu, kur, kā iepriekš minēju, mitinājās plānotāji, kas nodarbojās ar gara zinātnēm.

Pirmais profesors, ko sastapu, bija iekārtojies ļoti plašā telpā, un apkārt viņam sēdēja četrdesmit skolnieku. Kad bijām apsveicinājušies, viņš ievēroja, ka es rūpīgi aplūkoju kādu sastatni, kas aizņēma lielāko tiesu istabas garuma un platuma. Es varbūt brīnītos, zinātnieks norādīja, ka viņa plāns paredzot gara zinātņu sekmēšanu ar taustāmiem un mehāniskiem līdzekļiem, taču pasaule drīz ieskatīšot šīs rīcības derīgumu; viņš varot sev glaimot, ka tik dižena un apskaidrota doma vēl nekad neesot iešāvusies prātā nevienam citam cilvēkam. Ikvienam zināms, cik lielas pūles nepieciešamas, lai ielauzītos mākslās un zinātnēs, lietojot parastās metodes; ar viņa izgudrojumu turpretim pat stipri neinteliģentas personas – par mērenu cenu un mazliet fiziski piepūloties – varot sarakstīt grāmatas filozofijas, dzejas, politikas,

tieslietu, matematis un teoloģijas jautājumos, pie kam neesot vajadzīgs ne talants, ne studijas. Tad viņš pieveda mani pie sastatņa, gar kura malām rindās nostājās viņa audzēkņi. Sastatnis bija divdesmit kvadrātpēdu liels, novietots telpas vidū. Tā virsmu veidoja daudz koka klucīšu, kuru vairums atgādināja metamos kauliņus, bet daži bija arī prāvāki. Tos visus savstarpēji savienoja tievas stiepules. Klucīši bija aplīmēti ar papīriem, un uz tiem sarakstīti visi viņu valodā atrodamie vārdi – attiecīgajās izteiksmēs, laikos un deklinācijās, taču bez jebkādas kārtības. Iepriekš lūdzis mani skatīties uzmanīgi, profesors laida mašīnu darbā. Skolnieki pēc viņa pavēles tvēra rokturus, kas – skaitā četrdesmit – bija pierīkoti visgarām sastatņa malām; strauji tos apgriezot, pilnīgi pārmainījās uzrakstīto vārdu līdzšinējais stāvoklis. Tad viņš lika trīsdesmitsešiem zēniem klusu lasīt dažādās rindas, kādas parādījās uz sastatņa, un, tiklīdz viņi uzdūrās trim vai četriem vārdiem, kas kopā varētu veidot teikuma daļu, tie nodiktēja to četriem pārējiem jauniešiem, kuri darbojās par sekretāriem. Šo operāciju atkārtoja trīs vai četras reizes, un mašīna bija tā iekārtota, ka pēc katra apgrieziena vārdi, kubiskajiem klucīšiem rādot citus sānus, parādījās jaunās vietās.

Šim darbam jaunie studenti veltīja sešas stundas dienā, un profesors nolika man priekšā vairākus foliantus, pierakstītus ar nesakarīgiem teikumiem, kurus viņš gribēja apvienot, lai no šiem bagātīgajiem materiāliem rastos pilnīga rokas grāmata visās mākslās un zinātnēs; to bez šaubām varētu paveikt daudz labāk un ātrāk, ja Lagado sabiedrība ziedotu līdzekļus piecsimt līdzīgu sastatņu pagatavošanai un ja visi ieinteresētie savas atsevišķās kollektēs nodotu kopējā mērķa īstenošanai.

2.zīm.

Viņš man apgalvoja, ka par šo izgudrojumu domājis dienām un naktīm jau kopš agras jaunības un ka savā sastatnī iestrādājis visu valodas vārdnīcu, rūpīgi aplēšot arī proporcijas, kādas pastāv starp grāmatās lietoto partikulu, substantīvu, verbu un citu vārdu šķiru skaitu.

Es pazemīgi pateicos šim izcilajam vīram par viņa laipnību un apsoltījos, ka gadījumā, ja man laimēsies atgriezties dzimtenē, es katrā ziņā parādīšu tam pelnīto godu, izceļot viņu kā vienīgo

brīnišķīgās mašīnas izgudrotāju; es lūdzu atļauju nozīmēt tās izskatu un iekārtojumu, kas redzams pievienotajā attēlā. Kaut gan Eiropas zinātnieki, es aizrādīju, mēdz zagt izgudrojumus cits citam, tā saceļot vismaz pārrunas par to, kurš ir īstais izgudrotājs, es tomēr rīkošos tik apdomīgi, lai viņa slavu nespētu apstrīdēt neviens sāncensis.

Pēc tam mēs devāmies uz filoloģijas nodaļu, kur trīs profesori tieši tobrīd apspriedās par savas dzimtās valodas uzlabošanu.

Vispirms pastāvēja plāns saīsināt runu, savelkot vairākzilbju vārdus vienā zilbē, tāpat izlaižot verbu un divdabjus, jo visas iedomājamās lietas faktiski ir tikai substantīvi.

Otrs plāns paredzēja atņemt itin visus vārdus, uzsverot, ka tas būtu ieteicams tiklab no veselības, kā īsuma viedokļa. Jo – ir taču gluži skaidrs, ka ikviens izrunātais vārds rada berzi, kas pamazām sadeldē plaušas un līdz ar to saīsinā mūžu. Izdevīgākais atrisinājums tādēļ būtu šāds: tā kā vārdi ir tikai lietu apzīmējumi, visiem cilvēkiem vajadzētu nēsāt sev līdz priekšmetus, kas noderīgi to jautājumu raksturošanai, par kuriem viņi vēlas runāt. Šis izgudrojums būtu ieviests visā valstī, sagādājot ļaudīm daudz ērtību un pasargot viņu veselību, ja sievietes nebūtu sabiedrojušās ar rupjo un nemācīto pūli, draudot sacelt dumpi, kad izsludinās aizliegumu runāt ar mēli, kā to darījušas agrākās paaudzes. Tik stūrgalvīga un nesamierināma zinātnes ienaidniece ir vienkāršā tauta! Daudzi gudri un mācīti ļaudis tomēr seko jaunajai kārtībai, izteikdamies ar lietu palīdzību. Vienīgo neērtību šeit rada apstākļi, ka vīriem, kam kārtojami daudzi un dažādi jautājumi, allaž jāstiepj uz muguras līdz vesels sainis priekšmetu, ja viņi nav tik turīgi, lai algotu šim nolūkam dažus spēcīgus puišus. Man bieži gadījās vērot divus no šiem gudrajiem, kas gandrīz ļima zem savas nastas smaguma, kā pie mums paunu žīdi; uz ielas satikdamies, viņi nolika nešļavu zemē, atraisīja to un sarunājās kādu stundu; tad sabāza mantas atkal iekšā, palīdzēja viens otram uzvelt aizsaini plecos un šķīrās.

Īsai sarunai nepieciešamos priekšmetus var pārnēsāt kabatā vai iemiegt azotē, bet mājas apstākļos bez padoma nepaliek neviens; istabās, kur pulcējas sabiedrība, kas praktizē šo runas veidu, visas vajadzīgās mantas ir jau priekšā, dodot labu labo vielu mākslīgajai tērzēšanai.

Šis izgudrojums sagādā vēl citu lielu priekšrocību – ar to ir radīta vispārēja valoda, kas saprotama visām civilizētām tautām, kuru mantas un rīki parasti ir vienādi vai ļoti līdzīgi, tādēļ viegli apjēdzama arī to lietošana. Tādā kārtā vēstnieki var apspriesties ar citu zemju valdniekiem vai ministriem, kuru valoda viņiem pilnīgi sveša.

Es apmeklēju arī matematisks skolu, kuras priekšnieks mācīja savus audzēkņus pēc metodes, kas Eiropā būtu grūti iedomājama. Teorēmu un pierādījumu uzraksta uz plāna biskvīta ar tinti, kas satur kādu smadzeņu vielai līdzīgu tinktūru. Tas studentam jānorij tukšā dūšā, nākošās trīs dienas pārtiekot no maizes un ūdens. Kad biskvīts sagremots, tinktūra kāpj uz augšu līdz smadzenēm, nesdama līdz teorēmu. Panākumi līdz šim gan bijuši vāji – pa daļai aiz kļūdām tinktūras devā vai sastāvā, pa daļai aiz audzēkņu palaidnības. Viņiem šīs zāles šķiet tik pretīgas, ka tie parasti nolien malā un izvemjas, pirms tās sākušas iedarboties; tāpat viņi nav pierunājami gavēt tik ilgi, kā recepte prasa.

VI nodaļa

Akadēmijas apraksta turpinājums. Autors ieteic dažus uzlabojumus akadēmijas darbā, kurus uzklausa ar cieņu.

Polītisko plānotāju skolā es guvu maz prieka, jo profesori man likās pilnīgi sajukuši, un tādas ainas allaž modina manī grūtsirdību. Šie nelaimīgie ļaudis plānoja, kā pārliecināt valdniekus, lai tie izraudzītos savus lutekļus saskaņā ar pēdējo spējām, gudrību un tikumu; kā iemācīt ministrus domāt par vispārības interesēm; kā atalgot nopelnus, izcilus talantus un svarīgus pakalpojumus; kā parādīt karaļiem, ka jo vairāk iemantos tauta, jo vairāk iemantos viņi paši; kā iecelt valsts amatos personas, kas tiem piemērotas. Arī citos viņu plānos izpaudās līdzīgi neveselu smadzeņu rēgi, kas nekad nav bijuši nevienam cilvēkam aptverami, bet kas manī nostiprināja veco ielāgojumu, proti, ka nav nekā tik ārkārtēja un bezjēdzīga, ko daži filozofi tomēr neatzītu par patiesību.

Lai nenodarītu pāri šai akadēmijas daļai, man tūdaļ gan jāpiemietina, ka visi tās darbinieki nebija tik nereāli. Tur sastapu, piemēram, kādu ārstu, kas šķita pilnos apmēros pazīstam valdīšanas raksturu un sistēmu. Šis lieliskais vīrs ļoti sekmīgos pētījumos bija atradis zāles pret visām slimībām un sairuma procesiem, no kā cieš dažādie valsts pārvaldes nozarojumi – tiklab valdītāju vārguma un netikumu, kā paklausītāju izlaidības dēļ. Piemēram: visi rakstnieki un prātnieki ir vienis prātis, ka starp dabisku un politisku ķermeni pastāv liela līdzība, un vai tādēļ nav gluži skaidrs, ka abu šo ķermeņu veselība uzturama un kaites dziedināmas ar vienādiem līdzekļiem? Labi zināms, ka senātiem un citām augstām sapulcēm bieži uzmācas plāpība, trakas dusmas un līdzīgas nelāga omas, dažādas galvas un, it sevišķi, sirds slimības, spēcīgi krampji, kas savēl abu roku, bet īpaši labās dūres, nervus un muskuļus; ne mazāk

tās nomoka splīns, pampumi, reibonis un delīrijs; skrofulozi uztūkumi, kuros slēpjas puveklains šķidrums; skābas un putainas atraugas, vilka ēstgriba un ciets vēders, nemaz nerunājot par citām likstām. Minētais ārsts šai sakarā ieteica, ka, senātam sapulcējoties, pirmo triju dienu sanāksmēs vajadzētu būt klāt arī mediķiem, kas pēc sēžu beigām pārbaudītu katra senatora pulsu; rūpīgi noteikuši un pārrunājuši attiecīgo kaišu raksturu un dziedināšanas veidu, tie ceturtajā dienā ierastos senātā kopā ar aptieķniekiem, kuri nestu līdz zāles; pirms locekļi sēstos savās vietās, katrs no viņiem saņemtu preparātus, kas nomierina nervus, ierosina ēstgribu, tīra asinis, kodina, remdina, ierosina caureju un aptur to, veicina smadzeņu darbību, atvēsina, novērš kūtrumu, uzlabo dzirdi; ikviens dabūtu zāles pēc vajadzības, un, vērojot to iedarbību, nākošajā sanāksmē tās dotu no jauna, mainītu vai nedotu nemaz.

Šis plāns neprasītu lielus izdevumus, un pēc mana pazemīgā ieskata tam būtu visai labvēlīga ietekme zemēs, kur senāts piedalās likumdošanā; tas veicinātu vienprātību, saīsinātu debates, atvērtu dažas mutes, kas tagad mēmas, un aizvērtu daudzas, kuras šobrīd vaļā, apvaldītu jaunāko senatoru straujumu un klievētu vecāko vienaldzību, sapurinātu aprobežotos un klusinātu nekaunīgos.

Tā kā visi žēlojas, ka valdnieku uzticības personām ir īsa un vāja atmina, tad zināmais ārsts tālāk ieteica, lai ikviens, kas apmeklē kādu ministru, vispirms izstāsta viņam savu lietu skaidros un noteiktos vārdos, bet aiziedams pastīvē viņu aiz deguna, iesper pa vēderu, uzkāpj uz varzacīm, trīsreiz parausta aiz abām ausīm, iedur ar adatu dibenā, saspiež viņa roku zili melnu, tā novēršot bažas, ka ministrs varētu šo apmeklējumu aizmirst. Tas pats atkārtojams katrā nākošā pieņemšanā, kamēr lieta nokārtota vai galīgi noraidīta.

Tāpat ārsts norādīja, ka katram senatoram – pēc tam, kad viņš lielajā tautas vietnieku sapulcē izteicis un aizstāvējis savu viedokli – būtu uzliekams par pienākumu balsot tieši pret šo viedokli, jo tādā veidā iegūtie rezultāti nemaldīgi saskanētu ar tautas interesēm.

Viņš bija izgudrojis arī brīnišķīgu līdzekli, kā nomierināt pārāk niknus partiju strīdus. Metode ir šāda. No katras partijas ņemami simts līderi un sastādāmi pāros, liekot blakus tādus, kuru galvas apmēram vienāda lieluma; pēc tam divi veikli chirurģi vienā laikā nogriež abiem pāriniekiem pusi galvaskausa, raugoties, lai smadzenes sadalītos vienlīdzīgi. Nogrieztās daļas apmaina tā, ka ikviens saņem pusi no sava politiskā pretinieka paura. Šī operācija, protams, prasa daudz izmaņas, bet profesors man apgalvoja, ka gadījumos, kad tā izdodoties, atveseļošanās no politiskajām kaitēm esot nodrošināta. Ja abas smadzeņu puses, viņš sprieda, varēs kārtot strīdus jautājumus vienā un tai pašā galvaskausā, tad drīz tās arī sapratīsies, panākot mērenību un loģisku domu gaitu, kura būtu tik vēlama ļaudīm, kas – pēc pašu pārlicības – tikai tādēļ dzīvo pasaulē, lai pārraudzītu un vadītu tās kustību. Runājot par atšķirībām partijpolitisko smadzeņu kvantitatē vai kvalitātē, ārsts man pēc pieredzes apgalvoja, ka tas esot sīkums.

Es dzirdēju divus profesorus sparīgi debatējam par to, kā visērtāk un labāk ievākt nodokļus, tautu pārāk neapspiežot. Pirmais uzsvēra, ka vistaisnīgāk būtu, ja apliktu ar nodokli izlaidību un aušību, pie kam tā apmērus vispareizāk noteiktu komisija, kuras sastāvā darbotos maksātāja kaimiņi. Otrs aizstāvēja tieši pretēju ieskatu: nodokļi būtu maksājami atkarā no tām miesīgām un garīgām īpašībām, ar kurām cilvēki visvairāk lepojas; apmēri atbilstu lepošanās apmēriem, un ikviens deklarētu pats, kuru no savām īpašībām atzīst par visizcilāko. Augstāko nodokli iekasētu no vīriešiem, kurus sevišķi cienī pretējais dzimums, un summas lielums atkarātos no tā, kādas laipnības un cik bieži viņiem parādītas; viņi paši tās saskaitītu un paziņotu. Augsta nodeva būtu paredzēta arī par asprātību, drosmi un iznesību; to ievāktu tādā pašā veidā, ikvienam personīgi deklarējot, kādos apmēros viņam piemīt minētās īpašības. Par godprātību, taisnīgumu, gudrību un zināšanām turpretim nebūtu jāmaksā nekas, jo šīs ir tik dīvainas īpašības, ka neviens nespēj tās saskatīt savā kaimiņā, nedz novērtēt pats sevi.

Nodokļi sievietēm būtu nosakāmi pēc viņu skaistuma un prasmes ģērbties, pie kam viņas baudītu tādu pašu privilēģiju kā vīrieši, tas ir, novērtētu sevi personīgi. Pastāvīgumu, tiklību, saprātu un labsirdību vajadzētu atbrīvot no maksas, jo šeit iestādes nedabūtu atpakaļ pat ar nodokļu ievākšanu saistītos izdevumus.

Lai tautas pārstāvji vienmēr kalpotu valsts interesēm, viņiem būtu par amatiem jāmet kauliņi, iepriekš apzvērot un garantējot, ka viņi balsos par labu galmam – vienalga, vai amatu iegūs vai nē. Zaudētājiem būtu tiesība piedalīties laimes spēlē par nākošo vakanto vietu. Tādā kārtā mūžam pastāvētu cerības un izredzes; neviens neželotos par laužtiem solījumiem, bet visu vainu savās neveiksmēs uzveltu tikai Laimai, kuras pleci ir platāki un stiprāki nekā dažai ministrijai.

Cits profesors parādīja man lielu lapu ar instrukcijām, kā atklāt intrigas un sazvērestības pret valdību. Viņš ieteica lieliem valstsvīriem rūpīgi pārbaudīt visu aizdomīgo ļaužu ēdienu karti; viņu ēšanas laiku; uz kuriem sāniem viņi nakti gul; ar kuru roku tie slauka dibenu; sevišķu vērību veltīt viņu izkārņojumiem, pēc to krāsas, smaržas, garšas, sastāva un zīmēm, kas liecina par sliktu vai labu gremošanu, izveidojot spriedumu par attiecīgo personu domām un nolūkiem. Cilvēks nekad nav tik

nopietns, dziļdomīgs un iecerēm bagāts, kā sēžot uz poda; par to profesors bija pārliecinājies ilgstošos eksperimentos. Tā, gadījumos, kad viņš pārbaudes nolūkos atējā prātojis, kā vislabāk nogalināt karali, viņam nācis laukā tīri zaļš; krāsa bijusi gluži citāda, ja viņš apcerējis tikai to, kā sacelt dumpi vai nodedzināt galvaspilsētu.

Visā instrukcijā izpaudās liela atjautība, tā ietvēra daudz novērojumu, kas derīgi un interesanti politiķiem, taču man tā nelikās gluži pilnīga. Es uzdrošinājos autoram to aizrādīt, reizē piedāvājoties, ja viņš vēlētos, sniegt dažus papildinājumus. Manu ierosinājumu viņš uzklaustīja daudz labvēlīgāk, nekā tas parasts rakstniekiem – īpaši tiem, kuri darbojas plānošanas nozarē, un teicās būt priecīgs, saņemot jaunu informāciju.

Es viņam pastāstīju, ka Tribnijas karaļvalstī, ko tauta dēvē par Glaniju un kur esmu pavadījis ilgus gadus, iedzīvotāju vairums sastādās no uzrādītājiem, lieciniekiem, spiegiem, sūdzētājiem, tiesātājiem, aculieciniekiem, zvērētājiem, kam pievienojas vēl citas tiem padevīgas vai pakļautas personas; viss šis ļaužu bars iet zem ministru un viņu ierēdņu karogiem, saņemot no tiem arī norādījumus un atlīdzību. Sazvērestības šai karaļvalstī pa laikam noorganizē vīri, kas grib izrādīties par ievērojamiem politiķiem; citreiz viņu nolūks ir stiprināt nederīgas valdības, noslāpēt vai izkļiedēt vispārēju neapmierinātību, piepildīt savas somas ar konfiscētām mantām, likt valsts kredītam svārstīties tā, kā tas vislabāk atbilst viņu privātajām interesēm. Vispirms viņi savā starpā vienojas un nolemj, kādas personas apvainojamas sazvērestībā; pēc tam sper noteiktus soļus, pārņemot savā ziņā visas šo personu vēstules un citus papīrus, to īpašniekus iekāļot važās. Papīrus nodod kādai mākslinieku kopai, kas ļoti asprātīgi prot iztulkot vārdu, zilbju un burtu slepenās nozīmes. Tā, piemēram, viņu iztulkojumā atējas sēdekļis nozīmē slepenu padomi; zosu bars – senātu; klibs suns – ārēju ienaidnieku; sērga – stacionētu karaspēku; peļu vanags – ministru; podagra – augstu garīdznieku; karātavas – valsts sekretāru; naktspods – dižciltīgu komiteju; siets – galma dāmu; slota – revolūciju; peļu slazds – valsts amatu; muca bez dibena – mantnīcu; izlietne – galmu; cepure ar zvārguļiem – favorītu; salauzta niedra – tiesu; tukša muca – ģenerāli; vaļēja rēta – valsts pārvaldi.

Ja šī metode nedod cerētos panākumus, var lietot divas citas, vēl iespaidīgākas, ko izglītota sabiedrībā dēvē par akrostichiem un anagrammām. Pirmkārt, visos sākuma burtos var atšifrēt politisku jēgu. Tā, N nozīmē sazvērestību; B – kavalērijas pulku; L – floti jūrā. Otrkārt, kādā aizdomīgā papīrā pārstatot burtus, iespējams atklāt neapmierināto partiju visslepenākos nodomus. Ja, piemēram, es vēstulē kādam draugam pieminētu, ka stīvajam Ješkam zvērīgi sasāpējis dibens, tad lietpratējs tos pašus burtus, no kuriem sastādās šis teikums, varētu pārkārtot šādi: Šī – sazvērestība sekmējas – gaidām. Tā ir anagrammatiskā metode.

Profesors sirsnīgi tencināja par sniegtajām ziņām un apsoliņās izsacīt man dziļu pateicību sava traktāta priekšvārdos.

Es neredzēju vairs nekā, kas attaisnotu ilgāku uzturēšanos šai zemē, tādēļ sāku domāt par atgriešanos Anglijā.

VII nodaļa

Autors atstāj Lagado un nonāk Maldonadā. Neatradis neviena kuģa, viņš dodas īsā ceļojumā uz Glubdubdribu. Kā viņu uzņēma turienes virsaitis.

Kontinents, pie kura pieder šī karaliste, stiepjas – kā man ir pamats pieņemt – uz austrumiem no Amerikas neizpētītās daļas, rietumos no Kalifornijas; ziemeļos tas tuvinās Klusajam okeānam, kurš neatrodas tālāk par simtpiecdesmit jūdzēm no Lagado. Tur ir teicama osta, kam dzīvi tirdznieciski sakari ar lielo Lugnagas salu; pēdējā paceļas no jūras ziemeļaustrumos, apmēram uz 29. ziemeļu platuma un 140. garuma grada. Lugnaga atrodas dienvidaustrumos no Japānas, kādu simts jūdžu atstatumā. Starp Japānas ķeizaru un Lugnagas karali pastāv cieša savienība, tādēļ ir daudz izdevību ceļot no vienas salas uz otru. To zinādams, es nolēmu doties turp, lai pēc tam atgrieztos Eiropā. Es salīgu divus mūļus un pavadoni, kas rādītu ceļu un nestu manu nelielo bagāžu. Iepriekš atvadījos no sava cēlā aizgādņa, kas bija man parādījis tik daudz laipnības un arī vēl šķiroties pasniedza dārgu dāvanu.

Mans ceļojums pagāja bez notikumiem vai dēkām, ko būtu vērts pieminēt. Nonācis Maldonadas ostā (tāds ir tās nosaukums), es uzzināju, ka tur nav un tuvākā laikā arī nebūs neviena kuģa, kas brauktu uz Lugnagu. Pilsēta ir apmēram tik liela kā Portsmūta. Kāds labāko aprindu kungs man aizrādīja, ka kuģis uz Lugnagu neatiešot ātrāk kā pēc mēneša, tādēļ es varētu patīkami izklaidēties, apmeklējot nelielo Glubdubdribas salu, piecas jūdzes uz dienvidrietumiem. Viņš pats ar kādu draugu piedāvājās mani pavadīt, tāpat arī sagādāt mazu, ērtu jachtu ceļojumam.

Glubdubdriba, cik precīzi es šo vārdu varu pārtulkot, nozīmē reģu jeb burvju salu. Tā nav lielāka kā trešā daļa Vaita salas, bet zeme tur ārkārtīgi auglīga. To pārvalda kādas cilts virsaitis, kura sastāv

vienīgi no burvjiem. Cilts locekļi precas tikai savā starpā, un vecākais salinieks arvien ir reizē arī valdnieks jeb virsaitis. Viņam pieder krāšņa pils un apmēram trīstūkstoš akru liels parks, ko iejož divdesmit pēdu augsts valnis, celts no skaldītiem akmeņiem. Parkā ierīkoti arī nelieli lopu aploki, tūrumi un dārzniecības.

Virsaiti un viņa ģimēni apkopj un apkalpo visai īpatnēja saime. Izmaņa melnajās mākslās dod viņam iespēju izsaukt no ēnu valsts jebkuru mirušo un kalpināt to divdesmitčetras stundas, taču ne ilgāk; tāpat viņš nevar to pašu personu aicināt no jauna ātrāk kā pēc trim mēnešiem, atskaitot gluži ārkārtējus gadījumus.

Salu mēs sasniedzām vienpadsmitos no rīta, un viens no kungiem, kuri mani pavadīja, devās pie virsaiša, lai lūgtu audienci svešniekam, kas šeit ieradies tieši nolūkā apmeklēt Viņa Augstību. Atļauju tūliņ arī saņēmām un visi trīs devāmies iekšā pa pils vārtiem, soļodami starp divām gvardu rindām; to ietērpis un apbruņojums bija ļoti senlaicīgs, bet viņu sejās tāda izteiksme, ka es nodrebēju vārdos neizsakāmās šausmās. Mēs izgājām cauri vairākām telpām, kur, abās malās nostādīti, stāvēja tādi paši kalpotāji, līdz beidzot nonācām audienču zālē. Kad bijām trīs reizes zemu palocījušies un atbildējuši uz dažiem vispārējiem jautājumiem, mums atļāva apsēties uz trim krēsliem pie virsaiša troņa apakšējā pakāpiena. Virsaitis saprata Balnibarbijas valodu, kaut tā atšķiras no šai salā lietojamās. Viņš lūdza mani pastāstīt par saviem ceļojumiem un, lai rādītu, ka atturēsies no jebkādam ceremonijām, atlaida visu savu svītu ar pirksta mājienu, pēc kura – man par lielu izbrīnu – tā izgaisa vienā mirklī, kā sapņa redzējumi, mums pēkšņi pamostoties. Labu brīdi es nevarēju atgūties no izbīļa, bet virsaitis apgalvoja, ka man nenotiks nekas ļauns; vērodams abus savus ceļa biedrus, kas izturējās pavisam bezrūpīgi, jo bija jau agrākās pieņemšanās radinājušies pie līdzīgiem skatiem, es pamazām kļuvu drošāks un īsumā izstāstīju savas dažādās dēkas; taču darīju to vilcinādamies un allaž blenzu pāri plecam uz vietu, kur vēl nupat stāvēja spokainie kalpotāji. Man bija gods pusdienot kopā ar virsaiti, un pie galda mums ēdienus pasniedza jauna garu maiņa. Tagad es nebiju vairs tik stipri nobijies kā priekšpusdienā. Es paliku līdz saules rietam, bet pazemīgi lūdzu virsaiti atvainot, ka nevaru pieņemt viņa aicinājumu pārnakšņot pilī. Kopā ar abiem saviem draugiem pārgulēju kādā privātā namā tuvējā pilsētā, kas ir šīs salas metropole; nākošā rītā devāmies atkal pie virsaiša, jo viņš bija mūs laipni lūdzis ierasties.

Tā mēs nodzīvojām salā desmit dienas, lielāko tiesu uzturēdamies pie virsaiša, bet naktis pavadīdami paši savā mitekļī. Drīz es biju tā pieradis pie gariem, ka pēc trešās vai ceturtais sastapšanās tie mani vairs nemaz nesatrauca; ja kādas bailes vēl bija atlikušas, tad ziņkāre vienmēr izrādījās spēcīgāka par tām. Virsaitis lika man izsaukt, kādas un cik mirušas personas es vēlētos – no pasaules sākuma līdz mūsu dienām, lai tās atbildētu uz visiem maniem jautājumiem; noteikums bija tikai tāds, ka jautājumiem jāierobežojas ar laiku, kad šie ļaudis dzīvojuši. Es varēju būt drošs, ka viņi man teiks patiesību, jo melošanai, kā man paskaidroja, ēnu valstī neesot nekādas jēgas.

Es sirsniņi pateicos virsaitim par šo izcilo labvēlību. Mēs atradāmies istabā, no kuras atvērās skaists skats uz parku. Tas ierosināja mani vispirms aplūkot kaut ko greznu un diženu, tādēļ lūdzu man parādīt Aleksandru Lielo armijas priekšgalā tūliņ pēc Arbelas kaujas. Virsaitis pamāja ar pirkstu, un šī aina parādījās plašā laukumā zem loga, pie kura stāvējām. Aleksandru iesauca istabā, bet viņa grieķu valodu es sapratu tikai ar lielām pūlēm, kamēr viņš manējo gandrīz nemaz. Viņš deva man goda vārdu, ka neesot noindēts, bet nāves cēlonis bijis drudzis, ko radījusi smaga sadzeršanās.

Pēc tam es vēroju Hannibalu, dodamies pāri Alpiem; tas man apgalvoja, ka viņa nometnē neesot ne piliena etiķa.

Es redzēju Cēzaru un Pompeju savu karapulku priekšgalā, tieši pirms izšķirīgās kaujas. Pirmo es redzēju arī viņa pēdējā lielajā triumfā. Es vēlējos, lai vienā zālē man parādītos Romas senāts, bet otrā – tam pretstatīts – kāds mūsdienu parlaments. Man likās, ka pirmajā pulcējušies varoņi un pusdievi, otrā – pauninieku, kabatas zagļu, lielceļa laupītāju un muldoņu bars.

Pēc mana lūguma virsaitis deva zīmi, lai mums tuvotos Cēzars un Bruts. Ieraugot Brutu, mani pārņēma dziļa godbijība, jo katrā viņa vaibstā es skaidri lasīju stingru tīkumu, lielu drosmi un stipru gribu, patiesu tēvzemes mīlestību un alkas darīt labu cilvēcei. Iepriecināts es pamanīju, ka abi šie vīri teicami sapratās, un Cēzars atklāti pateica, ka visvarenākie darbi dzīves laikā viņam sagādājuši mazāk slavas, nekā viņa nogalināšana. Bruts mani pagodināja ar plašāku sarunu, norādot, ka viņa sencis Jūnijs, Sokrāts, Epaminonds, Katons Jaunākais, sērs Tomass Mors un viņš pats esot pastāvīgi kopā – veidojot sekstumvirātu, kam neviens laikmets nevarot pievienot septīto.

Lasītājs garlaikotos, ja es stāstītu par visiem slavenajiem vīriem, ko virsaitis izsauca un nostādīja manā priekšā, lai klusinātu manu neremdināmo kāri redzēt pasauli, kāda tā bijusi katrā pagātnes posmā. Sevišķi es mieloju acis, vērodams tos, kas iznīcinājuši tirannus un varmākas, atdodami brīvību

apspiestām un izmocītām tautām. Bet gandarījumu, ko redzētais deva manam garam, es nespēju attēlot tādā veidā, lai lasītājs gūtu par to pareizu priekšstatu.

VIII nodaļa

Tālākas ziņas par Glubdubdribu. Pārlabojumi seno un jauno laiku vēsturē.

Gribēdams satikt tos seniešus, kas visvairāk izcēlušies ar prātu un gudrību, es paredzēju šim nolūkam īpašu dienu. Es vēlējos, lai parādītos Homērs un Aristotelis kopā ar saviem komentātoriem; pēdējo tomēr bija tik daudz, ka vairākiem simtiem nācās gaidīt pagalmā un pils priekšstelpās. Abas varenās personības es atšķīru jau pirmajā acu uzmetienā – nevien no pūļa, bet arī vienu no otra. Homērs bija slaidāks un izskatā tīkamāks, viņa gaita – par spīti lielajam vecumam – ļoti stalta, bet acis tik dzīvas un asas, kā vien iedomājams. Aristotelis bija stipri salicis un soļoja, atspiezdami uz nūjas. Viņa seja bija klienta, mati šķidri un plāni, balss dobja. Es drīz pamanīju, ka pārējā sabiedrība tiem pilnīgi sveša – viņi nekad nebija to ne redzējuši, ne dzirdējuši. Kāds gars, kura vārdu neminēšu, man iečukstēja, ka aizsaulē visi komentātori turoties iespējami tālu no saviem autoriem; viņus nomācot kauna un vainas apziņa par to, ka tie tik drausmīgi aplami iztulkojuši šo autoru darbus vēlākajām paaudzēm. Es iepazīstināju Didimu un Eustatiju ar Homēru, lūgdams, lai viņš izturas pret tiem labāk, nekā tie varbūt pelnījuši; viņš jau pašā sākumā bija saskatījis, ka tiem nav pietiekamu spēju izprast dzejnieka garu. Aristotelis turpretim zaudēja pacietību, tiklīdz iepazīstināju viņu ar Skotu un Ramu, sniegdams to darbības raksturojumu; viņš vaicāja tiem, vai arī visi viņu amata brāļi esot tādi paši aitasgalvas.

Pēc tam es lūdzu virsaiti izsaukt Dekartu un Gasendi, kurus pierunāju izskaidrot savas sistēmas Aristotelim. Lielais filozofs bez kautrēšanās atzina kļūdas, kādas ieviesušās viņa rakstos par fiziku, jo daudzos gadījumos viņš balstījies tikai uz pieņēmumiem, kā spiesti rīkoties visi cilvēki; reizē viņš norādīja, ka Gasendi, kas padarījis Epikūra doktrīnu tik baudāmu, cik vien viņam bijis iespējams, un Dekarts ar savu mācību par virpuļiem piedzīvojuši līdzīgu neveiksmi. Tādu pašu likteni viņš pareģoja vispārīgajiem gravitācijas likumiem, kurus tik dedzīgi aizstāv mūsdienu zinātnieki. Viņš teica, ka jaunas dabas sistēmas esot tikai jaunas modes, kas mainoties līdz ar laikmetiem; pat tās, kas tiekot pamatotas uz matemātikas principiem, pastāvēšot īsu laika sprīdi un pēc tam nogrimšot aizmirstībā.

Es pavādīju veselas piecas dienas, sarunādamies ar daudziem citiem senlaiku prātniekiem. Tāpat es redzēju lielāko tiesu no Romas pirmajiem cēzariem. Manis mudināts, virsaitis izsauca Eliogabala pavārus, lai tie sagatavotu mums mielastu; attiecīgu materiālu trūkums tomēr liedza tiem parādīt savu prasmi plašākos apmēros. Kāds Agesilaja helots izvārtīja mums spartiešu virumu, taču es nespēju norīt vairāk par vienu karoti.

Abi kungi, kas atveda mani šurp, savu privāto lietu dēļ bija spiesti atstāt salu pēc trim dienām; tās es izmantoju, sastapdamies ar dažiem jaunākos laikos mirušajiem, kuri pēdējos divos vai trijos gadsimtos bijuši sevišķi iezīmīgas figūras mūsu zemē un citur Eiropā; vienmēr būdams vecu, slavenu ģimeņu kaislīgs cienītājs, es lūdzu, lai virsaitis izsauc pāris dučus karaļu ar visiem to priekštečiem astoņās vai deviņās paaudzēs. Es tomēr piedzīvoju sāpīgu un gluži negaidītu vilšanos. Cerējis ieraudzīt garu, karaliskām diadēmām rotātu gājienu, es kādā ģimenē pamanīju divus ģīgotājus, trīs nolaizītus galminiekus un vienu itāliešu prelātu, bet citā – vienu bārdzini, vienu abatu un divus kardinālus. Mana cieņa pret kronētām galvām ir pārāk dziļa, lai es kavētos pie šī kutelīgā jautājuma ilgāk; savā attieksmē pret grāfiem, marķīziem, hercogiem u.t.t. es turpretim neesmu tik sīkumains. Un šeit man jāatzīstas – es ne bez prieka atklāju, ka varu saziņēt raksturīgos vaibstus, kuri dažās ģimenēs sniedzas atpakaļ līdz pašam ciltstēvam. Es skaidri redzēju, no kurienes viena ģimene ieguvusi garu zodu; kādēļ otra divās paaudzēs mudž no blēžiem, bet divās nākošajās no muļķiem; kādēļ trešajā netrūkst vājprātīgo, bet ceturtajā krāpnieku. Es sapratu arī to, kādēļ Vergilijs par kādu daudzīnātu dzimtu varējis teikt: Nec vir fortis, nec femina casta (Neviens vīrs nav drosmīgs, neviena sieviete tikla) kā nežēlība, viltība un gļēvulība kļuvušas par pazīmēm, pēc kurām zināmas ģimenes atšķiramas tikpat labi, kā pēc viņu ģerboņiem; kurš pirmais kādā godājamā namā ievazājis nešķīstību, kas kā pūžņaini trumi pāriet uz tālākām audzēm. Par visu to es galu galā nebrīnījos, vērodams, kā dižciltīgo līniju pārtrauc pāži, sulaini, apkalpotāji, kučieri, spēlmaņi, vijolnieki, aktieri, virsnieki un kabatas zagļi.

Sevišķu riebumu manī modināja jauno laiku vēsture. Rūpīgi iepazīties ar visiem slavenajiem vīriem, kas pēdējo simts gadu laikā pulcējušies ap valdnieku galmiem, es atklāju, cik ļoti pasauli maldinājuši negodīgi rakstnieki, piedēvējot lielākos varoņdarbus karā gļēvuļiem, gudrākos padomus stulbeņiem, taisnīgumu glaimotājiem, romnieku tikumu valsts nodevējiem, dievbijību bezdievjiem, šķīstību sodomistiem, patiesīgumu slepeniem ziņotājiem. Cik daudzi nevainīgi un krietni cilvēki bija notiesāti ar nāvi vai trimdu tādēļ, ka varenī ministri izmantoja pret viņiem tiesnešu pārkamību un partiju ļaunprātību! Cik daudzi nelieši bija iecelti visaugstākajos uzticības amatos, kuri deva varu, spožumu un

bagātību! Cik liela loma galmu, padomju, senātu ierosinājumos un lēmumos bija piešķirama savedējām, maukām, sutenieriem, liekēžiem un klauniem! Cik nožēlojamu ainu es guvu par cilvēka saprātu un godīgumu, uzzinādams pasaules lielo pasākumu un apvērsumu īstenos pamatus un motīvus, kā arī smieklīgās nejaušības, kuru dēļ tie sekmējušies!

Šeit es atklāju to autoru blēdības un neziņu, kuri sakās rakstām «anekdotus» jeb «slepeno vēsturi»; kuri nogremdē tik daudzus karaļus kapā ar indes kausu; grib atkārtot sarunu starp kādu valdnieku un ministru prezidentu, kurai nav bijis neviena liecinieka; dod atslēgu vēstnieku un ārlietu ministru domām un atvilknēm; un tomēr paši aizvien maldās. Tāpat es atklāju īstos iemeslus daudziem lieliem notikumiem, kas pārsteiguši pasauli. Es redzēju, kā mauka var pārvaldīt slepenu buduāru, buduārs kādu augstu padomi, un padome tautas vietnieku namu. Kāds ģenerālis atzinās, man klātesot, ka reiz viņam uzvaru sagādājis tikai gļēvulība un disciplīnas trūkums; kāds admirālis stāstīja, ka vājas izlūku darbības dēļ viņš sakāvis ienaidnieku, kam gatavojies nodot savu floti. Trīs valdnieki uzsvēra, ka visā valdīšanas laikā neesot ne reizes iecēlušī kādu personu amatā pēc nopelniem; tas noticis vienīgi gadījumos, ja ministri, kam tie uzticējušies, savā izvēlē kļūdušies vai tapuši nodevēji. Viņi apgalvoja, ka rīkotos tāpat, ja varētu dzīvot no jauna, un ļoti loģiski pierādīja, ka karaļa tronis nav noturams bez korrupcijas, jo stingrais, uzticīgais un nešaubīgais noskaņojums, ko cilvēkam iedvēš tikumība, rada pastāvīgus kavēkļus valsts darbā.

Ziņkāres urdīts, es apvaicājos daudziem gariem, kādā veidā tie dzīves laikā ieguvuši augstus titulus un milzīgus īpašumus; šie jautājumi attiecās uz gadu desmitiem, kas ļoti tuvu mūsējam, taču tagadni tieši neskar, jo es nekādā ziņā nevēlos apvainot pat ārzemniekus (es ceru, man nevajadzēs lasītājam aizrādīt, ka nekas no šeit sacītā nezīmējas uz mūsu zemi). Virsaitis izsauca prāvu skaitu šai sakarā interesantu ļaužu, un tie jau gluži pavisā pārbaudē atklāja tik bezgodīgu ainu, ka es nespēju par to runāt bez zināma sašutuma. Nepatiesi zvēresti, apspiešana, kukuļošana, krāpšana, savešana un līdzīgas vājības bija visvieglāk attaisnojamas starp tām, ko viņi minēja; par tām es viņiem, bezkaislīgi vērtēdams, arī nekā nepārmetu. Bet, kad daži atzinās, ka slavu un bagātību viņi sasnieguši ar pret dabisku mīlestību vai asinsgrēku, citi ar savu sievu un meitu prostituēšanu, vēl citi ar nodevību pret tēvzemi vai valdnieku, daži ar noindēšanu, daudzi ar patiesības sagrozījumiem nolūkā iznīcināt nevainīgos, – tad, es ceru, man piedos, ja šie atklājumi drusku mazināja manu dziļo cieņu pret augsto namu ļaudīm, kuru cēlās īpašības prasa, lai mēs, apakšnieki, tuvotos tiem ar vislielāko godbijību.

Es bieži biju lasījis par izciliem pakalpojumiem, kas izdarīti valdniekiem un valstīm, un vēlējos redzēt cilvēkus, kuri tos paveikuši. Uz savu pieprasījumu saņēmu atbildi, ka viņu vārdi nav atrodamī nekādos sarakstos, atskaitot dažus, kas vēsturē notēloti kā visļauņākie neģēļi un nodevēji. Par pārējiem es nebiju nekad pat dzirdējis. Tie visi parādījās nodurtu skatu, ļoti slikti ģērbusies; vairums no viņiem man teica, ka miruši nabadzībā un negodā, bet citi uz ešafota vai pie karātavām.

Pārējo vidū atradās kāds vīrs, kura gadījums man likās visai savdabīgs. Blakus viņam stāvēja gadus astoņpadsmit vecs jauneklis. Viņš man stāstīja, ka priekš daudziem gadiem bijis kāda kara kuģa komandieris; Aktijas jūras kaujā viņam laimējies izlauzties cauri ienaidnieka galvenai līnijai, nogremdēt trīs lielus kuģus un sagūstīt ceturto, tādā kārtā piespiežot Antoniju bēgt un nodrošinot uzvaru. Šai cīņā kritis viņa vienīgais dēls – jauneklis, kas stāvēja tam pie sāniem. Apzinoties savus zināmos nopelnus, viņš pēc kara beigām devies uz Romu un Augusta galmā lūdzis, lai viņam nodod kādu lielāku kuģi, kura komandieris nonāvēts. Viņa lūgums tomēr atstāts bez ievēribas un kuģis nodots zaļam zēnam, kas jūru nekad nav pat redzējis – kādas brīvvalstas verdzenes dēlam, kura kalpojusi vienai no cēzara mīļākām. Atgriežoties uz savu veco kuģi, viņš apvainots par dienesta pienākumu neievērošanu, un kuģis nodots kādam viceadmirāļa Publikolas iemīļotam pāžam. Pēc tam viņš noslēdzies pieticīgā lauku īpašumā, tālu no Romas, un tur arī nobeidzis savu dzīvi. Es tik dedzīgi vēlējos pārbaudīt šī stāsta patiesīgumu, ka lūdzu izsaukt Agripu, kas minētajā kaujā bija admirālis. Viņš parādījās un apstiprināja visu teikto, apgaismodams notikumus kapteinim vēl labvēlīgāk, jo pēdējais aiz kautrības bija mazinājis vai noslēpis lielu tiesu savu nopelnu.

Es jutos pārsteigts, atrazdams tik dziļu un plašu korrupciju valstī, kur to ieviesa ļoti vēlu pieņemts izlaidīgas dzīves stils; tas man lika mazāk, brīnīties par daudziem atbilstošiem gadījumiem citās zemēs, kur visdažādākie netikumi perinājušies stipri ilgāk un kur visu slavu un kara laupījumu pievāc virspavēlnieks, kam nereti vismazāk pienāktos ir viens, ir otrs.

Tā kā ikviens izsauktais parādījās tieši tāds, kā bija reiz staigājis zemes virsū, man modās skumjas pārdomas, vērojot, cik ļoti cilvēks deģenerējis pēdējos gadsimtos; kā slimības, ar visiem nosaukumiem un visām sekām, pārgrozījušas ikvienu vaibstu angļu sejā, samazinājušas ķermeņa apmērus, atslābinājušas cīpslas un muskuļus, radījušas bālganu sejas krāsu, padarījušas miesu ļeganu un smirdīgu.

Es nokāpu tik zemu, ka lūdzu, lai manā priekšā nostātos kāds vecā kaluma angļu zemnieks, reiz tik slavens ar savu vienkāršību paražās, uzturā un tērpā, ar savu taisnīgumu katrā vietā un lietā, ar brīvo garu, drosmi un tēvzemes mīlestību. Es nespēju palikt vienaldzīgs, salīdzinot dzīvos ar mirušajiem un atceroties, kā visus šos tīros iedzimtos tikumus par grasi izvaro viņu mazbērni, kas – pārdodami savas balsis un piedalīdamies vēlēšanu cīņās – iemācījušies visas nekrietnības un izvirtības, kādas vien apgūstamas galmā.

IX nodaļa

Autors atgriežas Maldonadā un no turienes dodas uz Lugnagas karaļvalsti. Viņu apcietina un pēc tam nogādā galmā. Kā viņu tur saņēma. Karaļa lielā lēnprātība pret saviem pavalstniekiem.

Kad pienāca šķiršanās diena, es atvadījos no Glubdubdribas virsaiša un kopā ar abiem saviem ceļa biedriem atgriezos Maldonadā; pēc divām nedēļām sagaidīju kuģi, kas devās uz Lugnagu. Abi pazīstamie kungi un vēl daži citi laipnā un augstsirdīgā kārtā apgādāja man ceļa maizi, kā arī pavadīja uz klāja. Ceļojums turpinājās veselu mēnesi. Mēs piedzīvojām niknu vētru un bijām spiesti stūrēt uz rietumiem, lai noķertu pasātu, kas pūš apmēram sešdesmit jūdžu platā joslā. 1708. gada 21. aprīlī mēs iebraucām upes grīvā pie Klumegnigas – ostas pilsētas, kas atrodas Lugnagas dienvidaustrumu galā. Mēs izmetām enkuru jūdži no krasta un signalizējām ločiem. Divi no tiem bija klāt pēc nepilnas pusstundas un izvadīja mūs starp sērēm un klintīm, kas šai ceļā ļoti bīstamas; tad iegājām reidā, kur bez bažām, kabeļa garumā no pilsētas mūriem, var noenkuroties vesela flote.

Daži no mūsu matrožiem – vai nu aiz nodevības vai neapdomības – bija ločiem izplāpājuši, ka es esmu svešnieks un liels ceļotājs; loči to savukārt bija pateikuši kādam muitas ierēdnim, un tas, nokāpjot malā, sāka mani stingri pratināt. Muitnieks runāja ar mani Balnibarbijas valodā, ko dzīvo tirdzniecisko sakaru dēļ šai pilsētā prot visi, bet jo sevišķi jūrnieki un tie, kas nodarbināti muitas iestādēs. Es viņam sniedzu dažas ziņas par sevi, cieši raudzīdamies, lai mans stāsts būtu ticams un saskanīgs; tomēr es atzinu par nepieciešamu noklusēt savu īsto tēvzemi un uzdoties par holandiešu, jo gribēju doties tālāk uz Japānu, kur – kā es zināju – no visiem eiropiešiem ielaiž vienīgi holandiešus. Tādēļ es ierēdnim sacīju, ka esmu piedzīvojis kuģa bojā eju Balnibarbijas piekrastē un patvēries uz klints; no turienes esmu uzņemts Laputā jeb lidojošā salā (par to viņš bieži bija dzirdējis), bet tagad mēģinu nokļūt Japānā, lai tur sameklētu iespēju atgriezties dzimtenē. Muitnieks atbildēja, ka esot spiests mani aizturēt, kamēr pienākšot rikojumi no galma; tos viņš pieprasīšot tūlīt un cerot saņemt atbildi divu nedēļu laikā. Mani nogādāja ērtā dzīvoklī, un pie durvīm nostādīja sargu; es tomēr drīkstēju uzturēties arī šīs mājas plašajā dārzā, un ar mani apgājās ļoti cilvēcīgi, visus izdevumus sedzot no karaļa kases. Vairākkārt pie manis ieradās apmeklētāji, pa laikam ziņkāres dzīti, jo bija izplatījušās ziņas, ka esmu ieradies no ļoti tālām zemēm, par kurām viņiem nebija nekādas jausmas.

Es salīgu par tulku kādu jaunekli, kas atbrauca šurp vienā kuģī ar mani; viņš bija dzimis Lugnagā, bet pavadījis vairākus gadus Maldonadā un perfekti prata abas valodas. Viņš tad arī palīdzēja man sarunāties ar ciemiņiem; šīs sarunas gan sastāvēja tikai no viņu jautājumiem un maniem paskaidrojumiem. Vēsts no galma pienāca iepriekš paredzētajā laikā. Tā saturēja pavēli nogādāt mani un manus pavadoņus Traldragdubā jeb Trildrogdribā (šo vārdu, cik es atceros, izrunā abējādi); šis uzdevums bija veicams desmit jātniekiem. Man nebija vairāk pavadoņu kā nabaga puisis, minētais tulks, ko pierunāju palikt manā dienestā. Pēc mana pazemīgā lūguma mums atļāva jāt katram uz sava zirgēzeļa. Kāds ziņnesis aizsteidzās mums pus dienas ceļojumu priekšā, lai vēstītu karalim par manu ierašanos un lūgtu Viņa Majestāti noteikt dienu un stundu, kad viņam labpatiks piešķirt man godu laizīt putekļus pie viņa kājām. Tas ir parastais galma stils, bet drīz es atklāju, ka teiktais saprotams pavisam burtiski. Mani pieņēma audiencē divas dienas pēc ierašanās, lika tūliņ mesties zemē uz vēdera un, lienot uz priekšu, laizīt grīdu; tā kā es biju svešnieks, tad grīda tomēr bija iepriekš noslaucīta tik tīra, ka putekļu garša nelikās pretīga. Tā bija sevišķa žēlastība, ko parāda tikai visievērojamākiem vīriem, kad tie lūdz audienci. Citreiz turpretim – ja apmeklētājam galmā ir iespaidīgi nelabvēļi – putekļus izkrata uz grīdas ar nolūku. Tā, man gadījās redzēt kādu lielkungu, kam mute bija tik briesmīgi pieķepējusi, ka, pielīdis noteiktajā attālumā no troņa, viņš nespēja izrunāt ne vārda. Tas nav novēršams nekādiem līdzekļiem, jo visus, kas ieradušies audiencē un, karalim klātesot, spļaudās vai slauka muti, soda ar nāvi. Pastāv vēl kāda paraža, ko man grūti nāktos cildināt. Ja karalis vēlas kādu no saviem dižciltīgajiem nonāvēt vieglā un saudzīgā veidā, viņš liek uz grīdas izkaisīt brūnu, ļoti indīgu pulveri, kas uzlaizītāju nenovēršami nobeidz 24 stundu laikā. Par attaisnojumu šī valdnieka lielajai žēlsirdībai un rūpēm par savu pavalstnieku dzīvībām (šeit atliktu tikai vēlēties, lai no viņa mācītos Eiropas monarchi) gan tūdaļ jāpiemetina, ka pēc katras šādas eksekūcijas viņš dod stingru pavēli rūpīgi nomazgāt saindēto grīdas daļu; ja kalpotāji to neievēro, viņiem jābaidās iemantot karaļa nelabvēlību. Es pats dzirdēju, ka viņš reiz

lika nosukāt kādu pāzu, kam bija uzdots gādāt par grīdas mazgāšanu, bet kas ļaunprātīgi nebija to darījis; šīs nekrietnības dēļ bojā aizgāja kāds jauns augstmanis ar lielu nākotni, kurš uzlaižija indi un nomira, kaut karalis tobrīd nemaz nevēlējās viņu nogalināt. Labsirdīgais valdnieks tomēr bija tik laipns, ka atbrīvoja pāzu no pēriena, jo tas apsolījās nekad vairs tā nedarīt bez īpaša rīkojuma.

Bet es atgriezīšos pie sava stāsta. Pielīdis četru jardu atstatumā no troņa, es lēni piecēlos ceļos un tad, septiņas reizes sizdams pieri pret zemi, atkārtāju vārdus, ko man iemācīja iepriekšējā vakarā: «Ikpling gloftrob skvūtserumm blhiop mlašnalt zvin tnodbalkguf sļiofad gurdlub ašt». Tas ir sveiciens, ko šīs valsts likumi nosaka ikvienai personai, kura ierodas pie karaļa. Mūsu valodā tas skanētu: «Lai Jūsu debešķīgā Majestāte dzīvo vienpadsmit ar pus mēneša ilgāk par sauli». Uz to karalis kaut ko atbildēja, un es, kaut viņa vārdus nesaprazdams, runāju tālāk, kā biju mācīts: «Fluft drin jalerik dvuldum prastrad mirpluš», kas nozīmē: «Mana mēle ir mana drauga mutē». Ar to es gribēju sacīt, ka vēlos ataicināt savu tulku. Jau pieminētais jauneklis tūliņ ieradās, un ar viņa palīdzību es atbildēju uz visiem jautājumiem, kādus karalis izteica stundas laikā. Es runāju Balnibarbijas valodā, un tulkotājs atveidoja manas domas Lagnagas mēlē.

Karalim ļoti iepatikās mana sabiedrība, un viņš pavēlēja blifmarkklubam jeb galvenajam kambarkungam, lai tas ierādītu galmā mitekli man un manam tulkam, gādātu par mūsu uzturu, kā arī iedotu man prāvu zuteni zelta kabatas naudai.

Es pavadīju šai zemē trīs mēnešus – tikai tādēļ, lai rīkotos pa prātam valdniekam, kas bija pret mani ļoti laipns un piedāvāja man visdažādākos labumus. Taču es domāju, ka būs gudrāk un pareizāk, ja sava mūža atlikušo daļu pavadīšu pie sievas un ģimenes.

X nodaļa

Uzslava lagnagiešiem. Īpašs apraksts par struldbrugiem. Autora sarunas ar dažām ievērojamām personām šai jautājumā

Lagnagieši ir pieklājīga un augstsirdīga tauta; kaut arī viņi nav gluži brīvi no tā īpatnējā lepnuma, kas raksturīgs visām austrumu nācijām, pret svešniekiem viņi tomēr izturas viesmīlīgi – sevišķi pret tādām, kam atbalsts galmā. Es ieguvu daudz paziņu vislabākajās aprindās, un, tā kā mani visur pavadīja tulks, mūsu sarunas bija visai patīkamas.

Kādu dienu, atrodoties ļoti augstā sabiedrībā, kāds ievērojams vīrs man vaicāja, vai es jau esot redzējis viņu struldbrugus jeb nemirstīgos. Es atbildēju, ka nē, un lūdzu paskaidrot, ko viņš domājis, piemērodams šādu apzīmējumu mirstīgai būtei. Viņš man pastāstīja, ka dažkārt, kaut ļoti reti, šai zemē piedzimstot bērni, kam pierē – tieši vīrs kreisās uzacs – esot sarkans apaļš plankums; šī zīme liecinot, ka attiecīgais cilvēks nekad nemirs. Plankums, kā viņš to aprakstīja, sākumā neesot lielāks par sudraba trīspensu gabalu, bet pakāpeniski pieaugot un mainot krāsu; divpadsmit gadu vecumā tas kļūstot zaļš un tāds paliekot līdz divdesmitpieciem, kad pārvēršoties tumšzils; četrdesmitpiecos gados tas topot melns kā ogle un sasniedzot angļu šiliņa apmērus, bet pēc tam vairs nemainoties. Šādi bērni dzimstot tik reti, ka pēc viņa pārliecības visā valstī neesot vairāk kā 1100 abēju dzimumu struldbrugu, no kuriem apmēram piecdesmit dzīvojot galvaspilsētā – starp tiem kāda meitene, kas dzimusi priekš trim gadiem. Šie bērni neesot raksturīgi kādai atsevišķai ģimenei, bet tos radot tīra nejaušība; pašu struldbrugu bērni esot mirstīgi kā visi citi ļaudis.

Es atklāti atzišos, ka, dzirdot šo stāstu, mani sagraba nevaldāma liksme. Tā kā stāstītājs gadījuma dēļ prata Balnibarbijas valodu, ko runāju teicami, es nespēju atturēties no izsaucieniem, kas varbūt bija mazliet pārspīlēti. Kā dziļā saviļņojumā es saucu: «Laimīgā tauta, kur katrs bērns var vismaz cerēt uz nemirstību! Laimīgie ļaudis, kuru vidū mīt tik daudz dzīvu senā tikuma liecinieku, kuriem netrūkst skolotāju, kas mācītu visu pagājušo laikmetu gudrības! Bet laimīgāki par visiem ir paši lieliskie struldbrugie, kurus neapdraud cilvēces vispārējā nelaime, kuru gars ir brīvs un nesaistīts, jo tas nepazīst raizes un skumību, ko rada pastāvīgās bailes no nāves!» Es gaužām nobrīnījos par to, kādēļ neesmu nevienu no šīm izcilajām personām redzējis galmā, jo melnais plankums pierē bija tik atšķirīga pazīme, ka es to katrā ziņā būtu ievērojis; reizē tomēr likās neticami, ka viedais un apdomīgais valdnieks nebūtu apgādājis ar krietnu skaitu šādu gudru un spējīgu padomnieku. Varēja vienīgi būt, ka cienijamo sirmgalvju morāle bija pārāk stingra, lai viņi iekļautos samaitātajā un vaļīgajā galma dzīvē. Pieredze mums māca, ka jaunieši nereti ir par daudz iedomīgi un gaisīgi, lai sekotu veco ļaužu nosvērtajiem padomiem. Tā kā valdnieks bija man ļāvis apmeklēt viņa karalisko personu, es gribēju viņam pirmā izdevīgā gadījumā atklāti pateikt savu viedokli šai lietā, to plaši izskaidrojot ar sava tulka palīdzību; vai viņš manus ieteikumus pieņemtu vai nē, par vienu lietu es tomēr biju jau izšķīries: atceroties karaļa atkārtotos aicinājumus palikt šai zemē, es tagad tos pieņemtu ar dziļu pateicību un pavadītu visu mūžu šeit sarunās ar augstākajām būtēm, ar struldbrugiem, ja vien viņi mani ielaistu savā sabiedrībā.

Kungs, kam es klāstīju visu minēto, jo viņš (kā jau augstāk minēju) runāja Balnibarbijas valodu, man atbildēja ar smaidu, kādu parasti izvilina nožēla par muļķību, ka priecājoties par manu lēmumu palikt viņu vidū, un lūdza atļauju pastāstīt arī pārējiem, ko esmu teicis. To es neliedzu, un viņi labu brīdi sarunājās savā valodā, no kuras es nesapratu ne zilbes, tāpat nevarēju uzminēt arī no sejas izteiksmes, kādu iespaidu atstājusi mana runa. Pēc īsa klusuma brīža tas pats kungs sacīja, ka viņa un manus draugus (tik smalki viņš izteicās) esot ļoti iepriecējušas manas sapratīgās piezīmes par nemirstīgas dzīves laimi un priekšrocībām; it sevišķi viņi vēloties uzzināt, kādu dzīves plānu es sev izveidotu, ja liktenis būtu man lēmis piedzimt par struldbrugam.

Es atbildēju, ka viegli būt daiļrunīgam, aplūkojot tik plašu un patīkamu tematu, un īpaši man tas nenākas grūti, jo bieži esmu uzjautrinājies ar iedomām, ko es darītu tad, ja būtu karalis, ģenerālis vai slavens lords. Arī tieši šai jautājumā es nereti esmu pārdomājis plānu, pēc kāda darbotos un pavadītu laiku, ja droši zinātu, ka dzīvošu mūžīgi.

Ja man būtu bijusi laime nākt pasaulē kā struldbrugam, tad es – tiklīdz pats apjaustu šo laimi, saprazdams atšķirību starp dzīvību un nāvi – pirmā kārtā censtos ar visiem iespējamajiem līdzekļiem kļūt bagāts; veikli rīkodamies un lietas apdomīgi kārtodams, es varētu droši cerēt, ka divsimt gadu laikā būšu bagātākais cilvēks valstī. Otrkārt, es jau no agras jaunības studētu mākslas un zinātnes, tā pakāpeniski pārspēdams visus citus arī izglītības ziņā. Beidzot, es rūpīgi reģistrētu katru svarīgu pasākumu un notikumu valsts dzīvē, citu pēc cita objektīvi raksturotu valdniekus un ievērojamus ministrus, ikvienu faktu pats komentēdams. Es kārtīgi atzīmētu dažādās pārmaiņas paražās, valodās, modēs, ēdienu kartēs un izpriecās. To visu darīdams, es kļūtu par dzīvu zinību un gudrības krātuvi, droši vien arī par nācijas orākulu.

Pēc sešdesmitā mūža gada es vairs neprecētos, būtu pārticis un viesmīlīgs, taču naudu krātu joprojām. Man būtu prieks veidot un vadīt jaunu, spējīgu cilvēku gara pasauli, pārliecinot viņus ar savām atmiņām, pieredzi un vērojumiem par tikuma nepieciešamību sabiedriskajā un privātajā dzīvē, kā arī illūstrējot šīs mācības ar daudziem piemēriem. Tuvākos un pastāvīgākos biedrus es tomēr atrastu starp saviem nemirstīgajiem brāļiem, kuru vidū izmeklētu duci draugu – no vissenākajiem laikiem līdz mūsu dienām. Ja kādam no viņiem trūktu līdzekļu, es apgādātu tos ar ērtiem dzīvokļiem sava nama apkaimē un ik dienas dažus no tiem aicinātu pie sava galda; no mirstīgajiem mani draugi būtu tikai pāris izredzētie, kurus – laika gaitā nocietinājies – es zaudētu bez lielām sāpēm, un līdzīga būtu arī mana attieksme pret viņu pēcniekiem – gluži tā, kā cilvēks ik gadus priecājas par jaunām nelķēm un tulpēm savā dārzā, nežēlodams tās, kas novīta pērnajā rudenī.

Es apmainītu ar citiem struldbrugiem domas un vērojumus par dažādiem laikmetiem, mēs konstatētu pamazītnējo gaitu, kādā attīstās pasaules pagrimuma un sairuma process, un pretotos tam katrā solī, cilvēci nemitīgi brīdinot un pamācot; tas, kopā ar spēcīgo iespaidu, kādu radītu mūsu personīgais piemērs, varbūt aizkavētu cilvēka dabas pastāvīgo deģenerāciju, par ko pamatoti sūdzas visos gadsimtos.

To visu vēl papildinātu bauda vērot dažādās revolūcijas valstīs un impērijās, pārmaiņas zemajā un augstajā pasaulē; redzēt senas pilsētas sakrītot drupās un nomaļus ciematus kļūstot par karaļu rezidencēm, slavenas upes izzūstot par sekliem strautiem, okeānu atkāpjoties no viena krasta un pārpludinot otru; piedzīvot daudzu līdz šim nepazīstamu zemju atklāšanu; vērot barbarus nomācam viskultūrālākās tautas un vismežonīgākos ļaudis civilizējamies. Tad es arī piedzīvotu, kā tiek atrasts ģeogrāfiskais garums, perpetuum mobile un universālās zāles, bet citi lieli izgudrojumi attīstīti līdz visaugstākai pilnībai.

Cik brīnišķi varētu būt mūsu atklājumi astronomijā, pārdzīvojot un apstiprinot mūsu pašu pareģojumus, novērojot komētu ceļus un atgriešanos, pārmaiņas saules, mēness un zvaigžņu kustībā!

Es vēl plaši pakavējos pie citām lietām, kuras man viegli ļāva iedomāties dabiskās ilgas pēc mūžīgas dzīves un laimes zemes virsū. Kad es biju beidzis un manas runas kodols pārtulkots tāpat kā iepriekš, sabiedrība ilgi kaut ko spriedelēja savā valodā, dažu labu reizi par mani pasmejoties. Beidzot zināmais kungs, kas bija veicis tulka pienākumus, teica, ka pārējie vēloties, lai viņš izlabotu pāris kļūdas, kas man gadījušās cilvēcīgas vājības dēļ un tāpēc neesot pārāk smagi nosodāmas. Struldbrugam suga esot raksturīga tikai viņa dzimtenei – tos nevarot sastapt ne Balnibarbijā, nedz Japānā, kur viņam bijis gods ierasties kā karaļa vēstniekam; šo zemju iedzīvotāji negribējuši ticēt, ka tāda lieta vispār iespējama, un mans izbēris, kad viņš pirmo reizi ieminējies par struldbrugiem, liecinājis, ka arī es neesmu dzirdējis nekā līdzīga un skatos uz to visai skeptiski. Uzturoties abās minētajās valstīs, viņš sarunājies ar daudziem iezemiešiem un konstatējis, ka gara mūža alkst un kāro visa cilvēce. Tas, kam viena kāja jau kapā, atspēries tur otru vēl ārā. Veči, kam nāve zobu galā, cer dzīvot kaut dienu ilgāk un

Viņi pavēra man visbēdīgāko skatu, kādu esmu redzējis, un sievietes bija vēl šausmīgākas par vīriešiem. Blakus parastajam vecuma greizumam, viņas – gadiem aizritot – bija ieguvušas arī dīvainu liķa bālumu, kas grūti aprakstāms; sastopot duci šo sievieti, es ātri noteicu, kura no viņām visvecākā, kaut gadu starpība nebija lielāka par vienu vai diviem simtiem.

Lasītājs viegli sapratīs, ka dzirdētais un redzētais stipri atvēsināja manu kaislo vēlēšanos apmesties šai zemē uz dzīvi. Es dziļi sakaunējos par savām burvīgajām iztēlēm un domāju, ka neviens tiranns nevarētu izgudrot tik šaušalīgu nāvi, ko es tomēr neizvēlētos labāk kā šādu dzīvi. Karalis uzzināja visu, kas šai jautājumā risinājies starp mani un mani draugiem, un izzoboja mani ar lielu garšu; viņš man ieteica nosūtīt dažus struldbrugus uz savu dzimteni, lai tie pasargātu mūsu tautu pret bailēm no nāves; diemžēl tas izrādījās aizliegts ar likumu, bet citādi es labprāt būtu uzņēmis ar viņu transportu saistītās grūtības un izdevumus.

Pēc manas pārliecības šis valsts likumi, kas attiecas uz struldbrugiem, ir ļoti saprātīgi, un ikviena valsts līdzīgos apstākļos būtu spiesta izdot tādus pašus. Pretējā gadījumā – tā kā vecums nešķirami saistās ar sīkstulību – šie nemirstīgie pamazām iegūtu savā īpašumā visu zemi un līdz ar to sagrābtu arī valsts varu; bet viņi nespētu to pienācīgi izlietot, un nācija aizietu bojā.

XI nodaļa

Autors atstāj Lugnagu un dodas uz Japānu. No turienes viņš holandiešu kuģī atgriežas Amsterdamā, bet no Amsterdamas Anglijā.

Man šķiet, ka vēstījums par struldbrugiem varēja lasītāju patīkami izklaidēt, jo tas bija mazliet neparasts; vismaz es neesmu atradis nekā līdzīga tais ceļojumu aprakstos, kas gadījušies man rokā. Ja esmu maldījies, tad lai mani aizbildina fakts, ka ceļotāji, kas apraksta zināmu zemi, bieži spiesti attēlot vienus un tos pašus apstākļus; tādēļ viņi tomēr nepelnī pārmetumus, ka būtu kaut ko aiztapinājuši vai norakstījuši no agrākiem autoriem.

Starp Lugnagu un lielo Japānas ķeizarvalsti pastāv cieši tirdznieciski sakari, un ir ļoti iespējams, ka ziņas par struldbrugiem atrodamas japāņu rakstnieku darbos. Mans Japānas apmeklējums bija tik īss un viņu valoda tik sveša, ka es nevarēju šai ziņai nekā noskaidrot. Reizē es ceru, ka šī piezīme varbūt modinās holandiešu ziņkāri un viņi spēs papildināt mana stāsta trūkumus.

Karalis, atkārtoti izpūlējies mani pierunāt, lai es pieņemtu kādu amatu viņa galmā, un sapratis, ka esmu negrozāmi nolēmis atgriezties dzimtenē, beidzot ļāva man aizbraukt, turklāt pagodinādam ar pašrocīgu ieteikuma vēstuli Japānas ķeizaram. Tāpat viņš uzdāvināja man 444 prāvus zelta gabalus (šī tauta mīl līdzīgus skaitļus) un sarkanu dimantu, ko es vēlāk Anglijā pārdevu par vienpadsmit simtiem mārciņu.

1709. gada 6. maijā es svinīgi atvadījos no Viņa Majestātes un visiem saviem draugiem. Valdnieks laipnā kārtā lika kādam gvardam mani pavadīt līdz Glangvenstaldai – karaliskai ostai salas dienvidrietumu daļā. Pēc sešām dienām sagaidīju kuģi, kas aizveda mani uz Japānu; ceļojums turpinājās piecpadsmit dienu. Mēs iebraucām nelielā ostā, kas saucas Ksamoši un atrodas Japānas dienvidaustrumu piekrastē. Pilsēta uzcelta vairāk uz rietumiem, kur, braucot pa nelielu šaurumu ziemeļu virzienā, var iekļūt plašā jūras līcī; tā ziemeļrietumu galā atrodas galvaspilsēta Jedo. Izkāpjot malā, es parādīju muitas ierēdņiem Lugnagas karaļa vēstuli Ķeizariskajai Majestātei. Zīmogu viņi pazina ļoti labi; tas bija tik plats kā mana plauksta, un tā gravējumā bija attēlots karalis, kas paceļ no zemes klibu ubagu. Pilsētas tēvi, padzirdējuši par vēstuli, saņēma mani kā ministru: apgādāja ar ratiem un kalpotājiem, tāpat sedza visus izdevumus ceļā līdz Jedo, kur ķeizars piešķīra man audienci, un es viņam nodevu vēstuli; to atvēra ar lielām ceremonijām, un tulks iepazīstināja ķeizaru ar tās saturu, pēc tam paziņodams man Viņa Majestātes lēmumu: lai es lūdzot visu, ko vien vēloties, un viņš to izpildīšot aiz cieņas pret savu ķeizarisko brāli Lugnagā. Šī tulka īstais uzdevums bija kārtot dažādus darījumus ar holandiešiem; mani sejas vaibsti viņam drīz nodeva, ka esmu eiropietis, un tādēļ viņš atkārtoja ķeizara pavēli holandiešu valodā, ko prata ļoti labi. Es atbildēju (kā biju iepriekš apņēmis), ka esmu holandiešu tirgotājs, kas piedzīvojis kuģa bojā eju kādā tālā zemē, no kurienes pa jūru un sauszemi devies uz Lugnagu, bet tad atbraucis uz Japānu, zinādams, ka viņa tautieši te bieži tirgojušies un cerēdams kopā ar tiem atgriezties Eiropā. Es tāpēc pazemīgi lūdzu ķeizaru, lai viņš dotu man iespēju nokļūt Nangasakos. Šim es pievienoju vēl otru lūgumu, proti – lai ķeizars, aiz draudzības pret manu aizgādni, Lugnagas karali, atvainotu un aiztaupītu man ceremoniju, ko šeit uzspiež mani tautiešiem, tas ir, neliktu mīdīt kājām krucifikū, jo esmu Japānā ieradies nevis tirdzniecības nolūkos, bet gan likstu vajāts. Kad šo otru lūgumu pārtulkoja ķeizaram, viņš likās drusku pārsteigts un sacīja, ka es esot pirmais cilvēks no Holandes, ko viņš dzirdējis rūpējamies par tādiem niekiem; viņš pat sākot šaubīties, vai es esot īsts holandietis, bet drīzāk domājot, ka man jābūt kristietim. Tomēr aiz iemesliem, ko es pieminēju, bet sevišķi tādēļ, lai

parādītu sevišķu labvēlību Lugnagas karalim, viņš padošoties manām īpatnīgām iedomām; reizē šo lietu vajagot kārtot izgudrēm, un viņa ierēdņi palaidīšot mani garām it kā aizmāršības dēļ. Jo, viņš apgalvoja, ja šo noslēpumu uzzināšot mani tautieši, tie ceļojuma laikā pārgriezīšot man rīkli. Ar tulka starpniecību es pateicos viņam par gluži ārkārtējo laipnību, un, tā kā tieši tobrīd uz Nangasakiem devās dažas karaspēka nodaļas, to komandierim pavēlēja nogādāt mani šai pilsētā; tāpat viņš saņēma slepenus norādījumus krucifika lietā.

Nangasakos es ieradās 1709. gada 9. jūnijā pēc ļoti gara un grūta ceļojuma. Drīz es iepazīnos ar dažiem holandiešu jūrniekiem no «Amboīnas»; tas bija skaists, 450 tonnas liels kuģis, pierakstīts Amsterdamā. Es pavadīju Holandē ilgāku laiku, studēdams Leidenas augstskolā, un holandieši runāju teicami; jūrnieki drīz uzzināja, no kurienes tikko esmu ieradies, tāpat ziņkārējās par maniem agrākajiem ceļojumiem un dzīves gaitu. Es izgudroju īsu un pēc iespējas ticamu stāstu, taču noslēpams lielāko tiesu faktu. Holandē man bija daudz paziņu, tādēļ es varēju viegli izdomāt vārdus saviem šķietamajiem vecākiem, kurus iztēloju par neciliem ļaudīm Gelderlandes novadā. Es būtu kapteinim (Teodoram Vangrultam) maksājis par pārvešanu uz Holandi, cik vien viņš prasītu; noskaidrojās, ka esmu ārsts, viņš tomēr apmierinājās ar pusi no parastās maksas, ja es solītos ceļojuma laikā pakalpot ar savu arodniecisko prasmi. Pirms mēs izbraucām jūrā, daži apkalpes locekļi man bieži apvaicājās, vai es jau esot izpildījis augstāk minēto ceremoniju. Es izvairījos no tiešas atbildes, vispārējos vārdos apgalvodams, ka esmu pilnīgi apmierinājies ķeizaru un galmu. Taču viens no jūrniekiem, īsts neģēlis, piegāja pie kāda ierēdņa un, rādīdams uz mani, stāstīja, ka es vēl neesot mīdījis krucifiku. Ierēdnis, kas bija saņēmis pavēli mani neaizkart, uzskaitīja šim nelietim divdesmit reizes pa muguru ar bambuku, un pēc tam man neviens vairs neuzbāzās ar līdzīgiem jautājumiem.

Šai ceļojumā nepiedzīvojām nekādu svarīgu notikumu. Ar izdevīgu vēju nobraucām līdz Labās cerības ragam, kur apstājāmies tikai īsu brīdi, lai uzņemtu svaigu ūdeni. 16. aprīlī mēs laimīgi sasniedzām Amsterdamu, pa ceļam zaudējuši tikai trīs vīrus, kuri saslima un nomira, un ceturto, kas no priekšējā masta iegāzās jūrā netālu no Gvinejas. No Amsterdamas es drīz pēc tam devos uz Angliju nelielā kuģī, kas piederēja minētai pilsētai.

1710. gada 20. aprīlī mēs iebraucām Londonā. Es izkāpu malā nākošajā rītā un pēc pieciem gadiem un sešiem mēnešiem atkal reiz redzēju savu tēvzemi. Ne mirkli nekavējoties, es turpināju ceļu uz Redrifu, kur nonācu tai pašā dienā, divos pēc pusdienas, un atradu savu sievu un ģimeni sveiku un veselu.

Trešās daļas beigas.

IV daļa. Ceļojums pie huihnhnmiem

I nodaļa

Autors dodas jūrā kā kuģa kapteinis. Kuģa ļaudis sazvērējas pret viņu, tur viņu ilgu laiku ieslēgtu kajītē, beidzot izsēdina malā nepazīstamā zemē. Viņš soļo uz zemes iekšieni. Apraksts par dīvainajiem dzīvniekiem jahūsiem. Autors sastop divus huihnhnmus.

Es pavadīju mājās pie sievas un bērniem apmēram piecus mēnešus vislaimīgākajos apstākļos (tā es varētu teikt, ja pats būtu pratis izšķirt, kad man tiešām klājas labi). Bet es atstāju savu nabaga sievu stāvoklī un pieņemu izdevīgu priekšlikumu kļūt par «Dēkas» – lepna, 350 tonnas liela tirdzniecības kuģa – kapteini. Navigāciju es pārzināju labi, un kalpot par kuģa ārstu man bija apnicis; savas medicīniskās zināšanas es jūrā varēju izmantot šā vai tā, bet tieši par ārstu pieņemu kādu jaunu, spējīgu dziednieku, vārdā Robertu Pjūrfoju. Mēs izbraucām no Portsmūtas 1710. gada 7. septembrī, bet 14. pie Tenerifas sastapām kapteini Pokoku no Bristoles, kas devās uz Hondurasas līci pēc kokiem. 16. mūs izšķīra vētra; pēc atgriešanās es dzirdēju, ka viņa kuģis aizgājis bojā un no visas apkalpes izglābies vienīgi kāds kuģapuika. Viņš bija krietns vīrs un labs jūrnieks, bet mazliet stūrgalvīgs, un šī īpašība iedzina viņu postā, tāpat kā vienu otru citu. Ja viņš būtu sekojis maniem padomiem, viņš šobrīd dzīvotu sveiks un vesels mājās pie ģimenes, līdzīgi man.

Vairāki no maniem kuģa ļaudīm nomira tropu drudzī, tādēļ biju spiests sameklēt jaunus matrožus Barbadosā un citās mazajās Antiļu salās, kur piestājos pēc kuģa īpašnieku rīkojuma; šo soli man drīz nācās rūgti nožēlot, jo vēlāk es uzzināju, ka lielākā tiesa no pienācējiem reiz bijuši bukanieši. Apkalpi veidoja piecdesmit vīri, un mans uzdevums bija tirgoties ar Dienvidjūras indiāņiem, kā arī – ja iespējams – atklāt jaunas zemes. Nelieši, kurus biju salasījis, samaitāja pārējos vīrus, un tie visi sazvērējās pārņemt kuģi savā ziņā un mani nolikt uz ledus; kādu rītu viņi to arī izdarīja – iebruka manā kajītē un sasēja man rokas un kājas, piedraudēdami pārņemt pār bortu, ja es pretošoties. Es atbildēju, ka esmu viņu gūsteknis

un padodos. Viņi lika man to apzvērēt, tad atraisīja pinekļus, pieķēdēja vienu manu kāju pie gultas un aiz durvīm nostādīja sargu ar pielādētu ieroci, kam bija pavēlēts mani nošaut, ja es mēģinātu atbrīvoties. Viņi nosūtīja man lejā ēdamo un dzeramo, bet kuģi sāka pārvaldīt paši. Viņu nolūks bija doties pirātu gaitās, uzbrūkot spāniešiem, taču, lai to darītu, viņiem iepriekš vajadzēja savākt lielāku apkalpi. Tie nolēma vispirms pārdot kuģi esošās preces, bet tad doties uz Madagaskaru pēc papildspēkiem, jo daži no viņiem bija miruši laikā pēc manas sagūstīšanas. Viņi burāja apkārt daudzas nedēļas, tirgodamies ar indiāņiem, taču par kuģa kursu man nebija ne jausmas, jo visu laiku paliku ieslodzīts kajītē, ik brīdi gaidīdams, ka tie mani nogalinās, kā bieži draudēja.

1711. gada 9. maijā pie manis kajītē nonāca kāds Džeimss Velčs un teica, ka kapteinis esot viņam pavēlējis izsēdināt mani krastā. Es izteicu viņam dažādus pārmetumus, taču veltīgi; viņš pat liedzās man sacīt, kas ir šis jaunais kapteinis. Viņi piespieda mani kāpt garajā laivā, ļāva man ietērties labākajā drēbju kārtā, kas bija tikpat kā nelietota, un ņemt līdz pauniņu veļas, bet nekādus ierocus, atskaitot zobenu; viņi bija tik pieklājīgi, ka nepārmeklēja manas kabatas, kurās glabājās nauda un daži nepieciešami sīkumi. Noairējuši apmēram jūdži, tie izsēdināja mani malā. Es lūdzu, lai viņi pasaka, kas šī par zemi, bet tie dievojās, ka zinot to tikpat maz kā es; kapteinis (kā viņi to dēvēja) esot tikai apņēmis pēc kravas pārdošanas atbrīvoties no manis pirmajā zemē, ko sasniegšot. Ne brīdi nekavēdamies, viņi atgrūdās no krasta, mudināja mani pasteigties, lai es nekristu par upuri paisumam, un pamāja ardievas.

Pamests un noskumis, es soļoju uz priekšu un drīz sasniedzu cietu zemi, kur apsēdos uz kādas kāpas, lai atpūstos un pārdomātu, kā vislabāk rīkoties. Mazliet atspirdzis, es devos dziļāk zemes iekšienē, nolēmis padoties pirmajiem mežoņiem, ko satikšu, lai pēc tam atpirktu no viņiem savu dzīvību par dažām aprocēm, stikla gredzeniem un citiem niekiem, kādus jūrnieki allaž ņem līdz šādos ceļojumos un kādi bija klāt arī man. Zemi šķērsoja garas alejas, kas tomēr nebija mākslīgi stādītas, bet dabiski izaugušas; redzēju ļoti daudz pļavu un vairākus auzu laukus. Es gāju uz priekšu visai piesardzīgi, baidīdamies, ka man neuzbrūk vai neapšauda ar bultām no muguras vai sāniem. Es nokļuvu uz nomīņāta ceļa, kur rēgojās gan cilvēku, gan govju pēdas, bet sevišķi daudz zirgu kāju nospiedumu. Beidzot es kādā laukā pamanīju vairākus dzīvniekus, un pāris no tās pašas sugas sēdēja kokos. Viņu izskats bija tik dīvains un neglīts, ka es mazliet samulsu un paslēpos aiz bieža krūma, lai tos labāk aplūkotu. Daži tuvojās vietai, kur gulēju, tā dodami man iespēju skaidri saskatīt viņu ķermeņa veidojumu. Galvu un krūtis tiem klāja biezi mati, reizēm sprogaini, reizēm gludi; viņiem bija bārdas kā kazām, garš apspalvojums pāri mugurai un kāju priekšpusē; citādi viņu miesas bija kailas, tā kā es varēju saredzēt brūngano ādu. Viņiem nebija ne astes, nedz spalvu uz gūžām, atskaitot tieši pašu dibenu; ar to, man šķiet, daba bija rūpējusies, lai viņus pasargātu, sēžot zemē; to viņi nereti darīja, tāpat gulēja un staigāja uz pakaļkājām. Tie rāpās augstos kokos tik naski kā vāveres, jo viņiem bija stipri, gari nagi, kas nobeidzās ar asām smailēm. Bieži viņi lēca, lēkāja un dīdījās ar apbrīnojamu veiclumu. Mātītes nebija tik lielas kā tēviņi; viņu galvas mati bija gari un gludi, bet uz pārējām ķermeņa daļām – izņemot dibenu un kaunumu – auga tikai pūkas. Pupi viņām karājās starp priekškājām un ejot gandrīz slaucījās gar zemi. Mati abiem dzimumiem bija dažādās krāsās – brūni, sarkani, melni un dzeltāni. Īsi izsakoties, es visos savos ceļojumos nekad nebiju sastapis tik nejaukus dzīvniekus, kas manī instinktīvi modinātu tik dziļu pretīgumu. Domādams, ka esmu redzējis pietiekami, es piecēlos nicības un riebuma pilns, lai turpinātu pasākto ceļu, kas, kā es cerēju, novedīs mani līdz kādai indiāņu būdai. Es nebiju ticis tālu, kad ieraudzīju sev priekšā vienu no minētajiem radījumiem, kas nāca man tieši virsū. Pretīgais ķēms, mani pamanījis, sāka dažādi vaibstīties un blenza manī kā kādā neredzētā brīnumā; tad viņš pienāca tuvāk un izstiepa savu priekšķepu – nezinu, vai aiz ziņkāres vai ļaunuma, bet es izvilku zobenu un kārtīgi iegāzu viņam ar tā neaso pusi; ar asmeni es neiedrošinājos cirst, jo baidījos, ka iedzimitie uz mani noskaitīsies, ja būšu nonāvējis vai sakropļojis kādu no viņu lopiem. Sajuzdams sāpes, dzīvnieks atrāvās un iegaudojās tik spalgi, ka no netālā lauka saskrēja vismaz četrdesmit viņa brāļu; tie nūdzēja man apkārt, brēca un nikni glūnēja. Es atkāpos, atspiedu muguru pret kāda koka stumbru un atgaiņāju viņus ar zobena vēzieniem. Daži no šiem nolādētajiem satvēra zarus koka viņā pusē, ierāpās lapotnē un sāka man plūtīt uz galvas. Es paglābos diezgan labi, pieplakdamis cieši pie stumbra, bet mani gandrīz nosmacēja smirdoņa, jo mēsli gāzās kā no pārpilnības raga.

Šais spaidos atrazdamies, es pēkšņi pamanīju, ka viņi visi satrūkstas un aizjoņo prom, cik nagi nes; to redzēdams, uzdrīkstējos atstāt koku un iet tālāk, nobrīnoties, kas viņiem iedvesis tādas izbailes. Pavēries pa kreisi, es ieraudzīju kādu zirgu, kas lēni nāca šurp pāri laukam; mani vajātāji bija to ieraudzījuši agrāk un tādēļ metušies bēgt. Mani ievērojis, zirgs mazliet salēcās, bet ātri nomierinājās un sāka lūkoties man sejā it kā dziļā izbrīnā. Viņš apskatīja manas rokas un kājas, apgāja vairākas reizes apkārt. Es būtu soļojis uz priekšu, bet viņš nostājās man ceļā, taču raudzīdamies laipnām acīm un pat nedomādams mani aizkart. Tā mēs blenzām viens otrā labu brīdi; beidzot es sadūšojos un gribēju

aplikšķināt viņa kaklu, labinādamies un svilpodams līdzīgi žokejam, kam jāpieradina svešs zirgs. Šis dzīvnieks tomēr manas laipnības uzņēma ar nicināšanu – pakratīja galvu, sarauca uzacis un saudzīgi pacēla kreiso priekškāju, lai atvairītu manu roku. Tad viņš trīs vai četras reizes nozviedzās, bet tik savādā noskaņā, ka es gandrīz sāku domāt – viņš sarunājas ar sevi pats savā valodā.

Kamēr mēs tā darbojāmies, atnāca otrs zirgs; tas ļoti pieklājīgi tuvojās pirmajam, viņi maigi aizkāra viens otram labo nagu, vairākkārt sazviegdamies dažādos toņos, pie kam šīs skaņas likās gandrīz artikulētas. Viņi atkāpās pāris soļus, it kā lai apspriestos, pastaigājās abi blakus uz priekšu un atpakaļ, gluži kā personas, kas pārrunā kādu svarīgu jautājumu, taču bieži paskatījās uz manu pusi, it kā uzmanīdami, lai es neaizmūku. Es jutos pārsteigts, vērodams šādu rīcību un uzvedību pie nesapratīgiem kustoņiem, un klusībā nospriedu, ka šīs zemes iedzīvotājiem, ja tie apbalvoti ar prātu tādos pašos samēros, jābūt visgudrākajai tautai zemes virsū. Šī iedomā mani tā nomierināja, ka es apņēmos doties tālāk, līdz atradīšu kādas mājas vai ciematu, jeb arī sastapšos ar iedzīmtajiem; abus zirgus es gribēju atstāt, lai tie izrunājas, cik tīk. Bet pirmais no viņiem, liels ābolainis, redzēdams mani aizzogamies, iezviedzās tik valdonīgā balsī, ka man likās – es saprotu, ko viņš vēlas; es atgriezos un piegāju viņam klāt, gaidīdams tālākas pavēles, bet noslēpdams savas bailes, cik labi varēju; man jau uzmācās bažas par to, kā šis piedzīvojums beigsies, un lasītājs viegli sapratīs, ka šai situācijā es nejutos sevišķi ērti.

Abi zirgi man tuvojās, ar lielu nopietnību aplūkodami manu seju un rokas. Ābolainis ar labo priekškāju sāka berzēt manu cepuri, sagriezdams to galīgi greizi; es biju spiests to noņemt un atkal uzlikt pareizi, par ko viņš un viņa biedrs (bēris) likās dziļi izbrīnījušies; bēris apčamdīja manu svārku stērbeli, un – atklājot, ka tā nav saistīta ar miesu – viņiem bija jauns iemesls brīnumiem. Viņš glaudīja manu labo roku, apbrīnodams, kā likās, ādas maigumu un krāsu, taču saspieda to tik cieši starp savu nagu un locītavu, ka es iebļāvos; pēc tam viņi abi man pieskārs, cik saudzīgi vien spēdami. Viņus manāmi mulsināja manas kurpes un zeķes, kuras tie taustīja vienā laidā, sazviegdamies un dažādi žestikulēdami; ar to viņi mazliet atgādināja filozofus, kas mēģina izdibināt kādu jaunu un sarežģītu parādību.

Vispār šo dzīvnieku izturēšanās bija tik kārtīga un sapratīga, tik atjautīga un gudra, ka es beidzot nospriedu – tiem jābūt burvjiem, kas zināmu apstākļu dēļ pārvērtušies un, sastapdami ceļā svešnieku, nolēmuši drusku pajokoties; varbūt arī viņus tiešām pārsteidza mans izskats, tērps, vaibsti un sejas krāsa, kam droši vien vajadzēja atšķirties no tiem, kādi parasti šai tālajā zemē. To apsvērdams, es uzrunāju viņus šādi: «Kungi, ja jūs esat burvji, kā man ir liels pamats pieņemt, tad jums jāsaprot ikviena valoda; tādēļ es uzdrošinos jūsu gaišībām paskaidrot, ka esmu smagi piemeklēts angļis, ko ļauns liktenis izsviedis jūsu krastā; es lūdzu, lai viens no jums ļautu man sēsties mugurā, it kā viņš būtu īsts zirgs, un nogādātu mani uz kādām mājām vai ciematu, kur es atrastu palīdzību. Pateikdamies par minēto laipnību, es dāvināšu jums šo nazi un aproci». (To teikdams, es izvilku abus priekšmetus no kabatas). Kamēr es runāju, dzīvnieki stāvēja klusu – klausīdamies, kā likās, ļoti uzmanīgi; kad es pabeidzu, viņi vairākkārt sazviedzās, it kā nopietni sarunādamies. Es skaidri redzēju, ka šī valoda teicami izsaka visas viņu jutoņas un ka vārdi būtu bez sevišķām pūlēm sadalāmi alfabētā, daudz vienkāršākā nekā ķīniešiem.

Es bieži varēju atšķirt vārdu jahū, ko viņi abi atkārtoja vairākas reizes; kaut man nebija iespējams uzminēt tā nozīmi, es tomēr mēģināju, kamēr zirgi sarunājās, to izsacīt; tiklīdz viņi beidza, es droši un skaļi iesaucos: «Jahū!», reizē cenzdami, cik labi vien spēju, atdarināt zirga zviedzienu. Par to viņi bija ne mazumu pārsteigti, un ābolainis atkārtoja to pašu vārdu divas reizes, it kā mācīdams man pareizo akcentu; es pūlējos viņam pieskaņoties, un mana izruna uzlabojās acīm redzami, kaut nevainojama tā, protams, vēl nebija. Tad bēris sacīja man priekšā otru vārdu, kas bija daudz grūtāk izrunājams; mūsu ortogrāfijā izteikts, tas varbūt skanētu huihnhnm. Ar šo vārdu man neveicās tik labi kā ar iepriekšējo, taču pēc diviem vai trim mēģinājumiem jau varēju izrunāt arī to, un viņi abi likās izbrīnījušies par manām spējām.

Vēl mazliet apspriedušies – cik es vēroju, par mani – abi draugi šķīrās, atvadoties atkal aizkardami viens otra nagu; ābolainis deva man zīmi, lai soļoju viņam pa priekšu, un es ieskatīju par gudrāku paklausīt, līdz atradīšu labāku ceļvedi. Kad es palēnināju gaitu, viņš man sauca Nū, nū; es sapratu, ko viņš vēlas, un centos izskaidrot, ka esmu piekusis un nevaru ātrāk paiet; tad viņš apstājās un ļāva man brīdi atpūsties.

II nodaļa

Huihnhnms aizved autoru uz savu mājokli. Šī mājokļa apraksts. Kā autoru tur sagaidīja. Huihnhnmu barība. Autora raizes par piemērotas pārtikas trūkumu, kuras beidzot tomēr novērš. Viņa uzturs šai zemē.

Nostaigājuši apmēram trīs jūdzes, mēs sasniedzām garu ēku, celtu no zemē iedzītiem un šķērsām saliktiem baļķiem; jumts bija zems un noklāts ar salmiem. Es kļuvi drusku mundrāks un izņēmu dažas

rotālietas, ko ceļotāji parasti mēdz dāvināt mežonīgajām tautām Amerikā un citās pasaules daļās, cerēdams, ka tās iepriecinās šīs mājas iedzīvotājus un viņi uzņems mani laipni. Zirgs man pamāja, lai eju iekšā pirmais; es ienācu lielā istabā ar gludu klonu, ar redelēm un silēm visgarām sienai. Tur atradās trīs ērzeļi un divas ķēves; šie dzīvnieki neēda, bet daži no viņiem sēdēja zemē uz dibena, par ko es ļoti nobrīnījos; mans izbrīns auga augumā, kad redzēju pārējos – gluži ikdienišķus lopiņus – strādājam dažādus mājas darbus. Tas viss nostiprināja manī pārliecību, ka ļaudīm, kas spēj tik tālu civilizēt nesaprātīgus kustoņus, jābūt visgudrākajai tautai pasaulē. Ābolainis ienāca tūliņ pēc manis, tā aizkavēdams pārestības, ko es varbūt piedzīvotu no citiem. Viņš tiem vairākas reizes kaut ko uzzviedza pavēlnieka balsī un saņēma atbildes.

Bez šīs telpas namā bija vēl trīs citas – viena aiz otras, savienotas ar tieši pretim novietotām durvīm. Mēs iegājām otrā istabā un tuvojāmies trešajai; tajā ābolainis devās viens pats, likdams man uzgaidīt. Es paliku otrā istabā un sakārtoju dāvanas, ko gribēju pasniegt nama kungam un kundzei; tur bija divi naži, trīs aproces ar neīstām pērlēm, neliels spogulis un stikla krelles. Zirgs trīs vai četras reizes nozviedzās, un es gaidīju, ka viņam atsauksies cilvēka balss; atbildes tomēr nāca tai pašā valodā, tikai tonis pāris gadījumos bija asāks. Es sāku domāt, ka šis mājoklis pieder kādai ļoti ievērojamai personai, uz ko, šķiet, norādīja garās ceremonijas, iekām mani laida tālāk. Reizē man likās neizprotami, kā šo izcilo vīru varētu apkalpot vienīgi zirgi. Es bažījos, ka ciešanas un likstas aptumšojušas man smadzenes, tādēļ nopurinājos un sāku cieši aplūkot telpu, kurā biju pamests; tā bija iekārtota līdzīgi pirmajai, tikai daudz gaumīgāk. Es bieži berzēju acis, taču tie paši priekšmeti parādījās arvien no jauna. Es kniebu sev rokās un sānos, cerēdams, ka pamodīšos it kā no sapņa. Beidzot tomēr biju spiests pieņemt, ka visām šīm parādībām jāsakņojas burvībā un maģijā. Bet man neatlika daudz laika pārdomām: ābolainis parādījās durvīs un ar zīmēm aicināja mani sekot viņam trešajā istabā. Tur es ieraudzīju ļoti glītu ķēvi, kopā ar kumeļu un ķēvēnu, kas sēdēja, atlaidūši ciskas uz salmu paklājiem; pēdējie bija veikli pīti, nevainojami tīri un kārtīgi.

Man ienākot, ķēve tūdaļ piecēlās no sava paklāja un, tuvumā nostājusies, sīki aplūkoja manas rokas un seju; tad viņa pavērās manī ar visdziļāko nicināšanu, pievērsās zirgam, un es dzirdēju, ka tie abi bieži atkārtoti vārdu jahū; tā nozīmi es tobrīd vēl nesapratu, kaut tas bija pirmais, ko iemācījos izrunāt; taču šī neziņa neturpinājās ilgi – man par mūžīgu pazemojumu. Zirgs pamāja man ar galvu un, uzsaukdams Nū, nū, kas, tāpat kā uz ceļa, nozīmēja, lai viņam sekoju, izveda mani pagalmā, kur – netālu no mājas – atradās otra ēka. Mēs devāmies iekšā, un es ieraudzīju trīs no tiem pašiem pretīgajiem radījumiem, kurus sastapu tūliņ pēc ierašanās šai zemē; tie barojās ar saknēm un dažu kustoņu gaļu (kā es vēlāk uzzināju, tā bija ēzeļu, suņu un reizēm kādas sprāgušas govju gaļa). Stipras klūgu stīpas, ap kaklu apmestas, saistīja viņus pie stabiem; savu barību viņi turēja ar priekškājām starp žokļiem un plēsa zobiem.

Saimnieks pavēlēja kādam sarķim, vienam no saviem kalpiem, atbrīvot prāvāko no minētajiem dzīvniekiem un izvest to sētsvidū. Šo lopu un mani nostādīja cieši blakus, pēc kam rūpīgi salīdzināja mūsu vaibstus; to darīja tiklab saimnieks, kā kalps, un pēdējais vairākas reizes atkārtoja vārdu jahū. Neapraķstāms bija mans izbrīns un šausmas, saskatot riebīgajā dzīvniekā pilnīgu cilvēka attēlu; ir tiesa – seja bija plata un plakana, deguns saspīests, lūpas gaļīgas un mute milzīga, – taču tās ir parastas parādības dabas tautās, jo mežoni izķēmo savu mazuļu vaibstus, ļaujot zīdaiņiem vārtīties pa zemi, vai arī nesot uz muguras tā, ka bērns seja trinas pret mātes pleciem. Jahūsa priekšķepas atšķīrās no manām rokām tikai ar garajiem nagiem, delnu raupjumu un brūnumu, kā arī biezo apspalvojumu plaukstas virspusē. Tikpat līdzīgas bija mūsu kājas; es to zināju ļoti labi, bet zirgs nē, jo kurpes un zeķes viņš redzēja pirmo reizi. Atskaitot spalvas un krāsu, ko jau pieminēju, tas pats attiecās arī uz visām pārējām mūsu ķermeņa daļām.

Abus zirgus acīmredzot visvairāk mulsināja tas, ka mans stāvs likās gluži citāds nekā jahūsam; šo atšķirību radīja drēbes, par kurām viņiem nebija nekāda priekšstata. Sarķis piedāvāja man kādu sakni, turēdams to (pēc viņu paraduma, ko aprakstīšu citā vietā) iemiegtu starp nagu un vēzīti; es paņēmu to rokā, apostīju un pieklājīgi atdevu atpakaļ. Tad viņš iznesa no jahūsa aizgaldā gabalu ēzeļa gaļas, kas smirdēja tik pretīgi, ka es riebumā novēršos; viņš pasvieda šo ēsmu jahūsam, kas to aprija ar lielu kāri. Viņš rādīja man sienu kušķi un kublu ar auzām, bet es šūpoju galvu, tā paskaidrodams, ka tas nav mans uzturs. Tai pašā laikā es sapratu, ka šeit man būs jānomirst badā, ja nesatikšu nevienu savas sugas radījumu. Runājot par netīrajām jahūsiem, man jāatzīstas, ka es – kaut mīlēdams visu cilvēcīgo tik ļoti kā reti kāds cits – nekad nebiju sastapis tik neizsakāmi atbaidīgas būtes; jo vairāk es ar viņiem šai zemē iepazīnos, jo dziļāk tos ienīdu. Saimnieks to jau bija nopratījis pēc manas izturēšanās, tādēļ lika jahūsu iedzīt atpakaļ aizgaldā. Tad viņš pielika vienu priekškāju pie mutes, par ko es ļoti izbrīnījos, kaut šī kustība bija brīva un, kā likās, gluži dabiska, tāpat ar citām zīmēm mēģināja noskaidrot, ko es vēlētos

ēst; es tomēr nemācēju atbildēt tā, ka viņš saprastu, un, ja arī būtu sapratis, es nevarēju iedomāties, kā viņš sagādātu man piemērotu pārtiku. Kamēr mēs skaidrojāmies, es ieraudzīju, ka mums garām pāiet govys; es tūliņ rādīju ar pirkstu un lūdzu, lai viņš ļauj man to izslaukt. To viņš saprata, ievēda mani atkal mājā un lika kādai ķēvei, savai kalponei, atslēgt istabu, kur glabājās daudz piena – tīros, glītos māla un koka traukos. Viņa pasniedza man lielu kausu, ko es izdzēru ar sevišķu garšu un tūliņ jutos daudz labāk.

Dienvidū es pamanīju mājai tuvojamiem kādu braucamrīku, kas atgādināja ragavas un ko vilka četri jahūsi. Iekšā sēdēja vecs rumaks, kas, liekas, bija ievērojama persona; viņš izkāpa, vispirms sperdams uz zemes pakaļkājas, jo viena no priekšējām bija ievainota kādā nelaimes gadījumā. Atbraucējs pusdienoja kopā ar mūsu zirgu, kas visur parādīja viņam lielu cieņu. Mielasts notika labākajā istabā, un kā otru ēdienu pasniedza pienā vārītas auzas, ko vecais zirgs ēda siltas, bet pārējie aukstas. Siles bija aplī novietotas istabas vidū un iedalītas vairākās daļās; zirgi sēdēja ap tām uz salmu kūļiem. Pašā centrā atradās prāvas redeles, kuru izkātojums atbilda siles iedaļām, tā kā katrs zirgs un ķēve, blakus auzu un piena maisījumam, varēja ēst savu sienu; to viņi darīja kārtīgi un pieklājīgi. Kumeļi un ķēvēni uzvedās ļoti rātņi, bet mājas kunga un kundzes pēcnācēji sevišķi iepriecināja viesi ar savu spriganumu. Ābolainais pavēlēja, lai nostājos viņam blakus, un plaši apspriedās par mani ar savu draugu, kā liecināja skati, ko svešnieks bieži man pievērsa, un ik pa brīžam atkārtotais vārds jahū.

Es nejauši biju uzvilcis cimdus, un ābolainais, tos ieraudzīdams, apmuls; ar zīmēm viņš rādīja savu izbrīnu par to, kas gan īsti noticis ar manām priekšējām. Viņš pieskārs tām trīs vai četras reizes ar nagu, it kā aicinādams, lai es atdotu tām agrāko izskatu; es to tūliņ arī izdarīju, novilkdams abus cimdus un iebāzdams kabatā. Tas izraisīja jaunas pārrunas, un es redzēju, ka sabiedrībai mana izturēšanās patikusi, tāpat drīz jutu labvēlīgās sekas. Saimnieks man lika, lai izrunāju nedaudzos vārdus, kurus pratu, un, sēžot pie pusdienām, viņš man iemācīja, kā saucas auzas, piens, uguns, ūdens un dažas citas lietas; to visu es varēju izsacīt bez piepūles, jo valodas man veicās viegli jau kopš jaunības.

Kad pusdienas bija galā, saimnieks pasauca mani sāņus, ar zīmēm un vārdiem izteikdams savu nožēlu par to, ka man nav bijis nekā, ko ēst. Auzas viņu valodā saucas hlunnh. Es atkāroju šo vārdu divas vai trīs reizes, jo, kaut gan sākumā biju tās noraidījis, vēlāk man iešāvās prātā, ka es varētu no tām pagatavot kaut ko līdzīgu maizei, kas – kopā ar pienu – ļautu man izvilkt dzīvību, kamēr laimēsies izbēgt uz kādu citu zemi un sastapt sev līdzīgus radījumus. Zirgs tūdaļ pavēlēja savai kalponei, baltai ķēvei, ienest man labu tiesu auzu koka muldā. Tās es sakarsēju pie uguns, cik vien spēdams, un berzēju līdz atšķīru no sēnalām; graudus es sašķaidīju un samalu starp diviem akmeņiem, tad sajaucu ar ūdeni, pagatavodams mīklu jeb plāceni, ko sagraudzēju virs uguns un ēdu siltu ar pienu. Sākumā tā likās ļoti negaršīga barība, kaut to lieto daudzās Eiropas daļās, bet pamazām kļuva ciešama; tā kā es savā mūžā nereti esmu dzīvojis visai plāni, tad šis nebija pirmais gadījums, kur pārliecinājos, cik maz vajag dabas prasību apmierināšanai. Man arī jāpiemetina, ka, uzturoties šai salā, netiku ne stundas noslimojis. Bez šaubām, es dažkārt noķēru pa trusim vai putnam, lietojams šim nolūkam no jahūsu matiem darinātas cilpas; bieži vien vācu arī veselīgus augus, ko reizēm novārīju, reizēm ēdu kā salātus ar maizi; kā gardumu šad un tad sakūlu drusku sviesta, tāpat nodzēros sūkalas. Sākumā stipri cietu no sāls trūkuma, bet pieradums to drīz novērsa; tagad esmu pārliecināts, ka plašā sāls lietošana pie mums ieviesusies tikai aiz izlaidības un ka tās sākotnējais uzdevums bijis ierosināt kāri pēc dzēriena. Šeit, protams, jāatskaita gadījumi, kad sāls nepieciešama, lai uzglabātu gaļu garos ceļojumos vai vietās, kas atrodas tālu no tirgus. Mēs redzam, ka šo garšvielu nemil neviens dzīvnieks, tikai cilvēks, un, kas attiecas uz mani, tad pagāja labs laiks pēc šīs zemes atstāšanas, iekām es atkal varēju to pieciest pie ēdiena.

Pie uztura jautājuma ilgāk nekavēšos, kaut citi ceļotāji to aplūko veselos sējumos, it kā lasītājs būtu personīgi ieinteresēts, vai viņi ēduši labi vai slikti. Gluži garām pāiet tam tomēr nedrīkstēju, jo citādi sabiedrība ieskatītu par neiespējamu, ka esmu trīs gadus izdzīvojis tādā zemē un starp tādiem iemītniekiem.

Kad metās tumšs, saimnieks lika man ierādīt mitekli; tas atradās tikai sešus jardus no mājas un bija atdalīts no jahūsu staļļa. Es dabūju salmus un, apsedzies ar savām drēbēm, gulēju saldi. Taču drīz vien iekārtojos labāk, kā lasītājs uzzinās turpmāk, kad es sīkāk attēlošu savu dzīves veidu.

III nodaļa

Autors vēlas iemācīties huihnhnmu valodu, un saimnieks viņam palīdz. Šīs valodas apraksts. Vairāki ievērojami huihnhnmi aiz ziņkāres ierodas apskatīt autoru. Viņš sniedz saimniekam īsas ziņas par savu ceļojumu.

Man sevišķi rūpēja iemācīties šejienes valodu, un saimnieks (kā es viņu turpmāk saukšu), kā arī viņa bērni un visi kalpi man šai ziņā labprāt palīdzēja. Viņi uzskatīja par brīnumu, ka vienkāršā lopiņā var izpausties tik daudz sapratīgas būtes pazīmjū. Es rādīju uz dažādiem priekšmetiem un prasīju pēc to

nosaukumiem, kurus vēlāk, vienatnē būdams, ierakstīju savā dienas grāmatā; nepareizo akcentu laboju, lūgdams zirga ģimenes locekļus bieži šos vārdus atkārtot. Sevišķi palīdzīgs man bija viens no kalpiem, jau agrāk minētais sarķis.

Vārdus viņi izrunā ar deguna un rīkles pieskaņu, un Eiropā viņu runa visvairāk līdzinātos augšvācu valodai, lai gan pēdējā nav tik vijīga un izteiksmīga. Ķeizars Kārlis V konstatēja gandrīz to pašu, apgalvodams, ka viņš katrā ziņā izteiktos augšvācu valodā, ja gribētu sarunāties ar savu zirgu.

Saimnieka ziņkāre un nepacietība bija tik liela, ka viņš ziedoja daudz sava brīvā laika, lai mani mācītu. Viņš bija pārliecināts, kā vēlāk pats atzinās, ka man jābūt jahūsam, taču viņu pārsteidza mana labā galva, pieklājība un tīrība – īpašības, kas bija gluži svešas šiem dzīvniekiem. Visvairāk to mulsināja manas drēbes, un viņš stāstīja, ka bieži esot klusībā pārdomājis, vai tās pieder pie mana ķermeņa (es nekad nenogērbos, iekām ģimene nebija iemigusi, un rītos apgērbos, pirms tā pamodās). Saimnieks kāroja uzzināt, no kurienes es nāku, kā esmu ieguvis šķietamo saprātu, kas izpaužas visā manā rīcībā; viņš gribēja dzirdēt manu dzīves stāstu un cerēja, ka drīz es varēšu to izstāstīt, jo manas sekmes, mācoties un izrunājot viņu vārdus un teikumus, bija priekšzīmīgas. Lai palīdzētu savai atmiņai, es visu, ko iemācījos, pārrakstīju angļu alfabētā un blakus atsevišķiem vārdiem atzīmēju tulkojumu. To es drīz vien sāku darīt arī saimniekam klātesot, kaut man grūti nācās viņam šo darbu izskaidrot, jo šīs zemes iedzīvotājiem trūkst jebkāda priekšstata par grāmatām un rakstniecību.

Pēc desmit nedēļām es jau varēju saprast gandrīz visus viņa jautājumus, bet pēc trim mēnešiem arī ciešami atbildēt. Viņš alka uzzināt, no kuras zemes malas esmu ieradies, un kas mani iemācījis atdarināt sapratīgu būti, jo jahūsi (kuriem līdzinājās manas neapsegtais ķermeņa daļas – galva, rokas un seja) gan parādīja zināmu viltību un vēl lielāku tieksmi uz negantībām, taču citādi bija ļoti ar visstulbākajiem pakaušiem. Es atbildēju, ka esmu kopā ar citiem savas sugas pārstāvjiem atbraucis no tālas pasaules malas lielā lādē, kas pagatavota no koku stumbeņiem; ka biedri izsēdinājuši mani šai krastā un pametuši savam liktenim. Tikai ar pūlēm un daudzējādām zīmēm man izdevās visu to viņam ieskaidrot. Viņš teica, ka es visādā ziņā maldoties, jeb arī stāstot lietas, kādu nemaz nav. (Viņu valodā trūkst vārdu melu vai nepatiesības apzīmēšanai). Viņš itin labi zinot, ka aiz jūras nevar atrasties nekāda zeme un ka lopu bars nevar vadīt nekādu koka lādi pāri ūdeņiem. Viņš esot pilnīgi pārliecināts, ka neviens huihnhnms nespēj šādu lādi pagatavot, un vēl mazāk tā būtu uzticama jahūsiem.

Vārda huihnhnm nozīme viņu valodā ir zirgs, bet etimoloģiski – augstākais radījums. Es sacīju saimniekam, ka pagaidām man vēl grūti izteikties, taču es pavairošu savas zināšanas iespējami drīzā laikā un tad varēšu viņam pastāstīt daudz brīnumu. Viņš laipnā kārtā pavēlēja savai ķēvei, kumeļam un ķēvēnam, kā arī visai saimei nelaist garām nevienu izdevību mani pamācīt, un pats viņš to darīja divas vai trīs stundas dienā. Vairāki ievērojami zirgi un ķēves no tuvējās apkaimes nereti ieradās mūsu mājā, jo bija dzirdējuši nostāstus par brīnumainu jahūsu, kas prot runāt kā huihnhnms un kura izdarībās saskatāma saprāta dzirksts. Viņiem patika ar mani sarunāties; viņi man daudzko jautāja, un es atbildēju, cik labi mācēdams. Šie labvēlīgie apstākļi tik jūtami veicināja manas sekmes, ka piecus mēnešus pēc ierašanās es nevien sapratu visu, ko man sacīja, bet arī pats varēju izteikties pietiekami brīvi.

Huihnhnmi, kas ieradās ciemos, lai mani aplūkotu un ar mani patērzētu, negribēja lāga ticēt, ka esmu īsts jahūss, jo mana ķermeņa apsegs bija gluži citāds nekā parastajiem šīs sugas dzīvniekiem. Viņi bija pārsteigti, redzot matus un ādu vienīgi uz manas galvas, sejas un rokām; šo noslēpumu es, nelaimīgas sagādīšanās dēļ, biju gan atklājis savam saimniekam jau priekš pāris nedēļām.

Kā iepriekš minēju, es katru vakaru, kad zirgu ģimene bija aizgājusi gulēt, mēdzu nogērbties un apsegties ar savām drēbēm. Kādu rītu gadījās, ka saimnieks atsūtīja sarķi, savu kalpotāju, pie manis ļoti agri; kad viņš ienāca, es vēl saldi dusēju, bet drēbes bija noslīdējušas uz sāniem un kreklis atrotījies virs vēdera. Mani pamodināja viņa saceltais troksnis, un es ievēroju, ka saimnieka rīkojumus viņš paziņo visai satrauktā balsī. Pēc tam viņš devās dzīvojamā mājā un lielās izbailēs, stipri nesakarīgi, pastāstīja saimniekam, ko redzējis. To es tūliņ arī pamanīju, jo, tiklīdz biju saģērbies un iegājis pateikt labrītu cienījamam kungam, pēdējais man pieprasīja, lai es paskaidrojot viņa kalpa ziņojumu, proti: miegā es izskatoties gluži citāds nekā parasti; dažas mana ķermeņa daļas, kā sarķis apgalvojis, esot baltas, dažas dzeltānas, vismaz netik baltas, un dažas brūnas.

Līdz tam es biju glabājis sava tērpa noslēpumu, lai atšķirtos, cik vien iespējams, no sasodītā jahūsu dzimuma, bet tagad atzinu, ka nav vairs nozīmes to turpināt. Bez tam es zināju, ka manas kurpes un drēbes, kas jau tagad bija apdilušas, drīz būs galīgi novalkātas un man nāksies darināt jaunas no jahūsu vai citu lopu ādas, ar ko mans noslēpums atklāsies šā vai tā. Es tāpēc saimniekam norādīju, ka zemē, no kuras esmu ieradies, mana suga allaž apsedz savas miesas ar mākslīgi apstrādātiem dažādu kustoņu matiem; to dara pieklājības dēļ, kā arī novēršot karsta un auksta gaisa nelabvēlīgo iespaidu; attiecībā uz sevi es varētu viņam tūliņ to pierādīt, ja vien viņš vēlētos; tādā gadījumā es lūgtu gan

atvainot, ja nerādīšu tās ķermeņa daļas, ko daba mums likusi slēpt. Viņš atbildēja, ka mana runa esot ļoti dīvainā, it īpaši tās nobeigums; viņš nesaprotot, kādēļ gan daba mums liktu slēpt, ko pati devusi. Ne viņš, nedz viņa ģimene nekaunoties ne no vienas sava ķermeņa daļas, taču lai es darot, kā gribot. Es vispirms atpogāju un novilku svārkus, pēc tam vesti; noāvu kurpes un zeķes, beidzot nometu bikses. Kreklu es nolaidu līdz jostas vietai, bet tā apakšgalu savilku uz augšu, nostiprinādams ap vidukli, lai apslēptu savu kailumu.

Saimnieks vēroja manu rīcību ar acīm redzamu ziņkāri un apbrīnu. Viņš iemiedza savā locītavā visus drēbju gabalus pēc kārtas un rūpīgi tos pētīja; tad viņš saudzīgi apglāstīja manu augumu un vairākas reizes aplūkoja mani no visām pusēm. Beidzot viņš noteica, ka, pēc visām zīmēm spriežot, es esot perfekts jahūss, taču ievērojami atšķiroties no saviem cilts brāļiem ar balto un gludo ādu, matu trūkumu vairākās ķermeņa daļās, īsajiem un neparasti veidotajiem nagiem, kā arī veiklo izlikšanos, it kā es vienmēr staigātu uz pakaļkājām. Vairāk nekā viņš nevēlējās redzēt un ļāva man atkal apģērbties, jo es drebinājos aiz aukstuma.

Es izteicu saimniekam savu neapmierinātību ar to, ka viņš tik bieži dēvē mani par jahūsu, jo manas vienīgās jūtas pret šo riebīgo dzīvnieku ir naids un nicināšana. Es lūdzu, lai viņš šo vārdu turpmāk uz mani vairs neattiecinā, tāpat liek no tā atturēties savai ģimenei un draugiem, kuri mani apciemo. Es lūdzu arī, lai noslēpums par mana ķermeņa mākslīgo apsegu paliek starp mums – vismaz tik ilgi, kamēr valkāšu savu tagadējo tērpu; sarkīm, savam kalpotājam, viņš varētu pavēlēt, lai tas par redzēto neplāpā.

To visu saimnieks man žēlīgi apsolīja, un tā es saglabāju savu noslēpumu, līdz manas drēbes bija driskās un man nācās tās aizstāt ar dažādiem izgudrojumiem, par kuriem būs runa vēlāk. Starplaikā viņš vēlējās, lai es ar vislielāko uzcītību mācītos viņu valodu, jo vairāk nekā mans stāvs – vienalga, apsegts vai plīks – viņu pārsteidza manas runas spējas un saprāts; viņš piebilda, ka nepacietīgi gaidot, kad pastāstīšu viņam brīnumus, par kuriem reiz ieminējos.

Kopš šīs dienas viņš divkāršoja savas pūles manā izglītošanā; viņš ieveda mani visdažādākajās sabiedrībās, mudinādams huihnhnmus izturēties pret mani laipni un pieklājīgi, jo tas, kā viņš tiem diskrēti aizrādīja, veicinot manu labo omu un ļaujot no manis iegūt vairāk prieka.

Katru dienu, līdztekus tiešajām mācībām, viņš vaicāja šo un to par mani pašu; es atbildēju, cik labi prazdams, un tādā kārtā viņš jau bija guvis zināmu, kaut ļoti nepilnīgu, vispārēju ieskatu. Būtu garlaicīgi tēlot pakāpenisko gaitu, kādā mēs tuvojāmies normālam sarunas veidam, bet pirmais kaut cik sakarīgais un plašais ziņojums, ko es viņam sniedzu, bija šāds.

Es esmu ieradies no ļoti tālas zemes, ko – kā jau agrāk mēģināju izskaidrot – atstāju kopā ar piecdesmit citiem savas sugas radījumiem. Mēs braucām pa jūrām milzīgā koka lādē, kas lielāka par cienījamā kunga namu. Es aprakstīju viņam kuģi, cik labi vie spēju, un paskaidroju, plātīdams savu mutautu, kā vējš to dzen uz priekšu. Starp mums izcēlās strīds, un mani izsēdināja šīs zemes krastā; es gāju uz priekšu, nezinādams, kur atrodos, līdz viņš mani atbrīvoja no pretīgajiem jahūsiem, maniem vajātājiem. Saimnieks jautāja, kas kuģi uzbūvējis, un kā manas dzimtenes huihnhnmi uzticējuši tā vadību lopiem. Es atbildēju, ka uzdrošināšos turpināt savu stāstu tikai tad, ja iepriekš viņš ar goda vārdu solīs neapvainoties; tādā gadījumā es pastāstīšu arī brīnumus, ko tik bieži esmu pieminējis. Viņš apsolījās, un es tam apstiprināju, ka kuģi būvējuši man līdzīgi radījumi, kas tiklab manā dzimtenē, kā visās zemēs, kuras esmu apceļojis, ir vienīgie valdnieki, vienīgie ar prātu apbalvotie dzīvnieki; ierazdamies šeit, es biju dziļi izbrīnījies, kad redzēju huihnhnmus darbojamies kā sapratīgas būtes – tikpat izbrīnījies kā viņš un viņa draugi; atklājot saprāta pazīmes radījumā, ko viņam tikās saukāt par jahūsu; pēdējam es tiešām esmu līdzīgs savā ārējā parādībā, taču nevaru atbildēt par viņa rupjo un izvirtušo raksturu. Ja liktenis būs man lēmis kādreiz atgriezties mājās, es tālāk piemetināju, un es aprakstīšu savu ceļojumu uz šejieni, kā esmu apņēmis, tad ikviens domās, ka stāstu lietas, kādu nemaz nav; ka visu šo stāstu esmu pats izdomājis. Un par spīti cieņai pret viņu, viņa ģimeni un draugiem, kā arī atceroties viņa solījumu neapvainoties, man jāsaka: maniem tautiešiem grūti nāksies ticēt, ka atrodama vieta, kur huihnhnms ir augstākais radījums, bet jahūss – lops.

IV nodaļa

Patiesība un nepatiesība huihnhnmu izpratnē. Saimnieku neiepriecina autora sniegtās ziņas. Autors sīkāk pastāsta par sevi un par notikumiem sava ceļojuma laikā.

Manī klausoties, saimnieka sejā skaidri izpaudās nepatika, jo šaubas vai neticība šai zemē tik maz pazīstamas, ka iedzīvotāji nezina, kā līdzīgos gadījumos izturēties. Tas bija vērojams arī manās biežajās sarunās ar saimnieku par cilvēku raksturu citās pasaules malās; ja man gadījās pieminēt melus vai patiesības sagrozījumus, tad viņš tikai pēc ilgām pūlēm apjauta, ko es īsti domāju, kaut citādi viņa

spriešanas spējas bija ļoti asas. Viņš prātoja šādi. Valoda dod mums iespēju saprasties savā starpā, kā arī saņemt ziņas par faktiem; ja nu dažs stāsta lietas, kādu nemaz nav, tad šie mērķi sabrūk, jo es nekādā ziņā nevaru apgalvot, ka esmu ar šādu runātāju sapraties; tāpat neesmu saņēmis nekādu ziņu – drīzāk nokļuvis stāvoklī, kas vēl ļaunāks par galīgu nezināšanu, jo runātājs man iestāstījis, ka balts ir melns, bet garš ir īss. Tāds bija viņa vienīgais ieskats par melošanas māku, kas tik teicami attīstīta un vispārīgi praktizēta cilvēku vidū.

Bet es atgriezīšos pie sava stāsta. Kad es uzsvēru, ka jahūsi manā dzimtenē ir vienīgie valdnieki, saimnieks piezīmēja, ka to viņš nespējot aptvert, taču vēloties zināt, vai tur dzīvo arī huihnhnmi un ar ko tie nodarbojas. Es pastāstīju, ka to skaits ir liels; vasaru viņi ganās laukos, bet ziemu uzturas ēkās, pārtikdami no siena un auzām; viņus apkalpo jahūsi, kas tiem noberž spožu spalvu, izsukā krēpes, pārbauda kājas, pasniedz ēdienu un sataisa guļamvietu. «Es saprotu tevi labi», sacīja saimnieks, «jo viss teiktais liecina, ka – lai cik gudri gribētu izlikties jahūsi, huihnhnmi tomēr ir īstie kungi. Kaut mūsu jahūsi būtu tik paklausīgi!» Es lūdzu, lai saimnieks mani atvaino, ka nestāstīšu tālāk, jo ziņas, ko viņš gaida, izrādīsies ļoti nepatīkamas. Viņš tomēr pavēlēja man neslēpt ne labo, nedz ļauno, un es apsolījos paklausīt. Es teicu, ka huihnhnmi, kurus mēs dēvējam par zirgiem, ir mūsu krietnākie un jaukākie kustoņi; viņu izcilākās īpašības ir izturība un ātrums; tos, kuri pieder labāko aprindu ļaudīm, izmanto ceļojumos, jāšanas un braukšanas sacīkstēs, viņus mīl un rūpīgi kopj, līdz tie saslimst vai kļūst klibi; tad viņus pārdod un dzen smagos darbos, kamēr tie nosprāgst; viņiem nodīrā ādu, ko pēc iespējas iztirgo, bet gaļu pamet par barību suņiem un plēsīgiem putniem. Parastie zirgi tomēr nav tik laimīgi; viņu īpašnieki – zemturi, smagie ormaņi un citi vienkārši ļautiņi – liek tiem strādāt daudz grūtāk, bet baro viņus vājāk. Es attēloju, cik mācēdams, jāšanu: pavaudas, sedlu, piešu, pātagas izskatu un lietošanu; reizē pieminēju arī iejūgu un ratus. Neaizmirsu pieminēt, ka mēs apkalām zirgu kājas ar plāksnēm, kas darinātas no kādas cietas vielas, tā sauktās dzelzs, lai viņi nesadragātu nagus uz akmeņainajiem ceļiem, pa kādiem bieži mēdzam ceļot.

Saimnieks, dažos vārdos izteicis dziļu sašutumu, nobrīnījās, kā mēs iedrošinoties sēsties kādam huihnhnmam mugurā; viņš esot pārliecināts, ka visvārgākais no viņa kalpiem nokratītu visstiprāko jahūsu, vai arī nospiestu šo lopu beigtu, mezdamiem zemē un pāris reizes apvārtīdamies. Es atbildēju, ka mūsu zirgus no triju vai četru gadu vecuma īpaši iejāda tiem nolūkiem, kādus esam viņiem paredzējuši. Tos, kas izrādās neglābjami niķīgi, lieto tikai vezumu vilkšanai; kumeļa gados viņus bargi pātago par visām negantībām; ērzelus, kurus audzē ikdienišķām jāšanas un braukšanas vajadzībām, divus gadus pēc dzimšanas parasti izrūnī, lai padarītu vieglāk valdāmus, rāmākus un piemīļīgākus. Mūsu zirgi itin labi saprot ir apbalvojuma, ir soda nozīmi, taču – es piebildu – mans godājamais saimnieks pats ieskatīs, ka viņiem nav ne par matu vairāk saprāta kā jahūsiem šai zemē.

Biju spiests sniegt daudz netiešu aprakstu, lai saimnieks gūtu par pieminētajām lietām pareizu jēgumu; huihnhnmu valodā nav lielas vārdu bagātības, jo viņiem daudz mazāk vēlmju un kaislību nekā mums. Viņa svētās dusmas par mūsu nežēlīgo apiešanos ar huihnhnmiem tomēr bija neaprostāmas – sevišķi pēc tam, kad attēloju rūnīšanas paņēmienus, ar kuriem mēs aizkavējam viņu sugas turpināšanu un padarām tos padevīgākus. Viņš aizrādīja: ja esot kāda zeme, kur tikai jahūsiem piemītot saprāts, tad viņiem tur, protams, vajagot valdīt par visiem dzīvniekiem, jo saprāts ar laiku vienmēr uzvar rupju spēku. Taču, vērtējot mūsu ķermeņa uzbūvi – īpaši manējo, viņš atzina, ka neviens līdzīgu apmēru radījums nebūtu tik vāji piemērots šī saprāta izmantošanai dzīvē kā mēs; tāpat viņš vēlējās uzzināt, vai mani tautieši līdzinoties man vai viņa zemes jahūsiem. Es paskaidroju, ka esmu tāds, kādi mēdz būt visi vīrieši manā vecumā; sievietes un jaunieši turpretim ir daudz maigāki un gleznāki, pie kam āda pirmajām parasti balta kā piens. Viņš apstiprināja, ka es tiešām atšķiroties no citiem jahūsiem, jo esot nesalīdzināmi tīrīgāks un arī neizskatoties gluži tik ķēmīgs, taču man, pēc viņa domām, trūkstot citu priekšrocību. Nekam derīgi neesot ne manu priekšskāju, nedz pakaļkāju nagi; par priekšskājām viņš īstenībā nemaz nevarot runāt, jo neesot novērojis, ka es kādreiz uz tām staigātu; tās esot pārāk mīkstas, lai paciestu ilgāku saskari ar zemi; es pa laikam turot tās neapsegtas, un apsegs, ko es dažkārt valkājot, esot citāds nekā uz pakaļkājām un ne tik stiprs. Es vispār nespējot droši staigāt: ja viena no manām pakaļkājām paslīdot, sekojot nenovēršams kritiens. Tad viņš atrada dažādus trūkumus arī citās mana ķermeņa daļās: plakano seju, priekšup izvirzīto degunu, pierē novietotās acis, kas liedzot man skatīties uz vienu vai otru pusi bez galvas pagriešanas. Es nespējot ēst, nepaceldams pie muts priekšskāju, tādēļ daba esot pielāgojusi šai vajadzībai arī manas locītavas. Viņš nesaprata, kādēļ manām pakaļkājām tik daudz izlocījumu un ierobojumu, jo tās šā vai tā nederot staigāšanai pa cietiem un asiem akmeņiem, ja nelietojot apsegu, kas darināts no citu dzīvnieku ādas. Visai manai miesai vajagot aizsarglīdzekļu pret karstumu un aukstumu, kurus es ik dienas esot spiests uzvilkt un novilkt grūtā, garlaicīgā procedūrā. Beidzot – viņš esot ievērojis, ka šai zemē visiem dzīvniekiem ir dabisks riebums pret jahūsiem: vājākie

no tiem bēgot, spēcīgākie tos padzenot. Tādēļ – pat pieņemot, ka esam apbalvoti ar saprātu – viņš tomēr nespēja apjēgt, kā mēs varam novērst šo riebumu, kāds pret mums mājo katrā dzīvā radībā, kā varam pēdējās piejaucēt un kalpināt. Taču viņš piebilda, ka negribot pārrunas šai jautājumā ilgāk turpināt, jo vairāk vēloties dzirdēt kaut ko par mani pašu, par manu dzimteni, kā arī par darbiem un notikumiem manā dzīvē pirms ierašanās šeit.

Es apliecināju, ka man būtu bezgalīgs prieks apmierināt viņa ziņkāri jebkurā virzienā, taču reizē izteicu šaubas, vai man būs iespējams izskaidrot dažu labu lietu, par ko viņam trūkst priekšstata un kam neesmu atradis šai zemē nekādas salīdzināmās mērauklas. Es tomēr solījos darīt visu, kas manos spēkos, un izteikties līdzībās, pazemīgi lūdzot viņa palīdzību, ja man trūktu piemērotu vārdu; to viņš laipnā kārtā arī neliedza.

Es sacīju, ka esmu godīgu vecāku bērns, dzimis salā, ko dēvē par Angliju; tā atrodas ļoti tālu – no šejienes līdz tūrienei jāceļo tik daudz dienu, cik stiprākais viņa kalps norīkšotu veselā gadā. Esmu izmācījies par ārstu, kura amata pienākums ir dziedināt nejaušības vai varmācības dēļ iegūtas rētas un ievainojumus. Manā dzimtenē valda sievišķis, ko saucam par karalieni. Es atstāju mājas, lai sapelnītu bagātības, ar kurām pēc atgriešanās uzturēt sevi un ģimeni. Pēdējā braucienā es biju kuģa vadonis un man kalpoja piecdesmit jahūsu; daudzi no tiem jūrā nobeidzās, un es biju spiests dažādās zemēs salasīt citus viņu vietā. Mūsu kuģim divreiz draudēja bojā eja: vispirms niknā vētrā, pēc tam – uzduroties kādai klintij. Šeit saimnieks mani pārtrauca, iejautādamies, kā gan es – pēc piedzīvotajiem zaudējumiem un pārciestajām briesmām – esot varējis pierunāt dažādu zemju svešniekus braukt man līdz. Es paskaidroju, ka tie bija puīši, kas atradās bezizejas stāvoklī, aizbēguši no dzimtenes trūkuma vai noziegumu dēļ. Dažus bija izpostījusi prāvošanās; daži pametuši visu savu mantu dzeršanā, maucībā un kāršu spēlē; daži bēguši nodevības, daudzi citi slepkavības, zādzību, noindēšanas, izvarošanas vai pretdabisku neķītrību dēļ; daži bija dezertējuši no armijas vai pārgājuši pie ienaidnieka, un gandrīz visi izlauzušies no cietuma. Nevienš no viņiem nedrīkstēja atgriezties mājās aiz bailēm, ka tiks pakārti vai mērdēti važās, un tādēļ tie bija spiesti meklēt patvērumu citur.

Šī stāsta laikā saimnieks bieži mani pārtrauca. Es lietoju daudz netiešu aprakstu, lai viņš izprastu dažādos noziegumus, kuru dēļ lielākā tiesa manu kuģa ļaužu bēgusi no tēvzemes. Šādos pūliņos pagāja vairākas dienas, iekām viņš visu teikto aptvēra. Tomēr viņam nebija ne jausmas, kāda varētu būt šo nelietību praktiskā jēga un nozīme. Lai to noskaidrotu, es centos radīt viņam zināmu priekšstatu par mantas un varas kāri, par nesātības, mieskārtības, ļaunprātības un skaudības briesmīgajām sekām. To visu man vajadzēja izklāstīt un aprakstīt ar piemēriem un pieņēmumiem. Pēc tam – līdzīgi cilvēkam, kura prātus apžilbinājis kaut kas agrāk pilnīgi neredzēts un nedzirdēts – viņš pacēla skatu izbrīnā un sašutumā. Varai, valdībai, karam, likumam, sodam un tūkstoš citām lietām šai valodā trūka jebkāda apzīmējuma, tādēļ grūtības iestāstīt saimniekam to, ko es domāju, bija gandrīz nepārvaramas. Taču viņa gaišais saprāts, daudz vingrināts pārdomās un pārspriedumos, beidzot ieguva pienācīgu ainu par lietām, kas cilvēka dabai iespējamās mūsu pasaules daļās; un viņš vēlējās, lai es sniegtu sīkākas ziņas par plašo apgabalu, kura vārds ir Eiropa, bet jo sevišķi par savu dzimteni.

V nodaļa

Autors pēc saimnieka rīkojuma stāsta par Angliju. Kara iemesli starp Eiropas valdniekiem. Autors sāk izskaidrot Anglijas satversmi.

Es lūgtu lasītāju iegaumēt, ka tālākie izvilkumi no manām daudzajām sarunām ar saimnieku ietver to pārspriedumu kodolu, kuri bija velīti vissvarīgākajiem jautājumiem un atkārtoti risinājās divu gadu laikā, jo saimnieks nereti lūdza jaunus un plašākus papildinājumus, kad biju uzlabojis savas zināšanas huihnhnmu valodā. Es viņam izskaidroju, cik labi vien spēdams, visu Eiropas situāciju; es runāju par tirdzniecību un rūpniecību, par zinātni un mākslu; manas atbildes uz viņa jautājumiem, skarot visdažādākos tematus, deva neizsmeļamu vielu sarunām. Taču šeit es atzīmēju tikai galveno, kas attiecās uz manu tēvzemi, sakārtodams to pēc iespējas sakarīgi un nerēķinādamies ne ar sarunu laiku, nedz citiem apstākļiem, bet palikdams stingri uzticīgs patiesībai. Vienīgās raizes man sagādā tas, ka es laikam gan nespēju pienācīgi atveidot sava saimnieka argumentus un izteicienus; pa daļai tur vainojams mans asu uztveres spēju trūkums, pa daļai nepieciešamība tulkot viņa domas barbariskajā angļu valodā.

Paklausīdams saimnieka rīkojumam, es pastāstīju viņam par Oranijas prinča vadīto revolūciju, par ilgstošo karu ar Franciju, ko iesācis šis pats princis, bet atjaunojusi viņa pēcnācēja – tagadējā karaliene; minēju, ka šai karā piedalās visas kristīgās lielvalstis un ka tas turpinās joprojām. Pēc saimnieka lūguma es aplēsu, ka cīņu gaitā nogalināts apmēram miljons jahūsu, ieņemts simts vai vairāk pilsētu un aizdedzināti vai nogremdēti piecreiz tik daudz kuģu.

Viņš vaicāja, kādi esot parastie iemesli vai motīvi, kuru dēļ viena valsts sāk karu ar otru. Es atbildēju, ka tie nav saskaitāmi, taču pieminēju dažus galvenos. Reizēm vainojama valdnieku varas kāre, kuri nekad nedomā, ka viņi pārvaldītu pietiekami daudz zemju un tautu; citreiz – ministru nelietība, kuri iesaista valdniekus karā tādēļ, lai noslāpētu vai novirzītu citā plāksnē pavalstnieku kurnēšanu par sliktu valsts pārvaldi. Miljonus dzīvību prasījušas uzskatu atšķirības. Piemēram: vai miesa ir maize, jeb arī maize ir miesa; vai zināmu ogu sula ir asinis vai vīns; vai svilpošana ir netikums vai tikums; vai labāk ir skūpstīt stabu, vai sviest to krāsni; kuras krāsas svārki ir labāki – melni, balti, sarkani vai pelēki, un vai tiem jābūt gariem vai īsiem, šauriem vai platiem, nosekstējušiem vai tīriem; un tā tālāk. Bez tam, neviens karš nav tik sīvs, asiņains un ilgstošs kā tas, kuram pamatā uzskatu atšķirības – īpaši par visādiem niekiem.

Dažkārt cīņai starp diviem valdniekiem jāizšķir, kurš no viņiem atņems valsti trešajam, uz ko nevienam no abiem nav nekādu tiesību. Reizēm viens valdnieks uzbrūk otram aiz bailēm, ka tas uzbruks viņam. Brīžam karš sākas tādēļ, ka ienaidnieks ir pārāk spēcīgs, brīžam tādēļ, ka tas ir pārāk vājš. Gadās, ka kaimiņi vēlas lietas, kādas ir mums, vai arī viņiem ir lietas, kādas vēlamies mēs; tad mēs karojam tik ilgi, kamēr viņi atņem mūsējās vai atdod mums savējās. Pilnīgi attaisnojams iemesls ir iebrukt zemē, kuras iedzīvotājus novājinājis bads, piemeklējušas sērgas vai sašķēlušī iekšēji strīdi. Tikpat attaisnojami ir sākt karu pret savu tuvāko sabiedroto, ja kāda no viņa pilsētām atrodas mums izdevīgā vietā, vai arī ja kāds viņa zemes gabals ļautu noapaļot un nostiprināt mūsu valsti. Ja valdnieks nosūta karaspēku uz novadiem, kuru iedzīvotāji ir tumši un nabadzīgi, tad viņš ar pilnu tiesību drīkst pusi no tiem apkaut, bet pārējos pārvērst par vergiem, lai viņus civilizētu un atradinātu no barbariskā dzīves veida. Karalisks, godājams un bieži sastopams ir šāds paradums: ja viens valdnieks lūdz otra palīdzību pret kādu iebrucēju, tad šis palīgs, kad viņš iebrucēju padzinis, sagrābj atbrīvoto zemi savās rokās, bet valdnieku, kuru steidzies glābt, nogalina, iesloga cietumā vai izraida trimdā. Pietiekams kara iemesls starp valdniekiem ir arī radniecības vai precību dēļ radušās saistības, un – jo tuvāka radniecība, jo lielāka tieksme uz strīdiem. Nabadzīgas nācijas ir izsalkušas, bet bagātas nācijas ir lepnas, un lepnums ar izsalkumu nekad nesapratīsies. Šo iemeslu dēļ karavīra darbi ir augstāk cienjami par visiem citiem, un karavīrs ir jahūss, kas salīgts, lai aukstasinīgi nokautu iespējami daudz savu sugas brāļu, kuri viņam nav nekā ļauna darījuši.

Eiropā ir arī daļa diedelniecisku valdnieku, kas, nespēdami sākt karus paši, izīrē savu karaspēku turīgākām nācijām par zināmu dienas algu; no tās viņi trīs ceturtdaļas patur paši, un tas ir viņu galvenais ienākumu avots; šādi valdnieki sevišķi sastopami Eiropas ziemeļdaļā.

«Viss, ko tu man stāstīji par karu», teica saimnieks, «tiešām apbrīnojami labi parāda to saprātu, kādu jūs sev piedēvējat. Laimīgā kārtā kauns šeit būs lielāks par briesmām, jo daba jums devusi ļoti maz iespēju nodarīt kādas lielākas negantības. Ar savu muti, kas plakaniski iegulst sejā, jums grūti iekost citam, ja tas pats to nevēlas. Jūsu priekškāju un pakalķāju nagi ir tik īsi un mīksti, ka viens mūsu jahūss varētu padzīt duci jūsējo. Un tādēļ, domājot par kaujās nogalināto skaitu, man liekas, ka tu laikam gan būsi stāstījis lietas, kādu nemaz nav».

Nespēdams savaldīties, es šūpoju galvu un mazliet pasmaidīju par viņa neziņu. Un, nebūdamas kara lietās neprašā, es viņam aprakstīju lielgabalus, miezerus, musketes, karabīnes, pistoles, lodes, pulveri, zobenus, durkļus, kaujas, aplenkumus, atkāpšanos, uzbrukumu, mīnas, pretmīnas, bombardēšanu, jūras kaujas; ar tūkstoš vīriem nogremdētus kuģus; divdesmit tūkstošus kritušo katrā pusē; mirēju vaidus, pa gaisu lidojošus locekļus; dūmus, troksni, jezgu, cilvēku samīdīšanu zem zirgu kājām – bēgšanu, vajāšanu, uzvaru; laukus, nosētus ar liķiem, kas pamesti par laupījumu suņiem, vilkiem un plēsīgiem putniem; postīšanu, laupīšanu, izvarošanu, dedzināšanu un iznīcināšanu. Lai attēlotu savu dārgo tautiešu drosmi, es viņam apgalvoju, ka esmu pats savām acīm redzējis, kā tie uzspēr gaisā simts ienaidnieku kādā aplenkumā un tikpat daudz kādā kuģī; esmu vērojis, kā mirušo ķermeņi pa gabalam krīt zemē no mākoņiem, par lielisku iepriecinājumu visiem skatītājiem.

Es grasījos sniegt vēl sīkākus paskaidrojumus, kad saimnieks pavēlēja man apklust. Katrs, kas pazīstot jahūsu dabu, viņš teica, viegli ticēšot, ka šie nekrietnie dzīvnieki spējīgi darīt visu, ko es minēju, ja viņiem būtu tikpat daudz spēka un viltus, cik ļaunprātības. Mans stāsts kāpinājis viņa riebumu pret visu šo sugu, un viņš jūtot dīvainu mulsumu, kādu līdz šim neesot pazinis. Ja viņa ausis pierastu pie šiem kauna pilnajiem vārdiem, tad varbūt ar laiku mazinātos arī pretīgums. Kaut dziļi ienīzdams savas zemes jahūsus, viņš tomēr nepelot tos par viņu ļaunajām īpašībām vairāk, kā gnnaihu (kāds plēsīgs putns) par viņa nežēlību, vai asu akmeni par to, ka tas savainojis viņa nagu. Bet, ja kāds radījums, kas piedēvējot sev saprātu, varot strādāt tādus šausmu darbus, tad viņam uzmācoties bažas, vai izkurtējis saprāts neesot sliktāks par tīri dzīvniecisku mežonību. Tādēļ viņam liekoties, ka mums piemītot nevis

saprāts, bet gan kāda īpašība, kas veicinot un vairojot mūsu iedzimtos netikumus – gluži kā saviļņots ūdens, atspoguļojot greizi noaugušu stāvu, rāda to nevien lielāku, bet arī galīgi izķēmotu.

Viņš piebilda, ka tiklab šai, kā arī dažās agrākās sarunās esot jau pārāk daudz dzirdējis par kariem. Mazliet neskaidrs viņam palicis kāds cits jautājums. Pēc mana stāsta daži matroži aizbēguši no dzimtenes tādēļ, ka viņus postā iedzinis likums. Šī vārda nozīmi es biju viņam jau izskaidrojis, taču viņš nespēja aptvert, kā varot notikt, ka likums, kas paredzēts ikviena pilsoņa aizsardzībai, dažiem varot sagādāt postu. Tādēļ viņš lūdza, lai es vēl plašāk izklāstot, ko saprotu ar vārdu likums un ko domāju par tā iztulkotājiem, pēc manā dzimtenē šobrīd parastās prakses. Pēc viņa pārlicības daba un saprāts esot pietiekami droši vadoņi sapratīgiem dzīvniekiem, par kādiem mēs uzdodoties, jo tie rādot, kas mums jādara un no kā jāizvairās.

Es atbildēju, ka likumi iekļaujas tiesību zinātnē, ar ko neesmu daudz nodarbojies; esmu tikai (veltīgi) izmantojis advokātus dažos gadījumos, kad man nodarīta netaisnība; mēģināšu tomēr apmierināt viņa ziņkāri, cik vien man iespējams.

«Mūsu vidū», es teicu, «ir kāda ļaužu kopa, kas jau kopš jaunības skolota, kā – šim nolūkam īpaši sarežģījot valodu – pierādīt, ka balts ir melns un melns ir balts. To šī sabiedrība pierāda atkarā no maksas apmēriem, un visi pārējie cilvēki ir tās vergi.

Ja, piemēram, kaimiņš iekārojis manu govī, viņš salīgst advokātu, lai tas pierādītu, ka viņam tiesības govī man atņemt. Man tādā gadījumā jāsalīgst cits, kas runātu manā vārdā, jo likums nepieļauj, ka kāds varētu aizstāvēt savas tiesības pats. Šai prāvā man, īstajam govs īpašniekam, jāērķinās ar diviem ļoti neizdevīgiem apstākļiem. Pirmkārt, mans advokāts jau no šūpuļa vingrinājies patiesības viltošanā; viņš jūtas gluži bez padoma, kad tam jāaizstāv taisnīga lieta, un tik pretdebisku uzdevumu viņš vienmēr veic bez jebkādas izmaņas, ja ne tieši ļaunvēlīgi. Otrkārt, manam advokātam jāērķojas stipri piesardzīgi, jo citādi tiesneši viņu norās, bet amata brāļi nicinās kā nelgu, kas tīši mazina tiesu praksi. Tādēļ savu govī es varu saglābt tikai divējādā ceļā. Vispirms es varu uzpirkt pretinieka advokātu, samaksājot viņam divkārtu honorāru; tad viņš nodos savu klientu, tiesā apgalvodams, ka tā prasība ir taisnīga. Jeb arī – manam advokātam jācenšas pierādīt, ka mana lieta ir pagalam netaisnīga, ka govs tiešām pieder manam pretiniekam; ja tas veikli izdarīts, tiesas lēmums katrā ziņā būs man labvēlīgs.

Tālāk jums jāzina, ka tiesneši ir valsts algotas personas, kam jāizšķir visas domstarpības mantas jautājumos, kā arī jāsoda noziedznieki; viņus parasti izrauga no manīgākajiem advokātiem, kuri kļuvuši veci un laiski. Visu mūžu sekmējuši cīņu pret patiesību un taisnību, tie arī tagad, it kā liktenīgas nepieciešamības dzīti, veicina krāpšanu, nepatiesus zvērestus un apspiešanu; es zinu, ka daži noraidījuši lielus kukuļus no tās puses, kurai taisnība, lai tikai neapvainotu savu amatu un nedarītu kaut ko tādu, kas nepieklājas viņu stāvoklim.

Šie tiesībnieki vadās pēc maksimas, ka to, kas noticis vienreiz, drīkst likumīgi atkārtot no jauna. Tādēļ viņi ar sevišķu rūpību reģistrē visus agrāk pasludinātos spriedumus, kas vērsušies pret patiesību un cilvēka veselo saprātu. Tie, dēvēti par precedentiem, top iegansts visgreizāko viedokļu attaisnošanai, un tiesneši nekad nevilcinās lemt saskaņā ar tiem.

Prāvas laikā tiesībnieki cītīgi izvairās no lietas faktisko apstākļu noskaidrošanas, bet skaļi, sirdīgi un nebeidzami kavējas pie dažādiem blakus apstākļiem. Tā, piemēram, minētajā gadījumā viņiem ne prātā nenāk pavaicāt, kādas tiesības kaimiņam būtu uz manu govī; turpretim tie vēlas zināt, vai govs ir sarkana vai melna; vai tās ragi gari vai īsi; vai lauks, kur viņa ganās, apaļš vai četrstūrainš; vai viņu slauc kūtī vai ārā; kādas slimības viņu piemeklējušas, un tā tālāk. Pēc tam iepazīstas ar precedentiem, prāvu uz zināmu laiku pārtrauc, tad atkal atjauno, atkal pārtrauc, un beidzot – pēc desmit, divdesmit vai trīsdesmit gadiem – pasludina spriedumu.

Tāpat jāatzīmē, ka tiesībniekiem ir īpatnēja valoda jeb žargons, ko neviens cits mirstīgais nesaprot, bet kurā uzrakstīti arī visi likumi; to viņi vēl tīši sarežģī ar sevišķu dedzību, tādā kārtā tiktāl saduļļojot patiesības un nepatiesības, taisnības un netaisnības īsteno būtību, ka jāpaiet trīsdesmit gadiem, lai tiesa izšķirtu, vai tīrums, ko esmu mantojis no senčiem sešās paaudzēs, tiešām pieder man, jeb arī kādam svešniekam trīsdesmit jūdžu attālumā.

Tiesājot personas, kas apsūdzētas par noziegumiem pret valsti, metode ir daudz vienkāršāka un vairāk ieteicama. Tiesnesis vispirms izosta, ko šai lietā domā tie, kuru rokās atrodas vara; pēc tam viņš viegli var apsūdzēto pakārt vai atbrīvot, stingri ievērojot visas likuma prasības».

Šeit saimnieks mani pārtrauca, izteikdams nožēlu, ka tādus radījumus kā šos advokātus, kas – pēc mana apraksta spriežot – esot apbalvoti ar milzīgām gara spējām, nenozīmējot par skolotājiem, lai tie sniegtu prāta gaismu un zināšanas citiem. Uz to es atbildēju, ka visos jautājumos, atskaitot savu tiešo amatu, viņi mēdz būt visģēķīgākie un stulbākie ļaudis mūsu vidū – nožēlojami sarunu biedri, atklāti

zinātnes un izglītības ienaidnieki, gatavi sakropļot veselo saprātu ikvienā lietā un vietā tikpat nežēlīgi, kā viņi to dara tiesas zālē.

VI nodaļa

Autors turpina stāstīt par Angliju karalienes Annas valdīšanas laikā. Kāds mēdz būt ministru prezidents Eiropas galmos.

Mans saimnieks ne pavisam nespēja apjēgt, kādi iemesli varētu pamudināt advokātu sugu lauzīt galvu, dzīvot mūžīgā nemierā un nopulēties, saistoties brālībā, kas cīnās pret taisnību un kuras vienīgais mērķis ir kaitēt citiem dzīvniekiem, saviem biedriem; tāpat viņš nesaprata manu paskaidrojumu, ka tie dara to par atlīdzību. Man nācās ilgi noņemties, klāstot viņam par naudas lietošanu, par metalliem, no kuriem tā kalta, un par metallu vērtību. Ja kāds jahūss ieguvus krietni daudz šīs dārgās vielas, viņš var iegādāties visu, ko vien sirds kāro: smalkas drēbes, lepnas mājas, lielus zemes gabalus, gardus ēdienus un dzērienus, kā arī izvēlēties visskaistākās sievietes. Tā kā vienīgi nauda var mūsu jahūsiem dot, ko tie vēlas, tad viņi nezina robežu tās tērēšanā vai krāšanā, ko nosaka viņu iedzimtās tieksmes uz izšķērdību vai skopumu. Bagātnieki bauda nabadzīgo ļaužu darba augļus, un pēdējo skaits attiecas pret pirmajiem kā tūkstošis pret vienu. Mūsu tautas vairums spiests dzīvot trūkumā, strādājot dienu dienā par niecīgu algu, lai nedaudzi citi sustu pārpilnībā. Es vēl plaši runāju par šo un līdzīgiem jautājumiem, tomēr saimnieks mani joprojām nesaprata, jo viņš vadījās ar pieņēmumu, ka visiem dzīvniekiem – un sevišķi tiem, kas valdot par pārējiem – esot tiesība uz savu daļu no zemes augļiem. Tādēļ viņš vēlējās zināt, kādi esot tie īpaši dārgie ēdieni un kāpēc daži no mums pēc tiem kārojot. Es nosaucu visdažādākos gardumus, kas man iesāvēs prātā, tāpat to sagatavošanas veidus, kura nav iespējama, nesūtot kuģus uz visām pasaules malām pēc garšvielām, dzeramajiem šķidrumiem un citiem piederumiem. Es apgalvoju, ka jāapbrauc vismaz trīs reizes apkārt zemeslodei, iekām kāds no smalkākajiem sievišķīgajiem jahūsiem var paēst brokastis vai iegūt trauku, kurā tās ievietot. Saimnieks iebilda, ka tai jābūt nožēlojamai zemei, kas nespēj apgādāt savus iedzīvotājus ar uzturu. Taču visvairāk viņš brīnījās par to, ka tik plaši apgabali, kā es attēloju, varot būt gluži bez svaiga ūdens un ļaudis esot spiesti vest dzeramo no aizjūras. Es atbildēju, ka Anglija, mana mīļotā tēvzeme, ražo trīsreiz vairāk pārtikas, nekā tās iedzīvotāji spēj patērēt, tāpat šķidrumus, kas – tecināti no labības vai izspiesti no zināmu koku augļiem – dod priekšzīmīgu dzeramo; tas pats attiecas uz visām citām pirmās nepieciešamības precēm. Taču, lai apmierinātu vīriešu nesātību un izlaidību, kā arī sieviešu greznošanās kāri, mēs lielāko tiesu no šīm precēm sūtām prom uz citām zemēm, saņemot pretim mantas, kas veicina slimību, aušības un netikumu izplatību mūsu vidū. Tas savukārt rada stāvokli, ka prāva daļa mūsu tautas spiesta uzturēt sevi ar ubagošanu, laupīšanu, zagšanu, blēdībām, savešanu, nepatiesiem zvērestiem, glaimiem, kukuļošanu, naudas viltošanu, hazarda spēlēm, meliem, lišķēšanu, lielīšanu, balsošanu, papīra traipīšanu, zīlēšanu, indēšanu, maucību, svētulību, ķengāšanos, brīvdomību un līdzīgām nodarbēm. Man nācās smagi nopulēties, kamēr saimniekam ieskaidroju visu šo vārdu nozīmi.

Vīnu mēs ievedam no ārzemēm nevis aiz ūdens un citu dzērienu trūkuma, bet gan tādēļ, ka šis šķidrums padara mūs priecīgus, atņemot mums sajēgu; tas izkļiedē visas grūtsirdīgās domas, liek smadzenēs uzliesmot spilgtām un lieliskām iztēlēm, vairo cerības un padzen bailes, uz zināmu laiku aptur prāta darbību un laupa mums spēju lietot savus locekļus, līdz beidzot mēs iegrimstam dziļā miegā. Reizē jāatzīstas, ka vienmēr atmostamies slimi un satriekti, un ka šis šķidrums rada kaites, kas nomāc un saīsina mūsu dzīvi.

Tālāk, mūsu iedzīvotāju vairums nodrošina iztiku, apgādājot ar visu ikdienā nepieciešamo vai patīkamo ir bagātniekus, ir viens otru. Ja, piemēram, es savā dzimtenē staigāju pieklājīgi apģērbies, tad man mugurā ir simts amatnieku darbs; tikpat daudz vajadzīgs, lai uzceltu un iekārtotu māju, bet piecas reizes vairāk, lai izgreznotu manu sievu.

Es gribēju viņam pastāstīt par kādu citu ļaužu šķiru, kas pelnī maizi, ārstējot sasirgušos, jo iepriekš biju jau minējis, ka daudzi manas kuģa apkalpes vīri miruši no slimībām. Šeit man tomēr bija jāpārvar vislielākās grūtības, kamēr viņš saprata, ko es domāju. Viņš varēja viegli aptvert, ka kāds huihnhms dažas dienas priekš nāves top vārgs un slābans, vai ka viņš kļūmes dēļ var savainot locekļus. Turpretim neiespējami viņam šķita, ka daba, kas visas lietas radījusi pabeigtas un pilnīgas, ļautu mūsu miesās perināties kādām kaitēm; tādēļ viņš vaicāja, kādi esot šī neizskaidrojamā ļaunuma iemesli. Es atbildēju, ka mēs barojamies no tūkstoš dažādām lietām, kas iedarbojas viena otrai pretēji; mēs ēdam, kad neesam izsalkuši, un dzeram, kad mūs nemoka slāpes. Naktis mēs pavadām nomodā, sūkdami stiprus dzērienus, bet neēzdami ne kriptas; tas veicina kūtrumu, dedzina ķermeni, paātrina vai aizkavē gremošanu. Samaitātas jahūsu mātītes reizēm dabū zināmu slimību, kas sapūdē kaulus tiem, kuri krituši viņu skavās. Šo un vēl daudzas citas kaites dēli manto no tēviem, tādēļ liels skaits jahūsu jau pasaulē

ierodas ar nedziedināmām vainām. Grūti nāktos uzskaitīt visu garo slimību rindu, kuras posta mūsu miesas: to nebūtu mazāk par pieciem vai sešiem simtiem – ikvienā locekļi, ikvienā locītavā, īsi sakot: katrai mūsu ķermeņa ārējai un iekšējai daļai ir savas īpatnējas slimības. Lai tās remdinātu, mūsu vidū izveidojusies īpaša ļaužu šķira, kas sasirgušos dziedina vai sakās dziedinām. Tā kā man šai darbā ir laba tiesa pieredzes, es vēlētos aiz pateicības pret saimnieku viņam atklāt visus minēto ļaužu amata un rīcības noslēpumus.

Viņu darbības pamatos likta atziņa, ka visas kaites ceļas no pārpildījumiem, tādēļ tie pirmā kārtā ieskata par nepieciešamu ķermeņa galīgu iztīrīšanu – vai nu pa dabisko ceļu, vai arī pa muti. Šim nolūkam viņi no augiem, minerāliem, sveķiem, eļļām, zvīņām, sālīm, sulām, jūras zālēm, izkārņījumiem, koku mizām, čūskām, krupjiem, vardēm, zirnekļiem, miroņu gaļas un kauliem, putniem, dzīvniekiem un zivīm sagatavo maisījumu, kas garšo un smaržo tik pretīgi, rada tādu nelabumu un riebumu, ka vēders to nepanes, bet tūliņ izgrūž atpakaļ. Šo norisi viņi dēvē par ķermeņa atslogošanu ar vemšanu. Citreiz tie no līdzīgām mantām, pievienojot vēl dažas indīgas vielas, sabrūvē jaunas zāles, kas iekšām tikpat pretīgas un nepanesamas, un liek tās bāzt augšējā vai apakšējā caurumā (kā ārstam attiecīgajā brīdī iesaujas prātā); tās atvieglo vēderu, izdzenot ārā visu tā saturu, un to sauc par caureju jeb klistīru. Daba, kā ārsti apgalvo, augšējo caurumu paredzējusi vienīgi cietas un šķidrās barības ieņemšanai, bet apakšējo – izmešanai. Tie secina, ka slimības gadījumos daba ir izvīrējiesies no slīdēm, un, lai to dabūtu tajās atpakaļ, ķermenī radāmas pretējas darbības, pārmainot abu caurumu uzdevumus, tas ir – cietā un šķidrā barība ievadāma pakaļā, bet iztukšošanai jānotiek pa muti.

Blakus īstām slimībām pie mums izplatītas arī daudzas šķietamas, kuras ārsti apkaro ar šķietamiem dziedināšanas paņēmieniem; katrai no tām ir īpašs nosaukums un īpašas zāles. Ar tām pastāvīgi sirgst jahūsu sievietes.

Gluži ārkārtīgu izmaņu šie ļaudis parāda diagnozēs, kurās tie kļūdās ļoti reti. Nopietnos gadījumos, kad slimība kļūst aizvien ļaunāka, tie parasti pareģo nāvi, ko viņiem iespējams nodrošināt vienmēr, kamēr atveseļošanās nē. Tādēļ – ja slimnieka stāvoklis pēkšņi uzlabojas pēc tam, kad viņi pasludinājuši savu spriedumu – tie prot saglabāt savu cieņu, labāk iedodot cietējam jau laikus attiecīgus līdzekļus, nekā topot sabiedrības acīs par viltus praviešiem.

Līdzīgā kārtā viņu pakalpojumi ir neatsverami laulātiem draugiem, kas apnikuši viens otram, vecākajiem dēliem, ministriem un, it sevišķi, valdniekiem.

Iepriekš es biju kādā gadījumā saimniekam vispārējos vilcienos raksturojis valsts pārvaldi un sīkāk pakavējies pie mūsu lieliskās satversmes, kuras dēļ mūs pamatoti apbrīno un apskauž visa pasaule. Toreiz es nejauši pieminēju arī ministrus, un tagad viņš lūdza mani paskaidrot, kādu īpašu jahūsu šķiru šis vārds apzīmē.

Es norādīju, ka premjērs jeb ministru prezidents, par ko es turpmāk runāšu, ir radījums, kam pilnīgi trūkst prieka un bēdu, mīlestības un naida, līdzjūtības un dusmu; vismaz atklāti viņš neparāda citu jūtu, kā vien briesmīgu kāri pēc bagātības, varas un tituliem. Viņa valoda paredzēta visiem nolūkiem, atskaitot īsto domu izteikšanu. Patiesību viņš saka vienīgi ar nodomu, ka citi to noturēs par meliem, bet melus stāsta tādēļ, lai citi tos atzītu par patiesību. Tie, par kuriem viņš aiz muguras runā visneglītākās lietas, drīz var gaidīt augstus amatus; ja viņš sāk jūs privāti vai publiski slavēt, jūs esat pazudis cilvēks. Sliktākais, ko jūs no viņa varat sagaidīt, ir solījums – sevišķi, ja tas apstiprināts ar zvērestu; ikviens sapratīgs cilvēks tādā gadījumā atkāpjas un atmet visas cerības.

Ir trīs ceļi, pa kuriem ejot, var kļūt par ministru prezidentu. Pirmais: gudri izrīkoties ar sievu, meitu vai māsu. Otrs: nodot savu priekšteci vai sadrupināt tam pamatus zem kājām. Trešais: ar verdošu niknumu atklātās sanāksmēs nosodīt nebūšanas galmā. Gudri valdnieki pa laikam izvēlas tos, kas gājuši trešo ceļu, jo šādi censoņi vēlāk vienmēr prot vislabāk izdabāt un kalpot sava kunga gribai un kaislībām. Visi amatī ir ministru prezidenta rīcībā, un viņš patur varu savās rokās, piekukuļodams senāta vai parlamenta vairākumu; beidzot ar amnestijas aktu (to es attēloju saimniekam plašāk) viņš izvairās no atbildības par saviem darbiem un aiziet privātā dzīvē, apkrāviēs ar salaupīto tautas mantu.

Ministru prezidenta pils ir mācības iestāde, kur citus jahūsus audzina tam pašam amatam. Pāži, sulaiņi un durvju sargi, atdarinot savu maizes tēvu, izvīrās par visaugstākajiem ierēdņiem dažādos novados un pa laikam izceļas ar trim zīmīgām īpašībām – bezkaunību, melīgumu un pērkamību. Arī ap viņiem savukārt izveidojas galms no labāko aprindu ļaudīm; daži no audzēkņiem ir tik veikli un nekautrīgi, ka laika gaitā paši uzcīnās līdz ministru prezidenta krēslam.

Prezidenta rīcību parasti nosaka kāda apvītusi draugaļa vai iemīļots kalpotājs; tie ir kanāli, pa kuriem plūst visas labvēlības, un pēdējā instancē tos pamatoti var dēvēt par karaļvalsts pārvaldniekiem.

Kādu dienu saimnieks, dzirdējis mani pieminam savas zemes dižciltīgos, izteica gluži nepelnītu komplimentu. Viņš, proti, esot pārliecināts, ka es pieradu pie kādas dižciltīgas ģimenes, jo izskatā, krāsā

un tīrībā paceļoties augstu pāri viņa dzimtenes jahūsiem; ja man trūkstot tiem raksturīgā spēka un veiklības, tad to droši vien izskaidrojot mans īpatnais dzīves veids, kas citāds nekā pārējiem šīs sugas lopiem; bez tam – es nevien spējot runāt, bet parādot arī zināmas saprāta pazīmes, kādēļ visi viņa paziņas uzskatot mani par īstu brīnumzvēru.

Viņš lūdza mani ievērot, ka starp huihnhnmiem baltiņi, sarči un pelēči neesot tik labi veidoti kā bēri, ābolaini un meļņi; pirmajiem neesot arī tik lielu gara dāvanu, tāpat trūkstot spēju tās uzlabot; tāpēc viņi vienmēr paliekot kalpu stāvoklī un nevarot izkļūt no savas šķiras pat ar precībām, jo tādu soli šai zemē atzītu par nejēdzīgu un pret dabisku.

Es sirsnīgi pateicos saimniekam par labajām domām, kādas viņš man veltījis, bet tai pašā laikā apliecināju, ka nāku no zemas kārtas, būdams vienkāršu un godīgu vecāku dēls, kuriem tikko pietika rocības, lai mani kaut cik izglītotu. Mūsu dižciltīgie ir pavisam citādi, nekā viņš iedomājies. Jaunos augstmaņus jau kopš bērnības audzina dīkumā un izšķērdībā; kolīdz gadi atļauj, viņi izšķiež savus spēkus un dabū nelabas slimības no pakļidušām sievietēm; kad visa viņu manta vējā, tie naudas dēļ apprec kādu prastu, neglītu un vārgulīgu meitieti, ko paši nīst un nicina. Šādās laulībās parasti rodas skrofulozi, rachitiski un kropli bērni, tāpēc reta dzimta turpinās ilgāk par trim paaudzēm, ja vien sieva nav parūpējusies atrast veselīgu tēvu starp kaimiņiem vai kalpiem, lai uzlabotu asinis un neļautu ģimenei izmirt. Dižciltīgu asiņu nepārprotamās pazīmes ir vājš, gaudens stāvs, noliesējušas miesas un bāla seja; stiprs, veselīgs augums kādam dižciltīgajam nozīmē dziļu apkaunojumu, jo sabiedrība no tā secina, ka viņa īstais tēvs bijis zirgu puisis vai kučieris. Līdztekus miesīgajiem trūkumiem vērojami garīgie, un šāda vīra dvēseli veido splīna, stulbuma, neziņas, gražu, jūtēlības un iedomības mistrojums.

Bez šīs cildenās kārtas piekrišanas nedrīkst izdot, atcelt vai grozīt nevienu likumu. Tāpat šie dižciltīgie var lemt par visiem mūsu īpašumiem, bez pārsūdības tiesībām no mūsu puses.

VII nodaļa

Autora dziļā tēvzemes mīlestība. Saimnieka piezīmes par anglijas satversmi un pārvaldi, ko autors sniedz kopā ar dažām parallēlēm un salīdzinājumiem. Saimnieka vērojumi par cilvēka dabu.

Lasītājs varbūt brīnīsies, kā es spēju sniegt tik vaļsirdīgu savas sugas notēlojumu, atrazdamies starp mirstīgajiem, kuri bija noskaņoti domāt par cilvēkiem visļauņāko jau tādēļ vien, ka izskatā es pilnīgi līdzinājos viņu jahūsiem. Taču man atklāti jāatzīstas, ka šie lieliskie četrkājainie ar saviem daudzajiem tikumiem, tiešu pretstatu mūsu pagrimumam, bija man tiktāl atvēruši acis un paplašinājuši izpratni, ka es ieraudzīju cilvēka izdarības un kaislības pavisam citādā gaismā; es sāku domāt, ka nav vērts pūlēties, lai uzturētu savas sugas cieņu; to es arī nemaz nespēju sadzīvē ar saimnieku, kura prāts bija ārkārtīgi ass un kas ik dienas atklāja manī tūkstoš kļūdu, kur iepriekš nebiju redzējis nevienas un ko mūsu apstākļos nepieskaitītu pat pie cilvēcīgām vajībām. Tāpat es biju no viņa iemantojis dziļu riebumu pret viltību vai izlikšanos, un patiesība man šķita tik tīkama, ka es apņēmos tai turpmāk upurēt visu citu.

Lai būtu pilnīgi godīgs, es lasītājam neslēpšu, ka maniem vaļsirdīgajiem tēlojumiem pamatā bija vēl stiprāki iegansti. Nenodzīvojais šai zemē vēl ne gadu, es jau tik ļoti mīlēju un cienīju tās iemītniekus, ka stingri nolēmu nekad vairs neatgriezties pie cilvēkiem, bet pavadīt atlikušo mūža daļu starp brīnišķajiem huihnhnmiem, vērojot un kopjot tikumus; netikumībai šeit nebija nekādu paraugu, nedz pamudinājumu. Liktenis, mans mūžīgais ienaidnieks, tomēr nebija lēmis piešķirt man tik lielu laimi. Reizē mani tagad drusku mierina atceres, ka, runājot par saviem tautiešiem, es mīkstināju viņu kļūdas, cik vien drīkstēju tik stingra vērtētāja priekšā, un katrā jautājumā centos lietai dot vislabvēlīgāko virzienu. Jo, patiesi, kur ir cilvēks, kas neaizrausies un nepārspīlēs, aizstāvēt savu tēvzemi?

Es esmu atzīmējis galvenos momentus vairākās sarunās, kādas man bija ar saimnieku visā laikā, kamēr pie viņa kalpoju; īsuma labad esmu tomēr izlaidis daudz vairāk, nekā šeit uzrakstīts.

Kad biju atbildējis uz visiem saimnieka jautājumiem un viņa ziņkāre šķita pilnām apmierināta, viņš kādu rītu aicināja mani pie sevis un lika apsēsties zināmā atstatumā (tādu godu iepriekš vēl nebiju piedzīvojis). Viņš teica, ka esot nopietni pārdomājis visu manu stāstu, par cik tas attiecās uz mani pašu un manu dzimteni. Viņš uzlūkojot mūs par dzīvnieku sugu, kurai kāds neizprotams gadījums piešķīris drusku saprāta, bet ko mēs izmantojot vienīgi savu iedzimto trūkumu padziļināšanai un jaunu iegūšanai, kurus daba nav mums devusi. Mēs paši sev atņemot nedaudzās, dabas piešķirtās spējas; ar lieliem panākumiem mēs esot daudzkārhojuši savas nepilnības un, kā liekoties, pavadot visu dzīvi veltīgos pūliņos, lai tās apmierinātu ar dažādiem izgudrojumiem. Vērojot mani pašu, esot skaidri redzams, ka man trūkst parastā jahūsa spēka un veiklības; ka es nedroši staigāju uz pakaļkājām; ka es apgriežu nagus, padarīdams tos nederīgus kā darbam, tā aizsardzībai, un noskuju bārdus, kuras uzdevums ir paglābt vaigus no saules un aukstuma; un beidzot – ka es nevaru ne ātri skriet, nedz rāpties kokos kā mani brāļi (tā viņš tos apzīmēja), šīs zemes jahūsi.

Mūsu valdības un tiesu iestādes esot radījis smags saprāta un līdz ar to tikumības trūkums; lai pārvaldītu sapratīgus radījumus, pietiekot ar saprātu, un tādēļ mēs nevarot to sev piedēvēt, lai es stāstītu par saviem ļaudīm ko stāstīdams; viņš pie tam skaidri redzot, ka, tiem labu vēlēdams, es esot noslēpis daudzus sīkumus un bieži stāstījis lietas, kādu nemaz nav.

Šo uzskatu tālāk nostiprinot ielāgojums, ka visas manas ķermeņa daļas tādas pašas kā citiem jahūsiem – atskaitot spēka, ātruma un veiklības trūkumu, īsos nagus un vēl dažas īpatnības, kas nav dabas veidotas; no ziņām, ko es sniedzu par mūsu dzīvi, ieražām un izdarībām, viņš secinot, ka tāda pati līdzība pastāv arī mūsu garīgajās īpašībās. Jahūsi ienīstot viens otru vairāk nekā jebkuru citu dzīvnieku sugu; šo parādību parasti izskaidrojot ar viņu pretīgo izskatu, ko ikviens saredzot pie citiem, bet ne pats pie sevis. Tādēļ viņš sākumā ieskatījis par diezgan prātīgu rīcību, ka mēs apsedzam savas miesas, tādā kārtā noslēpjot pārējiem daudz neglītuma, kas citādi būtu grūti panesams. Vēlāk viņš tomēr atzinis, ka maldījies un ka šo dzīvnieku ķildām tas pats pamats ir viņa, ir mūsu zemē. «Ja pieciem jahūsiem», viņš teica, «jūs noņemat priekšā tikdaudz ēsmas, kā pietiktu veseliem piecdesmit, tad tie neēd vis mierīgi, bet klūp cits citam matos, jo katrs grib iegūt sev visu». Tādēļ, barojot šos lopus ārā, aizvien tuvumā stāvēt kāds kalps, bet kūti ēdināmos piesienot pa gabalu vienu no otra. Kad kāda govys nobeigusies vecuma vai kļūmīgas nejaušības dēļ, tad saimniekam vajagot to steidzīgi nodrošināt saviem kustoņiem, jo pretējā gadījumā bariem saskrienot jahūsi no kaimiņiem un sākoties apmēram tāda pati kauja, kā es aprakstīju savā stāstā; abās pusēs esot redzamas briesmīgas, ar nagiem ieplēstas rētas, taču kādu no cīnītājiem nogalinot tikai retumis, jo viņiem trūkstot parocīgo nāvēšanas piederumu, kādus esam izgudrojuši mēs. Līdzīgas kaujas starp vairāku māju jahūsiem citreiz notiekot bez jebkāda iemesla; viena novada dzīvnieki nekad nelaižot garām izdevību uzbrukt citiem, pirms pēdējie sagatavojušies aizsardzībai. Ja viņu nolūks tomēr ciešot neveiksmi, tie atgriežoties mājās un, ienaidnieka trūkuma dēļ, sākot plūkties paši savā starpā, dēvēdami šo kautiņu par pilsoņu karu.

Šīs zemes laukos vietumis esot atrodami mirdzoši akmeņi dažādās krāsās, kurus jahūsi bezgalīgi mīlot; ja šie akmeņi pa daļai iestrēguši zemē, kā reizēm gadoties, tad viņi kašājoties ar nagiem dienām no vietas, lai tos atbrīvotu, aiznestu prom un, kaudzēs sakrautus, noslēptu savos aizgaldos. To darīdami, viņi lūkojoties neuzticīgi apkārt, lai biedri nepamanītu viņu dārgumus. Saimnieks sacīja, ka viņš nekad neesot varējis izprast šīs nedabiskās kārtības pamatus, nedz arī to, kādām vajadzībām šie akmeņi jahūsiem noderētu; tagad viņš turpretim domājot, ka šeit izpaužoties tā pati īpašība, ko es, runādams par cilvēkiem, apzīmēju ar vārdu «skopums». Reiz viņš pats, izmēģinājuma dēļ, aizvācis kādu akmeņu kaudzi no slēptuves, kur jahūss to noglabājis. Netīrais dzīvnieks, atklādams, ka viņa bagātība pazudusi, ar skaļām vaimanām saaicinājis sev apkārt visu savu ciltsbrāļu pulku; viņš žēli gaudojis, tad sācis kost un plosīt pārējos, vēlāk galīgi nonīcis, atteikdamies ir ēst, ir dzert, ir strādāt, līdz beidzot saimnieks kādam kalpam pavēlējis slepeni nogādāt akmeņus atpakaļ tai pašā alā un noslēpt tāpat kā iepriekš. Tos atkal atradzams, jahūss pēkšņi atdzīvojies un kļuvis priecīgs; viņš pārnesis tos uz labāku slēptuvi un kopš tā laika bijis ļoti krietns un cītīgs kustonis.

Tālāk saimnieks apstiprināja kādu citu manu novērojumu, proti – laukos, kur šo mirdzošo akmeņu sevišķi daudz, kaujas risinoties visbiežāk un vismežonīgāk, jo tur pastāvīgi iebrūkot kaimiņu jahūsi.

Neretī notiekot tā: ja divi jahūsi atraduši uz lauka vienu akmeni un sākuši plēsties par to, kurš ir īstais īpašnieks, viņiem manīgi pielavoties trešais un paņēmot akmeni sev; šeit saimnieks saskatīja zināmu līdzību ar mūsu tiesas prāvām, bet es domāju, ka būs labāk, ja viņš paliks šai pārliecībā, jo viņa minētais lietas iznākums bija daudz taisnīgāks, nekā mēdz būt tiesas spriedumi pie mums: viņa sūdzētājs un apsūdzētais pazaudēja vienīgi akmeni, kura dēļ strīdējās, turpretim mūsu tiesneši nekad neizbeidz nevienu lietu, iekām abi parti nav zaudējuši pēdējo, kas tiem pieder.

Turpinājumā saimnieks norādīja, ka vislielāko riebumu pret jahūsiem modinot viņu neapmierināmā kāre aprīt jebko, kas gadās priekšā – augus, saknes, ogas, sasmakušu gaļu, vai arī visu to kopā. Sevišķi raksturīgi pie tam, ka viņiem daudz labāk garšojot krikumi, kas sazagti vai salaupīti svešās vietās, nekā krietnais uzturs, ko tiem dod mājās. Ja laupījuma pietiekot, tad viņi rijot, kamēr vēders vai pušu sprāgst, bet pēc tam uzēdot kādu zālīti, ko daba tiem mācījusi pazīt kā caurejas līdzekli.

Bez tam jahūsi dedzīgi meklējot kādu ļoti sulīgu, bet visai retu un grūti atrodamu sakni, ko sūkājot ar dziļu baudu; tā viņus iespaidojot tāpat, kā mūs vīns. Piesūkušies tie reizēm bucojoties, reizēm kaujoties; tie kaucot, paliekot aizmiguši guļam.

Es biju ievērojis, ka no slimībām šai zemē tiešām cieta vienīgi jahūsi, kaut arī kaišu viņiem bija daudz mazāk, nekā zirgiem pie mums; to pamats turklāt nebija slikta kopšana, bet gan pašu pretīgo dzīvnieku netīrība un rijība. Huihnhnmu valodā visām šīm slimībām bija tikai viens vispārējs apzīmējums, kas atvasināts no kustoņa nosaukuma, proti – hñjahū jeb jahūsa nelabums. To dziedināšanai lieto maisījumu no viņu pašu mēsliem un mīzaliem, ko ar varu iestūķē jahūsam rīklē. Es

bieži redzēju, ka panākumi bija teicami, tādēļ gribētu šeit sirsnīgi ieteikt minētās zāles arī saviem tautiešiem, jo tās ir brīnumlīdzeklis pret visām kaitēm, kas rodas no ķermeņa pārslodzes.

Runājot par izglītību, administrāciju, amatniecību, rūpniecību un tā tālāk, saimnieks atzinās, ka neatrodot tikpat kā nekādas līdzības starp savas un mūsu zemes jahūsiem. Kopējas iezīmes viņš turpretim saskatīja mūsu iedabā. Daži ziņkārīgi huihnhnmi bija novērojusi un viņam stāstījuši, ka gandrīz visiem jahūsu bariem esot savs vadonis (kā mūsu parkos mēdz būt vadonis jeb barvedis briežiem); tas allaž mēdzot būt izskatā riebīgāks un raksturā negantāks par pārējiem. Šis vadonis pa laikam izvēloties kādu mīluli – tik līdzīgu sev, cik vien iespējams, kuram jālaiza sava kunga kājas un dibens, tāpat jāsadzen jahūsu mātītes viņa aizgaldā; par šiem pakalpojumiem viņam reizēm atmetot pa ēzeļa gaļas gabalam. Mīluli ienīstot viss bars, un, lai paglābtos, viņš allaž uzturoties vadoņa tuvumā. Parasti viņš turpinot savus pienākumus, kamēr atradies kāds slīktāks; tiklīdz viņš padzīts, visi attiecīgā apgabala jahūsi – jauni un veci, tēviņi un mātītes – ar jauno mīluli priekšgalā ierodoties pie viņa, pagriežot dibenus un noķēzējot viņu no galvas līdz kājām. Ciktāl teiktais varot zīmēties uz mūsu galmiem, galma mīluļiem un ministriem, to saimnieks atļāva izšķirt man pašam.

Es neiedrošinājos atbildēt uz šo rupjo apvainojumu, pēc kura cilvēkam būtu mazāk prāta nekā sunim, jo pēdējais nemaldīgi atšķir, kurš rējējs barā ir visizmanīgākais un seko tā balsij.

Saimnieks piemetināja, ka jahūsiem esot vēl dažas zīmīgas īpašības, kuras es, runādams par cilvēkiem, pieminējis pavirši vai pilnīgi noklusējis. Šiem kustoņiem, tāpat kā citiem dzīvniekiem, mātītes esot kopējas, bet atšķirība pastāvēt apstākļi, ka jahūsenes laižot klāt tēviņus arī grūsnējas būdamas; bez tam tēviņi plēšoties un kaujoties ar mātītēm tikpat nikni kā savā starpā. Abos šais gadījumos izpaužoties tik ārkārtīga rupjība, kādai neesot tuvojies neviens cits jēdzīgs radījums.

Tālāk, viņš vienmēr brīnījoties par jahūsu dīvaino tieksmi uz negantībām un netīrību, kamēr visiem citiem dzīvniekiem, šķiet, esot iedzimta tieksme uz tīrību. Divus augstāk minētos apvainojumus es palaidu garām bez atbildes, jo nespēju atrast vārdus savas sugas aizstāvēšanai, ko citādi katrā ziņā būtu darījis. No pēdējā pārmetuma es cilvēci turpretim atbrīvotu viegli, ja vien šai zemē būtu dzīvojušas cūkas (tās diemžēl šeit nedzīvoja); kaut šie saraiņi varbūt ir tikamāki par jahūsiem, tad tomēr man pazemīgi jāpagalvo, ka lielāka tīrība tiem nav piedēvējama; to atzītu arī saimnieks pats, ja viņš būtu redzējis, cik netīri tie ēd, kā vērtās un guļ dubļos.

Saimnieks minēja vēl kādu īpašību, ko viņa kalpotāji atklājuši vairākos jahūsos un kas viņam liekoties pilnīgi neizprotama. Dažam jahūsam reizēm uznākot tāda oma, ka viņš ievēloties stūrī, nogulstoties zemē, gaudojot, vaidot un sperot ar kāju katram, kas rādās tuvumā, kaut arī viņš būtu jauns un trekns, kaut viņam negribētos ne ēst, ne dzert; kalpi nespējot atrast viņam nekādas kaites. Vienīgās zāles šeit esot smags darbs, pēc kam jahūss vienmēr atgūstoties. Es cietu klusu, lai nebūtu jānopeļ pašam sava suga, kaut attēlotajā gadījumā skaidri redzēju splīna īstenos dīgļus, kurš allaž uzmācas slinkajiem, greznībā mītošajiem un bagātajiem; ja viņus ārstētu līdzīgā veidā, es varētu derēt, ka tie izveseļotos.

Tālāk saimnieks pastāstīja, ka jahūsu mātītes nereti mēdzot nostāties aiz kāda uzbēruma vai krūma un glūnēt uz garāmejošiem tēviņiem – parādīties, tad atkal noslēpties, pie tam savādi vaibstīdamās un gorīdamās; šādos gadījumos ap viņām dvesot ļoti pretīga smaka. Ja kāds no tēviņiem tuvojoties, tās lēni atkāpjoties, un – pāri plecam lūkodamās – liekuļotās bailēs dodoties uz piemērotu vietu, kur, kā tās labi zinot, tēviņš viņām sekos.

Citkārt, ja viņu vidū nokļūstot kāda sieviešu kārtas svešniece, trīs vai četras sanākot tai apkārt, blenžot, tarkšļot, nirdzīgi smīnot, apošņājot pienācēju no visām pusēm, beidzot novēršoties ar kustībām, kam vajadzētu izteikt nievas un nicināšanu.

Šie ielāgojumi, kas bija radušies tiešā pieredzē vai pēc citu nostāstiem, varbūt varēja mazliet paplašināt mana saimnieka redzes aploku; man tie lika ar zināmu pārsteigumu un dziļām skumjām nodomāt, ka izlaidība, kaitēšanās, paļāšanās prieks un pļāpība sievietēm laikam gan ir iedzimtas īpašības.

Es ik brīdi gaidīju, ka saimnieks apsūdzēs jahūsus par pret dabiskiem sakariem, kas pie mums tik parasti abiem dzimumiem. Izrādījās tomēr, ka daba nav bijusi tik gudra skolotāja un ka šīs smalkās izpriecās, saprāta un kultūras augļi, ierobežojas tikai ar mūsu apdzīvoto zemeslodes daļu.

VIII nodaļa

Autors sniedz sīkākas ziņas par jahūsiem. Huihnhnmu augstie tikumi. Kā māca un vingrina viņu jaunatni. Viņu augstākā padome.

Tā kā es cilvēka dabu pazinu labāk, nekā tas bija iespējams manam saimniekam, tad man viegli nācās raksturojumus, ko viņš sniedza par jahūsiem, piemērot sev un saviem tautiešiem; es domāju, ka paša novērojumi dos man vēl jaunas atziņas, tādēļ bieži lūdzu saimnieka atļauju apmeklēt jahūsu barus

tuvākajā apkaimē. Viņš vienmēr laipni piekrita, būdams pilnīgi pārliecināts, ka mans naidis pret šiem lopiem neļaus tiem mani samaitāt. Tāpat viņš nozīmēja vienu no saviem kalpiem, stipro sarķi, ļoti godīgu un labsirdīgu radījumu, par manu pavadoni; bez tā aizsardzības es neiedrošinājos doties līdzīgās dēkās, jo esmu lasītājam jau attēlojis, kā šie riebiģie dzīvnieki man uzmācās tūliņ pēc ierašanās salā. Vēlāk, bez zobena pastaigādamies lielākā attālumā no sava mitekļa, es trīs vai četras reizes par mata tiesu izspruku no viņu nagiem. Man ir pamats pieņemt, ka tie ieskatīja mani par vienu no savējiem, un to es, pavadonim klātesot, pats biju veicinājis, atrofīdams piedurknes un rādīdams viņiem kailas rokas vai krūtis. Tādos gadījumos tie pienāca tik tuvu, cik vien drīkstēja, un atdarināja manas kustības kā mērkaķi, bet allaž ar nepārprotamu īgnumu; to pašu piedzīvo piejaucēts pērtiķis ar cepuri un zeķēm, ja tas nokļūst starp saviem primitīvajiem brāļiem: tie viņu vienmēr vajā.

Jau no agras bērnības jahūsi ir bezgala tramīgi; reiz es tomēr sagūstīju kādu trīs gadus vecu puiku un, dažādi trulinādams, centos viņu nomierināt; taču mazais rezgalis sāka ķērkst, skrāpēt un kost tik sparīgi, ka biju spiests palaist viņu vaļā. Bija arī pēdējais laiks, jo, trokšņa pievilināts, mums tuvojās vesels pulks veco jahūsu; redzēdami, ka mazulis ir sveiks un vesels (tas cilpoja prom, cik nagi nes) un ka blakus man stāv sarķis, tie tomēr palika pieklājīgā atstumā. Es ievēroju, ka jahūsēna miesa izplatīja negantu smaku; tā bija kaut kas vidējs starp seska un lapsas smirdoņu, tikai vēl daudz pretīgāka. Es aizmirsu atzīmēt (un lasītājs man varbūt labprāt piedotu šo aizmāršību), ka nejaukais mūdžis, kamēr turēju viņu rokās, nogānīja man visas drēbes ar šķidru, dzeltānu ķēpu; laimīgā kārtā netālu atradās strautiņš, kur es nomazgājos, cik labi varēdams, taču saimniekam nedrīkstēju rādīties, pirms nebiju kārtīgi izvēdinājies.

Pēc visiem mani vērojumiem spriežot, jahūsi ir visstulbākā dzīvnieku suga: viņu spējas nesniedzas tālāk par nastu nešanu vai vilkšanu. Taču reizē man šķiet, ka šo trūkumu galvenā kārtā rada ļauna, stūrgalvīga daba, jo jahūsi ir viltīgi, nešpetni, nodevīgi un atriebīgi. Viņi ir spēcīgi un izturīgi, bet reizē glēvi un tādēļ arī nekaunīgi, zemiski, nežēlīgi. Abu dzimumu sarkanmatainie ir kārtīgāki un negantāki par pārējiem, kurus tie tālu pārspēj arī stiprumā un veiklībā.

Jahūsus, kas strādā ikdienišķos darbus, huihnhnmi mitina kūtīs netālu no saviem mājokļiem; pārējos izlaiž ganībās, kur tie rok saknes, ēd dažādus augus, meklē sprāgoņas, dažkārt noķer pa kāmim vai luhimūsam (īpatnēja lauku žurka), ko aprij ar lielu kāri. Daba tiem mācījusi ar nagiem izkasīt dziļas alas kalnu piegāzēs, kur tie pa vienam guļ; mātītēm šie mitekļi ir prāvāki, un tajos pietiek vietas arī diviem vai trim mazuļiem.

Jau no mazatnes viņi peld kā varden un var uzturēties ilgi zem ūdens, kur tie nereti sagūsta pa zivij, ko mātītes tūdaļ nes mājās bērniem. Es ceru, ka lasītājs man piedos, ja šai sakarā pastāstīšu dīvainu piedzīvojumu.

Kādu dienu es staigāju pa lauku kopā ar sarķi, savu pavadoni; laiks bija neparasti karsts, un es lūdzu viņa atļauju nopeldēties tuvējā upe. Viņš piekrita, es tūliņ noģērbos plīks un lēni iebridu ūdenī. Gadījās, ka kāda jahūsu jaunkundze, aiz paugura stāvēdama, bija visu minēto novērojusi; kaisles sagrābta (tā mēs ar sarķi spriedām), viņa drāzās klāt un ielēca upē piecus jardus no tās vietas, kur es plunčājos. Savu mūžu vēl nebiju tā izbijies; zirgs, nekā ļauna nenojauzdams, notālēm grauza zāli, bet viņa mani apskāva visriebiģākajā veidā. Es sāku kliegt visā galvā, un sarķis aulekšiem metās šurp, pēc kam tā ar dziļu nepatiku atlaidās un izlēca malā pretējā krastā, kur stāvēja glūnēdama un smilkstēdama visu laiku, kamēr es ģērbos.

Šis gadījums saimniekam un ģimenei sagādāja daudz jautrības, bet man daudz pazemojumu, jo tagad vairs nevarēju noliegt, ka esmu īsts jahūss no galvas līdz kājām: šīs sugas mātītes parādīja dabisku tieksmi pēc manis. Bez tam minētā jaunieite nebija sarkanmate (tas varētu būt zināms attaisnojums mazliet greizai iekārei), bet gan melna kā plūme, un viņas seja nelikās tik atbaidīga kā citiem jahūsiem, jo man šķita, ka tai nevarēja būt vairāk par vienpadsmit gadiem.

Tā kā biju nodzīvojis šai zemē jau trīs gadus, tad lasītājs, šķiet, gaidīs, lai es, līdzīgi citiem ceļotājiem, sniegtu viņam dažas ziņas par iedzīvotāju paradumiem un ieražām. Ar tām es tiešām arī centos pamatīgi iepazīties.

Daba cēlajiem huihnhnmiem dāvinājusi vispārēju tieksmi pēc tikumiem, un viņiem trūkst priekšstata vai ideju par to, ka sapratīgās būtēs varētu iemānot ļaunums; tādēļ par galveno uzdevumu viņi atzīst prāta kultivēšanu un pilnīgu pakļaušanos tā vadībai. Saprāta jēdziens viņiem nav apšaubāms kā pie mums, kur cilvēki var izvīrīt ticamus argumentus par un pret vienu un to pašu jautājumu; viņu izteiktais viedoklis turpretim tūdaļ pārliecina, kā tas mēdz būt ar katru domu, ko nesadulģo, neaptumšo vai neizbalina kaislības un savtība. Es atceros, ka tikai ar ārkārtīgām pūlēm varēju saimniekam ieskaidrot, ko nozīmē vārds «uzskati» un kā kāda lieta var būt apstrīdama; pēc viņa domām saprāts mums ļauj vai nu apstiprināt vai noliegt tikai to, ko zinām; ja kaut ko nezinām, tad nevaram darīt ne vienu, nedz otru.

Tādā kārtā domstarpības, ķildas, strīdi un atzinumi par aplamiem vai nedrošiem apgalvojumiem huihnhnmiem ir gluži sveši ļaunumi. Tāpat, kad izklāstīju viņam vairākas mūsu dabas filozofijas sistēmas, viņš gardi smējās, jo – kā gan radījumi, kas piedēvējot sev saprātu, varot lepoties ar zināšanām par citu ļaužu pieņēmumiem un par lietām, kur šīm zināšanām, pat ja tās pareizas, nav nekādas praktiskas nozīmes. Šeit viņš pilnīgi pievienojās Sokrāta domām, kā mums tās sniedzis Platons, un to es minu kā visaugstāko pagodinājumu šim filozofu ķēniņam. Vēlāk esmu bieži pārdomājis, cik lielu postu šāda mācība sagādātu Eiropas bibliotēkām un cik daudzus ceļus uz slavu tā slēgtu izglītotajā pasaulē.

Draudzība un labestība ir divi galvenie huihnhnmu tikumi, un tie neizpaužas tikai atsevišķos indivīdos vien, bet raksturīgi visai sugai. Pret svešnieku no vistālākiem novadiem izturas tāpat kā pret tuvāko kaimiņu, un viņš var justies kā mājās, lai ietu kur iedams. Viņi ir pieklājīgi un laipni vienmēr, bet nepazīst nekādu ceremoniju. Savus kumeļus un ķēvēnus viņi nelutina, un lielās rūpes par to izglītošanu pilnā mērā diktē saprāts. Es ievēroju, ka mana saimnieka jūtas ir vienādas pret saviem un kaimiņu bērniem. Viņi atzīst, ka daba liek mīlēt visu sugu, bet vienīgi saprātam ļauts izcelt pāri citām personas, kuru tikumi lielāki.

Kad huihnhnmu kundzes dzemdējušas pa vienam kumeļam no katra dzimuma, tās vairs neļū ar saviem laulātajiem draugiem – izņemot gadījumus, kad kāds no pēcnācējiem nejauši aizgājis bojā, kas gadās ļoti reti. Tādās reizēs tie atkal atsāk sakarus. Ja līdzīga nelaime gadās huihnhnmam, kura sieva vairs nav auglīga, cits pāris atdod šai ģimenei vienu no saviem kumeļiem un kopoņas, kamēr māte vēlreiz kļuvusi grūta. Šī piesardzība ir nepieciešama, lai zeme nekļūtu pārāk biezi apdzīvota. Vienkāršie huihnhnmi, kas paliek kalpu kārtā, šai virzienā nav tik stingri ierobežoti: viņi drīkst radīt pa trim pēcnācējiem no katra dzimuma, kuri vēlāk kalpo dižciltīgajās ģimenēs.

Precoties huihnhnmi sevišķi raugās, lai sastaptos piemērotas krāsas, kas pēcnācējos neradītu neglītu sajaukumu. Vīrietī visaugstāk vērtē spēku, sievietē – daiļumu, pie kam pamatā šeit nav apsvērumi par mīlestību, bet gan rūpes pasargāt sugu no izkurtēšanas. Jo – ja sieva ir pārāka spēkā, tad vīru izvēlas atkarā no daiļuma. Lakstošanās, mīlestība, dāvanas, kabatas nauda, aizgādība viņiem ir pilnīgi nepazīstami jēdzieni, un to izteikšanai nav vārdu arī viņu valodā. Jaunais pāris satiekas un savienojas tikai tādēļ, ka viņu vecāki un draugi tā vēlas. Tas notiek ik dienas, un viņi to ieskata par sapratīgai būtei gluži parastu un nepieciešamu rīcību. Nekad šai zemē nekas nav dzirdēts par laulības pārkāpšanu un citām netiklībām; laulātie pavada savu dzīvi tai pašā draudzībā un savstarpējā laipnībā, kādu tie parāda ikvienam ciltsbrālim; greizsirdība, maigošanās, ķildas vai nesaskaņas viņiem ir svešas.

Viņu paņēmiens abēja dzimuma jauniešu audzināšanā ir apbrīnojami, un mums būtu vērts tos atdarināt. Līdz astoņpadsmitajam mūža gadam tie auzas drīkst ēst tikai zināmās dienās; arī pienu viņi dabū reti, bet vasaru – vecāku uzraudzībā – ganās laukā divas stundas no rīta un tikpat daudz vakarā. Kalpotājiem atvēlēta tikai puse šī laika, un lielu tiesu viņu zāles pārnes mājās, kur tie ēd to piemērotās stundās, kad viņu trūkums darbā mazāk jūtams.

Sātība, uzcītība, vingrošana un spodrība ir priekšmeti, kas jāmacās abu dzimumu jauniešiem. Pēc saimnieka domām bija drausmīgi, ka mūsu meitenēm ir citāda mācību programma nekā zēniem; īpašas stundas meitenēm viņš attaisnoja vienīgi mājturībā. Ar to, kā viņš pamatoti norādīja, puse mūsu iedzīvotāju nederot nekam citam, kā bērnu dzemdēšanai. Bet, ja gādību par bērniem uzticot šādiem nederīgiem dzīvniekiem, tad tas esot vēl lielāks pierādījums mūsu tumsonībai.

Huihnhnmi turpretim rūpējas, lai jaunieši būtu spēcīgi, ātri un izturīgi, liekot tiem sacensties skriešanā augšup un lejup pa stāviem pakalniem, vai arī pāri akmeņainiem laukiem; kad viņi ir vienos sviedros, tiem jāmetas dīķī, kur ūdens pār galvu un ausīm. Četras reizes gadā zināmu novadu jaunieši sastopas, lai rādītu savu māku skriešanā, lekšanā un citās spēka un veiklības pārbaudēs; uzvarētāju apbalvo ar dziesmu, kas sacerēta viņam vai viņai par godu. Šo sporta svētku laikā kalpotāji dzen gar skatītāju rindām jahūsus, kas apkrauti ar sienu, auzām, piena krūkām un citiem atspirdzinājumiem; kad uzdevums veikts, viņus tūlīt noved no laukuma, lai tie sabiedrību lieki neapgrūtinātu.

Katru ceturto gadu, pavasara saulgriežos, sapulcējas visas nācijas augstākā padome; sēdes notiek kādā līdzenumā ap divdesmit jūdzes no mana saimnieka mitekļa un turpinās piecas vai sešas dienas. Šeit noskaidro apstākļus dažādos valsts novados, piemēram, vai tur netrūkst siena un auzu, govju vai jahūsu. Ja konstatēts kāds trūkums (tas gan gadās reti), to tūdaļ novērš ar vienprātīgu lēmumu un palīdzību. Padome kārtā arī bērnu sadalījumu. Ja, piemēram, kādam huihnhnmam ir divi kumeļi, viņš vienu no tiem izmaina ar kādu citu, kuram sieva dāvājusi divus ķēvēnus. Tāpat, ja kāds bērns aizgājis bojā nelaimes gadījumā, bet viņa māte jau neauglīga, padome nospriež, kurai no attiecīgā apgabala ģimenēm jāgadā par šī zaudējuma atlīdzināšanu.

netrūkst lielisku zāļu, kas pagatavotas no dažādiem augiem, lai dziedinātu nejaušus ievainojumus vai skrambas kājās un nagos, tāpat sakropļojumus un brūces citās ķermeņa daļās.

Gada garumu viņi aplēš pēc saules un mēness apejas laikiem, bet nesadala to nedēļās. Viņiem labi pazīstamas abu šo spīdekļu kustības, kā arī to aptumsuma iemesli, bet tālāk viņu zināšanas astronomijā nesniedzas.

Runājot par dzeju, jāatzīst, ka šeit viņi pārspēj visus mirstīgos: viņu precīzie salīdzinājumi, kā arī sīkie un rūpīgie apraksti ir neatdarināmi. Viņu panti piesātināti ar tiem, un parasti tajos ietvertas cēlas draudzības un labdarības ainas vai arī cildinājumi uzvarētājiem sacīkstēs un vingrošanā. Viņu celtnes, kaut raupjas un vienkāršas, ir pietiekami ērtas un labi pasarga iemītniekus tiklab pret aukstumu, kā karstumu. Salā aug kāds koks, kura saknes, sasniedzot četrdesmito gadu, top vaļīgas un ko pēc tam nogāž pirmā vētra; koks ir pilnīgi taisns, un huihnhnmi ar asiem akmeņiem (dzelzi viņi nepazīst) nosmailē tam vienu galu, bet iegūtos baļķus iestiprina stingri zemē ap desmit collu citu no cita; starpas aizpin ar auzu stiebriem vai žagariem. Līdzīgi pagatavo jumtu un durvis.

Iežmaugu starp priekškāju nagiem un vēzīti huihnhnmi lieto līdzīgi rokām, rīkodamies daudz veiklāk, nekā sākumā var iedomāties. Par to es pārliecinājos, iedodams kādai mūsu saimes baltai ķēvei šujamo adatu. Tādā pašā veidā viņi slauc govīs, ievāc auzu ražu un veic visus citus darbus, kur nepieciešamas rokas. No cieta krama, slīpējot to pret citiem akmeņiem, viņi pagatavo rīkus, kas kalpo ķīļū, cirvju un veseru vietā. Ar krama rīkiem viņi pļauj arī sienu un auzas savos laukos; ratos sakrautos kūļus jahūsi pārvelk mājās, kur īpašās noslēgtās būdās kalpi tos izkuļ, mīdīdami kājām; graudus pēc tam uzglabā klētīs. Tāpat viņi darina vienkāršus māla un koka traukus, pirmos kaltēdami saulē.

Atskaitot nelaimes gadījumus, huihnhnmi mirst tikai no vecuma nespēka; viņus apglabā visnomaļākajās vietās, pie kam draugiem un radiem viņu aiziešana nesagādā ne prieku, nedz bēdu; arī pats mirējs nav vairāk noskumis, atstādams pasauli, kā griezdamies mājup no viesībām pie kāda sava kaimiņa. Es atceros, ka mans saimnieks reiz bija ielūdzis pie sevis kādu draugu un viņa ģimeni, lai pārrunātu dažas svarīgas lietas. Noteiktajā dienā kundze ar abiem saviem bērniem ieradās ļoti vēlu un atvainojās divas reizes – pirmkārt laulātā drauga vārdā, kam, kā viņa teica, tieši torīt gadījies lhnuvnh. Šis vārds viņu valodā ir ļoti izteismīgs, bet netik viegli pārtulkojams mūsējā; tas nozīmē «atgriezies pie savas pirmās mātes». Pati viņa atvainojās par to, ka neesot atnākusi laikā, jo vīrs nomiris priekšpusdienā un tā labu brīdi ar kalpotājiem pārsprīdusi, kur visērtāk aprakt viņa līķi. Es ievēroju, ka mūsu mājās viņa izturējās tikpat jautri kā pārējie. Viņa nomira trīs mēnešus vēlāk.

Huihnhnmi parasti dzīvo septiņdesmit vai septiņdesmitpiecus, ļoti retos gadījumos astoņdesmit gadus. Dažas nedēļas priekš nāves viņiem iestājas pakāpenisks spēku zudums, kas tomēr nav saistīts ar sāpēm. Šai laikā tos bieži apciemo draugi, jo viņi paši vairs nevar doties sabiedrībā tik naigi un mundri kā daždien. Taču apmēram desmit dienas priekš miršanas, kuras brīdi huihnhnmi nosaka ļoti pareizi, tie dodas pieklājības vizītēs pie kaimiņiem, kas apmeklējuši viņus. Tādās reizēs viņi sēž ērtās ragavās, kurās iejūgti jahūsi; šo braucamrīku viņi vispār mēdz lietot vecumā, tālos ceļojumos un gadījumos, kad kāda nelaime tiem laupījusi kustības spējas. Minētājās vizītēs mirēji svinīgi atvadās no saviem draugiem, it kā posdamies ceļā uz kādiem tāliem novadiem, kur nolēmuši pavadīt mūža turpmāko daļu.

Es nezīnu, vai vērts šeit vēl atgādināt, ka huihnhnmu valodā nav vārdu, kas apzīmētu kaut ko ļaunu, atskaitot dažus jēdzienus, kuri atvasināti no jahūsu ķēmībām vai sliktajām īpašībām. Tā, piemēram, kāda kalpa muļķību, bērna nerātību, akmeni, kas savainojis viņiem kāju, ilgstošu nejauku laiku u.t.t. viņi apzīmē, pievienojot attiecīgajam vārdam jahū: Hhnm jahū, vhnaholm jahū, inlhmndvīlma jahū; nevīžīgi celta māja saucas inholmhnmrohlnv jahū.

Ar dziļu prieku es sniegtu plašākas ziņas par šīs lieliskās tautas ierazām un tikumiem, taču paredzu jau drīzumā vēltīt šim jautājumam atsevišķu grāmatu, kur lasītājs atradīs visu nepieciešamo. Starplaikā es attēlošu savu bēdīgo katastrofu.

X nodaļa

Autora mājturība un laimīgā dzīve huihnhnmu vidū. Lielā viņa tikumības uzlabošanās sarunās ar tiem. Sarunu veidi. Saimnieks norāda autoram, ka viņam jāatstāj šī zeme. Aiz bēdām viņš zaudē samaņu, taču padodas. Viņš konstruē un ar kāda kalpa palīdzību pagatavo laivu, ar ko dodas nezināmā ceļā.

Savu šauro mājturību es biju izkārtojis pēc sirds patikas. Saimnieks bija licis uzcelt man mitekli pēc šai zemē ierastā parauga; tas atradās sešus jardus no viņa mājas. Tā sienas un grīdas es noklāju ar māliem un paša darinātiem meldru pinumiem. Es izdauzīju kaņepes, kas tur aug brīvā dabā, un no šķiedrām pagatavoju cisu maisu; to piepildīju ar vairāku putnu spalvām, kurus ķēru no jahūsu matiem savītās cilpās; šie putni teicami papildināja arī manu uzturu. Ar nazi izdrāzu divus krēslus, pie kam zināmais sarkis man palīdzēja veikt darba smagāko daļu. Kad manas drēbes bija nodriskātas, es sašuvu

sev citas, izmantodams šim nolūkam truša un vēl kāda cita, apmēram tikpat liela dzīvnieka ādu; pēdējais saucas nūno, un viņa āda apaugusi mīkstām pūkām. No tās es pagatavoju arī tīri labas zeķes. Savām kurpēm es piesitu koka pazoles, piemērodams tās virsām; kad arī pēdējās bija pagalam, es izgriezu jaunas no saulē kaltētām jahūsu ādām. Koku dobumos es nereti atradu medu, ko sajaucu ar ūdeni un ēdu, piekzodams maizi. Neviens nevarētu drošāk par mani pierādīt abas vecās patiesības, ka «dabas prasības ir viegli apmierināmas» un ka «nepieciešamība ir zināšanu māte». Mana miesa bija pilnīgi vesela, mans gars mierīgs. Man nevajadzēja piedzīvot ne draugu nodevību vai nepastāvību, nedz slepeni un atklātu naidnieku pārestības. Man nevajadzēja kukuļot, glaimot vai tapt par savedēju, lai iegūtu kāda varenā vai viņa mīluļu labvēlību. Man nevajadzēja nekādas aizsardzības pret krāpšanu vai apspiešanu. Te nebija ārstu, kas sapostītu manu ķermeni, nedz advokātu, kas izputinātu manu mantu, nedz arī spiegu, kas uzmanītu manus vārdus un darbus, vai arī par naudu mani nepatiesi apvainotu. Te nebija ņirgu, nopaļātāju, apmelotāju, kabatas zagļu, lielceļa laupītāju, kramplaužu, pilnvarnieku, savedēju, ākstu, hazardistu, politiķu, asprātību bārstītāju, rūkoņu, garlaicīgu pļāpu, strīdnieku, izvarotāju, slepkavu, piesavinātāju, virtuozu; politisko partiju vai frakciju līderu un biedru; neviena, kas veicinātu nekrietnību, pavedinot uz to vai rādot ļaunu piemēru; te nebija cietumu, bendes cirvju, karātavu, kāķu, kauna stabu; blēdīgu tirgotāju vai amatnieku; lepņības, dižošanās vai izlikšanās; švaukstu, dauzoņu, pļēguru, staiguļu, venēriski slimo; mūžam pļerkstošu, netiklu, nepiepildāmu sievu; stulbu, iedomīgu pedantu; uzbāzīgu, uzpūtīgu, ķildīgu, trokšņainu, bļaurīgu, muļķīgu, augstprātīgu, rupju darba biedru; neģēļu, kas savas nelietības dēļ izvilkti no putekļiem, un dižo, kas notriekti tajos tādēļ, ka bijuši tikumīgi; lordu, spēlmaņu un dančmeistaru.

Man bija gods iepazīties ar vairākiem huihnhnmiem, kas ieradās ciemos vai pusdienās pie mana saimnieka; pēdējais laipni atļāva man palikt istabā un noklausīties viņu sarunās. Viņš un sabiedrība bieži griezās pie manis pat ar jautājumiem un uzklauzīja manas atbildes. Reizēm man bija izdevība pavadīt saimnieku, kad viņš devās viesos citur. Es atvēru muti vienīgi gadījumos, kad man vajadzēja kaut ko atbildēt, un arī tad darīju to ar iekšēju nožēlu, saprazdams, ka veltīgi zaudēju laiku, kurā citādi gūtu jaunas ierosmes sevis veidošanai. Bezgalīgi tomēr priecājos, pazemīgi sekodams viņu valodām, kurās atskanēja tikai derīgas lietas, izteiktas īsos un zīmīgos vārdos. Sarunas (kā jau agrāk minēju) risinājās pieklājīgi, taču bez jebkādam ceremonijām. Runātājs bija apmierināts pats, un apmierināta jutās arī sabiedrība. Nevienu nekad nepārtrauca, neviens neiekaisa, nebija garlaicības un pretīšķību. Huihnhnmi atzīst, ka, vairākām personām sastopoties, īsi klusuma brīži ļoti uzlabo sarunas. Es pārlicinājos, ka tā ir patiesība, jo nelielajos pārtraukumos viņiem radās jaunas domas, kas tālākās pārrunas stipri atsvaidzināja. Viņu parastie temati ir draudzība un labdarība, kārtība un taupība, dažreiz arī dabas parādības vai senās tradīcijas, tikumības novadi un robežas, saprāta nemaldīgie likumi, lēmumi, kas būtu pieņemami nākošajā augstākās padomes sanāksmē, un, ļoti bieži, izcili sasniegumi dzejā. Bez tukšas lepošanās varu piebilst, ka arī mana klātieņi viņiem nereti deva daudz vielas sarunām, radot manam saimniekam izdevību iepazīstināt draugus ar faktiem par mani un manu dzimteni. Tādos gadījumos viņi visi izteica piezīmes, kas nebija cilvēkiem diez cik labvēlīgas, un tādēļ atstāšu tās neatkārtotas. Pieminēšu tikai to, ka saimnieks, man par lielu izbrīnu, likās izprotam jahūsu dabu daudz labāk nekā es pats. Viņš nevien runāja par visām mūsu nekrietnībām un ģeķībām, bet atklāja arī lielu tiesu jaunu, vadīdamies tikai ar ietēli, kādas īpašības piemistu viņa zemes jahūsiem, ja tiem būtu piešķirts drusku saprāta; secinājumā viņš pamatoti aprādīja, cik ļaunam un reizē nožēlojamam vajadzētu būt šādam kustonim.

Es atklāti atzišos, ka visas savas kaut cik vērtīgākās zināšanas esmu ieguvis, klausīdamies saimnieka norādījumos un viņa sarunās ar draugiem; es būtu lepniāks, vienmēr klausīdamies tās, nekā dodams pamācības vislielākajai un gudrākajai sapulcei Eiropā. Es apbrīnoju šīs zemes iedzīvotāju spēku, pieklājību un ātrumu, un tāds tikumu sakopojums tik patīkamās personās modināja manī visdziļāko godbijību. Sākumā es gan nejutu dabisko biklumumu, ar kādu tiem tuvojās jahūsi un visi pārējie dzīvnieki, taču tas auga manī pakāpeniski, daudz straujāk, nekā biju iedomājies, un tam pievienojās pazemīga mīlestība un pateicība par to, ka viņi pacēluši mani pāri citiem maniem ciltsbrāļiem.

Domājot par savu ģimeni, draugiem, tautiešiem un cilvēkiem vispār, es tos tagad saskatīju, kādi tie īstenībā bija: jahūsi miesā un garā, varbūt drusku vairāk civilizēti un apbalvoti ar valodu, bet bez tieksmes izlietot savu saprātu citādi, kā vien to netikumu vairošanai un izsmalcināšanai, kuri viņu brāļiem šai salā piemita tikai dabas dotajos apmēros. Ja man gadījās ieraudzīt savu atspulgu ezerā vai avotā, es novērsos šausmās un riebumā; labāk es varēju skatīties kādā parastā jahūsā nekā sevī. Sarunājoties ar huihnhnmiem un vērojot tos ar dziļu patiku, es sāku atdarināt viņu gaitu un kustības, kas tagad man kļuvis par paradumu; draugi bieži mani izsmej, ka es «riķšojot kā zirgs», bet es to uztveru kā

lielu komplimentu. Tāpat nenoliegšu, ka runādams es nereti piemērojos huihnhnmu tonim un izteiksmei, bet šai sakarā dzirdētās zobgalības mani neapvaino itin nemaz.

Pašā laimes ziedonī, kad biju jau pilnīgi izšķīries palikt šeit visu mūžu, saimnieks kādu rītu lika mani pasaukt drusku agrāk nekā daždien. Pēc sejas redzēju, ka viņš mazliet samulsis un nezina, kā iesākt savu sakāmo. Pēc īsa klusuma brīža viņš sacīja, ka nevarot paredzēt, kā es uztveršu to, ko viņš teiks. Proti: pēdējā augstākās padomes sēdē, kur pārrunāta jahūsu problēma, novadu pārstāvji izteikuši neapmierinātību par to, ka viņš turot savā ģimenē kādu jahūsu (t.i. mani), apiedamies ar šo lopu gandrīz kā ar huihnhnmu. Esot zināms, ka viņš bieži ar mani sarunājoties, it kā manā sabiedrībā tas atrastu kādu prieku vai patiku. Tāda rīcība neesot saskaņojama ne ar saprātu, nedz dabas likumiem, un viņu vidū kaut kas līdzīgs gadoties pirmo reizi. Padome viņu tādēļ uzaicinājusi vai nu izmantot mani tāpat kā pārējos jahūsus, vai arī likt man peldēt atpakaļ uz vietu, no kurienes esmu ieradies. Pirmo varbūtību stingri noraidījuši visi huihnhnmi, kas mani redzējuši viņa vai savās mājās. Tā kā manī, blakus šo dzīvnieku parastajai negantībai, vērojami zināmi saprāta dīgli, tad – viņi norādījuši – pastāvot bažas, ka es aizvilināšu pārējos jahūsus silos un kalnos, lai no turienes tie naktīs, manā vadībā, bariem uzbruktu huihnhnmu ganāmpulkiem; jahūsi jau pēc dabas esot plēsoņas un ienīstot mierīgu darbu.

Saimnieks piemetināja, ka apkārtējie huihnhnmi viņu ik dienas mudinot sekot padomes aicinājumam, un ilgāk viņš vairs nevarot vilcināties. Viņš domāja, ka es nespēšot aizpeldēt uz kādu citu zemi, tāpēc ieteica man sagādāt braucamo ierīci ceļojumam pār jūru – līdzīgu tām, ko biju viņam agrāk aprakstījis; šai darbā man palīdzēsot nevien viņa, bet arī kaimiņu kalpi. Beigās viņš uzsvēra, ka pats būtu labprāt paturējis mani savā saimē līdz mūža galam, jo redzot, ka esmu atradinājies no vairākām ļaunām tieksmēm un ieražām, cenzdamiem – ciktāl mana nepilnīgā daba ļauj – atdarināt huihnhnmus.

Te jāaizrāda, ka augstākās padomes dekrētus šai zemē apzīmē ar vārdu hnhloajn, tas ir, par uzaicinājumiem (burtiski šo vārdu nav iespējams pārtulkot). Huihnhnmiem trūkst priekšstata, ka sapratīgu radījumu varētu piespiest kaut ko darīt: viņu var tikai uzaicināt vai dot tam padomu, jo – kas neklausa saprātam, tas vairs nevar dēvēties par sapratīgu būti.

Dzirdot, ko saimnieks saka, mani sagrāba briesmīgas skumjas un izmisums; nespēdams pārvarēt savas sāpes, es pagērbis nokritu pie viņa kājām. Kad atguvu samanu, viņš teica, ka noturējis mani par beigtu. (Huihnhnmiem šādi vājuma brīži gluži sveši). Es vārgā balsī atbildēju, ka nāve šādos apstākļos būtu pārāk liela laime; ka es nesūdzos par padomes izteikto uzaicinājumu, nedz arī par viņa draugu nepacietību, taču savā aprobežotajā un samaitātajā prātā domāju – ar huihnhnmu augsto saprātu būtu saskaņojama arī mazāk barga rīcība. Es aizrādīju, ka nevaru nopeldēt ne jūdži, bet tuvākā zeme varbūt atrodas simts jūdžu tālu; ka šeit pilnīgi trūkst daudzu materiālu, kas nepieciešami laivas pagatavošanai; tomēr solījos – paklausībā un patecībā saimniekam – šo darbu pamēģināt, kaut man tas likās bezcerīgs un es jau uzskatīju sevi par pazudušu. Es uzsvēru, ka droši paredzamā nedabiskā nāve būtu mazākais posts, ko es varētu piedzīvot, jo – ja kādas dīvainas nejaušības dēļ paliktu dzīvs, vai es spētu aukstasinīgi skatīties pretim nākotnei, kura jāpavada starp jahūsiem, nogrimstot vecajos netikumos, bez piemēriem, kas iesvaida un nostiprina tikumībā? Es labi zināju, uz cik stingriem pamatiem balstās visi gudro huihnhnmu lēmumi un ka maniem, nožēlojama jahūsa, iebildumiem nav izredžu tos satricināt; tādēļ vispirms pateicos viņam par piedāvājumu dot savu kalpu man palīgos laivas darināšanā, tāpat lūdzu atvēlēt šim grūtajam darbam pienācīgu laiku, bet pēc tam sacīju, ka centīšos saglabāt savu jēgu zaudējušo dzīvību; un, ja kādreiz atgriezīšos Anglijā, tad ceru pakalpot savai sugai, slavinādams cildenos huihnhnmus un ieteikdams cilvēcei sekot viņu tikumiem.

Saimnieks laipnīgi atbildēja īsos vārdos, atvēlēja man divus mēnešus laivas pagatavošanai un lika sarķim, manam biedram (tā es tagad, tālumā atrazdamies, uzdrošinos viņu dēvēt), paklausīt maniem rīkojumiem; vairāk palīgu es nevēlējos, un saimnieks zināja, ka šis kalps sajuta pret mani draudzību.

Kopā ar viņu vispirms devos uz piekrasti, kur dumpinieki bija likuši mani izsēdināt malā. Uzkāpu kādā pakalnā un, laizdamas skatu visgarām apvārsnim, iedomājos, ka saredzu nelielu salu ziemeļaustrumos; paņēmis savu kabatas tālskati, ieraudzīju to skaidri, apmēram piecu jūdžu attālumā. Sarķis turpretim apgalvoja, ka tas esot tikai zilgans mākonis; viņam nebija nekāda priekšstata, ka bez viņa zemes varētu pastāvēt arī citas, tādēļ tālus objektus jūrā viņš nevarēja atšķirt tik labi kā mēs, kas šo elementu pazīstam teicami.

Atklājis šo salu, es negudroju nekā vairāk, bet apņēmos, ja iespējams, izraudzīt to par savu pirmo trimdas apmetni, visu tālāko atstājot likteņa ziņā.

Pārņakuši mājās un apspriedušies, mēs ar sarķi devāmies uz kādu netālu meža puduru, kur nocirtām vairākus ozoliņus spieķa resnumā un dažus prāvākus; es lietoju šai darbā savu nazi, bet viņš asu kramu, kas – pēc huihnhnmu paražas – bija ļoti veikli iestiprināts koka rokturī. Es tomēr neapgrūtināšu lasītāju ar sīkāku aprakstu par savu tālāko rīcību. Pietiks, ja sacīšu, ka sešās nedēļās –

sarķim, kas veica smagākos darbus, palīdzot – es pabeidzu kaut ko līdzīgu indiāņu kanū laivai; apmēros tā gan bija daudz lielāka, apvilktā ar jahūsu ādām, kuras sašuvu cieši kopā ar paša gatavotiem kaņepāju pavedieniem. No jahūsu ādas darināju arī buru, taču izmantodams visjaunākos dzīvniekus, jo veco miesas apvalks izrādījās pārāk sīksts un biezs. Tāpat sagādāju divus pārus airu. Ņēmu līdz vārītas trušu un putnu gaļas krājumus, kā arī divas kannas – vienu ar pienu, otru ar ūdeni.

Tad izmēģināju savu kanū lielā dīķī pie saimnieka mājas un izlaboju dažādas vainas, aiztriepu plaisas ar jahūsu taukiem un galīgi pārliecinājos, ka laiva spēj noturēt uz ūdens mani ar visām mantām. Kad darbi bija galā, jahūsu aizjūgs lēni un uzmanīgi nogādāja laivu jūrmalā; viņus dzina sarķis un vēl kāds kalps.

Viss bija nokārtots, un pienāca šķiršanās brīdis. Es atvadījos no saimnieka, saimnieces un visas ģimenes; acis man mirka asarās un sirds vai plīsa aiz sāpēm. Bet saimnieks – aiz ziņkāres un pa daļai varbūt (ja man atļauts to sacīt bez lielīšanās) aiz sirsnības – bija nolēmis mani pavadīt līdz laivai, aicinot piedrošties arī dažus kaimiņus. Kādu stundu biju spiests gaidīt paisumu; tad – pamanīdams, ka izdevīgs vējš pūš tieši tās salas virzienā, kur gribēju doties – atvadījos no saimnieka otrreiz. Kad metos zemē, lai noskūpstītu viņa nagu, viņš parādīja man sevišķu godu: vārīgi pacēla pats kāju man pie lūpām. Es itin labi zinu, cik daudz kritikas atskanējis sakarā ar pēdējo faktu. Tenkotāji pat iztēlo par gluži neticamu, ka tik ievērojama persona būtu tiktāl pazemojusies, rādot savu labvēlību zemāk stāvošam radījumam. Es neesmu aizmirsis arī to, cik ļoti daži ceļotāji mēdz lepoties ar ārkārtīgiem laipnības apliecinājumiem, ko tie saņēmuši. Bet, ja šie kritizētāji labāk pazītu huihnhnmu cēlās un augstsirdīgās īpašības, viņi mainītu savus ieskatus.

Es atvadījos arī no pārējiem huihnhnmiem, kas atradās saimnieka sabiedrībā, tad iekāpu laivā un atgrūdos no malas.

XI nodaļa

Autora bīstamais ceļojums. Viņš ierodas Jaunholandē un cer tur apmesties. Kāds iedzimtais ievaino viņu ar bultu. Viņu sagūsta un ar varu nogādā uz kāda portugāļu kuģa. Kapteiņa izcilā laipnība. Autors atgriežas Anglijā.

Savu bezcerīgo ceļojumu es iesāku 1714./15. gada 15. februārī, pl. 9 no rīta. Kaut vējš bija ļoti izdevīgs, sākumā es lietoju vienīgi airus; taču – apsvēris, ka drīz noguršu un ka vējš var pēkšņi mainīties – pēc brīža uzvilku buru un tādā veidā, paisuma atbalstīts, braucu apmēram pusotras jūdzes stundā. Saimnieks un viņa draugi palika stāvam krastā, kamēr es biju gandrīz jau izgaisis viņu skatam. Sarķis, kas mani allaž mīlēja, bieži sauca man nopakaļ: «Hnū illa nīa maiā jahū», tas ir – «Esi uzmanīgs, krietnais jahūs».

Mans nolūks bija, ja iespējams, atrast kādu mazu neapdzīvotu salu, kur es pats savām rokām varētu sevi apgādāt; to es uzskatītu par lielāku laimi nekā ministru prezidenta amatu vissmalkākajā Eiropas galmā – tik šausmīga likās doma, ka man jāatgriežas sabiedrībā un jāpakļaujas jahūsu iestādēm. Iecerētajā vientulībā es vismaz varētu kavēties pārdomās un patīkamās atmiņās par neatdarināmo huihnhnmu tikumiem, pie kam man nebūtu arī nekādas iespējas atslīgt savas sugas izvirtībā un nekrietnībā.

Lasītājs vel atcerēsies, ko es minēju par laiku, kad apkalpe sadumpojās un ieslodzīja mani kajītē. Tur es pavadīju vairākas nedēļas, nezinādams, kurp mēs dodamies; jūrnieki, garajā laivā izvezdami mani krastā, apzvērēja – vai nu patiesi vai nepatiesi, ka viņiem neesot ne jausmas, kādā pasaules malā atrodamies. Es tomēr domāju, ka mēs esam apmēram desmit gradus uz dienvidiem no Labās cerības raga, tas ir, apmēram uz 45. dienvidu platuma grada; to es secināju no dažiem nejauši noklausītiem dumpinieku vārdiem, pēc kuriem spriežot, viņi brauca dienvidaustrumu virzienā, lai vēlāk sasniegtu Madagaskaru. Kaut tas bija tikai minējums, es tomēr nolēmu stūrēt uz austrumiem, cerēdams nokļūt Jaunholandes dienvidrietumu piekrastē vai arī kādā piemērotā salā rietumos no tās. Pūta spirts rietenis, un sešos vakarā es biju nobraucis jau vismaz astoņpadsmit jūdzes uz austrumiem; tad arī pamanīju ļoti mazu saliņu pusjūdzes attālumā, ko drīz sasniedzu. Tā bija tikai klints ar līci, ko veidojuši dabas spēki un vētru plosīšanās. Tajā es ievadīju savu laivu un, kādā klintsragā pakāpies, skaidri saskatīju austrumos zemi, kas stiepās no dienvidiem uz ziemeļiem. Nakti es pārguleju laivā un, nākamā rītā agri turpinādams ceļu, pēc septiņām stundām nonācu pie Jaunholandes dienvidaustrumu smailes. Tas manī nostiprināja jau agrāk gūto pārliecību, ka ģeogrāfijas un jūras kartēs šī zeme novietota vismaz par trim grādiem tālāk uz austrumiem, nekā tā īstenībā ir; priekš daudziem gadiem es izteicu šo domu savam krietnajam draugam Hermanim Mollam, to arī pienācīgi pamatodams, taču viņš labāk gribējis sekot citu autoru sniegtajām ziņām.

Krastā izkāpis, es nemanīju neviena iedzīvotāja; būdams neapbruņots, baidījos doties dziļāk zemes iekšienē. Jūrmalā atradu dažus vēžus, kurus apēdu nevārītus, jo uguni kurt nedrīkstēju aiz bailēm no iedzimtiem. Turpmākās trīs dienas pārtiku no austerēm un gliemežiem, lai taupītu savus uztura krājumus; laimīgā kārtā atradu strautu ar dzidru ūdeni, kas mani lieliski spirdzināja.

Ceturtajā dienā, agri no rīta, es biju pārāk attālinājies no piekrastes un kādā pakalnā, piecsimt jardu atstatumā, pamanīju divdesmit vai trīsdesmit mežoņu. Pliki kā zuši – vīrieši, sievietes un bērni, tie, kā dūmu strūklas liecināja, sēdēja ap ugunskuru. Viens no viņiem mani ieraudzīja un brīdināja pārējos; pieci vīri man tuvojās, atstādami sievas un mazuļus pie uguns. Es metos prom, cik nagi nes, ielecu laivā un atgrūdos no malas. Mežoņi, redzēdami mani bēgam, drāzās pakal, un, pirms es biju pietiekami tālu jūrā, viens no viņiem izšāva bultu, kas ietricās man dziļi kreisā ceļa locītavā (šī rēta neizzudīs līdz kapam). Es baidījos, ka bulta varbūt saindēta; tādēļ – aizīries ārpus apšaudes loka (diena bija bez vēja) – steidzīgi izsūcu ievainojumu un pārsēju to, cik labi spēdams.

Nezināju, ko tālāk darīt. Tā kā iepriekšējā vietā atgriezties neuzdrošinājos, tad griezos uz ziemeļiem un biju spiests airēt, jo vējš, kaut ļoti lēns, pūta man pretim – ziemeļrietumu virzienā. Meklēdamies pēc drošas vietas, kur pietāties, es pamanīju buru ziemeļos-ziemeļaustrumos, kas kļuva ar katru minūti skaidrāk saskatāma. Es nevarēju izšķirties – gaidīt to vai nē. Mans riebums pret jahūsu sugu beidzot tomēr uzvarēja; pagriezis laivu, es reizē burāju un airēju uz dienvidiem, līdz nonācu tai pašā līcī, kuru no rīta atstāju; es labāk gribēju nodoties mežoņu rokās, nekā dzīvot kopā ar Eiropas jahūsiem. Es pievilku savu kanū iespējami tuvu krastam, bet pats noslēpos aiz akmens strautmalā, kur, kā jau minēju, bija atrodams lielisks dzeramais ūdens.

Kuģis apstājās apmēram pusjūdzi no līča un nosūtīja garo laivu ar traukiem pēc svaiga ūdens (jūrniekiem šī zeme, šķiet, bija labi pazīstama); es to neievēroju, iekām laiva jau pietājās malā un bija par vēlu meklēt citu slēptuvi. Braucēji, krastā kāpdami, pamanīja manu kanū un, to sīki pārbaudījuši, saprata, ka īpašniekam jābūt kaut kur tuvumā. Četri no viņiem, smagi bruņojušies, pārmeklēja katru spraugu un alu, līdz atrada mani guļam uz mutes aiz akmens. Brīdi tie izbrīnā aplūkoja manu dīvaino un lempīgo apģērbu: ādas jaku, kurpes ar koka pazolēm un spalvainās zeķes; no tā viņi tomēr sprieda, ka neesmu iedzimtais, jo tie staigā pilnīgi kaili. Kāds no jūrniekiem portugāļu valodā aicināja mani piecelties un pateikt, kas es esmu. Es pratu šo valodu teicami un, kājās uzslējies, sacīju, ka esmu nabaga jahūss, ko huihnhnmi izraidījuši un kas lūdz, lai viņam ļautu netraucēti doties prom. Viņi bija pārsteigti, dzirdēdami atbildi paši savā valodā, un pēc sejas krāsas vēroja, ka man jābūt eiropietim; reizē tie nesaprata, ko es domāju ar «jahūsiem» un «huihnhnmiem», tāpat sāka skaļi smieties par manu savādo balss noskaņu, kas viņiem atgādināja zirga zviegšanu. Visu šo laiku es drebēju aiz bailēm un naida; atkārtoti lūdzu atļauju doties prom un lēnām virzījos uz kanū pusi, bet viņi mani sagrāba un sāka pratināt, vaicādami, kur mana dzimtene, no kurienes es nāku, un tā tālāk. Es sacīju, ka esmu dzimis Anglijā, ko atstāju priekš pieciem gadiem. Toreiz starp Angliju un Portugāli valdīja miers, tādēļ izteicu cerību, ka viņi neizturēsies pret mani kā pret ienaidnieku, jo es nevēlu tiem nekā ļauna: esmu tikai nabaga jahūss, kas meklē vientuļīgu vietu, kur pavadīt atlikušās sava nelaimīgā mūža dienas.

Kad viņi sāka sarunāties, man likās, ka nekad neesmu dzirdējis vai redzējis kaut ko tik pret dabisku; tas šķita tikpat svešādi, kā kad suns vai govys runātu Anglijā, vai arī jahūss huihnhnmu zemē. Godīgie portugāļi nebija mazāk pārsteigti par manu īpato tērpumu un savādo izrunu, kaut teiktos vārdus viņi saprata labi. Viņi runāja ar mani ļoti laipni, starp citu izteikdami drošu pārliecību, ka kapteinis aizvedīs mani par velti uz Lisabonu, no kurienes es varēšu atgriezties savā dzimtenē. Divi no viņiem nolēma doties uz kuģi, lai pastāstītu kapteinim visu redzēto un saņemtu viņa rīkojumus; starplaikā viņi lika man izšķirties par divām iespējām: vai nu apzvērēt, ka nemēģināšu bēgt, vai arī kļūt par gūstekni spaidu kārtā. Es atzinu par prātīgāku padoties. Viņi kāroja uz zināt manus piedzīvojumus, taču es atbildēju strupī, un tie nosprieda, ka nelaime aptumšojusi manu saprātu. Pēc divām stundām laiva, kas aizveda uz kuģi piepildītās ūdensmucas, atgriezās ar kapteiņa pavēli nogādāt mani uz klāja. Ceļos nometies, es lūdzu dāvināt man brīvību, taču gluži velti: vīri sasēja mani ar virvēm un iecēla laivā, no kurienes uznesa uz klāja, bet pēc tam iestūma kapteiņa kajītē.

Kapteinis saucās Pedro de Mendess; viņš bija pieklājīgs un augstsirdīgs vīrs, kas vispirms lūdza, lai pastāstu kaut ko par sevi, bet pēc tam apvaicājās, ko es vēlētos ēst vai dzert; viņš teica, ka mani apkalpošot tikpat labi kā viņu pašu, un vispār sarunāja tik daudz laipnību, ka es brīnījos, atrazdamas šādu smalkjūtību jahūsā. Es tomēr paliku kluss un sadrūmis; jau saņēmu kapteiņa un viņa ļaužu smaku, biju gatavs gēbt. Beidzot es lūdzu, lai man atnes ēdamo no manas laivas; viņš tomēr lika pasniegt man cāli un lielisku vīnu, bet pēc tam sagatavot guļamvietu ļoti tīrā kajītē. Es atteicos noģērbties un gulēju ar visām drēbēm virs segas; pēc pusstundas, domādams, ka apkalpe ēd pusdienas, izzagos laukā, piegāju pie kuģa

malas un taisījos lekt jūrā, lai labāk glābtu savu dzīvību peldus, nekā paliktu starp jahūsiem. Taču kāds matrozis mani aizkavēja, ziņoja par šo notikumu kapteinim, pēc kam es atgriezos kajītē važās.

Pēcpusdienā Don Pedro ienāca pie manis un vēlējās zināt šī izmisīgā soļa iemeslus, apgalvodams, ka gribējis man darīt tikai vislabāko; viņa vārdi tā aizkustināja, ka beidzot es nolēmu pazemoties un tuvoties viņam kā dzīvniekam, kam piešķirts drusku saprāta, īsos vārdos pastāstīju par savu ceļojumu; par apkalpes sazvērestību pret mani; par zemi, kur dumpinieki izsēdināja mani malā, un par pieciem šai zemē pavadītajiem gadiem. Viņš visu to uztvēra kā sapni vai māņus, par ko es ļoti apvainojos, jo biju pilnīgi aizmirsis melus – tik raksturīgu parādību visās vietās, kur valda jahūsi, tāpat viņu tieksmi apšaubīt visu, ko saka kāds cits. Tādēļ es noprasīju, vai viņa zemē parasts stāstīt lietas, kādu nemaz nav. Uzsvēru, ka esmu gandrīz jau aizmirsis, ko nozīmē vārds «nepatiesība»; un, ja es nodzīvotu huihnhnmu zemē kaut tūkstoš gadu, tad tomēr ne reizes nedzirdētu melu pat no visvienkāršākā kalpa. Tāpat piezīmēju, ka man ir gluži vienalga, vai viņš man tic vai nē; atlīdzinot piedzīvoto laipnību, es biju gatavs piekāpties viņa samaitātās dabas priekšā tiktāl, ka solījos atbildēt uz visiem viņa varbūtējiem iebildumiem, lai tādā kārtā viņš vieglāk ieskatītu patiesību.

Kapteinis, būdams gudrs vīrs, vispirms atkārtoti mēģināja panākt, lai es sapītos pretrunās, bet beidzot sāka ticēt, ka nemelšu tīrus niekus. Reizē viņš piemetināja: ja jau mans patiesīgums allaž esot tik nelokāms, tad lai es dodot goda vārdu, ka šī ceļojuma laikā palikšu viņa sabiedrībā un saudzēšu savu dzīvību; pretējā gadījumā viņš atstāšot mani ieslodzītu līdz pat Lisabonai. Es to apzvērēju, gan tūlīt aizrādīdams, ka labāk ciestu vislielākās grūtības, nekā atgrieztos dzīvot jahūsu vidū.

Mūsu ceļojums pagāja bez svarīgiem notikumiem. Aiz pateicības pret kapteini es dažkārt, paklausīdams viņa nopietniem lūgumiem, sēdēju kopā ar viņu pie galda un pūlējos apspiest savu riebumu pret cilvēku sugu, kaut bieži tas izpaudās pavisam atklātā veidā; kapteinis tomēr izlikās to neredzam. Lielāko dienas daļu es pavadīju ieslēdzies kajītē, lai man nevajadzētu sastapt nevienu no kuģa ļaudīm. Kapteinis vairākkārt lūdza, lai metu prom mežonīgo apģērbu, un piedāvājās man aizdot savu labāko uzvalku. Šai ziņā tam neizdevās mani pierunāt, jo pret drēbēm, kas bijušas mugurā jahūsam, es jutu nepārvaramu pretīgumu. Es aizņēmos no viņa tikai divus tīrus kreklus, kas bija izmazgāti un pēc tam glabājušies skapī, tāpat nevarēja mani tik ļoti apgānīt. Šos kreklus es mainīju katru otru dienu un pats arī mazgāju.

Lisabonu mēs sasniedzām 1715. gada 5. novembrī. Malā nokāpjot, kapteinis piespieda mani uzvilkt viņa mēteļi, jo citādi man apkārt salasītos pūlis. Viņš aizveda mani uz savu māju, un es pieprasīju, lai istabu man ierāda pašā augšējā stāvā, sētas pusē. Es viņam cieši piekodināju noslēpt it visiem, ko es stāstīju par huihnhnmiem; pat mazākā jausma par šādu stāstu atvilinātu šurp bariem ļaužu, kas gribētu mani sastapt; varbūt iejauktos inkvizīcija, mani apcietinātu un sadedzinātu. Kapteinis pielauza mani pašūt jaunu uzvalku uz viņa rēķina, bet es neļāvu drēbniekam noņemt mēru; tā kā Don Pedro bija apmēram manā augumā, tad uzvalks tomēr iznāca diezgan piemērots. Viņš apgādāja mani arī ar citām nepieciešamām lietām, kuras, kaut gluži jaunas, es pirms lietošanas vēdināju divdesmitčetras stundas.

Sievas kapteinim nebija un kalpotāju tikai trīs, kuri pie tam nekad neparādījās pie galda; viņa izturēšanās bija tik patīkama un cilvēciskais saprāts tik gaišs, ka viņa sabiedrība man kļuva panesama. Viņš piedabūja mani tiktāl, ka es iedrošinājos kādreiz lūkoties ārā pa sētas logu. Drusku vēlāk mani ieveda citā istabā, no kurienes paskatījies uz ielu, taču atrāvu galvu šausmās. Pēc nedēļas viņš aizvadīja mani jau līdz durvīm. Es ievēroju, ka manas bailes pakāpeniski mazinās, bet naidis un nicība vairojas. Beidzot es jutos pietiekami drošs, lai kapteiņa pavadībā izietu arī ielās, taču degunu vienmēr cieši aizbāzu ar vati vai, reizēm, ar tabaku.

Pēc desmit dienām Don Pedro, kam es biju īsumā pastāstījis par saviem mājas apstākļiem, uzsvēra, ka mans gods un sirdsapziņa prasot, lai es atgrieztos dzimtenē un dzīvotu kopā ar sievu un bērniem. Viņš teica, ka kāds angļu kuģis tuvākajās dienās atstāšot ostu un ka viņš sagādāšot man visu, kas vajadzīgs. Būtu garlaicīgi atkārtot viņa argumentus un manas ierunas. Viņš apgalvoja, ka esot gluži neiespējami atrast vientuļu salu, kādā es vēlējos dzīvot; savā mājā es turpretim varēšot rīkoties pēc patikas – arī noslēgties vislielākajā vientulībā.

Neredzēdams citas izejas, es beidzot padevos. No Lisabonas aizbraucu 24. novembrī ar kādu angļu tirdzniecības kuģi, bet pēc kapteiņa vārda nekad netiku klausinājis. Don Pedro pavadīja mani uz klāja un aizdeva divdesmit mārciņu. Viņš sirsnīgi atvadījās un šķīroties mani apkampa, ko es pacietu, cik labi spēdams. Šī pēdējā ceļojuma laikā man nebija nekādas saskares nedz ar kapteini, nedz apkalpi; izlikdamies par slimu, paliku ieslēdzies kajītē. 1715. gada 5. decembrī mēs izmetām enkuru Temzas grīvā; tas notika deviņos no rīta, un trijos pēc pusdienas es jau biju mājās Redrifā.

Sieva un bērni sagaidīja mani ar milzīgu pārsteigumu un prieku, jo bija jau apraudājuši kā mirušu; man turpretim jāatzīstas, ka, viņus ieraugot, sajutu vienīgi naidu, riebumu un nicināšanu – it sevišķi, atceroties mūsu tuvo radniecību. Kaut gan, padzīts drūmā trimdā no huihnhnmu zemes, es biju piespiedies uzlūkot un paciest jahūsus, kaut gan biju sarunājies ar Don Pedro de Mendesu, taču manā atmiņā un iztēlē nemitīgi plaiksnījās cildeno huihnhnmu domas un tikumi. Un, iedomājot, ka kādreiz esmu pārojies ar vienu no jahūsu sugas un tādā kārtā kļuvis par tēvu vairākiem jauniem jahūsiem, man uzmācās bezgalīgs kauns, mulsums un riebums.

Tiklīdz pārkāpu pār sliekšni, sieva mani apskāva un noskūpstīja; daudzos gados atradinājies no šī nīstamā dzīvnieka pieskārieniem, es paģību un nogulēju bez samaņas veselu stundu. Brīdī, kad šo rakstu, pagājuši jau pieci gadi kopš atgriešanās Anglijā. Pirmo gadu es nevarēju sievu vai bērnus ciest ne tuvumā, jo viņu smaka bija neizturama; vēl mazāk es varēju iedomāties ēst ar viņiem vienā telpā. Līdz šai stundai viņi neuzdrošinās pieskarties manai maizei vai dzert no tā paša kausa; tāpat tie nedrīkst satvert manu roku. Par savu pirmo naudu es nopirku divus jaunus ērzeļus, kurus mitinu teicamā stallī; blakus viņiem mans lielākais mīlulis ir zirgu puisis, jo smaržas, ar kurām stallī piesūkušās viņa drēbes, spirdzina manu garu. Zirgi saprot mani diezgan labi; es tērzēju ar viņiem vismaz četras stundas dienā. Tie nepazīst ne pavadas, nedz sedlu; viņi ir ļoti draudzīgi man un satīcīgi savā starpā.

XII nodaļa

Autora patiesīgums. Viņa nolūks, izdodot savu darbu. Viņa iebildumi pret ceļotājiem, kas novirzās no patiesības. Autors paskaidro, ka, rakstot šo grāmatu, viņam nav bijis nekādu tumšu nodomu. Atbilde uz kādu pārmetumu. Koloniju dibināšanas veidi. Uzslava viņa tēvzemei. Autors pamato savas valsts tiesības uz zemi, kuras viņš aprakstījis. Šīs zemes grūti iekarojamas. Autors atvadās no lasītāja, norāda uz savu turpmāk iecerēto dzīves veidu, dod labu padomu un pieliek punktu.

Tā, laipno lasītāj, es esmu tev sniedzis patiesu stāstu par saviem ceļojumiem, kas turpinājušies sešpadsmit gadus un septiņus mēnešus; aprakstos esmu vairāk centies kalpot patiesībai nekā daiļumam. Līdzīgi citiem, es būtu varējis tevi pārsteigt ar dīvainiem, neticamiem vēstījumiem, taču man pareizāk šķita atstātīt tikai faktus; darīju to visvienkāršākajā veidā un stilā, jo mans galvenais nolūks bija tevi informēt, nevis izklaidēt.

Mums, kas ceļojam pa tālām pasaules malām, kuras reti apmeklējuši angļi un citi eiropieši, nenākas grūti aprakstīt brīnumainus radījumus tiklab jūrās, kā uz sauszemes. Taču ceļotājam vispirms vajadzētu gādāt, lai viņa lasītāji kļūtu gudrāki un labāki, lai krietnie un ļaunie piemēri, kas ietverti svešo zemju tēlojumos, sekmētu viņu prāta attīstību.

Es sirsnīgi vēlētos, lai parlaments ar īpašu likumu noteiktu, ka ikvienam ceļotājam, pirms viņš izdod savus rakstus, obligāti jāierodas pie lordkanclera; tur viņam ar zvērestu būtu jāapstiprina, ka viss, ko viņš paredzējis iespiest, ir pilnīgi patiess pēc viņa labākās apziņas. Tad pasauli vairs nevarētu maldināt tik viegli, kā to mēdz darīt daži rakstnieki, kas, gribēdami nodrošināt saviem darbiem lielāku izplatību, iepūš nevainīgajam lasītājam visrupjākās aplamības. Savā jaunībā esmu ar lielu prieku izlasījis dažu labu ceļojumu aprakstu, taču vēlāk, pats apceļodams ļoti daudzas svešas zemes, guvu pieredzi, kas lika man noraidīt neskaitāmus teiksmainus ziņojumus; tas modināja manī dziļu riebumu pret šo literatūras paveidu, kā arī zināmu sašutumu par cilvēku lētticības nelietīgu izmantošanu. Kad nu paziņas apgalvoja, ka mani pazemīgie literārie pūliņi mūsu dzimtenei varbūt nebūšot gluži nepieņemami, es noteicu sev par negrozāmu likumu, ka ne par matu neatkāpšos no patiesības. Es arī nejutu ne mazākā kārdinājuma to darīt, jo vienmēr man prātā paliks mācības un paraugs, ko guvu no sava dižā saimnieka un citiem lieliskajiem huihnhnmiem, par kuru skolnieku man bija gods būt tik ilgu laiku.

— Nec si miserum Fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam, mendacemque improba finget.

Ja liktenis Sinonam lēmis būt par cietēju, tas nav viņam lēmis reizē būt arī par nekaunīgu meli.

Es itin labi zinu, cik maz slavas iemantojams ar rakstiem, kas neprasa ne ģēnija, ne izglītības, nedz vispār kādu spēju, atskaitot krietnu atmiņu vai rūpīgu dienas grāmatu. Tāpat es zinu, ka ceļojumu aprakstu autori, līdzīgi vārdnīcu sastādītājiem, nogrimst aizmirstībā, jo viņus nospiež un nomāc tie, kas nākuši vēlāk un tādēļ atrodas virspusē. Un ir ļoti iespējams, ka ceļotāji, kas turpmāk apmeklēs manā darbā aprakstītās zemes, atklās manus maldus (ja tādi bijuši) un ziņos par daudziem jauniem, viņu pašu, atradumiem; tad es nebūšu vairs modē, viņi stāsies manā vietā, un pasaule aizmirsīs, ka arī es kādreiz esmu rakstījis. Tas mani tiešām dziļi apbēdinātu, ja es būtu rakstījis slavas dēļ; bet, tā kā mans vienīgais nolūks bijis kalpot VISPĀRĒJAI LABKLĀJĪBAI, tad es nevaru pārāk smagi pievilties. Kurš gan varēs lasīt par diženo huihnhnmu tikumiem, nesakaunēdamies pats par savām nekrietnībām – ja viņš savā zemē jūtas kā sapratīgais, valdītājs dzīvnieks? Es nepiebildīšu nekā par tām tālajām pasaules malām, ko

pārvalda jahūsi, kuru vidū vismazāk samaitātie ir brobdingnagieši; mēs būtu laimīgi, sekodami viņu principiem morālē un valsts iekārtā. Taču tālāk par to vairs nerunāšu, atstājot savu stāstu apdomīgā lasītāja izvērtējumam un varbūtējai piemērošanai praksē.

Mani ļoti iepriecina doma, ka šis darbs varbūt vispār netiks kritizēts. Jo – kādi iebildumi gan var vērsties pret rakstnieku, kas stāsta tikai tīrus faktus par pieredzējumiem tālās zemēs, kur mūsu intereses nesaista ne tirdzniecības, nedz citi līgumi? Esmu rūpīgi vairījies no kļūmēm, kas tik bieži un pamatoti pārņemtas citiem ceļojumu aprakstītājiem. Es nenostājos nevienas partijas pusē, bet rakstu bezkaislības, aizspriedumiem un ļaunvēlības pret zināmām cilvēku šķirām vai cilvēkiem vispār. Es rakstu cēlā nolūkā informēt un pamācīt cilvēci, jo nelielīdamies varu apgalvot, ka esmu pacēlies tai mazliet pāri: šo priekšrocību man deva ilgā saskare ar cildenajiem huihnhnmiem. Es rakstu, nedomādams par peļņu vai uzslavām. Es neesmu pateicis ne vārda, kas atgādinātu paļņas vai aizkārtu pat tādus ļaudis, kas šai ziņā sevišķi jūtīgi. Tādēļ man gribētos atzīt sevi par pilnīgi nevainojamu autoru, kura darbu lasot, savas spējas nevarēs parādīt ne polemīķi, nedz kritiķi, recenzenti, izvērtētāji, izskaidrotāji un paskaidrotāji.

Es atzišos, ka saņēmu kādu mājienu, proti: kā Anglijas pavalstniekam man bijis pienākums tūlīt pēc atgriešanās sniegt ziņojumu kādam ministram, jo ikviena zeme, ko atklāj pavalstnieks, pieder valstij. Es tomēr šaubos, vai attiecīgās zemes mēs varētu iekarot tik viegli, kā Fernando Kortess kailo amerikāņu novadus. Liliputas pakļaušana man šķiet tik nenozīmīga, ka turp nebūtu vērts sūtīt floti un armiju; sūtīt to uz Brobdingnagu turpretim neliktos ne gudri, ne droši. Tāpat es šaubos, vai angļu armija justos sevišķi patīkami ar lidojošo salu virs galvas. Huihnhnmi, beidzot, tiešām nav diezcik sagatavoti karam, jo šī māksla viņiem gluži sveša; īpaši vārīgi tie būtu pret šaujamiem ieročiem. Taču, ja es būtu ministru prezidents, es nekad neieteiktu uzbrukt šai zemei. Huihnhnmu gudrība, vienprātība, bezbailība un tēvzemes mīlestība bagātīgi atsvērtu visus trūkumus kara teknikā. Iedomājieties divdesmit tūkstošus huihnhnmu, kas drāžas virsū kādai eiropiešu armijai, sašķoba rindas, apgāž ratus, ar baisīgiem pakaļkāju spērieniem sašķaida karavīru sejas putrā; ļoti pamatoti uz viņiem būtu attiecināmi vārdi, kas teikti par Augustu: *Recalcitrat undique tutus* (No visām pusēm pasargāts, viņš triecas atpakaļ). Noraidot domas par šīs augstsirdīgās nācijas iekarošanu, es labāk vēlētos, ka viņiem būtu iespēja vai tieksme sūtīt zināmu skaitu savu iedzīvotāju Eiropas civilizēšanai, mācot mums godprātības, taisnīguma, patiesīguma, sātības, drosmes, tiklības, draudzības, labdarības un uzticības pamatlikumus. Visu šo tikumu vārdi joprojām saglabājušies Eiropas valodās – tos lieto ir senie, ir mūsdienu autori, kā varu liecināt pēc tām nedaudzajām grāmatām, ko pats savā mūžā esmu izlasījis.

Bez tam bija vēl cits iemesls, kādēļ sevišķi necentos ar saviem atklājumiem paplašināt Viņa Majestātes dominijas: es, patiesību sakot, mazliet šaubos par to, cik taisnīga ir valdnieku rīcība šādos gadījumos. Tā, piemēram, vētra aizdzen pirātu baru nepazīstamā apvidū; beidzot kāds zēns, masta galā tupēdams, ierauga zemi; viņi izkāpj malā, kur posta un laupa; viņi sastop nekaitīgus iedzimtos, kas tos laipni uzņem; viņi dod zemei jaunu nosaukumu, pasludina to par sava karaļa īpašumu, uzslīen akmeni vai sapuvušu dēli par piemiņas zīmi, noslepkavo divus vai trīs dučus iedzimto, bet dažus paņem līdz paraugam, atgriežas mājās un tiek apžēloti. Nodibinās jauna kolonija, kas iegūta ar t.s. dievišķajām tiesībām. Tūdaļ turp nosūta kuģus; iedzimtos padzen vai apkauj, viņu valdniekus spīdzina, lai tie uzrādītu savu zeltu; visām necilvēcībām un kārtībām dod brīvu vaļu, un zeme kūp no iedzīvotāju asinīm. Un šo riebīgo slepkavu bandu, kas izmantota tik dievbijīgiem uzdevumiem, dēvē par moderniem kolonistiem, kuri sūtīti atgriezt un civilizēt mežoņus un elku pielūdzējus.

Šis apraksts, es uzsveru, nekādā ziņā tomēr nezīmējas uz britu nāciju, kas varētu būt piemērs visai pasaulei, jo savas kolonijas tā dibinājusi ar lielu gudrību, rūpību un taisnīgumu; tā augstsirdīgi devusi līdzekļus reliģijas un izglītības sekmēšanai; izraudzījusi dziļi ticīgus un spējīgus mācītājus kristiānisma sludināšanai; provinču iedzīvotāju sastāvu papildinājusi ar sātīgiem un saprātīgiem angļu kolonistiem; gādājusi par visu jautājumu taisnīgu kārtošānu, koloniju civilajā pārvaldē ieceļot tikai ļoti apdāvinātus ierēdņus, kam korrupcija ir pilnīgi svešs jēdziens; un, vairāk par visu – tā vienmēr nozīmējusi modrus un augsti tikumīgus gubernatorus, kuriem rūp vienīgi pārvaldāmo ļaužu labklājība un karaļa, viņu kunga, cieņa.

Bet tautas, kuras esmu aprakstījis, šķiet, nemaz nevēlas, lai viņu zemi iekarotu, lai viņus pašus padzītu, nogalinātu vai verdzinātu kolonisti; nav tur arī zelta, sudraba, cukura vai tabakas pārpilnības; tādēļ es savā prātā domāju, ka tās ne pavisam neder mūsu dedzības, drosmes vai interešu apliecināšanai. Taču, ja attiecīgās iestādes un personas domā citādi, esmu allaž gatavs, kad man to likumīgi prasīs, ar zvērestu apstiprināt, ka neviens eiropietis pirms manis nav šīs zemes apmeklējis; tas ir, protams, ja mēs uzticamies iedzīvotāju apgalvojumiem. Pārrunas var rasties par abiem jahūsiem, kas pēc nostāstiem senos laikos parādījušies kāda huihnhnmu zemes kalna virsotnē un no kuriem, kā domā, atvasināma visa šī dzīvnieku suga. Pēc vairākiem norādījumiem spriežot, man liekas, ka tie bijuši angļi, ko vēroju pēc

viņu pēcnieku (kaut ļoti pārveidotajiem) vaibstiem. Ciktāl tas pamato mūsu tiesības uz šo zemi, es tomēr ļauju izšķirt lietpratējiem koloniju likumus.

Formāli pārņemt šīs vietas mūsu karaļa pārziņā man nekad neiešāvēs prātā; ja arī būtu to iedomājies, tad – ievērojot savu toreizējo situāciju, kā arī saprāta un paš aizsardzības instinkta vadīts – laikam gan būtu to atlicis līdz izdevīgākai reizei.

Tā atbildējis uz vienīgo pārmetumu, ko varētu vērst pret mani kā ceļotāju, es atvadišos no cienījamiem lasītājiem un atgriezīšos savā Redrifas dārziņā, lai nodotos rāmām pārdomām; lai īstenotu lieliskos tikumības paraugus, ko guvu huihnhnmu vidū; lai rādītu tos savas ģimenes jahūsiem, par cik šī dzīvnieka saprātam tas aptverams. Es bieži vērošu savu attēlu spogulī, lai pieradinātos, ja iespējams, paciest cilvēka izskatu; es skumšu par huihnhnmu atpalcību mūsu dzimtenē, taču vienmēr tuvošos viņiem ar cieņu, atcerēdamies savu diženo saimnieku, viņa ģimeni, draugus un visu huihnhnmu dzimumu, ko mūsējiem gods atgādināt ārējos apveidos, kaut viņu saprāts ir izkurtējis.

Pagājušā nedēļā es pirmo reizi atļāvu savai sievai pusdienot kopā ar mani, gan likdams tai nosēsties gara galda viņā galā, tāpat atbildēt (ļoti īsos vārdos) uz dažiem maniem jautājumiem. Taču jahūsu smaka man joprojām ir nepanesama, tādēļ allaž aizbāžu degunu ar vati, lavandulām vai tabaku. Un, kaut cilvēkam mūža otrā pusē ir grūti atmett vecus paradumus, es neesmu gluži zaudējis cerību kādreiz pieciest savā sabiedrībā kaimiņu jahūsus, netrīcot bailēs – kā tas ir vēl šobrīd – no viņu ilkņiem un nagiem.

Atkal samierināties ar jahūsu sugu man varbūt nenāktos tik grūti, ja viņi ierobežotos ar ģeķībām un netikumiem, kas nav pret dabiski. Es nemaz neuztraucos, ieraudzīdams advokātu, kabatas zagli, pulkvedi, ākstu, lordu, spēlmani, politiķi, maucinieku, ārstu, tiesas liecinieku, kukuļu ņēmēju, pilnvarnieku, nodevēju u.t.t. Tas viss ir saskaņojams ar dabas noteikto kārtību. Bet, ieraugot kādu riebekli, slimu miesās un garā, kas uzpūties lepnībā, es tūdaļ zaudēju savaldīšanos, nespēdams arī saprast, kā šādā dzīvniekā var iemānot šāds netikums. Gudrajiem un tikumīgajiem huihnhnmiem, kas apbalvoti ar visām īpašībām, kādas vien var rotāt sapratīgu būti, trūkst vārda šī netikuma apzīmēšanai, jo viņu valodā vispār nav terminu, ar kuriem izsacīt ko ļaunu. To viņi apraksta, pieminēdami riebīgos jahūsus, taču lepnību nebija pie tiem novērojuši, jo nepazīna cilvēka dabu tik smalki, kā tas iespējams zemēs, kuras šis dzīvnieks pārvalda. Man šai ziņā bija vairāk pieredzes, un es skaidri saskatīju zināmas lepnības pazīmes arī mežonīgajos jahūsos.

Huihnhnmi, kuru dzīvē visu kārtu saprāts, turpretim nelepojās ar savām labajām īpašībām vairāk, kā es varētu lepoties ar to, ka man netrūkst kājas vai rokas; un ar to neliešies neviens, kas nav prātā jucis, kaut bez šiem locekļiem viņš būtu nelaimīgs. Es pakavējos ilgāk pie šī jautājuma, vēlēdamies, lai angļu jahūsu sabiedrība man nebūtu neciešama; tāpēc ar šo lūdzu visus, kam tieksme uz minēto netikumu, nerādīties man acīs.

BEIGAS.

Izdevēja piezīme

Īru rakstnieka Džonetena Svifta (Jonathan Swift, 1667–1745) darbiem tāda pati nozīme viņa nācijā, kā Voltēra rakstiem Francijā vai Mērnīeku laikiem pie mums. GULIVERA CEĻOJUMI, kas latviešu valodā šeit pirmo reizi parādās pilnīgā un nesaīsinātā veidā, jau tūliņ pēc iznākšanas (1725)⁸ guva ievērtību visā pasaulē, un lielais angļu enciklopēdistis Dr. S. Džonsons par šo laiku raksta: «Tos lasīja augstie un zemie, mācītī un nemācītī. Kritika labu brīdi bija mēma aiz brīnumiem». Šo raksturojumu var tikpat droši attiecināt uz mūsu dienām, jo vairāk nekā divos gadsimtos Svifta darba popularitāte nevis mazinājusies, bet nemitīgi augusi. To panākusi rakstnieka ģeniālā spēja uztāustīt un nesaudzīgā skaidrībā notēlot visos laikmetos nemainīgās cilvēka īpašības, sevišķi viņa trūkumus un smieklīgās vājības. Gulivera stāsti noliek lasītāja priekšā spoguļi, kurā viņš pārsteigts ierauga nevien savu seju, bet arī visu savu eksistenci, no dažādiem redzes viedokļiem aplūkotu. Cilvēks šeit skatīts gan pundura, gan milža, gan mērkaķa un zirga perspektīvā, bet aiz raibajām ainām un notikumiem nepārtraukti skan Svifta griezīgie smieklī, zobojoties par muļķību, iedomību, lišķību, liekulību, nežēlību, pērkamību, mantas un varas kāri, – par visām šīm negācijām, kuru mūžs ir un būs mērojams ar cilvēces mūžu.

⁸ V.E.: Gadskaitlis ir kļūdains. 1725. gadā Svifts pabeidza «Guliveru» rakstīt, bet iznāca grāmata 1726. gadā un parādījās veikalos 28. oktobrī. Par to ziņoja trīs Londonas avīzes, un tāpēc šis datums ir precīzi zināms. (Skat. {[R-TOPIA.167](#)}).

Tikpat asi kā atsevišķu indivīdu, Svifta satīra skar arī valsts un sabiedrisko dzīvi, un, lasot šiem jautājumiem veltītās Gulivera nodaļas, latviešu emigrantam brīžiem liksies, ka viņš uzšķīris mūsu pašreizējās trimdas chroniku.

Ja pieaugušiem Gulivera situācijas sagādā daudz jautrības, bet to īstais kodols nopietnas un reizēm pat rūgtas pārdomas, tad bērniem tas lasāms kā pievilcīga un krāšņa pasaka vai dēku stāsts. Visi Gulivera piedzīvojumi nav bērna uztverei pieejami un saprotami, tādēļ angļu vecāki – atturoties no nemākulīgi saīsinātiem Svifta klasiskā darba «jaunatnes izdevumiem» – mēdz lasīt piemērotās daļas, kādu ir ļoti daudz, saviem bērniem priekšā. Ar tādu nolūku, domājot reizē pakalpot lieliem un maziem, sagatavots arī šis pilnīgais latviešu izdevums.

Pielikums: Ievads pirmajā latviešu izdevumā (1925)

Ievadam

«Gulivera ceļojumi» sākumā iznāca anonīmi, kā kāda angļu kapteiņa fantastiski «memuari». Stāstījums bij tik raksturīgs priekš toreizējā angļu jūrnika, ka kāds no viņiem pat apgalvojis, ka viņš ļoti labi pazinis kapteini Guliveru; tikai tas neesot dzīvojis Redrīfā, bet gan Vopingā.

Taču grāmatu sarakstījis ģeniālais satirīķis, angļu pamfletists Džonatans Svifts, kurš, karsti iekārodams dzīvi, tapis par «dzīves un cilvēku naidnieku». Jau no pašas bērnības viņš cietis lielāko nabadzību un visādus pazemojumus, bet viņa gars bij stiprs un spējīgs un viņa «es» stūrgalvīgs un neatlaidīgs un patstāvīgs. Saviem centieniem uzpurējis visu, neizņemot, varbūt, vissvētāko apziņu un neieguvis to cilvēcīgi-maldīgo, pēc kura viņš kāroja, Svifts top par cilvēku naidnieku (vai gan ne drīzāk par cilvēku draugu?), kas ar asu skatu ierauga visus cilvēces netikumus un ar nežēlīgu roku norauj visus plīvurus, ar kuriem segtas nelāgas īpašības. Savā naidā viņš bieži nekur vairs neredz labu un savā ironijā, sarkazmā bieži top baismīgs. Viņa smieklī reizēm noiet līdz cinismam, bet ar savu ārdošo spēku tie iznīcina katru pretnieku. Jau no pašas jaunības viņš ierauga sadzīves melus un cilvēku egoismu, netaisnos darbus un aprēķinu. Viņš izlaiž vairākus pamfletus. Viens no tiem iegūst vislielāko ievēribu. Tā ir satīra par ticību starpībām un teologiem. Bet viņš pats arī ir teologs, un raksts top par šķērslī viņa turpmākai darbībai. Par to, kā arī citiem viņa pamfletiem, nevar piedot viņa pretnieki. Karsti cenzdamies pēc politiska darba lauka, viņš dzenas pēc biskapa krēsla, jo tikai kā biskapam viņam bij iespēja darboties parlamentā. Lai to iegūtu, viņš pieslejas vīgu partijai un izsmej torijus. Bet viņa literariskās darbības dēļ mērķi viņš nepadara un pāriet pie torijiem, uzbrūkot vīgiem. Bet arī te tas pats iznākums. Sašutis par valdošiem elementiem, par valdošām parašām, ieskatiem un cilvēku īpašībām, Svifts top par revolucionāru – ir politiskā, ir ētiskā ziņā. Viņš top par lielāko tautas aizstāvi Īrijā. Nāk pamflets pēc pamfleta, viens asāks par otru. No politiskām satīriskām atziņām viņš nonāk pie tādām pat ētiskām un, kā soģis, aukstu skatu taisa vienu iznīcinošu spriedumu pēc otra.

Pret Sviftu it kā sazvērējās arī pats viņa liktenis. Viņa personīgā dzīve norisinājās kā traģēdija. Viņš mīlēja kādu vienkāršu meiteni – Esteri Džonson, kuru viņš savos darbos sauc par Stellu, bet vēlāk savos politiska censoņa gados iemīlēja kādu bagātu jaunavu – Vanesu. Šīs abas sievietes palikušas literatūrā tāpat kā Dantes Beatriče un Petrarkas Laura. Abas sievietes, kurām Svifts stāvokli slēpa, sekoja viņam un vēlāk, satriektas, mira, bet pats Svifts galā kļuva vājprātīgs. Savu likteni viņš nojauca jau iepriekš: stāvēdams pie kāda koka, kuram kādas kaites dēļ sāka kalst galotne, viņš teica: «es esmu līdzīgs šim kokam, – arī es sākšu nomirt no augšas». –

No Svifta grāmatām visievērojamākā ir viņa «Gulivera ceļojumi».

Kāds literatūrvēsturnieks izsakās, ka «Gulivera ceļojumi» ir viena no visskaistākām un visderīgākām grāmatām pasaulē. Viņa arī pieder pie vispopulārākām grāmatām visu tautu valodās. Viņas fantastiskais, raibais saturs lasās kā dīvainu piedzīvojumu pilna pasaka. Tāpēc tā ir jauka bērnu grāmata, kuras nedrīkstētu trūkt nevienā skolas bibliotēkā. Bet reizē, dziļākā nozīmē, pieaugušam lasītājam tā ir satīra, – varbūt, visasākā satīra, kāda jebkad rakstīta par cilvēku dzimumu. Svifts attēlo pigmejus liliputus un milzus brobdinjagus un – tālākos ceļojumos – vēl citas dīvainas būtnes un liek viņiem darīt apmēram to pašu, ko cilvēki dara ikdienišķā dzīvē. Viņš zīmē savus tēlus un viņu darbus ar ārkārtīgiem pārspīlējumiem un dīvainu fantāziju, bet viņš to dara tik dzīvi un reljefi, ka mēs šim tēlojumam pilnīgi ticam, jo tanī mēs redzam pašu cilvēku ar visām viņa īpašībām greizā spogulī, un mūs pārņem vai izbailes par to, ko mēs parastā dzīvē, varbūt, nemaz nepamanām, vai uzlūkojam ar zināmu vienaldzību, kā tādas parādības, kas pārāk parastas. Vēl vairāk, – pieejot cilvēkam un viņa dabai, sevišķi viņa nesimpātiskām īpašībām no divām pusēm, t.i., vienreiz no pigmejisma, otrreiz no ārkārtīga

palielinājuma stāvokļa, Svifts rāda pat visu cilvēcisko vērtību relativitāti, kas liek cilvēkam aizmirst viņa «visvarenumu» ārējā diženumā, bet arī pārdomāt par tām vērtībām, kas patiešām varētu celt cilvēku un visu cilvēci. To autors dara, izejot no negatīvā, ar satīru. Savā laikā, t.i, 1727. gadā, kad pirmo reizi iznāca šī grāmata angļu valodā, tā ieguva milzīgu piekrišanu un izgāja publikā milzīgā daudzumā. Grāmata ar savu neparasto vielu un dzīvo stāstījumu bij neparasti amizanta, – tā sagādāja prieku lasītājam ar savu izdomu, bet reizē arī ar cilvēcisko vājību un netikumu izsmieklu. Šis pēdējais elements darbā bij galvenā kārtā. Pats Svifts saka par sevi: «Galvenais mērķis, kuru es uzstādu savos darbos, – ir drīzāk mocīt ļaudis, nekā viņus iepriecēt». Tas tā ir tomēr tikai pa daļai. Cilvēku moca doma, kāpēc cilvēku dzīvē ir tik daudz ļauna un neizpatiska, bet reizē to tomēr arī iepriecē atziņa, kas liek viņam šo ļauno un zemisko nīst.

Kad Svifts sarakstīja šo grāmatu, viņš galvenā kārtā ņēma vērā angļu dzīves apstākļus, bet visam tam, ko viņš apraksta, ir vispārcilvēciska interese. Gadās ļaudis, kuri izsakās, ka Svifta tēlotais ir itkā novecojies, ka vairs nav to dzīves apstākļu, kas bijuši viņa laikā. Bet tas tikai norāda, ka tāds lasītājs nav aizticis līdz grāmatas būtībai, – viņš ņem vērā tikai vielu, uzņem visu pārāk naturāli, bet nevis idejiski-būtiski. Īstenībā arī tagad vēl visas tautas pieskaita šo grāmatu pie sava garīgā pamatkapitāla. Tagad ar šo ģeniālo darbu iepazīstinām arī latvju lasītājus.

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-GULIV1	1
Džonetens Svifts	1
GULIVERA CEĻOJUMI	1
Džonetens Svifts. Gulivera ceļojumi	2
I daļa. Ceļojums uz Liliputu.....	2
I nodaļa.....	2
II nodaļa	6
III nodaļa	11
IV nodaļa.....	13
V nodaļa	15
VI nodaļa.....	18
VII nodaļa	22
VIII nodaļa	25
II daļa. Ceļojums uz Brobdingnagu	27
I nodaļa.....	27
II nodaļa	32
III nodaļa	34
IV nodaļa.....	38
V nodaļa	39
VI nodaļa.....	43
VII nodaļa	46
VIII nodaļa	48
III daļa. Ceļojums uz Laputu, Balnibarbiju, Lugnagu, Glubdubdribu un Japānu	53
I nodaļa.....	53
II nodaļa	55
III nodaļa	58
IV nodaļa.....	60
V nodaļa	62
VI nodaļa.....	65
VII nodaļa	67
VIII nodaļa	69
IX nodaļa.....	71
X nodaļa	72
XI nodaļa.....	75
IV daļa. Ceļojums pie huihnhnmiem	76
I nodaļa.....	76
II nodaļa	78
III nodaļa	80
IV nodaļa.....	82
V nodaļa	84
VI nodaļa.....	87
VII nodaļa	89
VIII nodaļa	91
IX nodaļa.....	94
X nodaļa	95
XI nodaļa.....	98
XII nodaļa	101
Izdevēja piezīme	103
Pielikums: Ievads pirmajā latviešu izdevumā (1925)	104
Ievadam.....	104
Satura rādītājs.....	106